

การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติ๊กตองปูกา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2556

การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติ๊กลงปู้จา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติ๊กตองปู้จา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2556

นริศรา ชุ่มตา. (2556). การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องการติกลงปู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ปริญญาโท กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.อภิพัทธ์ วิจิตสถิตรัตน์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ระวีวรรณ วรรณวิไชย.

การวิจัยในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการติกลงปู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การติกลงปู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องการติกลงปู้ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังจากการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู้

ขั้นตอนดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ 3) การทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนในการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู้ นักเรียนมีความรู้สึกรักภาคภูมิใจและตระหนักเห็นคุณค่า ที่ได้มีโอกาสมาเรียนการติกลงปู้ สามารถแสดงการติกลงปู้ได้ จึงเห็นควรรนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู้ มาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้

DEVELOPMENT OF LOCAL LEARNING SUBJECT: PUJA DRUMMING FOR 4TH
GRADE STUDENTS

Presented in Partial Fulfillment of the requirements for the
Master of Education Degree in Art Education
at Srinakharinwirot University

May 2013

Narissara Choomta. (2013). **Development of Local Learning Subject: Puja Drumming for 4th Grade Students.** Master thesis, M.E.d. (Art Education) . Bangkok Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Atipat Wijitsakitrat, Assist. Prof. Dr.Rawiwan Wannawichai

The research aims to develop the study of local art education in the subject ‘Puja Drumming’ for 4th grade students. The specifics objectives are; 1) To develop the study of local art education in the subject of Puja Drumming for 4th grade students, 2) To compare learning achievement; pre- and post-learning of local art education in the subject of Puja Drumming, and 3) To assess the satisfaction of 4th grade students after participating the local art education in the subject of ‘Puja Drumming’.

The research employed 3 processes; 1) Study of basic information, 2) Development of local learning subject, and 3) Testing of local learning plans. The experimental group are 4th grade students of Assumption College Lampang, Muang Lampang District.

The research found that post-learning average achievement score is significantly higher than pre-learning score at the .01 reliability. Student satisfied with local learning subject of Puja Drumming. Students are proud of their drumming capability and realize the value of Puja Drumming study. Therefore, the local learning subject of Puja Drumming is suitable to apply as a course in primary school.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่ สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ ให้คำปรึกษาที่ดี ชี้แนะ
แนวทางในการดำเนินงาน รวมถึงการดูแลเอาใจใส่มาโดยตลอดจาก ดร.อชิพัทธ์ วิจิตสถิตรัตน์ ผู้วิจัยขอ
กราบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการการสอบปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำใน
การทำวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ วรรณวิไชย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า อาจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ แป้นงาม ที่ได้ให้คำชี้แนะแนวทาง ให้คำปรึกษา และเป็น
ผู้ให้คำปรึกษาที่ดีมาโดยตลอด ซึ่งได้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ สักดิ์ รัตนไชย ที่ได้ให้ความรู้เรื่องกลองปู่ ผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านดนตรีนาฏศิลป์ อาจารย์ ปราการ ใจดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี ที่ได้ให้ความรู้เรื่องกลองปู่
ถ่ายทอดการตีกลองปู่ได้เป็นอย่างดี และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง ฝ่ายวิชาการ คณะครูทุกท่านและ
นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2556 ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวและเพื่อนปริญญาโทศิลปศึกษา ที่ให้กำลังใจและความช่วยเหลือ
ที่ดีมาโดยตลอด

นริศรา ชุ่มตา

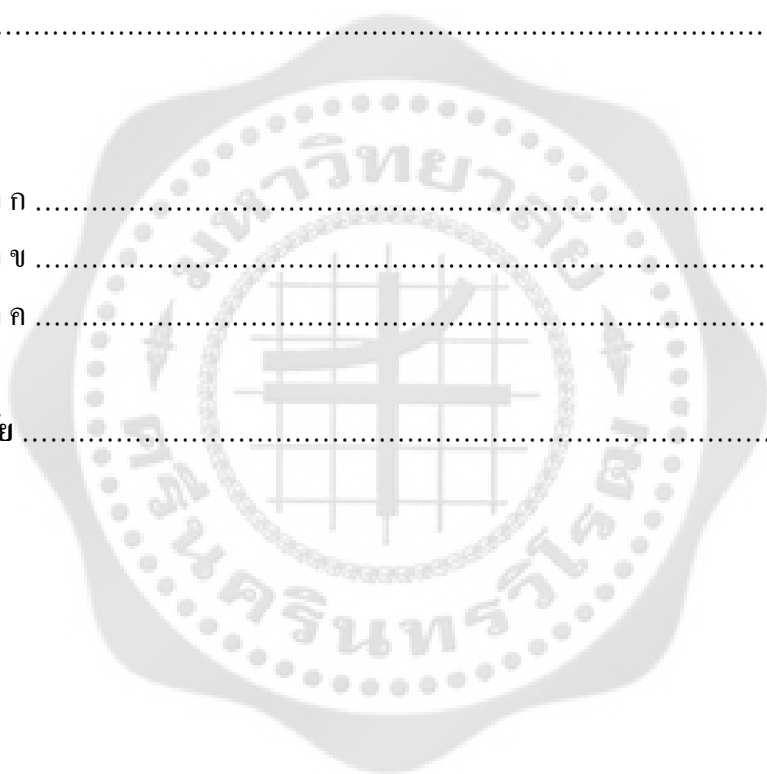
สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของงานวิจัย	4
ขอบเขตของงานวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
สมมติฐานในการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551	6
สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง	14
ประวัติความเป็นมาของคลองปู่จา	14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
3 วิธีดำเนินการวิจัย	44
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล	53
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	54
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	56
ผลการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น	58
ผลการทดสอบใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น	60
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	66
สังเขปการวิจัย	66

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
สรุปผลการวิจัย	68
อภิปรายผล	69
ข้อเสนอแนะ	71
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	77
ภาคผนวก ก	78
ภาคผนวก ข	197
ภาคผนวก ค	205
ประวัติย่อผู้วิจัย	221

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การติกลงปฐจา	47
2 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การติกลงปฐจา (แก้ไข)	48
3 ผลการประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น	58
4 จำนวนและนักเรียนร้อยละที่ผ่านเกณฑ์ ไม่ผ่านเกณฑ์ และคะแนนจากการทำ แบบฝึกหัดของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน ที่เรียนสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่นเรื่อง การติกลงปฐจา	62
5 คะแนนผลการนำเสนอของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน ที่ได้เรียน สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปฐจา	63
6 จำนวนและร้อยละนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ไม่ผ่านเกณฑ์และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน ที่ได้เรียนสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปฐจา	64
7 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนและหลังเรียนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปฐจา	64

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในความเป็นชาติวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบันต่างๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมและเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมของคนจะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้นๆ เช่น วัฒนธรรมในการพบปะทักทายของไทย วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุม สังคมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่สังคม เพราะในวัฒนธรรมจะมีทั้งความศรัทธา ความเชื่อ ค่านิยมบรรทัดฐานเป็นต้น ตลอดจนผลตอบแทนในการปฏิบัติและบทลงโทษเมื่อฝ่าฝืน

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คนในสังคมได้สร้างสรรค์และสร้างสืบเนื่องกันมาตั้งแต่ครั้งอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน คนตรีนาฏศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่กลุ่มชนได้สร้างสรรค์เพื่อเป็นสิ่งที่ผูกพันหล่อหลอมให้คนในสังคมเกิดความรู้สึกความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คนตรีนาฏศิลป์เป็นวัฒนธรรมที่สามารถบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองและเรื่องราวของคนในอดีตและสะท้อนถึงปัจจุบัน

สังคมไทยในปัจจุบัน สิ่งที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในปัจจุบัน คงเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เราไม่สามารถจะปฏิเสธได้ ซึ่งได้แก่วัฒนธรรมของไทยกับเยาวชนของไทย ในอดีตวัฒนธรรมของไทยเป็นวัฒนธรรมที่ดิงามแต่ในปัจจุบันตั้งแต่คนไทยอย่างเราไปรับเอาอิทธิพลของชาวต่างชาติเข้ามา เช่น วัฒนธรรมของเกาหลี, วัฒนธรรมของวัยรุ่นญี่ปุ่น ฯลฯ ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดในเรื่องของการแต่งกาย, การเจาะตามร่างกายส่วนต่างๆ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งในสมัยก่อนพ่อแม่ของเราจะสอนให้รักนวลสงวนตัว แต่งตัวรัดกุมมิดชิด ไม่เป็นที่ล่อตาล่อใจจากเพศตรงข้าม แต่ในปัจจุบันวัฒนธรรมของเราได้เปลี่ยนไป จากที่เคยแต่งกายสุภาพสมกับเป็นกุลสตรีไทย ก็เหลือเพียงการนุ่งน้อยห่มน้อย แทบจะปกปิดอะไรไม่ได้ และปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่เป็นปัญหาใหญ่ คือ เรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งเยาวชนของไทยในปัจจุบัน ไปเลียนแบบพฤติกรรมของชาวต่างชาติมาเป็นจำนวนมาก เลยมองเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ไม่มีความสำคัญอะไร ซึ่งเป็นการยอมรับวัฒนธรรมที่ผิดๆ ของชาวต่างชาติเข้ามา ในปัจจุบันเป็นปัญหาระดับชาติเพราะเยาวชนคือผู้ที่จะต้องรักษาวัฒนธรรมสืบต่อไป จะเป็นอย่างไรถ้าเรารับแต่วัฒนธรรมที่ผิด และลืมวัฒนธรรมของไทยเราเอง (ธัญญกรณ์ เต็งน้อย. 2548)

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติพุทธศักราช 2485 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486 ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้ วัฒนธรรม คือ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน

วัฒนธรรมจึงเป็นลักษณะพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งบุคคลและสังคมที่ได้วิวัฒนาการต่อเนื่องมาอย่างมีแบบแผน แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์นั้นไม่ได้เกาะกลุ่มอยู่เฉพาะในสังคมของตนเอง ได้มีความสัมพันธ์ติดต่อกับสังคมต่างๆ ซึ่งอาจอยู่ใกล้ชิด มีพรมแดนติดต่อกันหรืออยู่ปะปนในสถานที่เดียวกันหรือการที่ชนชาติหนึ่งตกอยู่ใต้การปกครองของชนชาติหนึ่ง มนุษย์เป็นผู้รู้จักเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสิ่งต่างๆ จึงนำเอาวัฒนธรรมที่เห็นจากได้สัมพันธ์ติดต่อกันมาใช้โดยอาจรับมาเพื่อเติมเป็นวัฒนธรรมของตนเองโดยตรงหรือนำเอามาตัดแปลงแก้ไขให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมในปัจจุบันนี้ จึงไม่มีประเทศชาติใดที่มีวัฒนธรรมบริสุทธิ์อย่างแท้จริง แต่จะมีวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานมาจากความรู้ประสบการณ์ที่สังคมตกทอดมาโดยเฉพาะของสังคมนั้นจากวัฒนธรรมแหล่งอื่นที่เข้ามาผสมปะปนอยู่และวัฒนธรรมไทยก็มีแนวทางเช่นนี้(สืบค้นจาก www.Baanjomjut.com)

“ค่านิยม” มีความเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมอย่างใกล้ชิดและ “ค่านิยม” บางอย่างได้กลายมาเป็น “แกน” ของวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ วิถีชีวิตของคนไทยโดยส่วนรวมมีเอกลักษณ์ซึ่งแสดงออกถึงอิสรภาพและเสรีภาพการเผยแพร่ทางวัฒนธรรมทางหนึ่งย่อมแตกต่างไปจากวัฒนธรรมทางสังคมอื่นๆ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมมิได้เกิดขึ้นมาในขณะที่ถูกฉีกกราบเท่าที่มนุษย์ เช่น นักท่องเที่ยว พ่อค้า ทหาร หมอสอนศาสนาและผู้อพยพยังคงย้ายถิ่นที่อยู่จากแห่งหนึ่งไปยังแห่งอื่นๆ เขาเหล่านั้นมักนำวัฒนธรรมของพวกเขาคิดตัวไปด้วยเสมอซึ่งถือได้ว่าเป็นการเผยแพร่ทางวัฒนธรรมเป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็วและกว้างขวาง ประจักษ์ พยานในเรื่องนี้จะเห็น ได้นำเอาอัลดลิมชื่อต่างๆ มีอยู่ทั่วทุกมุมโลก (จิณณวัตต์ ขวัญสมบัติสมาน. 2550)

ดนตรีนาฏศิลป์ล้านนาเป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการปรับและประยุกต์วัฒนธรรมจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมภายนอกรวมทั้งเกิดจากแรงบันดาลใจสร้างสรรค์ขึ้นด้วยตัวเองกลองปี่จ่า เป็นเครื่องดนตรีที่มีหน้าที่ใช้บรรเลงในการออกศึกเพื่อให้ทหารที่จะออกรบมีความฮึกเหิมและเป็นการอวยชัยเพื่อให้ได้ชัยชนะทั้งบรรเลงต้อนรับกลองสะบัดชัยได้มีการปรับตัวในการอยู่สังคมอันเนื่องมาจากการผสมของวัฒนธรรม

ประวัติและที่มาไม่มีความชัดเจนว่าเกิดขึ้นในสมัยใดกันแน่รู้แต่เพียงว่าเป็นกลองโบราณชนิดหนึ่งซึ่งได้มีการพัฒนารูปร่างและลักษณะการตีของกลองอย่างต่อเนื่องโดยจากกลองใบใหญ่ใบเดียวที่ใช้ตีเป็นเครื่องส่งสัญญาณในการโจมตีศัตรูของกลองทัพบกในเวลาสงคราม ตีส่งสัญญาณขอข่าวแก่ชุมชน ใช้เป็นเครื่องดนตรีมหรสพเป็นเครื่องประ โคมณลงชัยชนะและความสนุกสนาน ฯลฯ วิธีตีหรือจังหวะ การตี เรียกว่า สะบัดชัย กลองชนิดนี้จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่ากลองสะบัดชัย เมื่อไม่มีการรบทัพจับศึก ก็ได้พัฒนาทั้งรูปร่างลักษณะจังหวะการตีและได้พัฒนาเป็นอีกรูปแบบหนึ่งคือ การตีเพื่อให้เกิดความบันเทิงความสนุกสนานตามงานบันเทิงต่างๆ สามารถพบเห็นได้ในขบวนแห่หรืองานศิลปะพื้นบ้าน

โดยทั่วไป กลองบูชาใช้ตีได้หลายโอกาส ทั้งในพิธีกรรมทางศาสนาและงานต่างๆของชาวบ้าน (ทองทวียศพิมสาร. 2547)

กลองปู้จาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมล้านนาที่สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างศิลปะการต่อสู้และลีลาจังหวะความสวยงามของการบรรเลง กลองปู้จาไม่ได้อยู่เพียงแค่รูปแบบของจังหวะที่เกิดขึ้น แต่เพียงเท่านั้น แต่ยังมีความสวยงามที่เกิดขึ้นจากลีลาของผู้บรรเลงได้ดัดแปลงส่วนต่างๆของร่างกายที่เกิดมาจากศิลปะการต่อสู้ผสมผสานด้วยซึ่งแสดงให้เห็นว่าความงามของคนตรีมิได้มีแต่ทำนองเพลงเท่านั้น

กลองปู้จาเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนาที่มีลักษณะอัตลักษณ์ของสังคมล้านนาและความสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมคนล้านนาและความสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เข้ากับสภาพแวดล้อมสังคมในปัจจุบันในดนตรีชาติพันธุ์วิทยา(Ethnomusicology)ซึ่งถือว่าเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีที่สำคัญทางวัฒนธรรมของคนตรีได้ประการหนึ่งและยังสามารถคาดการณ์กับแนวโน้มการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงทางดนตรีพื้นเมืองได้อีกด้วย ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา การตีกลองปู้จา เพราะกลองปู้จาเป็นสิ่งที่เกิดจากการสังสรรค์ความคิดความรู้สึบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ปัจจุบันยังคงเป็นอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชนจนถึงรุ่นหลาน แต่การสืบทอดมีแนวโน้มจะลดลงไป ดังนั้นจึงควรต้องมีการสืบสาน โดยนำมาให้การศึกษาแก่เยาวชนในชุมชนได้ศึกษากลองปู้จา ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่เพื่อคุณค่าของชีวิตและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและวิธีการสำคัญอีกวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้บรรลุผลได้คือ นำมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นสมาชิกชุมชนคนลำปาง เห็นความจำเป็นในการอนุรักษ์สืบทอดศิลปวัฒนธรรมนี้คงไว้สืบต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การตีกลองปู้จา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปู้จา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง ที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การตีกลองปู้จา

ความสำคัญของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปี่ ในครั้งนี้เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดลำปาง ในการนำการแสดงมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และสืบทอดการแสดงนาฏศิลป์ท้องถิ่นของโรงเรียนในภูมิภาคให้คงอยู่และสืบทอดต่อกันรุ่นต่อๆ ไปในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนอัสสัมชัญจังหวัดลำปาง

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง สาระศิลปะ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปี่ จำนวน 20 คน

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การทดลองใช้เวลาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 20 คาบ คาบละ 50 นาที

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เนื้อหาสาระดนตรีนาฏศิลป์ด้านความรู้ความเข้าใจหน่วยการเรียนรู้นาฏศิลป์ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปี่ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 และหลักสูตรนาฏศิลป์ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปี่ ของโรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง กลองปี่

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจต่อการเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

กลองปี่ หมายถึง กลองหลวงบูชา ในเรือนกลองมีกลองเสียง เรือนน้ำเต้าจารีกันต์คาถาอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นดนตรีชนิดเครื่องกระทบประเภทเครื่องหนัง ใช้ตีบรรเลงด้วยท่อนไม้ หรือค้อนไม้เป็นกลองโบราณชนิดหนึ่งซึ่งได้มีการพัฒนารูปร่างและลักษณะการตีของกลอง มาอย่างต่อเนื่องโดยจากกลองใบใหญ่ใบเดียวที่ใช้ตีเป็นเครื่องส่งสัญญาณในการโจมตีศัตรูของกองทัพในเวลาสงคราม ตีส่งสัญญาณบอกข่าวแก่ชุมชน ใช้เป็นเครื่องดนตรีมหรสพ

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น

การพัฒนาสาระท้องถิ่น หมายถึง การจัดการเรียนการสอนท้องถิ่น เพื่อใช้กับโรงเรียน อัสสัมชัญลำปางและชุมชนในท้องถิ่น สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดลำปาง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดความรู้ เรื่อง การตีกลองปี่จา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง ทั้งก่อนและหลังเรียน จากผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกในทางที่ดีต่อการเรียน เรื่อง การตีกลองปี่จา หลักสูตรท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง กลองปี่จา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยทางสถิติสำคัญที่ระดับ .01

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551
2. สารระการเรียนท้องถิ่น โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง
3. ประวัติความเป็นมาของคลองปู้จา
4. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดทำขึ้นเพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานระดับท้องถิ่นและสถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 3)

การจัดทำโครงสร้างหลักสูตร (รายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เวลาเรียน) ระดับประถมศึกษา (ป.1-ป.6) (รายปี) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.6) (รายภาค) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) (รายภาค)

โครงสร้างหลักสูตรเป็นการนำเสนอโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนในแต่ละระดับชั้นตอบสนองต่อหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความเป็นท้องถิ่นทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษาที่สะท้อนการบริการจัดการหลักสูตร เวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สารระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพิ่มเติม หรือการจัดรายวิชาเพิ่มเติมความต้องการของโรงเรียนการจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐาน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา กลุ่มสาระศิลปะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

รหัสวิชา ศ1101 รายวิชา ศิลปะ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ
 จำนวน 2 ชั่วโมง / สัปดาห์ 2 หน่วยน้ำหนัก / หน่วยกิต

ข้อที่	ตัวชี้วัด	มาตรฐาน
1	อภิปรายเกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะและขนาดของสิ่งต่างๆ รอบตัว ในธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น	ศ 1.1.1
2	บอกความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว	ศ 1.1.2
3	มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์สร้างงานทัศนศิลป์	ศ 1.1.3
4	สร้างงานทัศนศิลป์โดยการทดลองใช้สี ด้วยเทคนิคง่ายๆ	ศ 1.1.4
5	วาดภาพระบายสีภาพธรรมชาติ ตามความรู้สึกรู้สึกของตนเอง	ศ 1.1.5
6	ระบุงานทัศนศิลป์ในชีวิตประจำวัน	ศ 1.2.1
7	รู้ว่าสิ่งต่างๆ สามารถก่อกำเนิดเสียงที่แตกต่างกัน	ศ 2.1.1
8	บอกลักษณะของเสียงดัง-เบา และความช้า-เร็วของจังหวะ	ศ 2.1.2
9	ท่องบทกลอน ร้องเพลงง่ายๆ	ศ 2.1.3
10	มีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีอย่างสนุกสนาน	ศ 2.1.4
11	บอกความเกี่ยวข้องของเพลงที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	ศ 2.1.5
12	เล่าถึงเพลงในท้องถิ่น	ศ 2.2.1
13	ระบุสิ่งที่ชื่นชอบในดนตรีท้องถิ่น	ศ 2.2.2
14	เลียนแบบการเคลื่อนไหว	ศ 3.1.1
15	แสดงท่าทางง่ายๆ เพื่อสื่อความหมาย แทนคำพูด	ศ 3.1.2
16	บอกสิ่งที่ตนเองชอบ จากการดูหรือร่วมการแสดง	ศ 3.1.3
17	ระบุน และเล่นการละเล่นของเด็กไทย	ศ 3.2.1
18	บอกสิ่งที่ตนเองชอบในการแสดงนาฏศิลป์	ศ 3.2.2

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

รหัสวิชา ศ12101 รายวิชา ศิลปะ สาธการเรียนรู้พื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ
จำนวน 2 ชั่วโมง / สัปดาห์ 2 หน่วยน้ำหนัก / หน่วยกิต

ข้อที่	ตัวชี้วัด	มาตรฐาน
1	บรรยายรูปร่าง รูปทรงที่พบในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศ 1.1.1
2	ระบุทัศนธาตุที่อยู่ในสิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่องเส้น รูปร่าง และรูปทรง	ศ 1.1.2
3	สร้างงานทัศนศิลป์ต่างๆ โดยใช้ทัศนธาตุที่เน้นเส้น รูปร่าง	ศ 1.1.3
4	มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างงานทัศนศิลป์ ๓ มิติ	ศ 1.1.4
5	สร้างภาพปะติดโดยการตัดหรือ ฉีกกระดาษ	ศ 1.1.5
6	วาดภาพเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวของตนเองและเพื่อนบ้าน	ศ 1.1.6
7	เลือกงานทัศนศิลป์ และบรรยายถึงสิ่งที่มองเห็น รวมถึงเนื้อหาเรื่องราว	ศ 1.1.7
8	สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เป็นรูปแบบงาน โครงสร้างเคลื่อนไหว	ศ 1.1.8
9	บอกความสำคัญของงานทัศนศิลป์ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน	ศ 1.2.1
10	อภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ประเภทต่างๆ ในท้องถิ่น โดยเน้นถึงวิธีการสร้างงานและวัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้	ศ 1.2.2
11	จำแนกแหล่งกำเนิด ของเสียงที่ได้ยิน	ศ 2.1.1
12	จำแนกคุณสมบัติของเสียง สูง- ต่ำ , ดัง-เบา ยาว-สั้น ของดนตรี	ศ 2.1.2
13	เกาะจังหวะหรือเคลื่อนไหวร่างกายให้สอดคล้องกับเนื้อหาของเพลง	ศ 2.1.3
14	ร้องเพลงง่ายๆ ที่เหมาะสมกับวัย	ศ 2.1.4
15	บอกความหมายและความสำคัญของเพลงที่ได้ยิน	ศ 2.1.5
16	บอกความสัมพันธ์ของเสียงร้องเสียงเครื่องดนตรีในเพลงท้องถิ่น โดยใช้คำง่าย	ศ 2.2.1
17	แสดงและเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีในท้องถิ่น	ศ 2.2.2
18	เคลื่อนไหวขณะอยู่กับที่และเคลื่อนที่	ศ 3.1.1
19	แสดงการเคลื่อนไหวที่สะท้อนอารมณ์ของตนเองอย่างอิสระ	ศ 3.1.2
20	แสดงท่าทาง เพื่อสื่อความหมาย แทนคำพูด	ศ 3.1.3
21	แสดงท่าทางประกอบจังหวะ อย่างสร้างสรรค์	ศ 3.1.4
22	ระบุนารยาทในการชมการแสดง	ศ 3.1.5
23	ระบุและเล่นการละเล่นพื้นบ้าน	ศ 3.2.1
24	เชื่อมโยงสิ่งที่พบเห็นในการเล่นพื้นบ้านกับสิ่งที่พบเห็นในการดำรงชีวิตของคนไทย	ศ 3.2.2
25	ระบุสิ่งที่ชื่นชอบและภาคภูมิใจในการเล่นพื้นบ้าน	ศ 3.2.3

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

รหัสวิชา ศ13101 รายวิชา ศิลปะ สาธารณการเรียนรู้พื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ
จำนวน 2 ชั่วโมง / สัปดาห์ 2 หน่วยน้ำหนัก / หน่วยกิต

ข้อที่	ตัวชี้วัด	มาตรฐาน
1	บรรยาย รูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์	ศ 1.1.1
2	ระบุ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สร้างผลงาน เมื่อชมงานทัศนศิลป์	ศ 1.1.2
3	จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่อง เส้น สี รูปร่าง รูปทรง และพื้นผิว	ศ 1.1.3
4	วาดภาพ ระบายสีสิ่งของรอบตัว	ศ 1.1.4
5	มีทักษะพื้นฐาน ในการใช้วัสดุอุปกรณ์สร้างสรรค์งานปั้น	ศ 1.1.5
6	วาดภาพถ่ายทอดความคิดความรู้สึกจากเหตุการณ์ชีวิตจริง โดยใช้เส้น รูปร่าง รูปทรง สี และพื้นผิว	ศ 1.1.6
7	บรรยายเหตุผลและวิธีการในการสร้างงานทัศนศิลป์ โดยเน้นถึงเทคนิคและวัสดุ อุปกรณ์	ศ 1.1.7
8	ระบุสิ่งที่ชื่นชมและสิ่งที่ควรปรับปรุงในงานทัศนศิลป์ของตนเอง	ศ 1.1.8
9	ระบุ และจัดกลุ่มของภาพตามทัศนธาตุที่เน้นในงานทัศนศิลป์นั้นๆ	ศ 1.1.9
10	บรรยายลักษณะรูปร่าง รูปทรง ในงานการออกแบบสิ่งต่างๆ ที่มีในบ้านและโรงเรียน	ศ 1.1.10
11	เล่าถึงที่มาของงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น	ศ 1.2.1
12	อธิบายเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์และวิธีการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น	ศ 1.2.2
13	ระบุรูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรี ที่เห็นและได้ยินในชีวิตประจำวัน	ศ 2.1.1
14	ใช้รูปภาพหรือสัญลักษณ์แทนเสียง และจังหวะเคาะ	ศ 2.1.2
15	บอกบทบาทหน้าที่ของเพลงที่ได้ยิน	ศ 2.1.3
16	ขับร้องและบรรเลงดนตรีง่ายๆ	ศ 2.1.4
17	เคลื่อนไหวท่าทางสอดคล้องกับอารมณ์ของเพลงที่ฟัง	ศ 2.1.5
18	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี เสียงขับร้องของตนเองและผู้อื่น	ศ 2.1.6
19	นำดนตรีไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือโอกาสต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม	ศ 2.1.7
20	ระบุลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ ของดนตรีในท้องถิ่น	ศ 2.2.1
21	ระบุความสำคัญและประโยชน์ของดนตรีต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น	ศ 2.2.2
22	สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ ในสถานการณ์สั้นๆ	ศ 3.1.1
23	แสดงท่าทางประกอบเพลงตามรูปแบบนาฏศิลป์	ศ 3.1.2
24	เปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของผู้แสดงและผู้ชม	ศ 3.1.3
25	มีส่วนร่วมในกิจกรรมการแสดงที่เหมาะสมกับวัย	ศ 3.1.4
26	บอกประโยชน์ของการแสดงนาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน	ศ 3.1.5

ข้อที่	ตัวชี้วัด	มาตรฐาน
27	เล่าการแสดงนาฏศิลป์ที่เคยเห็นในท้องถิ่น	ศ 3.2.1
28	ระบุสิ่งที่เป็นลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ของการแสดงนาฏศิลป์	ศ 3.2.2
29	อธิบายความสำคัญของการแสดงนาฏศิลป์	ศ 3.2.3

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

รหัสวิชา ศ14101 รายวิชา ศิลปะ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 ชั่วโมง / สัปดาห์ 2 หน่วยน้ำหนัก / หน่วยกิต

ข้อที่	ตัวชี้วัด	มาตรฐาน
1	เปรียบเทียบรูปลักษณะของรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์	ศ 1.1.1
2	อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของสีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็นที่มีต่ออารมณ์ของมนุษย์	ศ 1.1.2
3	จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์โดยเน้นเรื่องเส้น สี รูปร่าง รูปทรงพื้นผิว และพื้นที่ว่าง	ศ 1.1.3
4	มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ	ศ 1.1.4
5	มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์สร้างสรรค์งานวาดภาพระบายสี	ศ 1.1.5
6	บรรยายลักษณะของภาพโดยเน้น เรื่องการจัดระยะ ความลึก น้ำหนักและแสงเงาในภาพ	ศ 1.1.6
7	วาดภาพระบายสี โดยใช้สีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็น ถ่ายทอดความรู้สึกและจินตนาการ	ศ 1.1.7
8	เปรียบเทียบความคิดความรู้สึก ที่ถ่ายทอดผ่านงานทัศนศิลป์ของตนเองและบุคคลอื่น	ศ 1.1.8
9	เลือกใช้วรรณะสีเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกในการสร้างงานทัศนศิลป์	ศ 1.1.9
10	ระบุ และอภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ ในเหตุการณ์ และงานเฉลิมฉลอง ของวัฒนธรรมในท้องถิ่น	ศ 1.2.1
11	บรรยายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ ที่มาจากวัฒนธรรมต่างๆ	ศ 1.2.2
12	บอกประโยชน์เพลงอย่างง่าย	ศ 2.1.1
13	จำแนกประเภทของเครื่องดนตรีที่ใช้ในเพลงที่ฟัง	ศ 2.1.2
14	ระบุทิศทางเคลื่อนที่ขึ้น – ลงง่ายๆ ของทำนอง รูปแบบจังหวะและความเร็ว ของจังหวะในเพลงที่ฟัง	ศ 2.1.3
15	อ่าน เขียน โน้ตดนตรีไทยและสากล	ศ 2.1.4
16	ร้องเพลงโดยใช้ช่วงเสียงที่เหมาะสมกับตนเอง	ศ 2.1.5
17	ใช้และเก็บเครื่องดนตรีอย่างถูกต้องและปลอดภัย	ศ 2.1.6
18	ระบุว่าดนตรีสามารถใช้ในการสื่อเรื่องราว	ศ 2.1.7
19	บอกแหล่งที่มาและความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตไทย ที่สะท้อนในดนตรี และเพลงท้องถิ่น	ศ 2.2.1

ข้อที่	ตัวชี้วัด	มาตรฐาน
20	ระบุความสำคัญในการอนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมทางดนตรี	ศ 2.2.2
21	ระบุทักษะพื้นฐานทางนาฏศิลป์และการละครที่ใช้สื่อความหมายและอารมณ์	ศ 3.1.1
22	ใช้ภาษาท่าและนาฏยศัพท์หรือศัพท์ทางการละครง่ายๆ ในการถ่ายทอดเรื่องราว	ศ 3.1.2
23	แสดง การเคลื่อนไหวในจังหวะต่างๆ ตามความคิดของตน	ศ 3.1.3
24	แสดงนาฏศิลป์เป็นคู่ และหมู่	ศ 3.1.4
25	เล่าสิ่งที่ชื่นชอบในการแสดงโดยเน้นจุดสำคัญของเรื่องและลักษณะเด่น ของตัวละคร	ศ 3.1.5
26	อธิบายประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์ หรือชุดการแสดงอย่างง่าย	ศ 3.2.1
27	เปรียบเทียบการแสดงนาฏศิลป์กับการแสดงที่มาจากวัฒนธรรมอื่น	ศ 3.2.2
28	อธิบายความสำคัญของการแสดงความเคารพในการเรียนและการแสดงนาฏศิลป์	ศ 3.2.3
29	ระบุเหตุผลที่ควรรักษา และสืบทอดการแสดงนาฏศิลป์	ศ 3.2.4

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

รหัสวิชา ศ15101 รายวิชา ศิลปะ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ชั่วโมง / สัปดาห์ 2 หน่วยน้ำหนัก / หน่วยกิต

ข้อที่	ตัวชี้วัด	มาตรฐาน
1	บรรยายเกี่ยวกับจังหวะตำแหน่ง ของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อม และ งานทัศนศิลป์	ศ 1.1.1
2	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ต่างกัน	ศ 1.1.2
3	วาดภาพ โดยใช้เทคนิคของแสงเงา น้ำหนัก และวรรณะสี	ศ 1.1.3
4	สร้างสรรค์งานปั้นจาก ดินน้ำมัน หรือดินเหนียว โดยเน้นการถ่ายทอดจินตนาการ	ศ 1.1.4
5	สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้น การจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ	ศ 1.1.5
6	ระบุปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตนเอง และบอกวิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น	ศ 1.1.6
7	บรรยายประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม	ศ 1.1.7
8	ระบุ และบรรยายเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบของงานทัศนศิลป์ในแหล่งเรียนรู้หรือนิทรรศการศิลปะ	ศ 1.2.1
9	อภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น	ศ 1.2.2
10	ระบุงค์ประกอบดนตรีในเพลงที่ใช้ในการสื่ออารมณ์	ศ 2.1.1
11	จำแนกลักษณะของเสียงขับร้องและเครื่องดนตรีที่อยู่ในวงดนตรีประเภทต่างๆ	ศ 2.1.2

12	อ่าน เขียนโน้ตดนตรีไทยและสากล 5 ระดับเสียง	ศ 2.1.3
13	ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงจังหวะ และทำนอง	ศ 2.1.4
14	ร้องเพลงไทยหรือเพลงสากลหรือเพลงไทยสากลที่เหมาะสมกับวัย	ศ 2.1.5
15	ค้นสดง่ายๆ โดยใช้ประโยชน์เพลงแบบถามตอบ	ศ 2.1.6
16	ใช้ดนตรีร่วมกับกิจกรรมในการแสดงออกตามจินตนาการ	ศ 2.1.7
17	อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีในวัฒนธรรมต่างๆ	ศ 2.2.1
18	อธิบายคุณค่าของดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน	ศ 2.2.2
19	บรรยายองค์ประกอบนาฏศิลป์	ศ 3.1.1
20	แสดงท่าทางประกอบเพลงหรือเรื่องราวตามความคิดของตน	ศ 3.1.2
21	แสดงนาฏศิลป์ โดยเน้นการใช้ภาษาท่าและนาฏศัพท์ในการสื่อความหมายและการแสดงออก	ศ 3.1.3
22	มีส่วนร่วมในกลุ่มกับการเขียนเค้าโครงเรื่องหรือบทละครสั้นๆ	ศ 3.1.4
23	เปรียบเทียบการแสดงนาฏศิลป์ชุดต่างๆ	ศ 3.1.5
24	บอกประโยชน์ที่ได้รับจากการชมการแสดง	ศ 3.1.6
25	เปรียบเทียบการแสดงประเภทต่างๆ ของไทย ในแต่ละท้องถิ่น	ศ 3.2.1
26	ระบุหรือแสดงนาฏศิลป์ นาฏศิลป์พื้นบ้านที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและประเพณี	ศ 3.2.2

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

รหัสวิชา ศ16101 รายวิชา ศิลปะ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 ชั่วโมง / สัปดาห์ 2 หน่วยน้ำหนัก / หน่วยกิต

ข้อที่	ตัวชี้วัด	มาตรฐาน
1	บรรยายเกี่ยวกับจังหวะตำแหน่ง ของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อม และ งานทัศนศิลป์	ศ 1.1.1
2	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ต่างกัน	ศ 1.1.2
3	วาดภาพ โดยใช้เทคนิคของแสงเงา น้ำหนัก และวรรณะสี	ศ 1.1.3
4	สร้างสรรค์งานปั้นจาก ดินน้ำมัน หรือดินเหนียว โดยเน้นการถ่ายทอดจินตนาการ	ศ 1.1.4
5	สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้น การจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ	ศ 1.1.5
6	ระบุปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตนเอง และบอกวิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น	ศ 1.1.6
7	บรรยายประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม	ศ 1.1.7
8	ระบุ และบรรยายเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบของงานทัศนศิลป์ในแหล่งเรียนรู้หรือนิทรรศการศิลปะ	ศ 1.2.1

ข้อที่	ตัวชี้วัด	มาตรฐาน
9	อภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น	ศ 1.2.2
10	ระบอบองค์ประกอบดนตรีในเพลงที่ใช้ในการสื่ออารมณ์	ศ 2.1.1
11	จำแนกลักษณะของเสียงขับร้องและเครื่องดนตรีที่อยู่ในวงดนตรีประเภทต่างๆ	ศ 2.1.2
12	อ่าน เขียน โน้ตดนตรีไทยและสากล 5 ระดับเสียง	ศ 2.1.3
13	ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงจังหวะ และทำนอง	ศ 2.1.4
14	ร้องเพลงไทยหรือเพลงสากลหรือเพลงไทยสากลที่เหมาะสมกับวัย	ศ 2.1.5
15	ค้นสดง่ายๆ โดยใช้ประโยชน์เพลงแบบถามตอบ	ศ 2.1.6
16	ใช้ดนตรีร่วมกับกิจกรรมในการแสดงออกตามจินตนาการ	ศ 2.1.7
17	อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีในวัฒนธรรมต่างๆ	ศ 2.2.1
18	อธิบายคุณค่าของดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน	ศ 2.2.2
19	บรรยายองค์ประกอบนาฏศิลป์	ศ 3.1.1
20	แสดงท่าทางประกอบเพลงหรือเรื่องราวตามความคิดของตน	ศ 3.1.2
21	แสดงนาฏศิลป์ โดยเน้นการใช้ภาษาท่าและนาฏศัพท์ในการสื่อความหมายและการแสดงออก	ศ 3.1.3
22	มีส่วนร่วมในกลุ่มกับการเขียนเค้าโครงเรื่องหรือบทละครสั้นๆ	ศ 3.1.4
23	เปรียบเทียบการแสดงนาฏศิลป์ชุดต่างๆ	ศ 3.1.5
24	บอกประโยชน์ที่ได้รับจากการชมการแสดง	ศ 3.1.6
25	เปรียบเทียบการแสดงประเภทต่างๆ ของไทย ในแต่ละท้องถิ่น	ศ 3.2.1
26	ระบุนหรือแสดงนาฏศิลป์ นาฏศิลป์พื้นบ้านที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและประเพณี	ศ 3.2.2

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง

สรุปกรอบสาระกรอบสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะระดับประถมศึกษา

ที่	สาระหลัก	มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด
๑	สาระที่ ๗ คนตรีพื้นเมือง - สะล้อ	ศ ๒.๒	ป. ๑ / ๒
๒	สาระที่ ๘ นาฏศิลป์พื้นเมือง - การเล่นหมากเก็บ	ศ ๓.๒	ป. ๒ / ๑
๓	สาระที่ ๗ คนตรีพื้นเมือง - พิณเป็ยะ	ศ ๒.๒	ม. ๓ / ๑
๔	สาระที่ ๘ นาฏศิลป์พื้นเมือง - การแสดงรำเป็งรำปาง	ศ ๓.๒	ป. ๔ / ๑
๕	สาระที่ ๕ ศิลปะทัศนกรรมและผลิตภัณฑ์ใน ท้องถิ่น - งานกระดาษสา	ศ ๑.๒	ป. ๕ / ๒
๖	สาระที่ สาระที่ ๗ คนตรีพื้นเมือง - ก້องปู่จา	ศ ๒.๒	ป. ๖ / ๑

3. ประวัติความเป็นมาของกลองปู่จา

ความเป็นมาของกลองปู่จา

ความหมายของกลองปู่จา “ก້องปู่จา” เป็นคำประสมระหว่างคำไทยแท้ (กลอง) กับคำบาลีสันสกฤต (ปู่จา มีรากศัพท์ จาก ปูชฺ ชาติ ในความหมายว่า บูชา) ภาษาล้านนา อ่านออกเสียงว่า ก້องปู่จา หรือ ก້องปู่จา มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมภาษาล้านนาภาคเหนือ (2539: 17) ให้ความหมาย กลองปู่จา (ก້องปู่จา) ไว้ว่า กลองปู่จา (ก້องปู่จา) น.กลองเพล (ใช้ตีบอกถึงเวลาพระฉันเพล)

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง (ม.ป.ป.: 113) ให้ความหมาย ก້องปู่จา ไว้ว่า ก້องปู่จา เป็นเครื่องดนตรีที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา ของพุทธศาสนาตามความเชื่อของชาวพุทธ โดยเฉพาะการใช้ก້องปู่จาเป็นอาคมศิษฏ์ญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญต่างๆ

สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง (2551: 5) ให้ความหมายไว้ว่า คือ กลองหลวงบูชา ในเรือนกลองมี กลองเสียง เรือนน้ำเต้าจาริกยันต์ คาถาอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นคนตรีชนิดเครื่องกระทบประเภทเครื่องหนัง ใช้ตี บรรเลงด้วยท่อนไม้ หรือค้อนไม้ตีกลอง

สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง (2551: 7) ให้ความหมายไว้ว่า คือ กลองหลวงที่ใช้ในฝ่ายศาสนจักรคู่พิธีกรรมของวัด มีลักษณะติดตั้งถาวรอยู่กับที่ บางวัดสร้างหอกกลองหลวง บางวัดก็รวมหอกกลองกับหอคัมภีร์ องค์ประกอบสำคัญของกลองบูชาจัดเป็นคนตรีประเภทเครื่องกระทบ สร้างเรือนกลองด้วยท่อนไม้ใหญ่เจาะกลวง กลางมีเส้นผ่าศูนย์กลางโตราวหนึ่งหลา ยาวราวหลาครึ่ง หุ้มจึงด้วยหนังสัตว์ เป็นเครื่องดนตรีแบบกลองชุด ประกอบด้วย กลองหลวง หรือกลองใหญ่ และกลองบริวารที่เรียกว่า กลองลูกคู่บสำหรับไล่เสียงได้

ทองทิพย์พิมสาร (2530: 8) ให้ความหมายไว้ว่า กลองที่ดีเนื่องจากวันสำคัญสำหรับชาวพุทธ เพื่อเป็นพุทธบูชา แสดงการบอกกล่าว ป่าวประกาศ สัญญาให้ทราบว่าเป็นวันสำคัญ เหตุการณ์สำคัญ เป็นสื่อกลางความหมาย

สรุปได้ว่า กิ่งบูชา หมายถึง กลองที่พุทธศาสนิกชนสร้างไว้บนหอกกลองของวัดประจำหมู่บ้าน ใช้ตีเพื่อเป็นพุทธบูชา ให้สัญญาป่าวประกาศวันสำคัญทางศาสนา หรือเหตุการณ์สำคัญต่างๆ

ประวัติกลองบูชา

ตำนานที่ 1

ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอนันตยศ ได้ถวายการรับเสด็จพระนางจามเทวีผู้นครเขลางค์ สมเด็จพระเจ้าอนันตยศมีพระประสงค์จะใคร่กระทำปัจจุสนองพระคุณพระราชมารดาของพระองค์ จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งให้ช่างกระทำงานต่างๆ แต่ล้วนช่างไม้และช่างวาดเขียนแกะสลักเป็นต้น ให้มาทำปราสาทไม้่อเป็นที่สำหรับโสรจสงกรานมแห่งพระราชมารดาของพระองค์และ โปรดให้ชาวเครื่องต้น ตกแต่งเครื่องราชูปกรณ์สำหรับราชาภิเษก แล้วจึงเชิญพระนางเจ้าจามเทวีพระราชมารดาของพระองค์ให้ประทับนั่งเหนือกองแก้ว ให้สรงสนานพระเศียรเกล้า ด้วยน้ำอันเจือด้วยน้ำส้มสำหรับชำระมลทิน แล้วจึงให้สรงสนานด้วยน้ำหอม ต่อมาภายหลัง ลำดับนั้นจึงให้ พราหมณาจารย์ถือ พระสุวรรณภิงคารอันเต็มไปด้วยน้ำเป็นมงคล แล้วหลังลงเหนือพระเศียรเกล้าของพระนางเจ้าแล้วถวายพระพร แล้วมอบถวายสิริราชสมบัติของพระองค์กระทำราชเทวีภิเษก ในขณะนั้น จึงให้ เฉลิมฉลองด้วยกลองอุ่นเมือง “พิฆาตมหาพิชัยเกรี” บันลือลั่นเอิกเกริกก้องไกลาหล ดุจเสียงบันลือลั่นสนั่นก้องกระหึ่มแห่งเมฆในท้องพระมหาสมุทรฉะนั้น

ตำนานที่ 2

ยุคสมัยพระยาภูแสนชั้นราชันดดา ตั้งเมืองเชียงแสนวงศ์เงินยางขึ้นแทนที่พงสาวดารเชียงแสนโยนกนาคพันธุ์เก่า ในสมัยพระองค์ก็ได้พบไม้ขนซุงขนาดใหญ่ ไหลตามแม่น้ำของ (โขง) มาติดเกาะดอน

แทน ชาวพื้นถิ่นไทย โยนกเชียงแสนถือว่าเป็นนิมิตดีในการก่อสร้างประจำเมือง พระยาแสนภู จึงโปรดให้มีการสร้าง ก่องปู่เจ้า 3 ใบ เป็นกลองคู่ตำแหน่งเมืองเชียงแสน เชียงราย และเชียงใหม่

ตำนานที่ 3

ยุคหอคำนครลำปางสร้างตำนานวัดศรีล้อมและสร้างเจดีย์วัดป่าตันกุ่มเมือง มีบททำนายอนาคตตำแหน่งวัดสะคือเมืองขยายแผ่ความเจริญรุ่งเรืองของนครหอคำคลุมปริมณฑลเวียงไชย ถึงวัดพระธาตุลำปางหลวง ยุคนี้มีการสร้างก่องปู่เจ้าตำแหน่งวัดอนาคตนานสะคือเมืองที่มีตำนานว่าเป็นกลองที่มีชั้นศกธาในลูกน้ำเต้าที่เขวนซ่อนอยู่ในเรือนกลอง เมื่อมีการตีก่องปู่เจ้าเมื่อใด เสียงกลองจะสาธยายมนต์กังวานไปถึงดอยขุนตาล (ขุนตาน) นับเป็นกลองคู่ตำนานยุคกษัตริย์ประเทศฝ่ายเหนือ

ต้นกำเนิดกลองปู่เจ้า

ในสมัยก่อนมีกลองชนิดหนึ่งที่ใช้ตีเพื่อการออกศึกเรียกว่า “กลองไชยมงคล” มีลักษณะคล้ายก่องปู่เจ้า (ก่องปู่เจ้า) ในปัจจุบันแต่กลองลูกคู่บออยู่ทางขวามือ ใช้ตีในการออกศึกหรือพิธีกรรมที่สำคัญในการออกศึก มีหลายทำนอง เช่น ออกศึก ชนะศึก ฝนแสนห่า สวรรกรรม ฯลฯ หลังจากที่ฝ่ายการทำศึกแล้วจะไม่นิยมนำกลองมาไว้ที่บ้าน จะนำไปไว้ที่วัด เพราะผ่านการทำศึกจะมีคราบเลือดและความเชื่อเกี่ยวกับผี ในคราวต่อมาเมื่อบ้านเมืองผ่านพ้นจากการทำศึก กลองไชยมงคลที่อยู่วัด จึงได้มีการดัดแปลงเพื่อตีบูชาธรรม โดยการย้ายกลองลูกคู่มาไว้ทางซ้ายมือ และใช้ตีประกอบการเทศน์ หรือวัน โคน วันพระหรือใช้ตีเพื่อบอกเหตุการณ์ต่างๆ ในหมู่บ้าน จึงเรียกชื่อว่า “กลองปู่เจ้า”

ปัจจุบันก่องปู่เจ้าพบมากในเขตเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และที่สุด คือ ลำปาง เพราะลำปางเป็นเมืองหน้าด่านของทางเหนือสมัยก่อน ต้องทำศึกกับข้าศึกศัตรูที่เข้ามาจู่กราน ทำนองที่นิยมบรรเลงกันมากคือ สาวหลับเตื่อะ เสือขบตุ้ ล่องน่าน สวรรกรรม ฝนแสนห่า ฯลฯ

อนึ่ง มีบางพื้นที่ได้ดัดแปลงกลองไชยมงคลให้เล็กลงเพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายเป็น “กลองสะบัดไชยแบบลูกคู่บอ” หรือ “กลองสะบัดไชยโบราณ” และมีบางพื้นที่ได้ดัดแปลงไปอีกคือ ตัดกลองลูกคู่บอออก เป็น “กลองสะบัดไชย” ที่พบเห็นมากในปัจจุบันใช้ตีทำนองชนะศึก คือ ทำนองที่เมื่อทำศึกชนะแล้วตีกลับเมืองแสดงความฮึกเหิม ส่วนทำนองออกศึกนั้น ตีค่อนข้างเร็ว ใช้สะบัดไชยแบบลูกคู่บอ ดีทำให้เกิดความฮึกเหิมก่อนทำศึก

ตำนานกลองปู่เจ้า

นางนงนุช ป้าเจียว (2551: 29) กล่าวถึงตำนานก่องปู่เจ้าไว้ดังนี้

ตำนานจังหวัดลำปาง

มียักษ์จะมากินคนทุกๆ 7 วัน พระอินทร์จึงลงมาช่วย โดยสร้างกลองใบหนึ่งขึ้นมา และสลักคาถาว่า “วะ” เป็นรูปวงกลมไว้ในตัวกลอง คราวที่ผู้หญิงนางหนึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ถูกยักษ์กิน พระอินทร์จึงเอานางไปซ่อนไว้ในกลอง คนต่างช่วยกันตีกลอง เสียงของกลองดังกระหึ่มออกมาเป็นคาถา “วะ” มีลักษณะเป็นคลื่นเสียงกระจายเป็นวงกลมไป ยักษ์ทนฟังไม่ได้จึงหนีไปและไม่มากิน คนอีก

ตำนานพ่อหนานก่องแก้ว

บ้านยางอ้อย อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

มียักษ์จะมากินคนทุกๆ 7 วัน พระอินทร์จึงลงมาช่วย โดยสร้างกลองใบหนึ่งขึ้นมา และสลักคาถาว่า “วะ” เป็นรูปวงกลมไว้ในตัวกลอง คราวที่ผู้หญิงนางหนึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ถูกยักษ์กิน หญิงนางนั้นหนีเข้าไปซ่อนในกลอง หลังจากกลับไปจากวัดกราบพระ ยักษ์เสาะหาทำไรก็หาไม่เจอกลับไปพบตุ๊กตะปลุกกล้วยพันหวี ตุ๊กตะจึงแบ่งให้ยักษ์กินจนอิ่มและจากไปโดยไม่กินคน

ตำนานอื่น

ในครั้งอดีตบ้านเมืองมีความสุข ต้องกลับกลายเป็นเมืองที่มีแต่ความหวาดกลัว เมื่อมียักษ์ตนหนึ่งมาปรากฏตัวยังโลกมนุษย์ เมื่อยักษ์ได้เห็นมนุษย์ก็เลยจับมนุษย์กินสัปดาห์ละ 1 คนหรือสัปดาห์ละ 1 คน โดยยักษ์ตนนี้เป็นยักษ์ตาทิพย์ มนุษย์จะไปซ่อนที่ไหนยักษ์ก็เห็นหมด เมื่อเป็นดังนั้นมนุษย์ก็เลยตีกลองร้องป่าวไปยังสวรรค์เบื้องบนเพื่อให้พระอินทร์ยรมราชได้ยิน ความรู้ไปถึงหูพระอินทร์ยรมราช ก็เลยใช้ตาทิพย์มองมายังโลกมนุษย์ ก็มาพบยักษ์กำลังกินมนุษย์อยู่พอดี ก็เลยเข้าใจถึงความทุกข์ของมนุษย์ จึงแปลงกายเป็นมนุษย์ธรรมดาลงมาวันสัปดาห์ที่ยักษ์กินมนุษย์เมื่อไปเจอยักษ์กำลังกินมนุษย์แล้ว 1 คน แต่วันนี้ยักษ์จะกินอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้หญิง แต่พระอินทร์ยรมราชในร่างมนุษย์ไม่ยอม จึงเกิดการทำกันขึ้นมา โดยพระอินทร์ยรมราชได้ทำว่า ถ้าคราวหน้าถ้าเจ้ามากินผู้หญิงคนนี้ได้อีกข้าจะให้เจ้ากินมนุษย์ทั้งหมดเลย แต่ถ้าเจ้าหานางไม่เจอให้เจ้านั้นกลับไปยังเมืองของท่านซะ เจ้ายักษ์ได้ยินดังนั้นก็รับคำทำเพราะเจ้ายักษ์รู้ว่าตัวเองว่ามีตาทิพย์เอาซ่อนอย่างไรเจ้าก็หาเจอ ดังนั้นพระอินทร์ก็เลยสร้างคาถาเรียกว่า “วะพันตัว” โดยท่องกำกับไว้ที่ขอบกลองทั้ง 4 ใบ แล้วเอานางนั้นไปซ่อนไว้ใน ตัวกลอง พอวันสัปดาห์ที่ยักษ์จะมากิน พระอินทร์ได้แปลงกายเป็นมนุษย์มาตีกลองเป็นคาถาธรรมว่า “พุทธ โธ กันหะ ธรรม โม กันหะ สังโฆ กันหะ” คาถานี้จะทำให้ยักษ์มองไม่เห็นนางในตัวกลอง ยักษ์มองอย่างไรก็มองไม่เห็นก็เลยแพ้ในครั้ง นี้ ก็กลับไปยังเมืองด้วยความอับอาย เมื่อยักษ์กลับเมืองไปแล้ว พระอินทร์ก็ขึ้นไปยังกลองแล้วบอกให้มนุษย์ว่านี่แหละ “กลองโย” ของพวกเจ้า แล้วก็หายตัวไป

กลองโย สมัยก่อนก็คือ ก่องปู้จา (ก่องปู้ชา) ในสมัยปัจจุบันนี้

แนวคิดเกี่ยวกับระบบเสียงกลองปฐา

แต่โบราณเรียกกลองใบใหญ่สุดว่า กลองหลวง บ้างก็เรียนตามเสียงว่า กลองตั้ง กลองด้าง กลองท่าง โดยเรียกชื่อเสียงของกลางนี้ว่า ตั้ง, ด้าง, ท่าง และ นั่ง (ศักดิ์ รัตนชัย, 2549: 14)

(ปกรณ์ ฝั้นผาย, สัมภาษณ์)

ส่วนกลองบริวาร หรือกลองเล็กทั้งสามใบเรียกเหมือนกันว่า กลองลูกตุ๊บ ทั้งสามใบหลายท้องที่มีแนวคิดในการวางตำแหน่งเสียงเหมือนกันคือ เอกกลองใบเล็กที่มีเสียงแหลมสุดขึ้นไปไว้บนยอด หรือบนลูกตุ๊บทั้งสองที่อยู่ด้านล่าง บางแห่งเรียนกลองใบนี้ว่า ลูกตะ คือมีเสียงดัง ตะ บางแห่งก็เรียกว่า ตุ๊บ (ศักดิ์ รัตนชัย, 2549: 14) ส่วนกลองใบเล็กสองใบที่วางอยู่ใต้ลูกตะ เรียนรวมกันว่า ตุ๊บ หรือ ตุ๊บบ บางตำราเรียนเป็น ตั้ง และ ตะ

ซึ่งการเรียกชื่อกลองบริวารในยุคเริ่มแรกของการเผยแพร่วิชาตีกลองปฐา จึงค่อนข้างสับสน ต่อมาได้ใช้วิธีใส่ตัวเลขแทนการเรียกชื่อที่สับสนเหล่านี้ (ปรกาการ ใจดี, สัมภาษณ์) โดยให้กลองหลวงเป็นเลข 0 (ศูนย์) ให้กลองใบบนสุดเป็นเลข 3 กลองด้านล่างทางซ้ายคือ 1 กลองด้านล่างทางขวาคือ 2 ใบ เอกสารเผยแพร่การตีกลองปฐาของสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ปี 2549 ให้กลองใบบนสุดเป็นเลข 3 กลองด้านล่างทางซ้ายเลข 2 กลองด้านล่างทางขวาเป็นเลข 1 ส่วนกลองหลวงใช้เครื่องหมาย เลข 0 (ศักดิ์ รัตนชัย, 2549: 14)

ตามที่เข้าใจกันทั่วไปในวิชากลอง เสียง ตุ๊บเป็นเสียงต่ำ เสียง ตะ เป็นเสียงสูง เปรียบได้ กับเสียง โห๊ะ – ๊ะ ของโทนในวงเครื่องสายไทย หรือเสียง ตุ๊บ – ป๊ะ ของตะโพนไทย ส่วนเสียง ด้าง, ท่าง, ตั้ง และนั่งนั้น เป็นที่เข้าใจทั่วไปแล้วว่ามันคือเสียงต่ำของกลองหลวง

เพื่อมิให้เกิดความสับสนดังกล่าว ในที่นี้จึงขอเสนอการตั้งชื่อของเสียงประจำกลองบริวารและกลองหลวง ทั้งนี้เพื่อเป็นความสะดวกในการสืบทอด, การเขียนโน้ต และการแต่งเพลงกลองปฐา โดยนำเอาการเรียกชื่อเสียงกลองแบบโบราณที่มีอยู่แล้ว มาปรับปรนกับชื่อเสียงกลองตามหลักวิชาดนตรีพื้นบ้านไทย โดยได้เพิ่มเสียง ดิง เข้ามา และเรียกเสียงกลองหลวงเป็น ท่าง

ชื่อของเสียงกลองปฐาจึงเป็น ตุ๊บ-ตะ-ดิง-ท่าง สามารถอธิบายเหตุผลในการเรียกชื่อเสียงกลองปฐา ดังกล่าวได้ดังนี้

เสียง ตุ๊บ เป็นชื่อเดิมอยู่แล้วของเสียงกลองเล็ก จัดวางอยู่ด้านล่างทางซ้ายมือ

เสียง ตะ เป็นชื่อเดิมอยู่แล้วของเสียงกลองเล็ก วางอยู่ด้านบนกลางเล็กสองใบ

เสียง ดิง เป็นชื่อเสียงที่เพิ่มเข้ามา ใช้เรียกกลองเล็กลูกที่มีเสียงสดใส กังวาน

เช่นเดียวกับเสียงดิง ในวิชาเครื่องหนัง ตำแหน่งวางอยู่ด้านล่างทาง ขวามือ(ใกล้กลองหลวง)

เสียง ท่าง เป็นชื่อเสียงของกลองหลวง การใช้คำว่า ท่าง อธิบายถึงเหตุผลการใช้ได้ดังนี้

- เพื่อหลีกเลี่ยงคำไม่สุภาพ เช่น เสียง ดิงท่าง กับ ดิงด้าง นั้น คำหลังอาจร้องเพี้ยนเป็น ดินตั้ง

(ท่าง) ซึ่งไม่สมควรใช้กับดนตรีในพิธีกรรมศาสนา

- เมื่อนำมาจดบันทึกเป็นโน้ตดนตรีไทย เสียง ท่าง ใช้ตัวย่อคือ ททำให้ดูแตกต่างจาก ต(ต่าง) ซึ่งอาจทำให้ดูสับสนหากใช้ ต ปนกับเสียง ตู้บ-ต๊ะ-ติง อักษร ท ที่ใช้แทน ท่าง จึงให้ความชัดเจนได้ดีกว่า

ตามความเป็นจริงนั้น การเรียกชื่อเสียงกลองบริวารทั้งสามใบ คงไม่สามารถจะปรับเสียงได้ ถูกต้องตามระดับเสียง(pitch) ได้สมบูรณ์แบบดั่งว่า ดังนั้นการนำชื่อเสียง ตู้บ – ต๊ะ – ติง มาใช้จึงเป็นการเรียกชื่อเสียงพอให้ได้เสียงใกล้เคียงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การจัดตำแหน่งกลองเล็กทั้งสามใบ ควรจะมีการคัดเลือก เป็นต้นว่า คัดเอาใบที่มีเสียงแหลมกว่าเพื่อน นำมาเป็นกลอง ลูกต๊ะ อีกสองใบซึ่งมีเสียงต่ำกว่า หากใบไหนดีแล้วได้เสียงกังวาน สดใสดีกว่าก็ให้เป็นกลอง ลูกติง ใบที่เหลือก็กำหนดให้เป็น เสียง ตู้บ หรือกลอง ลูกตู้บ จากนั้นจึงนำกลองทั้งสามใบมาวางให้อยู่ในตำแหน่ง

ประโยชน์ของระบบเสียง ตู้บ – ต๊ะ – ติง – ท่าง

1. ทำให้ง่ายต่อการแต่งเพลง และออกแบบการใช้มือทั้งสองข้าง สะดวกต่อการออกเสียงและท่องจำ ดังตัวอย่างการวางเพลง (cadence) หรือการลงจบในเพลง “บูชาแก้วทั้งสาม” ซึ่งได้นำเอากระสวนจิ้งหะ / -- ตู้บ ต๊ะ / -ติง – ท / อันเป็นกระสวนยอดนิยมใช้ กันทั่วไปในดนตรีไทย-พื้นบ้าน และดนตรีแถบเอเชีย ดังตัวอย่าง ประโยควางเพลง 1-2-3 ซึ่งมีกระสวนที่เหมือนกันแต่ใช้ลูกนำประโยคต่างกัน

วางเพลง 1.

-- ล ม	- ม – ล	- ล ค ม	- ร – ค
-- เป็นบุญ	- กุ - ศล	-ส่งไปยัง	-ภพ-หน้า
--ติง ติง	- ติง – ท	- ติง ท ท	- ท -ตลิ่ง
--LR	- L – R	- LRR	- R – ^L R

วางเพลง 2

วางเพลง 3.

-- ค ล	- ล ค ม	- ล ม ล	- ร – ค	-- ช ล	- ม – ร	-ล ม ม	- ร – ค
-- บุญ จุ่ง	-จุง -พา	-สู่สวรรค์	-เมือง-บน	--จุงเป็น	-มง-กล	-แก่ศรัทธา	-ชาว-บ้าน
--ต๊ะ ติง	-ติง – ท	- ติง ท ท	- ท -ตลิ่ง	-ตู้บ ต๊ะ	- ติง - ท	- ติง ท ท	-ท – ตลิ่ง
-- LR	- L – R	- LRR	- R – ^L R	-- LR	- L – R	- LRR	- R – ^L R

2. ใช้เป็นที่สังเกตในการนับจำนวนประโยคเพลง ดังตัวอย่างที่ การวางเพลง, การเจิง(เกรินนำ) และเนื้อเพลง บูชาพระพุทธ,บูชาพระธรรม และบูชาพระสงฆ์ โดยใช้ลูก ติง-ต๊ะ-ตู้บ มาใช้ให้เกิดประโยชน์

เพื่อเป็นหมุดหมายแสดงลำดับก่อนหลังของทำนองแบบนี้ จะทำให้ผู้ปฏิบัติไม่สับสนหากมีประโยคเพลงที่มีการซ้ำ(Sequence) ในลีลาที่เหมือนกัน หรือคล้ายกัน เป็นอีกวิธีหนึ่งในการช่วยให้จำทำนองและจำมือได้แม่นยำขึ้น

ข้อสังเกตที่น่าสนใจ ทำนองวางเพลง 1,2,และ 3 และ เจ็ลกลอง หรือ ทำนองที่คล้ายกัน อย่างไม่ซ้ำในระบำกลองปฐจาจากท้องถิ่นอื่น นับเป็นกระสวนจังหวะแบบดั้งเดิม (Original) เป็นที่คุ้นหูของชาวเหนือในจังหวัดต่างๆ จนถึงชาวสระบุรี ที่มีเชื้อสายเป็นชาวเชียงแสนอพยพ ตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ 1 ในราชวงศ์จักรี (สัมภาษณ์: คำรง เขียวสมอ. 2552)

3. สะดวกต่อการคิดออกแบบการวางมือซ้าย – ขวา ให้ดำเนินทำนองประสานสัมพันธ์กัน เป็นไปตามลำดับ ขั้นตอน ลื่นไหลไม่สะดุดมือ

4. ประโยชน์ในการแต่งเพลงอีกอย่างคือ การนำเอากลองลูก ดิ่ง ใช้เป็นจุดพักมือ ก่อนที่จะแจกลูกออกทางซ้ายไปข้าง เสียงตุ๊บ, ขึ้นบน ไปยังเสียง ต๊ะ หรือ ออกทางขวา ตีเสียง ท่าง ที่กลองหลวง

ระบบเสียง กับ เทคนิคในการตีกลอง

เสียงกลองจะนำฟังมากน้อยประการใด นอกจากคุณภาพของกลองแล้ว ต้องอาศัยเทคนิควิธีในการตีกลอง ซึ่งสามารถนำมากล่าวโดยสรุปดังนี้

1. ระบบเสียง หากปรับกลองบริวารทั้งสามใบได้เสียงใกล้เคียงกับ ตุ๊บ-ต๊ะ-ดิ่ง-ท่าง เสียงกลอง คงจะนำฟังมากยิ่งขึ้น

2. ค้อน หรือไม้กลอง เพื่อความคล่องแคล่ว ไม่ตีกลองควรมีขนาดเหมาะสมมือไม่หนักจนเกินไป (ประมาณไม่เกิน 200 กรัม หรือใกล้เคียง) ค้อนมือขวาอาจจะหนักกว่ามือซ้าย เล็กน้อย หรือหนักเท่ากัน

3. การตีประคบบมือ นอกจากตีแบบธรรมดาทั่วไปแล้ว การสร้างลีลาให้แก่ดนตรีกลองปฐจา ยังสามารถใช้วิธีการตีให้หลากหลายออกไป เช่น การประคบบมือ คือเมื่อไม้ตีถูกหนังกลองแล้ว จะไม่ให้ไม้ หรือค้อนกระดอนออกมา วิธีนี้จะหยุดความสั่นสะเทือน ของหนังกลอง ใช้ได้กับกลองลูกตุ๊บทุกใบ โดยเฉพาะกับเสียง ต๊ะ และ ต๊ะ

4. การตีลูกสะบัด (LR) วิธีการคือ มือซ้ายถือค้อนรออยู่ให้สูงจากหน้ากลองเล็กน้อย มือขวาถือค้อนสูงกว่ามือซ้าย เมื่อปล่อยมือพร้อมกัน เสียงจากมือซ้ายก็จะดังก่อนมือขวา เป็น ตลับ, ต๊ะ, ตกลง แล้วแต่จะลงกลองใบไหน ตามหลักวิชาเครื่องหนังเรียกลูกเล่นแบบนี้ว่า แฟรม (Fram) ไม่ทราบชื่อเรียกในวงการดนตรีไทย-พื้นบ้าน แต่เห็นใช้กันทั่วไปในการรัวกลองหลวง และกลองทัด คือก่อนรัวนั้น จะลงค้อนแบบนี้ก่อน จากนั้นจึงค่อยเร่งจังหวะให้เร็วขึ้น จนกลายเป็นตีสลับมือ รัวตามกันไป

5. จากลูกสะบัด ต๊ะ,ตลับ,ตกลง สามารถพัฒนาต่อไปเป็นลูกพร้อม

6. นอกจากความดั่งที่เข้าใจแล้ว การแสดงออก(Expression) โดยการตี ให้เสียงกลองเป็นไปตามมโนภาพ ตามความคิด ตามความหมายของเพลง โดยใช้เทคนิค การกระทบ, กระทุ้ง, ลงค้อนแรง-เบา ฯลฯ มีการเล่นแบบ หนัก เบา ค่อย ดั่ง อย่างที่เรียกกันว่า ประยุกต์เสียงกลองให้ไพเราะ หรือเรียกอีกอย่างว่า มีรสมือในการบรรเลงนั่นเอง

ระบำ ปูชาแก้วทั้งสาม

เนื้อร้อง-ทำนอง-ลีลากลอง: ณรงค์ สมิตธิธรรม (ดัดแปลงจาก ระบำ วัดพระแก้วสุชาดาราม)

***เชิงกลอง 3 จบ

ปูชาพระพุทธรเจ้า	เป็นระบำแบบเบ้า	เพลงกลองปูชา
ขอปูชาพระธัมม์เหนือเกล้า	ที่คำคุณ โลกเฮา	สืบสานกันมา (คำคุณ อ่านว่า – คำคุณ)
ขอปูชาพระสังฆะเจ้า	ที่สั่งสอนหมู่เฮา	เข้าวัดเข้าวา
วัดอารามเป็นที่พึ่งจาวบ้าน	เป็นวิหารธัมมะสงฆ์	องค์เณร (พึ่ง อ่านว่า - เป็ง)
ทำเพง ภาวนา ปฏิบัติ ปรีชิตี อ่าเฮียน	บำเพ็ญเพียรกันจู้จู้คน	(ทำเพง มาจากคำว่า บำเพ็ญ)
@เป็นบุญกุศล	ส่งไปยังภพหน้า	(เพียร อ่านว่า – เปียร)
@บุญจุงจุงพา	สู่สวรรค์เมืองบน	
@จุงเป็นมงคล	แก่ศรัทธาจาวบ้าน ๆ (พา อ่านว่า-ปา)***	(ย่อนต้น***เล่นซ้ำ 3 รอบ)

ระบำ ปูชาแก้วทั้งสาม

เนื้อร้อง-ทำนอง-ลีลากลอง: ณรงค์ สมิตธิธรรม (ดัดแปลงจาก ระบำ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม)

เชิง 1.

----	- ดิง - ท	--- ท	--- ท	--- ตลิ่ง	- ดิง - ท	- ดิง ท ท	- ท - ตลิ่ง
----	- L - R	--- R	--- R	--- ^L R	- L - R	- L R R	- R - ^L R

เชิง 2.

--- ต๊ะ	- ดิง - ท	--- ท	--- ท	--- ต๊ะ	- ดิง - ท	- ดิง ท ท	- ท - ตลิ่ง
----	- L - R	--- R	--- R	--- ^L R	- L - R	- L R R	- R - ^L R

เชิง 3.

--- ตู้บ	- ดิง - ท	--- ท	--- ท	--- ตู้บ	- ดิง - ท	- ดิง ท ท	- ท - ตลิ่ง
--- L	- L - R	--- R	--- R	--- ^L R	- L - R	- L R R	- R - ^L R

บุชาพระพุทธรูป

-----	- ม ซ ล	-- ช ม	-- ค ร	- ล ค ม	- ค - ร	- ช ม ซ	- ค - ร
-----	- ปู่- จา	-- พระ พุทธรูป	-- ธ เจ้า	-เป็นระบำ	-แบบ-เบ้า	-เ พ ล ง - กลอง	- ปู่-จา
-----	- ตู๊ป-ตลิ่ง	-- ดิง ท	-- ดิง ท	-ดิง ดิง ต๊ะ	- ต๊ะ-ตลิ่ง	- ดิง - ท	- ดิง - ท
-----	- L - ^L R	-- LR	-- LR	- LRL	- R - ^L R	- L - R	- L - R

บุชาพระธรรม

--- ม	- ม ซ ล	-- ช ม	-- ค ร	- ค ม ม	- ค - ร	- ล - ล	- ล ค ร
--- ขอ	- ปู่- จา	-- พระ ธรรม	-- เ ห นี อ เกล้า	-ที่ คำ คุณ	-โลก-เฮา	-สี่บ-สาน	-กั้น-มา
--- ตลิ่ง	- ตู๊ป-ตลิ่ง	-- ดิง ท	-- ดิง ท	-ดิง ดิง ต๊ะ	- ต๊ะ-ตลิ่ง	- ดิง - ท	- ดิง - ท
--- ^L R	- L - ^L R	-- LR	-- LR	- LRL	- R - ^L R	- L - R	- L - R

บุชาพระสงฆ์

--- ม	- ม ซ ล	-- ช ม	-- ค ร	- ช ม ซ	- ค - ร	- ช ม ซ	- ม - ร
--- ขอ	- ปู่- จา	-- พระ สงฆ์	-- ฉะ เจ้า	-ที่ ลั ก์ สอน	-หมู่-เฮา	-เข้า-วัด	-ฟัง-ธรรม
--- ตู๊ป	- ตู๊ป-ตลิ่ง	-- ดิง ท	-- ดิง ท	-ดิง ดิง ต๊ะ	- ต๊ะ-ตลิ่ง	- ดิง - ท	- ดิง - ท
--- ^L R	- L - ^L R	-- LR	-- LR	- LRL	- R - ^L R	- L - R	- L - R

--- ซ	- ม - ร	- ล ค ล	- ม - ร	--- ซ	- ม - ซ	- ช ม ซ	ล ม - ร
-- วัด วา	-อา-ราม	-เป็นที่ เบิ่ง	-ชาว-บ้าน	-- เป็น	- วิ - หาร	- ชั่ม มะสง	ฆะ อ ง ก์ - ณเฑ
-- ต๊ะ ตู๊ป	- ต๊ะ-ตู๊ป	- ดิงดิงต๊ะ	- ต๊ะ-ตลิ่ง	--- ตู๊ป	- ต๊ะ-ตู๊ป	- ดิงดิงต๊ะ	ต๊ะดิง-ตลิ่ง
-- LL	- R - L	- RLR	- L - ^L R	--- L	- R - L	- RLR	LR - ^L R

----	- ลุ คร	--- ม	-- คร	--- ซ	- ร - ม	- ช ร ม	- ลุ คร
----	- พ้า - พง	-- ภา	-- ว นา	--- ปะ	- ฎิ - บั ติ	- ปะ ริ ยั ติ	- อ้า เสี ยน
----	- ตู้บ - ตลิ่ง	--- ท	-- ดิ่ง ท	--- ตลิ่ง	- ตู้บ - ต๊ะ	- ตู้บ ต๊ะ ต๊ะ	- ต๊ะ - ตลูป
----	- L - ^L R	--- R	-- LR	--- ^L R	- L - R	- LRR	- R - ^L R

วางเพลง 1.

--- ซ	- ม - ร	- ค ช ลุ	- ค - ร	-- ล ม	- ม - ลุ	- ค ช ลุ	- ร - ค
--- บ้า	- เ พี ญ - เพียร	- กั น จู ผู้	- จู - คน	- เป็น บัญ	- ฤ - ศล	- สั ง ไป ยัง	- ภ พ - หน้า
-- - ตลูป	- ตู้บ - ต๊ะ	- ตู้บ ต๊ะ ต๊ะ	- ต๊ะ - ตลิ่ง	-- ดิ่ง ดิ่ง	- ดิ่ง - ท	- ดิ่ง ท ท	- ท - ตลิ่ง
--- ^L R	- L - R	- LRR	- R - ^L R	-- LR	- L - R	- LRR	- R - ^L R

วางเพลง 2.

-- ค ลุ	- ลุ ค ม	- ล ม ลุ	- ร - ค	-- ซ ลุ	- ม - ร	- ลุ , ,	- ลุ - ค
-- บัญ จุง	- จุง - พา	- สู้ สวรรค์	- เมือง - บน	-- จุง เป็น	- มง - คล	- แก่ สรั ทธา	- ชา ว - บ้าน
-- ต๊ะ ดิ่ง	- ดิ่ง - ท	- ดิ่ง ท ท	- ท - ตลิ่ง	-- ตู้บ ต๊ะ	- ดิ่ง - ท	- ดิ่ง ท ท	- ท - ตลิ่ง
-- LR	- L - R	- LRR	- R - ^L R	-- LR	- L - R	- LRR	- R - ^L R

หมายเหตุ

1. เนื้อร้อง คำใดที่เขียนตามรูปอักษร ไม่ได้เขียนตามเสียงพูด ควรใช้เสียงอ่านตามแบบเมืองเหนือ เช่น คำคุณ-คำคุณ (มีคุณในการช่วยเหลือ)
2. โน้ตทำนอง (melody) วางไว้พอเป็นสังเขป ไม่ได้ลงรายละเอียดในการร้อง การเอื้อนทำนอง
3. ควรมีการร้อง (หมู่) ประกอบการฝึก และการแสดง จะทำให้มือกลองตีได้แม่นยำยิ่งขึ้น

ระบบเสียงกลองปฐา: กับการแต่งเพลงกลอง

ตลอดระยะเวลา 8 ปีของการฟื้นฟูประเพณีตีกลองปฐา ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ซึ่งบริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) เป็นผู้สนับสนุนการฟื้นฟูครั้งนี้ โดยมีกิจกรรมหลากหลาย อาทิ การแข่งขันตีกลอง ทั้งประเภทเยาวชน และประเภททั่วไปไม่จำกัดอายุ การเข้าค่ายฝึกปฏิบัติตีกลองของเยาวชนใน 13 อำเภอ การสร้างกลองปฐาให้ทุกอำเภอมีกองไว้ สำหรับฝึก อำเภอละ 9 ชุด ฯลฯ เหล่านี้ได้สร้างความตื่นตัวในด้านการตีกลองปฐาแพร่หลายไม่เฉพาะในจังหวัดลำปาง เท่านั้น ยังก่อให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ ส่งเสริมประเพณีตีกลองปฐาขึ้นตามจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือ กระทั่งในกรุงเทพฯ- มหานคร ก็ยังได้นำเอากลองปฐาไป

นับถือเสียง ในงานมหกรรมต่างๆ ตามมติความเชื่อที่ว่า กลองปฐา คือกลองศักดิ์สิทธิ์ และมีเสียงที่ก่อให้เกิดความเป็นมงคลให้แก่สถานที่และการจัดงานนั้นๆ

แต่โบราณนั้น ระบำ (ทำนอง – melody) กลองปฐามีขนาดสั้น บางเพลง บางท้องถิ่นดูเหมือนว่าใช้เวลาในการบรรเลงนานคงเป็นเพลงขนาดยาว แต่ในความเป็นจริงนั้น ผู้เล่น ได้คั้น (improvise) เพลงออกไปด้วยว่า โครงสร้างของระบำกลอง หรือกระสวนจังหวะนั้นมีช่องว่างที่เปิดโอกาสให้ผู้บรรเลงได้สร้างลีลา ได้ลูกเล่นเติมเข้าไป จึงทำให้เพลงหรือระบำมีความยาว และใช้เวลามากขึ้น

ส่วนวิธีการสืบทอดนั้น นอกจากจะเรียน โดยการต่อกับมือ ต่อกับคำว่า (บทคำพูด) แล้วส่วนมากจะใช้การสังเกต จดจำ และการได้มีโอกาสร่วมประสมวงสร้างสมประสบการณ์ ครั้งอดีตนั้นลูกศิษย์ หรือผู้รับการสืบทอดวิชาตีกลองปฐามักได้แก่ สามเณร โขยม หรือเด็กวัด ครูกลองอาจเป็นพระภิกษุ หรือผู้เคยผ่านการบวชเรียนมาแล้ว อันได้แก่ น้อย(อดีตสามเณร) นาน(อดีตพระภิกษุ) ซึ่งเป็นครุฑท้าวของวัดในหมู่บ้านมาช่วยวัดบรรเลงฆ้องกลอง

คติความเชื่อในการมาช่วยวัดตีกลองปฐาในคืนก่อนวันพระนั้น ครุฑท้าวบ้านถือเป็นการประกอบกิจ หรือบำเพ็ญกิจในการค้ำจุนพระศาสนาอย่างหนึ่ง

จากการประกวดแข่งขันตีกลองปฐาที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในวงการกลองปฐาหลายอย่าง อาทิ วิธีการหุ้มกลอง การเข้าค่ายฝึกซ้อม สิ่งสำคัญในการสร้างความเจริญในวงการดนตรีกลองปฐา ที่สำคัญก็คือ ได้มีการแต่งเพลงหรือระบำกลองปฐาเพิ่มขึ้น พร้อมไปกับวิธีการฝึก การสืบทอดแบบใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้มือกลองทั้ง 9 คน ตีกลองทั้ง 9 จุม (จุม-ชุด) ได้อย่างพร้อมเพรียง

ในที่นี้จึงขอยกเอาเรื่องระบบเสียงกลอง ซึ่งมีความสำคัญต่อการแต่งเพลง และการออกแบบมือซ้าย-ขวา อันเป็นปัญหาของนักแต่งเพลงที่พบว่า จะตั้งชื่อเสียงกลองแต่ละใบว่าอย่างไร ใช้สัญลักษณ์แบบไหนจึงจะทำให้บทเพลง และ โน้ตกลอง สามารถสื่อให้ผู้รับการถ่ายทอด อ่านโน้ตแล้วเข้าใจ นำไปฝึกปฏิบัติได้ผลในเวลาอันสั้น และมีความสมเหตุ สมผลในการตั้งชื่อเสียงเหล่านั้น (ผศ.ณรงค์ สมิตธิธรรม)

ระบบ เสียงกลองปฐา

ยุคต้นของการเผยแพร่ อบรมตีกลองปฐาเมื่อหลายปีก่อน ได้มีการใช้ เลข 1,2,3 เขียนไปที่ลูกตุ้มใช้เลข 0 (ศูนย์) สำหรับกลองหลวง บางระบบใช้ คำว่า ตู๊บ, ต๊ะ, ทึ่ง ในกลองบริวารทั้งสาม และใช้นั่งแทน เสียงกลองหลวง

ครูกลองบางท่านจะให้เด็ก ท่องจำบทจนขึ้นใจเสียก่อน จากนั้นจึงให้ตีกลองตามบทคำพูด โดยมีเลขกำกับบทแต่ละคำที่โน้ตเพลง(แบบดนตรีไทย)

อย่างไรก็ตาม ครูกลองแต่ละสำนักต่างๆ ก็หาทางออกตามประสบการณ์ และความเข้าใจของตน เพราะมีตัวเลข คำเรียกชื่อเสียงในการปฏิบัติเครื่องหนึ่งให้นำมาประยุกต์ใช้ เช่น โวะ, จ๊ะ, ดิง, ท้ม, ทัง, เท่ง, ตู๊บ, ตลุ๊บ, ดิง, ตลิ่ง, ป๊ะ, ละ, พรัง, เพร็ด, ปัง, โปง, เต่ง, ถิ่ง, ทึ่ง, ถิ่ง ฯลฯ แล้วแต่ชนิดของกลองนั้น

ตามสภาพของกลองปูลานันั้น จัดเป็นกลองที่ไม่สามารถจะปรับแต่ง(Tune) ให้ระดับเสียง (Pitch) มีความสูงต่ำได้ เช่น กลองโป่งปอง กลองแขก กลองทัดถึง (ตะโพนมอญของชาวเหนือ) กลองยาว ฯลฯ ทั้งนี้เนื่องจากว่า กลองปูลาใช้สลัก(แซ่-แซ่ว) หรือ หมุด(กลองรุ่นใหม่) เป็นตัวยึดหนังกลองไว้ เมื่อหุ้มหนังแล้วจึงสามารถจะปรับหนังให้ตึง หรือหย่อนได้อีก เหมือนอย่างการตั้งเสียงกลองแบบใช้เชือก, หนังหรือใช้การขันนอตแรง หรือผ่อนความตึงของหนัง นอกจากนี้กลองจะให้เสียงดีหรือไม่ ยังขึ้นอยู่กับคุณภาพ,ความหนา-บางของหนัง(วัว หรือควาย), คุณภาพของการหุ้มหนัง และขนาดของกลอง ซึ่งเป็นไปตามชนิดของเนื้อไม้ และขนาดของต้นไม้มั้เท่าที่จะหาได้ตามท้องถิ่น

ทั่วไปแล้วเสียงสูงต่ำของกลอง มักเป็นไปตามขนาดกลอง คือกลองใบใหญ่ให้เสียงทุ้ม กลองใบเล็กให้เสียงสูง ส่วนกลองบริวาร หรือลูกคู่บั้งทั้งสามใบที่พ่วงอยู่ด้านข้างนั้น บางครั้งก็มีเสียงไม่ เป็นไปตามขนาด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหนังที่ตึงมากน้อย กล่าวคือลูกคู่บั้งใบใหญ่หากหนังตึงมาก อาจมีเสียงสูง กว่าลูกคู่บั้งที่มีขนาดย่อมกว่าซึ่งหุ้มหนังมาหย่อนกว่า และที่พบอยู่เสมอคือ หน้ากลองสองด้านของลูกคู่บั้ง มักมีเสียงไม่เท่ากัน ดังนั้นเสียงของกลองเล็กทั้งสามใบจึงไม่เป็นไปตามขนาด และตามความประสงค์ของนัก ตีกลองและผู้แต่งเพลง

พิธีกรรมเกี่ยวกับกลองปูลา

พิธีกรรมการสร้างก่องปูลา (ก่องปูลา)

นงนุช ป่าเขียว (2551: 30-31) กล่าวไว้ว่า

1. การตัดไม้มั้

ส่วทำก่องปูลาจะเลือกเข้าไปตัดไม้มั้กันเฉพาะเดือนคู่ (เดือนยี่-สี่-หก-แปด-สิบ-สอง) วันข้างแรมเท่านั้น โดยจะต้องหาวันให้เหมาะสมตามคติโบราณ ปัจจุบันไม้มั้ที่ใช้ทำกลองใช้ไม้สักกับไม้ประดู่ เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีไม้มั้อื่นตามที่ส่วจะหาได้ด้วยก่อนจะตัดไม้มั้ส่วทำก่องปูลาทำเอ๋ยปากชวน “มอด” ซึ่งเป็นสัตว์กินไม้มั้ให้ช่วย

“มาช่วยกันตัดไม้มั้ มึงไม่มาตัดด้วยกัน ไม้มั้ให้มึงกิน” เป็นเคล็ดโบราณที่ส่วทำก่องปูลายืนยันว่า หากเรียกมอดไม้มั้ไปช่วยด้วยทุกครั้ง ไม้มั้ที่นำมาใช้ทำกลองจะไม่ถูกมอดแมงรบกวนภายหลัง

และเมื่อลงมือจะตัดไม้มั้จะต้องนำข้าวตอกดอกไม้มั้จัดทำขันตั้ง ทำพิธีเชิญเทพบุตร เทวดาออกจากต้นไม้มั้ไปก่อนแล้วจึงลงมือตัดได้

2. การจัดทำขันตั้ง

ขันตั้งประกอบด้วย สวดยหรือกรวยดอก 8 สวดย, สวดยพลู 8 สวดย, ข้าวเปลือก 1 ถุง, ข้าวสาร 1 ถ้วย โดยใส่ผ้าขาวผ้ามั้แดงไว้ในถ้วยข้าวสารด้วย, กล้วย 1 เครือ, มะพร้าว, เงินขันตั้ง 32.-บาท บางที่ใช้ 15.-บาท สลึง, เม็ข หรือเปลือกหอย 32 อัน, หมาก 1 ใหม, เหล้าขาว 1 ขวด, ข้าวตอกและน้ำขมิ้นส้มป่อย 1 ขัน

ตามความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันมา ข้าวสารที่นำมาขึ้นชั้นตั้ง จะต้องเป็นข้าวที่สีใหม่ ไม่มีผู้หญิงแตะต้อง ส่วนหลักก็จะต้องรินเข้าหาตัว ถือเป็นเคล็ดความเชื่อของเหล่าทั้งหลายทำตามกันมา

3. การเลือกหนังหุ้มกลอง

หนังที่จะนำมาใช้จึงหุ้มหน้ากลอง คือ หนังวัว หนังควาย โดยการเลือกหนังมาขึ้นกลองนั้น ครัวกลองจะไม่เอา “หนังตาย” คือ หนังของวัวควายที่เป็น โรคตายหรือถูกระชนตายมาใช้ หนังที่ดีต้องเป็น “หนังสด” คือ นำวัวควายแล้วเอามาทำหนังกลองทันที ผิวหน้าของกลองจะมันสวย วัวควายที่เป็นมะเร็งที่ผิวหนัง หนังจะเป็น “สาร” หรือ “ขึ้นเม็ด” ใช้ได้ไม่นาน

4. การย่ำหนังกลอง

ก่อนที่ส่ล่าจะขึ้นหน้ากลองต้อง “ย่ำหนังกลอง” ก่อน โดยมีสูตร คือ ใช้เหล้า (เถื่อน) กับข่าแก่หนึ่งโหล่นประมาณ 10-20 ชั่วโมง จากนั้นใช้ก้อนทุบเพื่อให้หนังอ่อนตัว ส่วนการผสมเหล้าเพื่อไม่ให้แมลงมาวางไข่ในหนังโดยเฉพาะแมลงวัน เมื่อหนังแห้งดีแล้ว จะวัดระยะวาง หลัก “แซ่” ส่ล่าจะออกแบบใส่แซ่เป็นหมุดตอกลงไป 1 แถว หรือ 2 แถวตามความคิดของคนเห็นว่าสวยงาม “แซ่” ที่ตอกแถวเดียวเรียกว่า “หลักแถวเดียว” หากตอกสองแถว เรียกว่า “กระทุ้งนอกใน”

5. การขึ้นกลอง

การจะขึ้นกลอง ส่ล่าจะต้องหาวันหรือฤกษ์เพื่อทำการขึ้นกลอง โดยจุดธูป 5 ดอก ขออนุญาตครู ปักเสา 4 ต้นลึกกลงไปในดิน 1 เมตร จึงหนังหน้ากลองทุกด้านกับหลักไม้ขึ้นด้วยเชือกในล่อน โดยใช้ลิ้มตรงตอกลิ้มวันละนิดให้หนังตั้งขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนหนังตั้งได้ที่ จึงตอกหนังเข้ากับกลอง กลองที่ตั้งได้ที่ เมื่อตีเสียงจะดังกังวาน วิธีนี้ไม่ทำให้หนังสะดุ้ง หรือหนังหุดยขยายตัวโดยจับปล้น ถ้าหนังตั้งไม่ถึงที่ เมื่อนำกลองไปใช้สักระยะ หนังที่ขยายตัวไม่ถึงขนาด จะหย่อนตัวลง ทำให้เสียงกลองที่ตีเสียงดังไม่ไพเราะ

6. หัวใจก่องปู้จา

ก่องปู้จา (ก่องปู้จา) เป็นกลองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งระหว่างวัดกับชุมชนในอดีต แม้ปัจจุบันจะลดบทบาทความสำคัญลงไปบ้าง แต่ก่องปู้จาก่อนที่จะหุ้มกลองด้วยหนังที่เตรียมไว้ต้องทำการบรรจุหัวใจกลองไว้ข้างในตัวกลอง แขนงอยู่ในตัวกลองจุดเดียวกับที่หลักกลางห้อยกลอง

หัวใจกลองทำจาก “น้ำเต้า” หรือ “บ้าน้ำ” ข้างในใส่ของมีค่า พระ แก้ว แหวน เงิน ทอง และใส่ด้ายและเข็มเพิ่มลงไป ใส่ด้ายเพื่อมัดใจคนที่ได้ยินเสียงกลอง ส่วนเข็ม เพื่อให้คนที่ได้ยินแล้วตั้งใจให้เข้ามาหา ปิดด้วยแผ่นยันต์ (ผ้ายันต์) บนผ้าขาว สมัยก่อนรัดด้วยหวาย ปัจจุบันใช้เชือกหรือลวดตามความสะดวก และคาถาบรรจุลงในน้ำเต้า คาถาที่นิยมที่สุดคือ

6.1 คาถาหัวใจพระเจ้า

6.2 คาถามหานิยม

6.3 คาถากันขี้ด

6.4 คาถาไก่แก้วคู่กลูก

6.5 คาถาก้องแสนเสียบ

7. โฉลกก้องปู้จา (ก้องปู้จา)

บุคคลใดจะสร้างก้องปู้จา (ก้องปู้จา) ให้ได้ลักษณะที่เป็นมงคล ให้วัดเอาหน้ากลองได้ขนาดเท่าใดแล้ว ให้แบ่งเป็น 8 ส่วน ได้เท่าใดแล้วเอา 3 คู่แล้วเอา 8 หาร ถ้าได้เศษ ทายได้ดังนี้

เศษ 1 ชื่อว่านันทเกรี ดีเมื่อใด เกิดปีติยินดีแก่ผู้ที่ได้ยินเสียงกลองนั้น

เศษ 2 ชื่อว่าวิโยคเกรี ดีเมื่อใด ผู้ที่ได้ยินก็ไม่เกิดความปีติยินดี

เศษ 3 ชื่อว่าเตชเกรี ดีเมื่อใด ก็เกิดความชื่นชมยินดี

เศษ 4 ชื่อว่า มรณเกรี ดีเมื่อใด จิตใจไม่ชื่นชมยินดี

เศษ 5 ชื่อว่า ชัยเกรี ดีเมื่อใด ใจกล้า ขอดตั้งหน้าราชการ

เศษ 6 ชื่อว่าอุปวเกรี ดีเมื่อใด ย่อมให้หาวาคิดกังวล

เศษ 7 ชื่อว่า มงคลเกรี ดีเมื่อใด ย่อมทำให้หายเสียดทุกข์โทษ เกิดปราโมทย์ยินดี

เศษ 0 ชื่อว่า โภชเกรี ดีเมื่อใด ย่อมให้โทษโกรธเคืองกัน

8. การถวายก้องปู้จา

การถวายก้องปู้จาแก้วดี จะมีการเชิญผู้มียศศักดิ์มาเป็นประธาน แล้วให้คนถือเครื่องมือเป็นต้นว่า หอก ดาบ มีด ขวาน และคิมปากนกแก้ว ตั้งด้านอยู่ที่ประตูวัด เมื่อกลองมาถึงก็จะมีผู้ถามผู้นำกลองว่า “เมื่อเอากลองมาไว้วัดแล้ว จะมีประโยชน์อันใด” ฝ่ายผู้นำกลองมาก็จะชี้แจงถึงความสำคัญของกลองนี้ว่า “เป็นกลองศักดิ์สิทธิ์ที่จะนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง และกลองนี้ยังจะช่วยรักษาบ้านเมือง ป้องกันข้าศึกศัตรู ทั้งยังจะช่วยรักษาค้ำชูพระพุทธศาสนามั่นคงอยู่ในบ้านเมืองอีกด้วย”

เมื่อชี้แจงกันเสร็จแล้ว จะมีผู้นำเครื่องบูชาประกอบด้วย ข้าวตอกดอกไม้ ออกไปปรับและนำคิมปากนกแก้วคิมก้องปู้จาเข้ามาสู่วัด จากนั้นจะมีการนำกลองไปติดตั้งแขวนไว้อยู่ “ข้างก้อง” หรือ ฐานกลอง บนหอกลอง บางวัดรวมหอกลองกับหอคัมภีร์ (ปัจจุบัน อยู่กับ หอระฆังชั้นล่าง) ติดตั้งถาวร ไม่มีการเคลื่อนย้าย และ “หอธรรมถือเป็นเขตพุทธสถานต้องห้ามสำหรับอุบาสิกา หรือสตรีเพศใดๆ ตีกลองปู้จา” (ศักดิ์ (สักเสริญ) รัตนชัย. 2551: 7)

9. พิธีบูชาขันครุ

ศักดิ์ (สักเสริญ) รัตนชัย (2551: 6) กล่าวไว้ว่า

“...การขึ้นขันครุก้องปู้ยายังไม่เคยพบ เว้นแต่ยันต์คาถาเปลือกน้ำเต้าที่แขวนไว้ในเรือนกลอง เป็นพิธีกรรมฝ่ายสงฆ์และส่ากลอง แต่ก็พบผู้สืบทอดการตีก้องปู้จาจากครูฆ้องกลองแบบชาวบ้าน อันมีสุราด้วย เครื่องขันครุบางสำนัก เช่น สวยหมาก 8 สวย สวยดอกไม้ธูปเทียน 8 ก้าน หมากพันสาม กล้วย

เครื่อง ข้าวแต่น ข้าวเปลือก บุหรี่ เหล้าขาว เงิน 12.-บาท มรดกสืบทอดชั้นครูเจิง (เจิง) ศิลปะ โบราณเช่นปีบ
ชั้นครู ฝ้ายันต์ เครื่องราง ฯลฯ

ลักษณะและอุปกรณ์ตีกองปู่จา

ลักษณะของก้องปู่จา

ก้องปู่จาเป็นกลองชุด ชุดหนึ่งประกอบด้วย

1. กลองใบใหญ่ 1 ใบ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอย่างต่ำประมาณ 1 เมตร หรือ “เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 24-36 นิ้ว(สุดแต่จะหาได้)” (ทองทวี ยศพมสาร. 2530: 8) สูง ยาวประมาณ 1 เมตร ถึง 2.50 เมตร ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้ดอกแก้ว เจาะกลางให้กลวง หุ้มด้วยหนังวัวควาย มีชื่อเรียกว่า “กลองตั้ง” หรือ “กลองตั้ง”
2. กลองลูก 3 ใบ แต่ละใบเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 25-50 เซนติเมตร ยาวประมาณ 50-60 เซนติเมตร ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้ดอกแก้ว เจาะกลางให้กลวง หุ้มด้วยหนังวัวควาย มีชื่อเรียกว่า “กลองต้อบ, กลองตือบ, หรือ กลองลูกตือบ” สำหรับตีเพื่อให้เกิดเสียงที่ขัดกันทำให้เกิดท่วงทำนองที่ไพเราะ

อุปกรณ์ในการตีก้องปู่จา

อุปกรณ์ในการตีก้องปู่จา ประกอบด้วย

1. ไม้ตีกองใหญ่ หรือ กลองตั้ง นิยมใช้ไม้ “เก้าตีนตั้ง” เป็นไม้เถามีปุ่ม หรือจะใช้ไม้ไผ่ ไม้มะขาม นำมาเหลาเป็นปุ่มตรงปลาย ยาวขนาด 1 ฟุต หุ้มด้วยผ้า (เหลือง) ทับเป็นชั้นๆ ให้น้ำหนักทำให้เสียงตีหุ้มกังวาน ส่วนมากใช้ผู้ตี 3 คน ผลัดกันคนละ 1 เที่ยว
2. ไม้ตีกองลูกตือบ เป็นไม้กึบนำมาเหลาเป็นปุ่มตรงปลาย ยาวขนาด 1 ฟุต และไม้แสะ ตีเป็นแบบฟาดเส้ เรียกว่า “ไม้แสะ” หรือ “ไม้เซะ” เป็นไม้ที่ผ่าเป็นเล็ๆ ยาวประมาณ 50 เซนติเมตรขึ้นไป ใช้ตีอีกด้านของกลอง เพื่อบอกจังหวะ การตีแสะ นิยมตีเมื่อมีกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการประกาศให้เทพยดารับรู้ การทำบุญกุศลครั้งนี้ เช่น การสวมยอดเจดีย์ การเบิกเนตรพระ ฯลฯ

การตีก้องปู่จา จะไม่มีการเทียบเสียง แต่จะเป็นการถ่วงหนักกลองหรือตีดิจ้ากกลองให้เสียงกังวานด้วยข้าวเหนียวคกับขี้เถ้า แล้วใช้ตีดหน้ากลองมีลักษณะคล้ายคาถาตัว “วะ”

นอกจากนั้นการตีก้องปู่จา ยังมีเครื่องตีประกอบอีกคือ

1. ฆ้อง ใช้ฆ้องขนาดใหญ่ คือ ฆ้องอยู่ 1 ใบ และฆ้องโหม่ง 1 ใบ หรือ 2 ชุด บางวัดอาจใช้ฆ้องขนาดรองลงมา มีจำนวนถึง 4-9 ใบก็มี ตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น
2. ฉาบ (สว่า) 1 คู่ ใช้ตีประกอบ อาจจะใช้ผู้ตีหลายคนผลัดกันก็ได้

บทบาทหน้าที่ของกลองปฐา

กลองปฐา (ก้องปฐา) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในพิธีการสำคัญๆ ทางพุทธศาสนา ในอดีตกาลที่การสื่อสารยังไม่ก้าวหน้า กลองปฐามีบทบาทหน้าที่สำคัญมากต่อการสื่อสารของวัดและชุมชน คือ ใช้ตีเป็นอาณัติสัญญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญต่างๆ ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านและครุภูมิปัญญาท้องถิ่นได้กล่าวได้ดังนี้

พระราชคุณากรณ์ (2551: 9) กลองปฐาหรือกลองหลวง มีประโยชน์ 5 ประการดังนี้

1. **ตีร้องประชุม** หื้อญาติโยมรู้กำหนดหมาย อย่างว่าจักนำเครื่องไทยทานไปถวายร่วมทำบุญงานฉลองวัดอื่น ตีเป็นสัญญาณร้องประชุม วิธีตี คือว่า ตีทุ้มๆ แล้วส่ง ทุ้มๆๆๆ ที่คำได้(คำไทย)ว่า “รั้ว 3 รา)”

2. **ตียามมีเหตุด่วน เหตุร้อนเกิดขึ้น** อย่างว่าเกิดอัคคีไฟไหม้ เกิดวาทภัย เสนาสนะล้ม โคนเพพัง หรือ พระเณรมรณภาพ ก็หื้อตีนำ 3 ตั้ มีค่าเสียงตีนำ บ่มีเสียงตีทวย ชะอี่

3. **ตีตอนเวลาตีพระเทศน์จบ** พระพิธีทางศาสนาสิ้นสุดแล้ว อย่างงานทานกัวยสลากจบ หรืองานฉลองเสนาสนะ งานบุญจบแล้ว ก็มีการใช้ตีที่ไม่ตีกลองกับเส้าฟาดกลอง ตีกันสองคน อยู่คนหลายเป็นเสียงอุ้งนัง โมทนาทานหรือที่ร้องกันว่า ตีสะบัดไชย ตอนธรรมเวสสันดรเทศน์จบก็มีแล

4. **ตีบูชาแก้วตั้งสาม หรือบูชาพระรัตนตรัย** มีคนตีฆ้องแถม 2 คน เป็นฆ้องห้า กับ ฆ้องเก้า คน ตีสว่าแถม 1 คน ตีทุกวัน ขึ้นหรือแรม 7 คำ 14 คำ 15 คำ วัน 7 คำ วัน 14 คำ ตีสักสองทุ่มถึงสี่ทุ่ม ได้ยินไปไกล คนโบราณมักว่า เสียงกลองปฐาแก้วทั้งสาม ตีบูชาบ่หื้อยักษ์มาเกิด ยามใดมีเสียงกลองปฐา ยักษ์บ่ได้มาเกิดแล

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง (ม.ป.ป.: 9) กล่าวไว้ว่า กลองปฐาตีเป็นอาณัติสัญญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญต่างๆ เช่น

1. วันขึ้น 7 คำ วันขึ้น 14 คำ วันแรม 14 คำ ก็จะตีกลองปฐา ทำนอง เสือขบตี เสือขบจ้าง สวกลับเตอะ เพื่อบอกสัญญาณให้ทราบว่าเป็นวันต่อไป (วันขึ้น 8 คำ วันขึ้น 15 คำ วันแรม 8 คำ วันแรม 15 คำ) เป็นวันพระ จะมีการทำบุญทางพุทธศาสนาให้เหล่าชาวพุทธเตรียมตัวมาทำบุญที่วัด

2. ตีเป็นอาณัติสัญญาณการประชุม สัญญาณบอกเหตุการณ์ต่างๆ

3. ตีเพื่อเป็นพุทธบูชา บูชาพระรัตนตรัย และองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

4. ตีในเทศกาลงานบุญ ประเพณีของพุทธศาสนา เช่น งานประเพณีทำบุญสลากกั๊ดต์ งานประเพณีสงกรานต์ฯ งานประเพณีแห่พระพุทธรูปหิงส์ เป็นต้น

ทองวี ยศพิมสาร (2530: 10-11) กล่าวไว้ว่า วันเวลาโอกาสตี “กลองปฐา” พระภิกษุสามเณร จะโยม ศิษย์วัด ตีกลองในโอกาส วัน เวลาสำคัญดังนี้

1. วันแรม ขึ้น 7 ค่ำ 14 ค่ำ เวลาหนึ่งทุ่มหรือสองทุ่ม เป็นการตีบูชาป่าวประกาศให้ พุทธศาสนิกชนทราบว่าวันรุ่งขึ้นอีกวันจะเป็นวันพระ (วันศีล) พุทธศาสนิกชนต้องเตรียมสัมภาระทำบุญ ทำทาน ตลอดจนเตรียมกายเตรียมใจการปฏิบัติธรรม แม้กระทั่งการละเว้นอบายมุขต่างๆ

2. วันแรม ขึ้น 8 ค่ำ 8 ค่ำ เวลาหนึ่งทุ่มหรือสองทุ่ม เป็นการตีเพื่อบูชาพระพุทธรูปเจ้า ตีเพื่อ ประกาศคุณความดี และเป็นการตีแสดงออกว่าวันนี้เราได้ประกอบคุณงามความไว้อีกวันหนึ่ง

3. วันแรม ขึ้น 8 ค่ำ 15 ค่ำ ในฤดูเข้าพรรษาตลอดไตรมาส ตีกลองเมื่อพระภิกษุ สามเณร เทศนาธรรมจบกันครั้งหนึ่งๆ การตีจะตีจังหวะเร็วรัวพร้อมกันครั้งละไม่เกิน 6 นาที การตีชนิดนี้เรียกว่า “ตีตะตึงอย่าง”

4. วันและเวลาเกิดเหตุการณ์ประหลาด เช่น เกิดจันทรุปราคา สุริยุปราคา ชาวเมืองเรียกว่า วันจันตะลาด (จันทรคลาต) วันกบกินเดือน กินต๋าววัน ก็ตีกลองขับไล่ตีได้ทุกจังหวะเพื่อขับไล่กบให้มัน คายเดือนคายตะวัน

5. ตีนัดสัญญาณ การประชุมหรือสัญญาณเตือนภัย หากวัดนั้นเกิดประชุมตอนไหน เวลาใด ก็ตี เวลานั้น หรือเกิดภัยต่างๆ โจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย แม้กระทั่งวาทภัย ก็ใช้การตีกลองบอกชาวบ้าน โดยจะตี เฉพาะกลองใหญ่เพียงใบเดียว

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (2544: 121) สรุปบทบาทหน้าที่ของ ก้องปู้จาในจังหวัดลำปาง ไว้ดังนี้

1. เป็นสัญญาณบอกวันพระ สมัยก่อนที่ยังไม่มีปฏิทินหรือมีแต่ยังไม่แพร่หลายนั้น วัดต่างๆ จะ ประโคมเพลงกลองในช่วงเวลาประมาณ 2-3 ทุ่มของคืนก่อนวันพระ เพื่อเป็นสัญญาณให้ศรัทธาชาวบ้าน ได้ทราบว่าวันรุ่งขึ้นจะเป็นวันพระ หรือวันศีล เพื่อให้สาธุชนได้เตรียมตัวหรือเตรียมพร้อมในการปฏิบัติ ตกลงละเว้นอบายมุข การเบียดเบียนสัตว์ การใช้แรงงานสัตว์

2. เป็นสัญญาณแสดงถึงกิจกรรมที่กระทำในวันพระ การตีกลองปฐา (โดยไม่มีฆ้องและสว่า ประสมวง) เป็นระยะๆ นั้น จะแสดงนัยอันเป็นสัญญาณให้ชาวบ้านได้ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินอยู่ใน วัด เช่น ทำให้ทราบว่า การเทศนาธรรมได้จบแล้ว หรือ ได้เวลาทำวัตรเย็น เป็นต้น สาธุชนที่อยู่ทางบ้าน เมื่อได้ยินเสียงกลองปฐา จะโมทนาสาธุไปกับนักศีลนักบุญที่ประกอบพิธีกรรมหรือกิจกรรมทางศาสนาใน วัด

3. ใช้เป็นสัญญาณตีบอกเหตุ (ไม่มีฆ้องและสว่าประสมวง) ตีให้มวลชนในหมู่บ้านได้ทราบ เช่น นัดหมายประชุม นัดหมายเข้าขบวนเคลื่อนคร้วทาน แจ่งเหตุร้าย ฯลฯ

4. ใช้ตีเป็นกลองชัย (ไม่มีฆ้องและสว่าประสมวง) เป็นการฉลองชัย ฉลองความสำเร็จ หรือ แสดงความยินดีเมื่อมีอาคันตุกะมาเยี่ยม เช่น ขบวนแห่ผ้าป่า ขบวนกลุ่ณ ขบวนคร้วทาน หรือตีแสดงความ ปีติเมื่อพระสงฆ์ได้สวด ได้พระเสร็จแล้ว

ในยุคสังคมโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน ทำให้กลองปฐษาได้ลอบทบาทหน้าที่ไปตามยุคสมัย วัดได้นำอุปกรณ์อย่างอื่นเข้ามาทำหน้าที่แทนกลองปฐษา เช่น การใช้หอกระจายเสียงประจำหมู่บ้าน แต่ละบ้านก็มีปฏิทินที่ทันสมัยบอกวันเดือนปี ให้รู้ถึงวันข้างขึ้นข้างแรม วันพระได้ชัดเจน กลองปฐษาที่เคยเป็นหอระฆัง หอแจ้งเหตุการณ์ของชุมชน ก็เหลือเพียงเป็นเครื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และการแสดงประยุกต์ทางศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นเท่านั้น แต่ในวัดตามชนบทบางท้องที่ กลองปฐษาก็ยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนาและชุมชนดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

ระบำกลอง

ชาวล้านนาเรียกศิลปะของจังหวะหรือทำนองในการตีกลองปฐษาว่า “ระบำกลอง” หรือ “เพลงกลอง” ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกัน ไปทั้งลีลาการตีกลองหลวงและลีลาสอดแทรกการตีกลองลูกคู่บ ส่วนสาว (ฉาบ) และฆ้องจะตีเป็นจังหวะขึ้นพื้นเหมือนกัน เพื่อให้คนตีกลองได้ใส่ลีลาของจังหวะลูกคู่บ เช่น ลำปางจะมีระบำสาวเก็บผัก ระบำปีหนานเจ็บท้อง ระบ้าย่าจุ่ม ระบำหลักเปิดหลักไก่ (ลกเปิดลกไก่) ระบำตี่นั่ง ระบำเลิกวัดหรือระบำสะบัดชัย ฯลฯ เชียงใหม่จะมีระบำเสื้อขบตี ระบำสาวหลับเตื่อะ ระบ่าล่องน่าน ระบ่าสุทธธรรม ฯลฯ ลำพูนจะมีระบ่า ตี่ง่าง เป็นต้น

ศักดิ์ รัตนชัย (2551: 14) ได้เขียนโน้ตกลองปฐษาสะบัดไชยไว้ดังนี้

1. จังหวะกลองหลวงประเพณีวัดน้ำล้อม และคำบอกเสียง

K	2	3	2	1	0	3	0	X	X	X	K	X
บู้ย//	ต๊ะ	ตูป	ต๊ะ	ทิ่ง	นั่ง	ตูป	บู้ย	แซ่	แซ่	แซ่	บู้ย	แซ่

2. จังหวะกลองสาวเก็บผัก วัดพระเจดีย์ชาวหลัง และคำบอกเสียง

0//	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	0	1
นุ่น//	ทิ่ง	ต๊ะ	ตูป	ทิ่ง	ต๊ะ	ตูป	ทิ่ง	ต๊ะ	ตูป	ทิ่ง	นั่ง	ทิ่ง-
กึ่ง//	สาว	เก็บ	ผัก	สาว	เก็บ	ผัก	สาว	เก็บ	ผัก	แม่	ฮ้าง	เก็บ-
หลุ่น//	เก็บ	ตำม	เก็บ	เก็บ	ตำม	เก็บ	เก็บ	ตำม	เก็บ	ใส่	ซ่า	ตุ่น

3. จังหวะกลองย่าจุ่ม วัดพระเจดีย์ชาวหลัง และคำบอกเสียง

0// 1 0 1 0 1 0 2 3 1 1 3 1 0 2 3 1 1 3 3
2 1 3 2 0

1 13 1 1 13 0 1 1 13 1 0 13
 บ่า เกลี่ง กิ่น บ่า เสี่ยง ค้าง ลูก กับ หน้ง, กิ่น บ่า ส้ง,

1 0 1 2 1 0 1 0 1 0 1 1
 กิ่น หมด, กิ่น เสี่ยง กิ่น หมด, กิ่น หมด, กิ่น หมด, กิ่น เสี่ยง

ลงท้าย (0) เว้นจังหวะ (0)(0) เว้นจังหวะ (0)(0) (2) ครั้ง

ทำนองที่ 2 สาวหลับเตื่อะ

ขึ้นต้น (0) เว้นจังหวะ (0)(0) เว้นจังหวะ (0)(0) (2) ครั้ง

0 1 13 1 13 0 1 13 1 13 0 1
 สาว หลับ เตื่อะ, หลับ เตื่อะ สาว หลับ เตื่อะ, หลับ เตื่อะ สาว หลับ
 13 1 13 0 1 13 1 0 1 1 0 0
 เตื่อะ, หลับ เตื่อะ สาว หลับ เตื่อะ, หลับ ตื่น, หลับ แล้ว ตื่น, ตื่น
 0 2
 ตื่น, เนอ,

ลงท้าย (0) เว้นจังหวะ (0)(0) เว้นจังหวะ (0)(0) (2) ครั้ง

*****

ทำนองที่ 3 ล่องน่าน

ขึ้นต้น (0) เว้นจังหวะ (0)(0) เว้นจังหวะ (0)(0) (2) 3 ครั้ง

1 0 2 1 0 2 1 0 2 1 0 2
 ตะ ตั่ง โมง, ตะ ตั่ง โมง, ตะ ตั่ง โมง, ตะ ตั่ง โมง,

1   0   2   0   1   2   1   0   2   1   0   1
 ตะ   ตึง   โมง,   ตึง   ตะ   โมง,   ตะ   ตึง   โมง,   ตะ   ตึง   ตะ
 2
 โมง
 0   1   1   2   0   2   0   0   0   2   0   0
 ตึง   ตะ   ตะ   โมง,   ตึง   โมง,   ตึง   ตึง   ตึง   โมง,   ตึง   ตึง
 0   2   0   2
 ตึง   โมง,   ตึง   โมง,

ขั้นตอนใหม่ไปเรื่อยๆ เพลงนี้ให้ตีตามจังหวะเพลงไปก่อน ใกล้เคียงให้ตีเร็ว และใช้ลวดลายไปตาม
 จังหวะห้อง กลอง ตอนท้ายให้ตีเหมือนเพลงก่อน

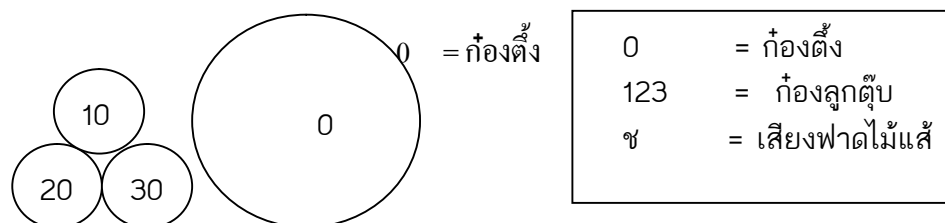
ทำนองที่ 4 ตะตึงย่าง หรือ ตีปู้จ่า

การตีชนิดนี้ ใช้จังหวะเร็ว ตึง่ายไม่ต้องพิถีพิถันเหมือน 3 ทำนองก่อนเพียงใช้ไม้กลีบ-ไม้แฉ่
 ฟาดหน้ากลอง “ตะ-ตะ-ตะ” ใช้ไม้ตีหุ้มด้วยผ้า ขอดหัวไม้มีคันจับด้วยมือ ตีลงไปหน้ากลอง “ตะ ตึง”
 และใช้ไม้แฉ่ฟาด หน้ากลองใหญ่ “อย่าง ย่าง”

การตี ตะตึงย่าง นี้ใช้คนตีหลายคนร่วมกัน

หมายเหตุ ผู้เขียนคัดแปลงตัวโน้ต เป็นตัวเลขเพื่อให้ง่ายต่อการพิมพ์

ปรากฏ ใจดี (2548: . 11) ได้เขียนระบำก้องปู้จ่า คือ “ระบำฟาดแฉ่ ระบำไจย หรือ สะบัดไชย”
 โดยมีผู้ตีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้แก่ คนตีกลอง 1-2 คน คนฟาดไม้แฉ่ 1-3 คน หมุนเวียนเปลี่ยนกันตี อยู่คนละ
 ด้านของตัวกลอง บางครั้งมีการนำสาว ม้องมาตีร่วมด้วยในจังหวะที่เร็ว เร่ง ดังนี้

จังหวัดนำ

ไม้เส้น	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
กึ่งตั้ง+	0	0	0	0	0	0	0	0
ลูกคู่	1	1	1	1	1	1	1	1

ท่อน 1

ไม้เส้น	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
กึ่งตั้ง+	---1	-0-1	-3-1	-0-1	-2-1	-0-1	-3-1	-0-1
ลูกคู่								
ไม้เส้น	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
กึ่งตั้ง+	0	0	0	0	0	0	0	0
ลูกคู่	1	1	1	1	1	1	1	1

ท่อน 2

ไม้เส้น	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
กึ่งตั้ง+	---1	-0-1	-3-1	-0-1	-2-1	-0-1	-3-1	-0-1
ลูกคู่								

ตีท่อน 2 ซ้ำอีก 1 รอบ

(ตีท่อน 1 และท่อน 2 อีกประมาณ 4 รอบ หรือมากกว่านั้นจึงเร่งจบในท่อนที่ 3)

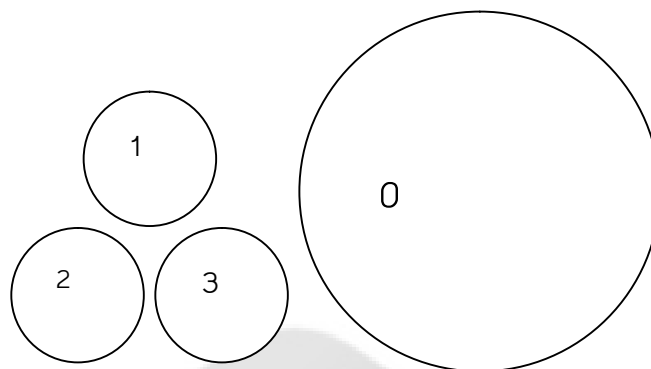
ท่อน 3

ไม้เส้น	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
กึ่งตั้ง+	---1	-0-1	-3-1	-0-1	-2-1	-0-1	-1-1	--10
ลูกคู่								

ไม้เส้น	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
กึ่งตั้ง+	0	0	0	0		-0-0	0	0
ลูกคู่	1	1	1	1		-1-1	1	1

ศรีรัตน์ คำตาบุตร (ม.ป.ป.: 9-12) ได้รวบรวมจังหวะการตีกลองปี่พาทย์ไว้ดังนี้

จังหวะการตีกลองปี่พาทย์ (กลองปี่พาทย์)

หมายเหตุ หมายถึง 1,2,3 คือ กลองลูกตุ้ม (กลองลูกตุ้ม)
 หมายเลข 0 คือ กลองใบใหญ่ (กลองหลวง) (กลองตั้ง) (กลองตั้ง)
 อักษรแทนมือ ซ้าย คือ ซ
 อักษรแทนมือ ขวา คือ ข
 รูปดาว * แทนเสียงอู๋ (ฆ้องโหม่งใหญ่)
 แถวที่ 1 (-2 -1) คือ ตำแหน่งกลอง
 แถวที่ 2 (-ซ -ข) คือ ตำแหน่งมือที่จะใช้ตี
 แถวที่ 3 คำที่จะใช้ในท่อนจำ

แถวที่ 1							
แถวที่ 2							
แถวที่ 3							

1. ระเบิดตั้งนั่ง (พ่อหนานก้องแก้ว ธรรมใจ) บ้านยางอ้อย อ.ห้างฉัตร

--- 1	- 2 - 1	- 1 0 3	- 2 - 1	--- 1	- 2 - 1	- 1 0 3	- 2 - 1
--- ข	- ซ - ข	- ซ ข ซ	- ซ - ข	--- ข	- ซ	- ซ ข ซ	- ซ - ข
--- ต๊ะ	- ตูป-ต๊ะ	- อ๊ะตั้งนั่ง	- ตูป-ต๊ะ	--- ต๊ะ	- ตูป-ต๊ะ	- อ๊ะตั้งนั่ง	- ตูป-ต๊ะ

-0-3	-2-1	-1 0 3	-2-1	---1	-0-0	-1 0 0	-0-1
-บ-ช	-ช-บ	-ช บ ช	-ช-บ	---ช	-บ-บ	-ช บ บ	-ช-*
-ตั้ง-นั่ง	-ตื้อบ-ตื้อ	-อื้อตั้งนั่ง	-ตื้อบ-ตื้อ	---ตื้อ	-ตั้ง-ตั้ง	-ตื้อตั้งตั้ง	-ตั้ง-อู่ย

2. ระบุว่าสาวเก็บผัก อ.แม่ทะ (พ่อแก้ว วิฤตจรุณเดช)

--- 1	-2-3	---1	-2-3	--- 1	-2-3	-- 0 1	-2-3
--- ช	-ช-ช	---ช	-ช-ช	--- บ	-ช-ช	---ช	-ช-ช
--- สาว	-เก็บ-ผัก	---สาว	-เก็บ-ผัก	--- สาว	-เก็บ-ผัก	--แม่ ฮ้าง	-ลื้อน-กึ่ง

--- 1	-0-0	-1 0 0	-0-1	--- 1	-0-0	-1 0 0	-0-1
--- ช	-บ-บ	-ช บ บ	-บ-ช	--- บ	-บ-บ	-ช บ บ	-ช-*
--- สาว	-หัว-อู่ย	-เก็บ บ่า หุ่ง	-บ้าน- ห่าง	--- ตื้อ	-ตั้ง-ตั้ง	-ตื้อตั้งตั้ง	-ตั้ง-อู่ย

3. ระบุว่าชุ่ม (ย่าจุ่ม) บ้านป่าหวอ อ.เมืองปาน (พ่อประเสริฐ สมมุง)

----	-1-0	----	-1-0	----	-1-0	-2-1	-2 1 3
----	-ช-บ	----	-ช-บ	----	-ช-บ	-ช-บ	-ช บ บ
----	-ย่า-ชุ่ม	----	-ย่า-ชุ่ม	----	-ย่า-ชุ่ม	-หยะ-นา	-ตั้งวันตก

----	-1-0	-2-1	-2 1 3	--- 1	--0 0	-100	-0-1
----	-ช-บ	-ช-บ	-ช บ บ	---ช	-- บ บ	-ช บ บ	-บ-*
----	-ย่า-ชุ่ม	-หยะ-นา	-ตั้งวันตก	---ปัก	--บ่าแล้ว	-ยังตีเห็น	-ลื้อง-อู่ย

4. ระบุว่าพ่อนานเล็กบ้านวังหม้อ อ.เมือง

--- 1	-2-3	--- 1	-2-3	--- 1	-2-3	-3-1	-2-3
--- บ	-ช-บ	--- บ	-ช-บ	--- บ	-ช-บ	-บ-ช	-ช-บ
--- ตื้อบ	-ตื้อบ-ตื้อ	--- ตื้อบ	-ตื้อบ-ตื้อ	--- ตื้อบ	-ตื้อบ-ตื้อ	-ตื้อ-ตื้อบ	-ตื้อบ-ตื้อ

-3-1	-2-3	-3-1	-1 2 3	--- 3	-1 2 3	-1 2 3	-1 2 3
-บ-ช	-ช-บ	-บ-ช	-ช บ บ	---ช	-ช บ บ	-ช บ บ	-ช บ บ
-ตื้อ-ตื้อบ	-ตื้อบ-ตื้อ	-ตื้อ-ตื้อบ	-ตื้อบตื้อมตื้อ	--- ตื้อ	-ตื้อบตื้อมตื้อ	-ตื้อบตื้อมตื้อ	-ตื้อบตื้อมตื้อ

--- 1	- 0 - 0	- 1 0 0	- 0 - 1	--- 1	- 0 - 0	- 1 0 0	- 0 - 1
--- ซ	- บ - บ	- ซ บ บ	- ซ - *	--- ซ	- บ - บ	- ซ บ ซ	- ซ - *
--- ต๊ะ	- ติ่ง-ติ่ง	- ต๊ะติ่งติ่ง	- ติ่ง-อู๋	--- ต๊ะ	- ติ่ง-ติ่ง	- ต๊ะติ่งติ่ง	- ติ่ง-อู๋

5. ระบายหลักเปิด หลกไก๋อ.วังเหนือ (ครูบุญส่ง สิริฤทธิ์จันทร์)

- 1 - 2	- 3 - 0	- 1 - 2	- 3 - 0	--- 1	-- 0 0	- 2 - 0	- 3 - 0
- ซ - ซ	- ซ - บ	- ซ - ซ	- ซ - บ	--- ซ	-- บ บ	- ซ - บ	- ซ - บ
- หลก-เปิด	- หลก-ไก๋	- หลก-เปิด	- หลก-ไก๋	--- หลก	-- บ่าได้	- ก้าบ-ตื้น	- ก้าบ-ตื้น

--- 1	-- 0 0	- 2 - 0	- 3 - 0	--- 1	-- 0 0	- 2 - 0	- 3 - 0
--- ซ	-- บ บ	- ซ - บ	- ซ - บ	--- ซ	-- บ บ	- ซ - บ	- ซ - บ
--- ฟ้า	-- บ่าฮ้อง	- ฝน - ติ่ง	- บ่า - ตก	--- ฟ้า	-- บ่าฮ้อง	- ฝน - ติ่ง	- บ่า - ตก

--- 1	- 0 - 0	- 2 0 2	- 0 - 3	--- 1	-- 0 0	- 2 - 0	- 3 - 0
--- ซ	- บ - บ	- ซ บ ซ	- ซ - บ	--- ซ	-- บ บ	- ซ บ บ	- ซ - บ
--- ติ่ง	- วัน - ตัก	- บ่าได้ไถ่	- ซัก-ม้อง	--- ต๊ะ	- ติ่ง - ติ่ง	- ต๊ะติ่งติ่ง	- ติ่ง-อู๋

6. ระบายสื่อกั๊ดซ้าง (เสื่อขบจ้าง) อ.แม่ทะ (พ่อต้น สายคำเครือ)

--- 1	- 2 - 3	-- 3 0	- 1 - 2	--- 1	- 2 - 3	-- 3 0	- 1 - 2
--- ซ	- บ - ซ	-- ซ - บ	- ซ - ซ	--- ซ	- ซ - ซ	-- ซ บ	- ซ - ซ
--- เสื่อ	- ขบ - จ้าง	- ตี้เก้า	- ผัก-หละ	--- ขบ	- นะ-หะ	- ตี้เก้า	- ขาม-ตุ๋

--- 1	- 0 - 0	- 1 0 0	- 0 - 1	--- 1	- 0 - 0	- 1 0 0	- 0 - 1
--- ซ	- บ - บ	- ซ บ บ	- ซ - *	--- ซ	- บ - บ	- ซ บ บ	- ซ - *
--- ต๊ะ	- ติ่ง-ติ่ง	- ต๊ะติ่งติ่ง	- ติ่ง-อู๋	--- ต๊ะ	- ติ่ง-ติ่ง	- ต๊ะติ่งติ่ง	- ติ่ง-อู๋

7. ระบายลวงพีเจ็บท้อง(ตุ๋ปีเจ็บต้อง) อ. วังเหนือ (ครูบุญส่ง สิริฤทธิ์จันทร์)

-- 3 0	-- 3 0	-- 3 2	----	-- 3 0	-- 3 0	-- 3 2	----
-- ซ บ	-- ซ บ	-- ซ ซ	----	-- ซ บ	-- ซ บ	-- ซ ซ	----
-- ตู้ปี	-- ตู้ปี	- เจ็บ-ต้อง	----	- ป้อ-ออก	-- ป้อออก	- ขันเต็ก	----

--- 3	- 0 - 3	- 0 3 0	- 0 - 1	--- 1	- 0 - 0	- 1 0 0	- 0 - 1
--- ซ	- ข - ซ	- ข ซ ข	- ซ - ซ	--- ซ	- ข - ข	- ซ ข ข	- ซ - *
--- เต็ก	- ต้ำม-เต็ก	- จั น ต ะ ก้ำม	- แป๊ะ-ม่อง	--- ต๊ะ	- ตั้ง - ตั้ง	- ต๊ะตั้งตั้ง	- ตั้ง-อ้อย

การอนุรักษ์กลองปู้จา

กลองปู้จา (ก่องปู้จา) เป็นเครื่องดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่สืบมาช้านานได้ ทำบทบาทหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างวัดและชุมชนเกี่ยวกับการประชุมนัดหมาย การบอกเหตุร้าย การบอกงานบุญฉลอง การฟังเทศน์ฟังธรรม และการบูชาพระรัตนตรัย แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปมีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยกว่า เสียงกลองปู้จาจึงค่อยๆ หายไปกับกาลเวลาที่เปลี่ยนไป เมื่อกลองปู้จา (ก่องปู้จา) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่ง ชาวล้านนาที่เรียกว่า “คนเมือง” (คนที่มีความเจริญรุ่งเรืองเรื่องทางวัฒนธรรม) จึงควรช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาให้อยู่กับท้องถิ่นตลอดไป

การฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีตีกลองปู้จา ซึ่งนับเป็นประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมของชาวลำปาง วันที่กำลังจะสูญหายไปจากท้องถิ่น ให้กลับฟื้นเป็นประเพณีอันทรงคุณค่าของชาวลำปางอีกครั้งหนึ่ง จึงได้เริ่มขึ้นอีกครั้งนับตั้งแต่ปี 2545 โดยความร่วมมือของหลายภาคส่วนของจังหวัดลำปาง ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ/ ราษฎร์ท้องถิ่น นักวิชาการ สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปางและคลังปิโตรเลียมลำปาง บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) ซึ่งร่วมกันขับเคลื่อนดำเนินกิจกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งการจัดประกวด แข่งขันการตีกลองปู้จา การตระเวนฝึกสอนแก่เยาวชนใน 13 อำเภอ ของจังหวัดลำปาง เพื่อสร้างเยาวชน นักอนุรักษ์รุ่นใหม่ การจัดทำ “โองการปู้จาเขลางค์นคร” การจัดทำกลองปู้จาสำหรับฝึกซ้อม โดยพัฒนา จัดทำจากถังน้ำมันเหลือใช้ของ ปตท. สนับสนุนให้กับทุกอำเภอในจังหวัดลำปาง อำเภอละ 9 ชุด รวม จำนวน 117 ชุด เพื่อใช้ในการฝึกซ้อม จนปัจจุบันประเพณีตีกลองปู้จาได้กลายเป็นงานประเพณีประจำ จังหวัดลำปางที่จัดขึ้นทุกปีในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งนับเป็นความภูมิใจร่วมกันของชาวลำปางที่ได้ ร่วมกันสืบสานรักษาประเพณีอันทรงคุณค่านี้ให้ยั่งยืนสืบไป

แนวทางการอนุรักษ์

1. สำรวจกลองปู้จาแล้วจัดทำฐานข้อมูล
2. สำรวจครุภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปปะการตีกลองปู้จา จัดทำฐานข้อมูล
3. จัดสัมมนาครุภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปปะการตีกลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมศิลปปะการตีกลองปู้จา
5. รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด ชุมชน ประชุมเสวนาจัดทำแนวทางการอนุรักษ์
6. รัฐให้การสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซม จัดทำ กลองปู้จาให้มีครบทุกวัด

7. ประสานพระสงฆ์ทุกวัดรื้อฟื้นการตักลงปฐาในวันโกน วันพระ
8. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การตักลงปฐาแก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสกและเยาวชน
9. จัดทำวีดิทัศน์พิธีกรรม การทำตักลงปฐา พร้อมหนังสือคู่มือ
10. แจกวีดิทัศน์และคู่มือให้วัดและโรงเรียนทุกโรงเรียนได้นำไปศึกษาและปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน โดยเฉพาะ โรงเรียนอาจเปิดสอนเป็นวิชาเพิ่มเติม หรือเป็นชุมชน ชมรม ก็ได้
11. คัดเลือกและมอบเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติและแก่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ทำนุรักษ์วัฒนธรรมการตักลงปฐาทุกปี
12. จัดการแข่งขันการตักลงปฐาเชิงอนุรักษ์ทุกปี
13. จัดทำเว็บไซต์ตักลงปฐา และจัดตั้งโรงเรียนอนุรักษ์สืบสานตักลงปฐา
14. จัดให้วังตักลงปฐามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเทศกาลสำคัญๆ ของจังหวัด อำเภอ
15. จัดการแสดงทางวัฒนธรรมทุกวันเสาร์ที่ช่วงนคร หรือที่เหมาะสมอื่นๆ
16. ฟื้นฟูให้แต่ละวัดสร้างหอกตักแทนหอรระฆัง หรือแยกออกจากหอรระฆัง เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ศักดิ์ (ศักดิ์เจริญ) รัตนชัย (2551: 18-19) ได้เสนอแนวทางสืบสานวิชาตักลงปฐาไว้ดังนี้

1. กลองปฐามีขันทันน้ำเต้าลายอักขระคาถาบูชาพระรัตนตรัยเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่วัด เป็นของสูงหากควรใช้อย่างระมัดระวังที่ไม่ใช่มือเพื่อกราบไหว้บูชา หรือสตรีเพศไปปฏิบัติกับหน้ากลองอันศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าว
2. ผู้รู้จักขันทันน้ำเต้าที่มีอักขระ จะถือว่าคาถาบูชาในเรือน้ำเต้าเพื่อบูชาพระรัตนตรัยด้วยคำอันศักดิ์สิทธิ์ ยังไม่เคยมีตัวอย่างอุบาสกวัดใดในภาคเหนือ สวมเสื้อขันทันคาถาอื่นใดไปตักลงปฐา (ผู้ตักลงควรแต่งกายให้ถูกต้องตามประเพณี เสื้อผ้าไม่มีการสักยันต์ใดๆ)
3. การติดตั้งตำแหน่งก้องปฐา จึงควรใช้มาตรฐานเดียวกัน คือ (กลองตั้งอยู่ขวามือ ส่วนลูกตุ้มอยู่ซ้ายมือ) เป็นหน้าที่ครูฝึกเริ่มต้นด้วยมาตรฐานเดียวกัน
4. กลองปฐาในวิถีชาวดั้งเดิมไม่มีทำพ็อนรำ กระโถด โลดเต้น แต่งานมหรหรรรมกลองในวิถีการแสดงของชาวบ้าน และสนองแผนพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อนุโลมให้ใช้นาฏยลีลาการแสดงที่มีอยู่ในท่าแม่เจ็พพื้นเมืองในวิถีการแสดง ทั้งนี้ต้องถือว่าอยู่นอกกลองวัด แต่ควรอยู่ในกรอบเกณฑ์ที่ตั้งมาตรฐานทางศิลปวัฒนธรรมของไทยภาคเหนือ
5. คติก้องปฐาเป็นสิ่งคู่คติดิจริยธรรมแบบชาวดั้งเดิม ในพระวินัยบัญญัติถือเป็นปัจจัยนุ่งห่มมีแบบแผนวิธีห่มครองแบบพุทธบริษัท เช่น ลักษณะการครองจีวรของภิกษุสามเณร และ(การแต่งกาย) ของอุบาสก อุบาสิกา

ชุดติ๊กลองปูจาน่าจะแต่งแบบพุทธบริษัทเหมือนในรูปแถมประวัติศาสตร์ชุดละคอนเข้ามาเมือง
รูปขบวน พุทธยาคูรำค่าที่วัดนาแสง อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง ที่น่าจะเป็นแบบแต่งกายขบวนติ
กลองปูจาที่น่าจะคูได้แบบหนึ่ง

6. การจัดขบวนแห่กอลงปูชาสะบัดไชย น่าจะนำด้วยขันแก้วทั้งสาม อันแสดงถึงการบูชาพระ
รัตนตรัย ในขบวนควรประดับธงไชย อันหมายถึงการสะบัดไชยชนะ ควรใช้ธงประเภททวชะ (ทชะ)
เช่น ซ่อซ่างธงไชย หากควรใช้ธงประเภทปลุกกะ (ธงทำจากผ้า) เช่น ตุ่งที่ใช้ผ้าแถบยาวแฉวนแบบต่างๆ
ซึ่งมีความหมายคนละอย่าง

หลักสูตรท้องถิ่น

เนื่องจากหลักสูตรที่ใช้ในประเทศไทยเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากส่วนกลาง และได้ใช้
หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนทั่วประเทศ มีมาตรฐานทางการศึกษาอยู่ในระดับ
เดียวกัน การพัฒนาหลักสูตรเพื่อใช้กว้างขวางในระดับประเทศเช่นนี้จึงมีเนื้อหาสาระที่กว้างซึ่งไม่อาจ
สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอยู่มาก กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้
เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้โดยการปรับ เพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยใน
ระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของ
ท้องถิ่น ในความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้นมีความหมายไว้หลายท่านดังนี้

สุนทร สุนันท์ชัย (2518: 5) ได้กล่าวความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า “หมายถึง หลักสูตรที่
ท้องถิ่นขยาย ตัด หรือเพิ่มเนื้อหากิจกรรมโดยยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นแม่บท และไม่ขัดต่อเจตนารมณ์
ของหลักสูตรแกนกลางเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่น
หรือศึกษาหลักสูตรที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้นบางส่วนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น”

สุมิตร คุณานุกร (2523: 97) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า “การ
พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึงการขยายและปรับปรุงหลักสูตรระดับชาติ คำว่าขยายหมายถึง การ
นำเอามาทั้งจุดมุ่งหมายและเนื้อหาขยายความคือขยายเนื้อหาให้เพิ่ม มีรายละเอียดที่ครูจะนำไปสอน
ได้ ส่วนปรับปรุงก็คือการนำเอาจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชามาปรับให้ในแต่ละเขตการศึกษา”

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2527: 18) ได้ให้หัวข้อสรุปเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า “การพัฒนา
หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึงการนำเอาหลักสูตรแม่บท (ระดับชาติ) มาปรับให้เหมาะสมกับสภาพความ
เป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละระดับ เช่น ภาค จังหวัด อำเภอ และกลุ่มโรงเรียนเพื่อ
แก้ปัญหาทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน”

กรมวิชาการ (2536: 37) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า “การพัฒนา
หลักสูตรในระดับท้องถิ่นเป็นกระบวนการของการนำหลักสูตรแม่บทไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียนให้
ได้ผลยิ่งขึ้น บัณฑิตตั้งแต่การจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ การปรับปรุงใช้รายวิชาจากหลักสูตรแม่บท ตลอดจนการ

พัฒนาสื่อการเรียนการสอนและกระบวนการสอน การวัดผลและการประเมินผล เพื่อให้จัดการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอันเป็นแนวนโยบายของชาติ”

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่นักการศึกษาได้ให้ไว้ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง “การนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับ ขยาย หรือการสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท โดยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ปัญหา และความ ต้องการของท้องถิ่น เพื่อผู้เรียนจะได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริง หรือเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน”

กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน (2543: 3) ได้ให้ความหมายหลักสูตรท้องถิ่นไว้ คือ หลักสูตรที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่นจะสอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นการเรียนรู้จากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผู้เรียนแสวงหาองค์ความรู้ที่ตอบสนองกับวิถีชีวิตของตนเอง ปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามสภาพจริงของตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้การพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 107) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า “หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพปัญหา และความ ต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ”

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่นักการศึกษาได้ให้ไว้ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง “การนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับ ขยาย หรือการสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท โดยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ปัญหา และความ ต้องการของท้องถิ่น เพื่อผู้เรียนจะได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริง หรือเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน”

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้ สิริกานต์ เทียงพิมล ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง สิ่งประดิษฐ์จากแป้งสาลี สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนคือ

1. การศึกษาค้นคว้าและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน
2. ยกร่างหลักสูตร
3. ทดลองใช้หลักสูตรและ
4. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ
3. แบบวัดเจตคติวิชางานประดิษฐ์ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

หลักสูตรท้องถิ่นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และหลังใช้หลักสูตรท้องถิ่น แล้วนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชางานประดิษฐ์โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 (สิริกันต์ เทียงพิมพ์. 2546)

เสริมศรี วิทวัสชุติกุล ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ เรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร 5 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร
4. การนำหลักสูตรไปทดลองใช้และ
5. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. แบบทดสอบวัดเจตคติที่มีต่อสิ่งแวดล้อมผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรที่พัฒนามีคุณภาพดี

มาก หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและเหมาะสมกับผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผู้เรียนมี เจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (เสริมศรี วิทวัสชุติกุล. 2547)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากร และเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการทดลองสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การติกลองปู้จา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ทั้งหมด 7 ห้องเรียน จำนวน 297 คน ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพราะเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลดีเด่นทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดลำปางได้จัดการแสดงในงานสำคัญต่างๆของจังหวัดลำปาง

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การติกลองปู้จา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยมีวิธีการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. ศึกษาเอกสาร ที่มีประเด็นเกี่ยวข้อง คือ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระวิชา ศิลปะ ระดับประถมศึกษา สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง ประวัติความเป็นมาของ กลองปู่จา ศึกษาจากเอกสารต่างๆ และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากเรื่องการศึกษา

2. ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง กลองปู่จา มาวิเคราะห์เรียงตามประเด็น

2.1 ความเป็นมาของกลองปู่จา

2.2 พิธีกรรมเกี่ยวกับกลองปู่จา

2.3 ลักษณะและอุปกรณ์กลองปู่จา

2.4 บทบาทหน้าที่ของกลองปู่จา

2.5 ระบำกลองปู่จา

2.6 การอนุรักษ์กลองปู่จา

3. นำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปู่จา ให้ผู้เชี่ยวชาญการตีกลองปู่จา มาร่วม วิพากษ์เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้องของหลักสูตรเวลาเรียนและความเหมาะสมของหลักสูตร โดยมี ผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

3.1 อาจารย์ ศักดิ์ รัตนไชย ครูผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีนาฏศิลป์

3.2 อาจารย์ ปราการ ใจดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี

3.3 นางกัลยาลักษณ์ สุผาคลอง หัวหน้าวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง

3.4 นางสาวรุ่ง ฝันเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูผู้สอนวิชา ดนตรีนาฏศิลป์

3.5 นายพิพัฒน์ เสียงขารี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีท้องถิ่น

ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การตีกลองปู่จา ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ ในส่วนของสาระการเรียนรู้และเวลาเรียน

4. นำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปู่จา เสนอต่อ ภราดา ดร.วิศิษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง และกรรมการสถานศึกษา เพื่อร่วมพิจารณาหลักสูตรท้องถิ่น มีความเหมาะสมกับนักเรียนและเวลาเรียน

ขั้นที่ 2 การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

การนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปู่จา ไปจัดการเรียนการสอน สำหรับ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น นำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปู่จา ที่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมาร่วมวิพากษ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของหลักสูตร ท้องถิ่น เวลาเรียนและความสอดคล้องกับนักเรียน ซึ่งได้ให้นักเรียนเรียนรู้ ดังนี้

2. กำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เมื่อนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู้จา ผู้เชี่ยวชาญกลองปู้จา มาร่วมวิพากษ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของหลักสูตรท้องถิ่น เวลาเรียน และความเหมาะสมกับนักเรียนแล้ว ซึ่งได้หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

- 2.1 ความเป็นมาการแสดงพื้นกลองปู้จา
- 2.2 โครงสร้างลักษณะอุปกรณ์ของกลองปู้จา
- 2.3 พิธีกรรมทักษะการไหว้ครู
- 2.4 ทักษะการติกลงปู้จา
- 2.5 ทักษะการติกลงปู้จาระบำย่าจุ่ม
- 2.6 ทักษะการติกลงปู้จาระบำหลักเปิดหลักไถ่
- 2.7 ทักษะการติกลงปู้จาระบำปีหนานเจ็บต้อง
- 2.8 ทักษะการติกลงปู้จาระบำสุทธธรรม(สะบัดชัย)
- 2.9 การบูรณาการการแสดงติกลงปู้จา
- 2.10 การอนุรักษ์คุณค่าของการติกลงปู้จา

3. กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมกับ นางสาวรุ่ง ฝั้นเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูผู้สอนนาฏศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง เกี่ยวกับเรื่อง การติกลงปู้จา ซึ่งมีรายละเอียดมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

ความเป็นมาของกลองปู้จา พิธีกรรมเกี่ยวกับกลองปู้จา ลักษณะและอุปกรณ์กลองปู้จา บทบาทหน้าที่ของกลองปู้จา ระบำกลองปู้จา การอนุรักษ์กลองปู้จา

4. กำหนดตัวชี้วัด ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัดร่วมกับ นางสาวรุ่ง ฝั้นเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูผู้สอนนาฏศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง โดยการวิเคราะห์จาก มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มาตรฐาน ศ 2.2.1 บอกแหล่งที่มา และความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตไทย ที่สะท้อนในดนตรี และเพลงท้องถิ่น

5. จัดทำคำอธิบายรายวิชา ผู้วิจัยได้นำตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนที่กำหนดมา เขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา มีรายละเอียดดังนี้

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชา การติกลงปู้จา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 ชั่วโมง

ศึกษาความเป็นมาของกลองปู้จา พิธีกรรมเกี่ยวกับกลองปู้จา ลักษณะและอุปกรณ์กลองปู้จา บทบาทหน้าที่ของกลองปู้จา ระบำกลองปู้จา การอนุรักษ์กลองปู้จา และสามารถแสดงการติกลงปู้จา

ศึกษาและฝึกปฏิบัติการตีกลองปี่จ่า ในรูปแบบเพลงต่างๆ วิเคราะห์เพลงแต่ละท้องถิ่น สามารถอนุรักษ์ส่งเสริม มีทักษะในการตีกลองปี่จ่า ในงานเทศกาลต่างๆ และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันเพื่อให้การแสดงตีกลองปี่จ่าสืบทอดต่อไป

6. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้มาจัดเป็นหน่วย การเรียนรู้ โดยการนำสาระการเรียนรู้แยกเป็นหัวข้อตามความเหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การตีกลองปี่จ่า

หน่วยที่	หน่วยการเรียนรู้	เวลาเรียน ชั่วโมง	หมายเหตุ
ทดสอบก่อนเรียน			
1	ความเป็นมาของกลองปี่จ่า	1 ชั่วโมง	
2	พิธีกรรมเกี่ยวกับกลองปี่จ่า	1 ชั่วโมง	
3	ลักษณะและอุปกรณ์กลองปี่จ่า	2 ชั่วโมง	
4	บทบาทหน้าที่ของกลองปี่จ่า	1 ชั่วโมง	
5	ระบำกลอง	14 ชั่วโมง	
6	การอนุรักษ์กลองปี่จ่า	1 ชั่วโมง	
ทดสอบหลังเรียน			
	รวม	20 ชั่วโมง	

7. นำหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 10 หน่วย เวลา 20 ชั่วโมง เสนอต่อ นางกัลยาลักษณ์ สุผาครอง หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง นางสาวรุ่ง ฝันเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูผู้สอนวิชา ดนตรีนาฏศิลป์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง พิจารณาความเหมาะสมของสาระ การเรียนรู้และเวลาเรียน เพื่อนำไปจัดแผนการเรียนรู้ต่อไป

8. จัดทำแผนการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชาและนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดมาพิจารณาทำรายละเอียดเป็นแผนการจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผลจำนวน

9. นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ ศักดิ์ รัตนไชย ครูผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านดนตรีนาฏศิลป์ อาจารย์ ปราการ ใจดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี นายพิพัฒน์ เสียงซารี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีท้องถิ่น

10. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 2 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การติกลงปฐา (แก้ไข)

หน่วยที่	หน่วยการเรียนรู้	เวลาเรียน ชั่วโมง	หมายเหตุ
1	ความเป็นมาการแสดงพื้นกลองปฐา	2 ชั่วโมง	
2	โครงสร้างลักษณะอุปกรณ์ของกลองปฐา	1 ชั่วโมง	
3	พิธีกรรมทักษะการไหว้ครู	1 ชั่วโมง	
4	ทักษะการติกลงปฐา	2 ชั่วโมง	
5	ทักษะการติกลงปฐาระบ่าย่าจุ่ม	3 ชั่วโมง	
6	ทักษะการติกลงปฐาระบ่าหลักเปิดหลักไก่อ	3 ชั่วโมง	
7	ทักษะการติกลงปฐาระบ่าปีหนานเจ็บตอง	3 ชั่วโมง	
8	ทักษะการติกลงปฐาระบ่าสุคธรรม(สะบัดชัย)	3 ชั่วโมง	
9	การบูรณาการการแสดงติกลงปฐา	1 ชั่วโมง	
10	การอนุรักษ์คุณค่าของการติกลงปฐา	1 ชั่วโมง	
	รวม	20 ชั่วโมง	

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ขั้นตอนการทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง กลองปฐา ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงทดลองดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกลองปฐาในท้องถิ่นเข้ามาถ่ายทอดให้ความรู้ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้จากผู้เชี่ยวชาญโดยตรงและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นทางด้านกลองปฐา และอนุรักษ์ความเป็นท้องถิ่นของจังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

1. นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้ทำการทดสอบก่อนเรียน เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของเนื้อหาที่จะเรียนในรายวิชานี้

2. กระบวนการจัดการเรียนการสอนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านกลองปฐา โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง ได้ทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมาตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การติกลองปู้จา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้
2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. แบบประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน หลังการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลองปู้จา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างดังนี้
  - 1.1 วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาและนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดมาพิจารณาจัดทำรายละเอียดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล สื่อ และแหล่งเรียนรู้
  - 1.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 หน่วย เวลา 20 ชั่วโมง เสนอต่อ นางกัลยาลักษณ์ สุผาครอง หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง นางสาวรุ่ง ฝันเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูผู้สอนวิชาดนตรีนาฏศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง พิจารณาความเหมาะสมของสาระการเรียนรู้และเวลาเรียน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อนำไปจัดแผนการเรียนรู้ต่อไป
  - 1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ ศักดิ์ รัตนชัย ครูผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีนาฏศิลป์ อาจารย์ ปรภากร ใจดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน นายพิพัฒน์ เสียงขาริ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีท้องถิ่น
  - 1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ ศักดิ์ รัตนชัย ครูผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีนาฏศิลป์ อาจารย์ ปรภากร ใจดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน นางกัลยาลักษณ์ สุผาครอง หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง นางสาวรุ่ง ฝันเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูผู้สอนวิชาดนตรีนาฏศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง นายพิพัฒน์

เสียงซารี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีท้องถิ่น จนได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยดำเนินการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบ จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบ

2.2 ศึกษาและวิเคราะห์ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ ขอบเขตสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้ว กำหนดค่าน้ำหนักจำนวนข้อสอบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ร่วมกับลำปาง นางสายรุ้ง ฟิ้นเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูผู้สอนวิชาดนตรีนาฏศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง เพื่อกำหนดจำนวนข้อสอบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเลือกแบบ 4 ตัวเลือก มีวิธีตรวจให้คะแนน แบบถูกให้ 1 คะแนน ผิดให้ 0 คะแนน จำนวน 20 ข้อ ตามโครงสร้างตารางวิเคราะห์ จำนวนข้อสอบดังตาราง

ตารางค่าน้ำหนักจำนวนข้อสอบในแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หน่วยที่	หน่วยการเรียนรู้	เวลาเรียน ชั่วโมง	หมายเหตุ
1	ความเป็นมาการแสดงพื้นกลองปี่จ่า	2 ชั่วโมง	
2	โครงสร้างลักษณะอุปกรณ์ของกลองปี่จ่า	1 ชั่วโมง	
3	พิธีกรรมทักษะการไหว้ครู	1 ชั่วโมง	
4	ทักษะการตีกลองปี่จ่า	2 ชั่วโมง	
5	ทักษะการตีกลองปี่จ่าระบำย่าจุ่ม	3 ชั่วโมง	
6	ทักษะการตีกลองปี่จ่าระบำหลักเปิดหลักไก่อ	3 ชั่วโมง	
7	ทักษะการตีกลองปี่จ่าระบำปีหนานเจ็บตอง	3 ชั่วโมง	
8	ทักษะการตีกลองปี่จ่าระบำสุทธธรรม(สะบัดชัย)	3 ชั่วโมง	
9	การบูรณาการการแสดงตีกลองปี่จ่า	1 ชั่วโมง	
10	การอนุรักษ์คุณค่าของการตีกลองปี่จ่า	1 ชั่วโมง	
	รวม	20 ชั่วโมง	

2.4 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น เสนอต่อประธาน และกรรมการควบคุมปริญญาณิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.5 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน อาจารย์ ศักดิ์รัตน์ชัย ครูผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีนาฏศิลป์ อาจารย์ ปราการ ใจดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี นางกัลยา ลักขณณ์ สุผาครอง หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง นางสาวรุ่ง ฝั้นเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูผู้สอน วิชาดนตรีนาฏศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง เพื่อพิจารณาความ สอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้โดยใช้สูตร IOC

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน คำนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
 R แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นในแต่ละข้อของผู้มีประสบการณ์
 ทั้งหมด
 N แทน จำนวนของผู้มีประสบการณ์

กำหนดระดับความคิดเห็นไว้ดังนี้ (ทองพันธุ์ นาสมบัติ.2546: 62; อ้างอิงจาก บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์

- 1 หมายถึง แนใจว่าข้อสอบไม่ได้วัดความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อนั้น
- 0 หมายถึง ไม่แนใจว่าข้อสอบวัดความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อนั้น
- +1 หมายถึง แนใจว่าข้อสอบได้วัดความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อนั้น

ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ IOC ในข้อใดมีค่ามากกว่า หรือเทียบเท่า 0.50 ถือว่ามีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้ แต่ถ้าดัชนีความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในข้อใดมีค่าน้อยกว่า 0.50 ถือว่า ไม่มีความสอดคล้อง ผู้วิจัยจะดำเนินการ ปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้

2.6 จากผลการพิจารณาความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน พบว่า ดัชนีความ สอดคล้องของข้อสอบมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป จำนวน 30 ข้อ ผู้วิจัยจึงเลือกข้อสอบ จำนวน 30 ข้อ จึงได้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.7 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 25 คน โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ที่ไม่ใช่กลุ่ม ตัวอย่าง และนำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่ายของข้อสอบ ค่าอำนาจ จำแนกของข้อสอบ แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพเข้าเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อ นำไปวิเคราะห์คุณภาพ

แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ค่าความยากง่ายรายข้ออยู่ระหว่าง 0.35 – 0.77 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.24 – 0.91 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.81

3. แบบประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มีขั้นตอนดำเนินการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมิน จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินและการศึกษาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น

3.2 กำหนดกรอบในการสร้างแบบประเมิน ซึ่งประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.3 สร้างแบบประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มีความเหมาะสมมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

3.4 การวิเคราะห์ค่าคะแนนจากการประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยการคำนวณคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีระดับความเหมาะสมและการแปลความหมาย ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง กลองปู้จา แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.51 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 1.50 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

3.5 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้น เสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญาบัณฑิต เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.6 นำแบบประเมินที่แก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งหมด 5 คน คือ อาจารย์ ศักดิ์รัตนชัย ครูผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีนาฏศิลป์ อาจารย์ปราการ ใจดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี นางกัลยา ลักษณ์ สุผาครอง หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง นางสาวรุ่ง ฝันเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูผู้สอนวิชาดนตรีนาฏศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง นายพิพัฒน์ เสียงขาริ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีท้องถิ่น

3.7 นำแบบประเมินที่เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จนได้แบบประเมินที่สมบูรณ์แล้วจึงนำไปใช้ในการวิจัย

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน หลังจากใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา มีขั้นตอนดำเนินการสร้าง ดังนี้

4.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม

4.2 กำหนดกรอบในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน หลังจากการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา

4.3 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน หลังจากการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง กลองปู่จา

4.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลักการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง กลองปู่จา เสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญาบัตรเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน หลักการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง กลองปู่จา ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน คน คือ อาจารย์ ศักดิ์ รัตนชัย ครูผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีนาฏศิลป์ อาจารย์ปรกากร ใจดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี นางกัลยาลักษณ์ สุผาครอง หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง นางสาวรุ่ง ฝันเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูผู้สอนวิชาดนตรีนาฏศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง นายพิพัฒน์ เสียงขารี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีท้องถิ่น

4.6 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน หลังจากใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง กลองปู่จา ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจนได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว จึงนำไปใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ กลองปู่จา จากเอกสารต่างๆ และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกต ถ่ายภาพ บันทึกเสียงและจดบันทึก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นก่อนนำไปใช้ โดยใช้แบบประเมินจากผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างการทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เก็บรวบรวมข้อมูลในขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังจากใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง กลองปู่จา โดยการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

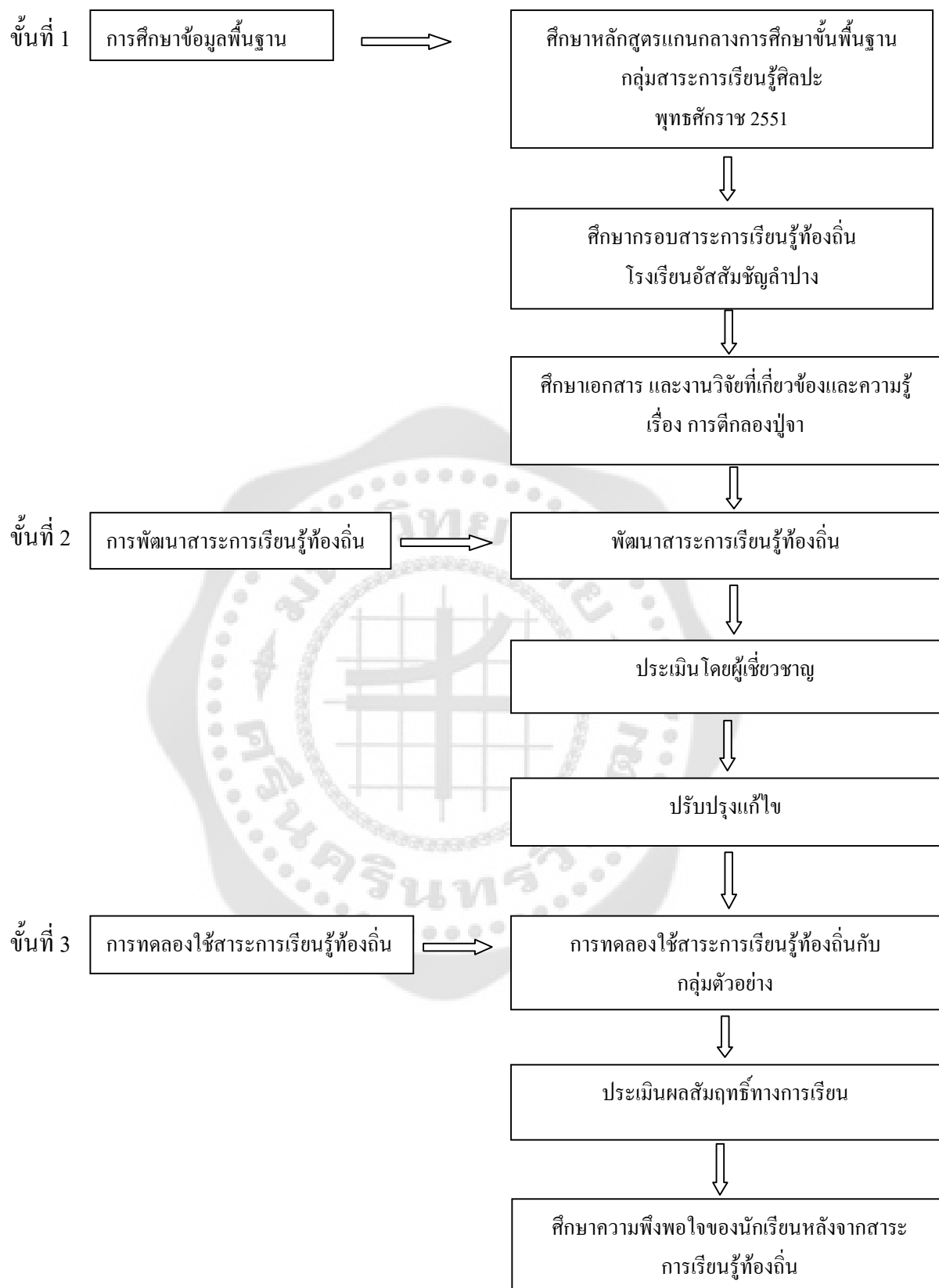
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นก่อนนำไปใช้ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติ t-test แบบ dependent และค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ภาพประกอบ 1 กระบวนการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่า สำหรับ นักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การติกลงปู้จา สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม ขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. ผลการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
3. ผลการทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้พัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู้จา โดยกำหนดขั้นตอนในการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยศึกษาศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศึกษากรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นโรงเรียน อัสสัมชัญลำปาง พบว่า การติกลงปู้จา มีอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 7 คนตรีพื้นเมือง ในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนได้ ซึ่งเนื้อหาในการเรียนยังเป็นเพียงหลักทฤษฎี ไม่มีการปฏิบัติ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการแสดงติกลงปู้จา และจากการสัมภาษณ์จาก อาจารย์ศักดิ์ สักเสริญ รัตนชัย และอาจารย์ ปราการ ใจดี เมื่อได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและการแสดงพื้นบ้านกลองปู้จา ก็นำมาจัดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 2) การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นการนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู้จา มาจัดทำเป็นรายวิชาใหม่ ที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงนำหลักสูตรท้องถิ่น ในโรงเรียนอัสสัมชัญลำปางที่มีอยู่มาพัฒนาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไปตามลำดับขั้น ซึ่งนำมาจัดเป็น รายวิชาเพิ่มเติม มีการกำหนด สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ และ 3) การทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู้จา ที่พัฒนาทดลองใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน ชาย 10 คน หญิง 10 คน

1.2 ผลการศึกษาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา

ผู้วิจัยได้รวบรวมสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา จากเอกสารต่างๆ และการสอบถาม สัมภาษณ์ จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน คือ 1) อาจารย์ ศักดิ์ ส.รัตนชัย ศิลปินศิลปะการแสดง เพชรสยามรุ่น 2551 ครูผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี-นาฏศิลป์ 2) อาจารย์ ปราการ ใจดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี 3) นาย พิพัฒน์ เสียงซารี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีท้องถิ่น 4) นางกัลยาลักษณ์ สุผาครอง หัวหน้าวิชาการโรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง 5) นางสายรุ้ง ฟื้นเต็ม หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ ครูสอนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความถูกต้องของสาระการเรียนรู้ เวลาเรียนและความเหมาะสมสอดคล้องกับนักเรียนซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา กลองที่ใช้ในการเรียนครั้งนี้เป็นเพียงแค่กลอง ใช้เรียนและซ้อม แต่ถ้าเป็นกลองที่ใช้จริงจัง ผู้หญิงจะไม่สามารถตีได้ เพราะจะมีหัวใจของพระพุทธรเจ้าอยู่ คนโบราณถือว่าไม่ให้ผู้หญิงตกลอง อยู่ กิจกรรมในการเรียนการสอน จะต้องใช้นักเรียนที่มีจำนวนไม่มาก ให้ใช้นักเรียนประมาณ 15-20 คน ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง สำหรับ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง นั้น ควรจะเป็นเนื้อหาที่ประกอบด้วยดังนี้

1. ความเป็นมาการแสดงพื้นกลองปู่จา
2. โครงสร้างลักษณะอุปกรณ์ของกลองปู่จา
3. พิธีกรรมทักษะการไหว้ครู
4. ทักษะการติกลงปู่จา
5. ทักษะการติกลงปู่จาระบำย่าจุ่ม
6. ทักษะการติกลงปู่จาระบำหลักเปิดหลักไก่
7. ทักษะการติกลงปู่จาระบำปีหนานเจ็บต้อง
8. ทักษะการติกลงปู่จาระบำสุพรรณ(สะบัดชัย)
9. การบูรณาการการแสดงติกลงปู่จา
10. การอนุรักษ์คุณค่าของการติกลงปู่จา

สำหรับเวลาเรียน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรจะใช้เวลาเรียนประมาณ 15-20 ชั่วโมง ตามหัวข้อที่ได้กำหนดไว้ เหมาะสำหรับการเรียนการสอน สำหรับชั้นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องเวลาเรียน สรุปได้ว่า เรื่อง 1) ความเป็นมาการแสดงพื้นกลองปู่จา 2 ชั่วโมง 2) โครงสร้างลักษณะอุปกรณ์ของกลองปู่จา 1 ชั่วโมง 3) พิธีกรรมทักษะการไหว้ครู 1 ชั่วโมง 4) ทักษะการติกลงปู่จา 2 ชั่วโมง 5) ทักษะการติกลงปู่จาระบำย่าจุ่ม 3 ชั่วโมง 6) ทักษะการติกลงปู่จาระบำหลักเปิดหลักไก่ 3 ชั่วโมง 7) ทักษะการติกลงปู่จาระบำปีหนานเจ็บต้อง 3 ชั่วโมง 8) ทักษะการติกลงปู่จาระบำสุพรรณ(สะบัดชัย) 3 ชั่วโมง 9) การบูรณาการการแสดงติกลงปู่จา 1 ชั่วโมง 10) การ

อนุรักษ์คุณค่าของการติกลงปฐา 1 ชั่วโมง จึงควรต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนที่ใช้เวลานานพอสมควร นักเรียนจะต้องได้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และการนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปฐา มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ควรจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม

2. ผลการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

2.1 ผลการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปฐา

ผู้วิจัยได้พัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปฐา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง โดยเป็นรายวิชาเพิ่มเติม สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน เวลา 20 ชั่วโมง

2.2 ผลการประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้นำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปฐา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปฐา ปรากฏผลดังตาราง

ตาราง 3 ผลการประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. กำหนดตัวชี้วัดให้ชัดเจน	4.40	0.49	มาก
2. สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องกลองปฐา	4.80	0.40	มากที่สุด
3. ระบุพฤติกรรมที่ได้ชัดเจน	4.00	0.89	มาก
เนื้อหา			
4. สอดคล้องกับตัวชี้วัด	4.60	0.49	มากที่สุด
5. เนื้อหาเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น	5.00	0.00	มากที่สุด
6. ตรงตามเนื้อหาวิชา	4.80	0.40	มากที่สุด
7. สาระการเรียนรู้เหมาะสมกับตัวชี้วัด	4.80	0.40	มากที่สุด
8. สาระการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.40	0.80	มากที่สุด
9. สาระการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อผู้เรียน	4.40	0.49	มาก
10. มีความยากง่ายพอเหมาะ	4.00	0.63	มาก

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
11. มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.00	0.63	มาก
12. เนื้อหามีความถูกต้องและเป็นจริง	4.00	0.63	มาก
กระบวนการเรียนรู้			
13. สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่อง การติกลงปฐา	4.60	0.49	มากที่สุด
14. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวชีวิต	4.00	0.63	มาก
15. กิจกรรมเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.00	0.49	มาก
16. กิจกรรมเป็นไปตามลำดับขั้นตอน	4.20	0.75	มาก
17. ได้รับความสนใจของผู้เรียน	4.20	0.75	มาก
18. เหมาะสมกับเวลา	4.60	0.49	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.47	0.52	มาก

จากตาราง การประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปฐา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผลปรากฏว่า มีความเหมาะสมของเนื้อหาความรู้ที่เด็กในช่วงอายุนี้ได้เรียนรู้และความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในส่วนของแผนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องการติกลงปฐา ในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีการจัดการเรียนแบบ การแบ่งกลุ่ม เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปอย่างรวดเร็วสำหรับเวลา

2.3 ผลการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

ผลจากการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง การติกลงปฐา ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในส่วนของกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ปรับตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่ได้เสนอแนะไว้ โดยมีการจัดการเรียนการสอนแบบแบ่งกลุ่ม เพื่อในการดำเนินการเรียนการสอนให้เร็วขึ้น

3. ผลการทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้นำสาระการเรียนรู้ เรื่อง การติกลองปู่จา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน เวลา 20 ชั่วโมง ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการเลือกแบบเจาะจง ชาย 10 คน หญิง 10 คน โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2556 ภาคเรียนที่ 2 ได้ผลดังนี้

3.1 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน โดยใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลองปู่จา โดยได้เรียน เรื่องของเนื้อเกี่ยวกับกลองปู่จาทางทฤษฎีก่อน แล้วจึงค่อยเรียนทางภาคปฏิบัติการติกลองปู่จา เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความสามารถครบทั้งด้านเนื้อหาและทางด้านการติกลอง นักเรียนได้ทำแบบฝึกกิจกรรม เพื่อตรวจสอบ ความเข้าใจของนักเรียนซึ่งในการนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ไปใช้ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง ความเป็นมาของกลองปู่จา ผู้วิจัยได้ทำการสอนด้วยตนเองเป็นการสอนในชั้นเรียนสนทนาเกี่ยวกับ ความเป็นมาของกลองปู่จา มาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน และมีสำนวนต่างๆ มากมาย จากผู้รู้ที่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ให้คนรุ่นหลังๆ ได้ศึกษาเรียนรู้ ซึ่งกลองปู่จาจะพบมากในจังหวัดลำปาง ของเขตภาคเหนือ มีกลองปู่จา เกิดขึ้นในหลายอำเภอ มีผู้รู้ได้คิดค้นระบำกลองไว้มากมาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนและนักเรียนเกี่ยวกับกลองปู่จาที่นักเรียนเคยพบเห็นในงานต่างๆ นักเรียนมีการโต้ตอบในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี และมีความสนใจที่จะเรียนการปฏิบัติ

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง ลักษณะและอุปกรณ์กลองปู่จา ผู้วิจัยได้ทำการสอนด้วยตนเอง โดยได้กล่าวถึงลักษณะของกลองปู่จา อุปกรณ์ที่ใช้ในเวลาตีและตัวกลองประกอบไปด้วย กลอง 3 ใบเล็ก และ 1 ใบใหญ่ ซึ่งจะไล่ตามขนาดกันไปและมีไม้ตีกลองใหญ่และไม้ตีกลองลูกคู่บ โดยใช้กลองปู่จา ที่เป็นกลองซ่อมให้นักเรียนได้ดูและสัมผัส ในกลองที่สามารถตีได้จริงแต่เป็นเพียงแค่กลองซ่อม เพราะกลองปู่จาที่ใช้ดีในงาน โอกาสต่างๆ จะเป็นกลองที่มีหัวใจกลองอยู่ด้านในกลอง

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง บทบาทหน้าที่และการอนุรักษ์กลองปู่จา ผู้วิจัยได้ทำการสอนด้วยตนเอง โดยกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ที่กลองปู่จาจะได้ในพิธีการสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา และเป็นการสื่อสารของวัดและชุมชน การใช้ดีเป็นอาณัติสัญญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญ กลองปู่จามีประโยชน์ 5 ประการ 1) ตีร้องการประชม 2) ตียามมีเหตุคว่น เหตุร้อนเกิดขึ้น 3) ตีตอนตู้หรือพระเทศน์จบ 4) ตีบูชาแก้วทั้งสาม หรือพระรัตนตรัย 5) ตีนัดสัญญาณ การระชมหรือสัญญาณเตือนภัยและ การอนุรักษ์กลองปู่จา โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักเรียน

การอนุรักษ์กลองปู้จาในดำรงคงไว้คู่บ้าน คู่เมืองของจังหวัดลำปาง นักเรียนมีความคิดเห็นที่ตระหนักเห็นคุณค่าของกลองปู้จาและมีความสนใจที่จะเรียนรู้กลองปู้จา

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง ระบำกลอง ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านกลองปู้จา โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี อาจารย์ปราวการ ใจดี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มาสอนให้ความรู้แก่นักเรียน โดย ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องของประวัติความเป็นมาของกลองปู้จา บทบาทหน้าที่ของกลองปู้จา พิธีกรรมเกี่ยวกับกลองปู้จา และเพลงระบำกลองปู้จา คือ เพลงสาวเก็บผักและเพลงย่าซุ่ม โดยให้นักเรียนฝึกซ้อม การตีกับกระดาก่อน เมื่อนักเรียนทำจังหวะได้และตีได้ ให้นักเรียนขึ้นตีกลองปู้จาจริง (กลองซ้อม) นักเรียนมีความตั้งใจและสนใจในการเรียนและการซ้อมเป็นอย่างมาก โดยจะมีการสอนการตีแบบรวมทั้ง 20 คนก่อน แล้วแบ่งกลุ่มซ้อมย่อย แบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 5 คน 4 กลุ่ม นักเรียนแต่ละกลุ่มจะคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม และมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้มาก คณะของผู้เชี่ยวชาญก็จะลงเข้าไปช่วยดูตามกลุ่มที่ได้แบ่งไว้ เมื่อนักเรียน ฝึกเป็นกลุ่มเสร็จเรียบร้อย นักเรียนได้ตีกลองจริงทุกคน ทั้งหมด 20 คนจะได้ฝึกตีกับกลองจริงที่มีเสียง (กลองซ้อม) ทุกคน เมื่อทุกคน ได้ตีกลองครบตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้กำหนดให้ 2 เพลง ก็จะสอนตี โหม่ง และฉาบ นักเรียน 20 คนก็จะสามารถเรียนรู้ได้ครบตามอุปกรณ์ของการตีกลองปู้จา เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ครบตามที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากนักเรียนที่เลือกมา มีการเรียนรู้ได้เร็วพอสมควร และมีความสนใจที่จะเรียนรู้เป็นอย่างมาก

3.2 ผลการประเมินผลจากแบบฝึกหัดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

หลังจากสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลนักเรียนจากการทำแบบฝึกหัดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง

ตาราง 4 จำนวนและนักเรียนร้อยละที่ผ่านเกณฑ์ ไม่ผ่านเกณฑ์ และคะแนนจากการทำแบบฝึกหัดของ
นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง ที่เรียนสาระการเรียนรู้
ท้องถิ่นเรื่อง การตีกลองปี่จ่า

หน่วยการเรียนรู้	นักเรียนผ่านเกณฑ์		นักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		คะแนนแบบฝึกหัด	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	เฉลี่ย	เฉลี่ย ร้อยละ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	20	100	0	0.00	3.70	74.0
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	20	100	0	0.00	4.40	88.0
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	20	100	0	0.00	4.30	86.0
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	20	100	0	0.00	4.55	91.0
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5	20	100	0	0.00	3.85	77.0
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	20	100	0	0.00	4.20	84.0
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	20	100	0	0.00	4.05	81.0
หน่วยการเรียนรู้ที่ 8	20	100	0	0.00	3.90	78.0
หน่วยการเรียนรู้ที่ 9	20	100	0	0.00	4.40	88.0
หน่วยการเรียนรู้ที่ 10	20	100	0	0.00	4.05	81.0

หมายเหตุ คะแนนที่ถือว่าผ่านเกณฑ์ คือ นักเรียนต้องทำคะแนนได้ร้อยละ 70 คะแนนของ
คะแนนเก็บเต็ม

จากตาราง การทำแบบฝึกหัดแต่ละครั้งมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ทุกหน่วยการเรียนรู้

3.3 ผลการประเมินจากผลงาน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การติกลงปู้จา นักเรียนได้ปฏิบัติ ตามกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน มีทั้งหมด 4 กลุ่ม โดยมีการนำเสนอการติกลงปู้จา ปรากฏผล ดังนี้

ตาราง 5 คะแนนผลงานการนำเสนอของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คนที่ได้เรียนสาระการ เรียนรู้ ท้องถิ่นเรื่อง การติกลงปู้จา

กลุ่มที่	คะแนนการนำเสนอผลงาน (20 คะแนน)
	คะแนนที่ได้เฉลี่ยร้อยละ
1	18 90
2	18 90
3	19 95
4	18 90

หมายเหตุ คะแนนที่ถือว่าผ่านเกณฑ์ คือ นักเรียนต้องทำคะแนนได้ร้อยละ 70 คะแนนของ คะแนนเต็ม

จากตาราง 5 คะแนนผลงานของนักเรียนแต่ละกลุ่มผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

3.4 ผลการประเมินจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง จำนวน 20 คน และ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและ หลังเรียน สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู้จา ปรากฏผลดังแสดงตาราง

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ไม่ผ่านเกณฑ์และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง จำนวน 20 คน ที่เรียนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง การตีกลองปู้จา

จำนวนนักเรียน	นักเรียนผ่านเกณฑ์		นักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	เฉลี่ย	ร้อยละ
20	20	100	0	0	8.1	82.00

หมายเหตุ คะแนนที่ถือว่าผ่านเกณฑ์ คือ นักเรียนต้องทำคะแนนได้ร้อยละ 70 คะแนน ของคะแนนเต็ม

จากตาราง 6 คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งหมดผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ 100.00

ตาราง 7 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง การตีกลองปู้จา

การประเมิน	ผลการวิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์				
	N	$\bar{X}$	S.D.	t-test	P
ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน (10 คะแนน)	20	3.7	1.38	26.78	0.00
ผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (10 คะแนน)	20	8.2	1.10	-	-

จากตาราง 7 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง การตีกลองปู้จา นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

3.5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน หลังจากใช้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปูจา

จากการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน หลังจากได้เรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปูจา นักเรียนมีความคิดเห็นสามารถสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีความรู้สึภาคภูมิใจที่ได้มาเรียน ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง จากการที่นักเรียนได้เรียน สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปูจา นักเรียนมีความรู้สึภาคภูมิใจและตระหนักเห็นคุณค่า ที่ได้มีโอกาสมาเรียนกาติกลงปูจา ซึ่งที่ผ่านมาเคยได้เห็นการติกลงปูจาตามกิจกรรมงานต่างๆที่ทางจังหวัดลำปางได้จัดขึ้น แต่ไม่ได้มีโอกาสได้เข้าไปเรียนรู้ ซึ่งกลองปูจาเป็นกลองประจำจังหวัดลำปาง และมีที่มาว่า เป็นจังหวัดที่มีกลองปูจามากที่สุดในภาคเหนือ และได้เห็นการจัดงาน กลองปูจาล้านนาไทย ในงานปีใหม่เมือง คืองานสงกรานต์ทุกๆปีที่ทางจังหวัดลำปางได้มีการจัดขึ้น

2. นักเรียนมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการแสดง การติกลงปูจา ได้เพิ่มขึ้น ประวัตินความเป็นมาของกลองปูจา ลักษณะของกลองปูจา บทบาทหน้าที่และการอนุรักษ์กลองปูจา นอกจากนี้นักเรียนยังได้เรียนรู้การตีฉาบ และ โหม่ง เพิ่มเติม ในการเรียนรู้ครั้งนี้ ซึ่งถ้านักเรียนไปเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจจะหาเวลาที่ไปเรียนรู้ได้ยากพอสมควร ในการเรียนครั้งนี้ได้รับความรู้จากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง

3. นักเรียนมีความสนใจในการเรียนติกลงปูจานี้เพิ่มเติมไปจนชำนาญ และต้องการเรียนการติกลงล้านนาประเภทอื่นๆอีก เพราะนักเรียนสนุกกับการเรียนในครั้งนี้ โดยสังเกตจากการเรียนในแต่ละครั้ง เพราะเป็นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจ มีการเผยแพร่การติกลงปูจาทั่วในจังหวัดลำปางและในเขตของภาคเหนือ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การติกลองปู่จา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง มีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

สังเขปการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การติกลองปู่จา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การติกลองปู่จา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปางที่มีต่อหลักสูตร เรื่อง กลองปู่จา

ความสำคัญของงานวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง กลองปู่จา ในครั้งนี้เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษา ในการนำการแสดงมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและสืบทอดการแสดงดนตรีนาฏศิลป์ท้องถิ่นของ โรงเรียนในภูมิภาคให้คงอยู่สืบทอดต่อกันรุ่นต่อไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง จังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากจำนวนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ทั้งหมด 297 คน

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน ศึกษาเอกสาร สอบถามและสัมภาษณ์ ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีนาฏศิลป์ในจังหวัดลำปางและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ

แสดงติกลงปู่จา และการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น แล้วนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องของสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน และความเหมาะสม สอดคล้องกับนักเรียน ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอต่อที่ประชุม โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง เพื่อร่วมพิจารณาทบทวนความเหมาะสมสอดคล้องกับนักเรียนและเวลาเรียน

ขั้นที่ 2 การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นการนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา มาจัดทำเป็นรายวิชาใหม่ ที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา หน่วยเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา แล้วปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นการนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง จังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 20 คน ดำเนินการทดลองโดยทดสอบก่อนเรียน จัดกิจกรรมการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้และเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำการทดสอบหลังเรียน และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนจากการใช้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้
2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. แบบประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน หลังจากใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่จา

กลองปู่จา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการติกลงปู่จา จากเอกสารต่างๆ และเก็บรวมข้อมูลภาคสนามโดยวิธีสัมภาษณ์ สังเกต ถ่ายภาพ บันทึกเสียง และจดบันทึก

ขั้นที่ 2 การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นก่อนนำไปใช้ โดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างการทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เก็บรวบรวมข้อมูลในขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน หลังจากการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปูจา โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นก่อนนำไปใช้โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent และค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปูจา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง เป็นรายวิชาใหม่ ที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีการกำหนดสาระการเรียนรู้มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้

มีแผนการจัดการเรียนรู้ 10 แผน เวลาเรียน 20 ชั่วโมง และจากการประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการทดลองสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปูจา มีผลเกิดขึ้นกับผู้เรียนดังนี้

2.1 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลจากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปูจา นักเรียนให้ความคิดเห็นว่ามีความรู้สึกภาคภูมิใจนักเรียนมีความรู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักเห็นคุณค่า ที่ได้มีโอกาสมาเรียนกาติกลงปูจา ซึ่งที่ผ่านมาเคยได้เห็นการติกลงปูจาตามกิจกรรมงานต่างๆที่ทางจังหวัดลำปางได้จัดขึ้น แต่ไม่ได้มีโอกาสได้เข้าไปเรียนรู้ ซึ่งกลองปูจาเป็นกลองประจำจังหวัดลำปาง และมีที่มาว่า เป็นจังหวัดที่มีกลองปูจามากที่สุดในภาคเหนือ

และได้เห็นการจัดงาน กลองปู่จาล้านนาไทย ในงานปีใหม่เมือง คืองานสงกรานต์ทุกๆปีที่ทางจังหวัดลำปางได้มีการจัดขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปู่จา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยกำหนดขั้นตอนในการพัฒนา 3 ขั้นตอน การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและการทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การดำเนินการในแต่ละขั้นตอนมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาลักษณะสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แล้วพบว่า หลักสูตรแกนกลางเป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรแม่บท มีความสอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นค่อนข้างน้อย ดังนั้นการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาจัดการเรียนการสอนจึงจะต้องทำอย่างมีกระบวนการเป็นขั้นตอน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นและครูทางด้านวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง

ขั้นที่ 2 การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปู่จา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นรายวิชาใหม่ ที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จำนวน 10 แผน เวลา 20 ชั่วโมง ดำเนินการวิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ นำไปเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญและ ครูทางด้านวิชาการเพื่อตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และผ่านการตรวจสอบและการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านสาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล โดยการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก จากการพิจารณาความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป จำนวน 30 ข้อ ผู้วิจัยจึงคัดข้อสอบ จำนวน 30 ข้อ จึงได้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นำแบบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 คน แล้วนำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่ายของข้อสอบ ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบแล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพเข้าเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อ นำไปวิเคราะห์คุณภาพแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ค่าความยากง่ายรายข้ออยู่ระหว่าง 0.35-0.77 ค่าอำนาจจำแนก รายข้ออยู่ระหว่าง 0.24-0.91 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.81 ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญในข้อใดมีค่ามากกว่า หรือเท่ากับ 0.50 ถือว่า มีความสอดคล้อง สามารถนำไปใช้

ได้ แต่ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ในข้อใดมีค่าน้อยกว่า 0.05 ถือว่า ไม่มีความสอดคล้องเนื่องจากผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้อง และเมื่อบกพร่องหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในส่วนใดก็นำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การทดลองใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง การติกลงปู่่า ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญ ลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 20 คน ปรากฏผลดังนี้

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปู่่า โดยได้เรียนเรื่องของเนื้อเกี่ยวกับกลองปู่่าทางทฤษฎีก่อน แล้วจึงค่อยเรียนทางภาคปฏิบัติการติกลงปู่่า เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถครบทั้งด้านเนื้อหาและทางด้านการติกลง นักเรียนได้ทำแบบฝึกกิจกรรมเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนซึ่งในการนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปใช้ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดังนี้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง ความเป็นมาการแสดงพื้นบ้านกลองปู่่า ผู้วิจัยได้ทำการสอนด้วยตนเอง เป็นการสอนในชั้นเรียนสนทนาเกี่ยวกับ ความเป็นมาของกลองปู่่ามาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน และมีสำนวนต่างๆมากมาย จากผู้รู้ที่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ให้คนรุ่นหลังๆ ได้ศึกษาเรียนรู้ ซึ่งกลองปู่่าจะพบมากในจังหวัดลำปาง ของเขตภาคเหนือ มีกลองปู่่าเกิดขึ้นในหลายอำเภอ มีผู้รู้ได้คิดค้น ระบายกลองไว้มากมาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนและนักเรียนเกี่ยวกับกลองปู่่าที่นักเรียนเคยพบเห็นในงานต่างๆ นักเรียนที่การ ได้ตอบในการเรียนการสอน ได้เป็นอย่างดี และมีความสนใจที่จะเรียนการปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง โครงสร้างลักษณะอุปกรณ์ของกลองปู่่า ผู้วิจัยได้ทำการสอนด้วยตนเอง โดยได้กล่าวถึงลักษณะของกลองปู่่า อุปกรณ์ที่ใช้ในเวลาตีและตัวกลองประกอบไปด้วย กลอง 3 ใบเล็ก และ 1 ใบใหญ่ ซึ่งจะไล่ตามขนาดกันไปและมีไม้ตีกลองใหญ่และไม้ตีกลองลูกคู่ โดยใช้กลองปู่่าที่เป็นกลองซ้อมให้นักเรียนได้ดูและสัมผัส ในกลองที่สามารถตีได้จริงแต่เป็นเพียงแค่กลองซ้อม เพราะกลองปู่่าที่ใช้ในงาน โอกาสต่างๆ จะเป็นกลองที่มีหัวใจกลองอยู่ด้านในกลอง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง พิธีกรรมทักชะการไหว้ครู ผู้วิจัยได้ทำการสอนด้วยตนเอง โดยกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ที่กลองปู่่าจะได้ใช้ในพิธีการสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา และเป็น การสื่อสารของวัดและชุมชน การใช้ตีเป็นอาณัติสัญญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญ กลองปู่่ามีประโยชน์ 5 ประการ 1) ตีร้องการประพรม 2) ตียามมีเหตุด่วน เหตุร้อนเกิดขึ้น 3) ตีตอนคู่หรือพระเทศน์จบ 4) ตีบูชาแก้วทั้งสาม หรือพระรัตนตรัย 5) ตีนัดสัญญาณ การระฆังหรือสัญญาณเตือนภัย และการอนุรักษ์กลองปู่่า โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักเรียนการอนุรักษ์กลองปู่่าในดำรง ควบไว้คงบ้านคู่มืองของจังหวัดลำปาง นักเรียนมีความคิดเห็นที่ตระหนักเห็นคุณค่าของกลองปู่่า และมีความสนใจที่จะเรียนรู้กลองปู่่า

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง ระบายกลอง ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านกลองปู้จา โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี อาจารย์ปรากร ใจดี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มาสอนให้ความรู้แก่นักเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องของประวัติความเป็นมาของกลองปู้จา บทบาทหน้าที่ของกลองปู้จา พิธีกรรมเกี่ยวกับกลองปู้จา และเพลงระบายกลองปู้จา คือเพลง สาวเก็บผักและเพลงย่าซุ่ม โดยให้นักเรียน ฝึกซ้อมการตีกับกระดาก่อน เมื่อนักเรียนทำจังหวะได้และตีได้ ให้นักเรียนขึ้นตีกลองปู้จาจริง (กลองซ้อม) นักเรียนมีความตั้งใจและสนใจในการเรียนและการซ้อมเป็นอย่างมาก โดยจะมีการสอนการตีแบบรวมทั้ง 20 คนก่อน แล้วแบ่งกลุ่มซ้อมย่อย แบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 5 คน 4 กลุ่ม นักเรียนแต่ละกลุ่มจะคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม และมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้มาก คณะของผู้เชี่ยวชาญก็จะลงไปช่วยดูตามกลุ่มที่ได้แบ่งไว้ เมื่อนักเรียนฝึกเป็นกลุ่มเสร็จเรียบร้อย นักเรียนได้ตีกลองจริงทุกคนทั้งหมด 20 คน จะได้ฝึกตีกับกลองจริงที่มีเสียง (กลองซ้อม) ทุกคน เมื่อทุกคนได้ตีกลองครบตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้กำหนดให้ 2 เพลง ก็จะสอนตี โหม่ง และฉาบ นักเรียน 20 คนก็จะสามารถเรียนรู้ได้ครบตามอุปกรณ์ของการตีกลองปู้จา เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ครบตามที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากนักเรียนที่เลือกมา มีการเรียนรู้ได้เร็วพอสมควร และมีความสนใจที่จะเรียนรู้เป็นอย่างมาก

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง การบูรณาการการแสดงตีกลองปู้จา ผู้วิจัยได้ทำการสอนด้วยตนเอง โดยกล่าวถึง การบูรณาการการแสดงตีกลองปู้จาที่นำไปใช้ในแต่ละกลุ่มสาระวิชาได้อย่างไรและสามารถนำไปบูรณาการเข้ากับวงดนตรีสากลได้ ซึ่งเป็นลักษณะของการแสดงร่วมสมัยเหมาะสมกับในสังคมยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

นักเรียนมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้มาเรียน ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง จากการที่นักเรียนได้เรียน สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปู้จา นักเรียนมีความรู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักเห็นคุณค่า ที่ได้มีโอกาสมาเรียนการตีกลองปู้จา ซึ่งที่ผ่านมาเคยได้เห็นการตีกลองปู้จาตามกิจกรรมงานต่างๆที่ทางจังหวัดลำปางได้จัดขึ้น แต่ไม่ได้มีโอกาสได้เข้าไปเรียนรู้ ซึ่งกลองปู้จาเป็นกลองประจำจังหวัดลำปาง และมีที่มาจาก เป็นจังหวัดที่มีกลองปู้จามากที่สุดในภาคเหนือ และได้เห็นการจัดงานกลองปู้จาล้านนาไทย ในงานปีใหม่เมือง คืองานสงกรานต์ทุกๆ ปีที่ทางจังหวัดลำปางได้มีการจัดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำความรู้ท้องถิ่นไปใช้

สถานศึกษาที่ต่างๆในจังหวัดลำปางสามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การตีกลองปู้จา ไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา ที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในด้านการแสดงนาฏศิลป์ท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน และอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. ควรมีการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบัน
3. ควรมีการติดตามความคืบหน้าและผลการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หลังสิ้นสุดการวิจัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- คำ กาไวย์. (2546, 12 มกราคม). สัมภาษณ์โดย นริศรา ชุ่มตา. ที่ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง.
- ทองทวยศพิมสาร. (2530). **ฮีตคนเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 5. ลำพูน: สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำพูน.
- ปราการ ใจดี. (2548, พฤศจิกายน). ศิลปวัฒนธรรมไทย: ตีกลองปู้จา (กลองปู้จา) ระบายฟาดเส้ ระบาย
ไฉยหรือสะบัดไฉย. **คนเมืองเหนือ**. 14-20: 11.
- ฝ่ายประมวลภาพเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖
รอบชันวาคม 2542, คณะกรรมการ. (๒๕๔๔). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดลำปาง**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ณรงค์ สมิทธิธรรม. (2556, 11 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย นริศรา ชุ่มตา. ที่ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง.
- มานพ ยาระณะ. **ครุสทนกลองสะบัดไฉยแบบโบราณ**. วิชิตี สื่อเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนา, จัดทำ
โดย เครือข่ายสืบสานภูมิปัญญาล้านนา.
- วิหคพลัดถิ่น. (2550)). **กลองปู้จา,หนึ่งเอกลักษณ์ของล้านนา.....มิตรภาพ..ระหว่างเพื่อน**. ลำปาง:
สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง.
- ศักดิ์ รัตนชัย. (2546). กลองปู้จา – สะบัดไฉย ใน ภูมิปัญญาพื้นบ้านสืบสานพัฒนาไทย. ลำปาง:
สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง.
- ศรีรัตน์ คำมาบุตร . (ม.ป.ป.). **เอกสารประกอบการสอน กลองบูชา**. ลำปาง: โรงเรียนประชาราชาวิทยา.
ศูนย์วัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่; และสถาบันราชภัฏเชียงใหม่. (2539).
- พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ**. เชียงใหม่: ศ. ทรัพย์การพิมพ์.
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. (2542). **เรือนอนุสารสุนทร หอดนตรีพื้นบ้าน
ล้านนา**, พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: ธาราทองการพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1. (ม.ป.ป.) . **กรอบหลักสูตรท้องถิ่นจังหวัดลำปางตาม
หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. ลำปาง: สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาลำปาง เขต 1.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง. (ม.ป.ป.) **ลำปางในพงศาวดารไทยถิ่นเหนือ**. ลำปาง: จิตวัฒนาการ
พิมพ์
- อนันต์ นาคคง, (2537), เมืองไทย เมืองทอง เมืองไทย เมืองกลอง ใน ยังไม่สิ้นเสียงกลอง (หน้า 6-41):
หนังสือที่ระลึกในงานไหว้ครู ดนตรีไทย ประจำปีการศึกษา 2537 ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก ก

หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
รายวิชาเพิ่มเติมศิลปะ
ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
 รายวิชาเพิ่มเติมศิลปะ
 ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

+ ก้องป๋จ่า

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

คำนำ

เอกสารประกอบการเรียน สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ รายวิชา ก้องปี่จ่า ได้จัดทำขึ้นตามกรอบหลักสูตรท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1 โดยการวิเคราะห์ได้วิเคราะห์เฉพาะมาตรฐาน/ตัวชี้วัดที่ระบุความเป็นท้องถิ่นไว้ และสอดคล้องสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามบริบทของจังหวัดซึ่งไม่ได้ระบุไว้ในมาตรฐาน/ตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้ ได้จัดทำขึ้นเพื่ออนุรักษ์สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทรงคุณค่ายิ่งของจังหวัดลำปาง โดยจัดทำเป็นรายเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 บท ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปจัดการเรียนรู้ได้ในระดับประถมศึกษาตอนต้น ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

ผู้จัดทำ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี

แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้รายวิชา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9

หน่วยการเรียนรู้ที่ 10

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการกิจการบริหารท้องถิ่น จังหวัดลำปาง

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

ศ.....การตีทองปู่จา
ชั้น.....

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เวลา 20 ชั่วโมง/ภาคเรียน

ศึกษาความหมาย ตำนาน ความเป็นมาของทองปู่จา โฉลกของทองปู่จา พิธีกรรม ความเชื่อ การทำกลอง ขนบธรรมเนียมประเพณีการตีทองปู่จา ทำนองการตีทองปู่จา ทำนองการตีทองปู่จา โอกาสในการตีทองปู่จา เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงประกอบการตีทองปู่จา การแต่งกายขบวนแห่ และนาฏศิลป์ พื้นบ้านที่ใช้ประกอบการแสดง เทคนิคการแสดงทองปู่จา การแต่งกาย การเก็บรักษาเครื่องดนตรีและการซ่อมแซม

ฝึกปฏิบัติการตีทองปู่จาทำนองต่างๆ เครื่องดนตรีประกอบจังหวะตามทำนองและจังหวะแสดงท่าทาง และนาฏศิลป์พื้นบ้านได้อย่างเหมาะสม

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตีทองปู่จา สามารถอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการแสดงทองปู่จา มีทักษะในการแสดงทองปู่จา สามารถแสดงในงานพิธีของโรงเรียนและชุมชนได้และเทศกาลท้องถิ่น และวันสำคัญต่างๆ ได้ และมีความภาคภูมิใจชื่นชมในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการเรียนรู้

1. บอกความหมายของทองปู่จาได้
2. เล่าประวัติและวิเคราะห์ความแตกต่างของประวัติได้
3. สรุปต้นกำเนิดของทองปู่จาได้
4. วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตำนานทองปู่จาได้
5. บอกขั้นตอนการสร้างทองปู่จาได้
6. วิเคราะห์พิธีกรรมการสร้างทองปู่จาได้
7. บอกส่วนประกอบของขันตั้งได้
8. วิเคราะห์พิธีการจัดทำขันตั้งได้
9. อธิบายการเลือกหนังหุ้มทองปู่จาได้
10. อธิบายวิธีการย่ำหนังกลองได้
11. อธิบายพิธีกรรมขึ้นหนังกลองได้
12. อธิบายและวิเคราะห์การทำหัวใจทองปู่จาได้
13. วิเคราะห์และตีความการทำโฉลกทองปู่จาได้
14. วิเคราะห์พิธีกรรมถวายทองปู่จาได้
15. อธิบายพิธีกรรมการขึ้นขันครูได้

16. บอกลักษณะของกิ่งงูजाได้
17. บอกชื่อกิ่งงูजाแต่ละใบได้
18. วิเคราะห์ชื่อกิ่งงูजाแต่ละใบได้
19. บอกและจัดทำอุปกรณ์การตีกิ่งงูजाได้
20. ปฏิบัติกิจกรรมการทำจีง่ากลองติดหน้ากลองได้
21. ชี้ออกเครื่องดนตรีประกอบการตีกิ่งงูजाได้
22. สรุบบทบาทหน้าที่ของกิ่งงูजाได้
23. วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของกิ่งงูजाในยุคปัจจุบันได้
24. ปฏิบัติตีกิ่งงูजाทำนองตั้งตังอย่างได้
25. ปฏิบัติตีกิ่งงูजाทำนองตั้งนั่งได้
26. ปฏิบัติตีกิ่งงูजाทำนองสาวเก็บผักได้
27. ปฏิบัติตีกิ่งงูजाทำนองย่าหุ่มได้
28. ปฏิบัติตีกิ่งงูजाทำนองเอือขบตุ้ได้
29. ปฏิบัติตีกิ่งงูजाทำนองสาวหลับเต้อะได้
30. ปฏิบัติตีกิ่งงูजाทำนองตุ้เป้เจ็บต้องได้
31. ปฏิบัติตีกิ่งงูजाทำนองล่องน่านได้
32. ปฏิบัติตีกิ่งงูजाทำนองสับคไชยได้
33. เสนอแนวทางการอนุรักษ์สืบสานการตีกิ่งงูजाได้
34. ร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมการตีกิ่งงูजाได้
35. ฝึกปฏิบัติการตีกิ่งงูजाในเวลาว่า
36. ร่วมรณรงค์การตีกิ่งงูजाเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีการตีกิ่งงูजाในเทศกาลสำคัญ

การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดชั้นปี

สาระที่ 2   ดนตรี

มาตรฐาน   ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี
ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิต
ประจำวัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ป.1	2.บอกลักษณะของเสียงดัง-เบาและ ความเร็วช้าของจังหวะ 4.มีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีอย่าง สนุกสนาน	*	*การใช้เครื่องดนตรี พื้นเมืองประเภทตี เช่น ก้องปู่จา (ก้องปู่จา) *การร่วมกิจกรรมการ ตีก้องปู่จา (ก้องปู่จา)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ป.2	1.จำแนกแหล่งกำเนิดของเสียงที่ได้ ยิน 2.จำแนกคุณสมบัติของเสียงสูง-ต่ำ, ดัง-เบา, ยาว-สั้น, ของดนตรี	*	*การใช้เครื่องดนตรี พื้นเมืองประเภทตี เช่น ก้องปู่จา (ก้องปู่จา) *ทำนองต่างๆ ของการ ตีก้องปู่จา (ก้องปู่จา)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ป.3	1.ระบุรูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรี ที่เห็นและได้ยินในชีวิตประจำวัน 2.ใช้รูปภาพหรือสัญลักษณ์แทนเสียง และจังหวะเคาะ 7.นำดนตรีไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือโอกาสต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม	*	*ลักษณะและรูปร่าง ของ ก้องปู่จา (ก้องปู่จา) *จังหวะและทำนองการ ตีก้องปู่จา (ก้องปู่จา) *การตีก้องปู่จา(ก้องปู่ จา) ในโอกาสต่างๆ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ป.4	2.จำแนกประเภทเครื่องดนตรีที่ใช้ใน เพลงที่ฟัง 6.ใช้และเก็บเครื่องดนตรีอย่าง ถูกต้องและปลอดภัย 7.ระบุว่าดนตรีสามารถใช้ในการสื่อ เรื่องราว	*	*อุปกรณ์ตีก้องปู่จา *อุปกรณ์ตีก้องปู่จา *ทำนองต่างๆ ของการ ตีก้องปู่จา (ก้องปู่จา)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ป.5	4.ใช้เครื่องดนตรีทำจังหวะและ ทำนอง 4.ใช้ดนตรีร่วมกิจกรรมในการ แสดงออกตามจินตนาการ	*	*การใช้เครื่องดนตรี พื้นเมือง เช่น ก้องปู่จา (ก้องปู่จา) *การร่วมกิจกรรมการ ตีก้องปู่จา (ก้องปู่จา)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ป.6	2.จำแนกประเภทและบทบาทหน้าที่ เครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรี ที่มาจากวัฒนธรรมต่างๆ 5.บรรยายความรู้สึกที่มีต่อดนตรี	*	*บทบาทหน้าที่ของ ก้องปู่จา (ก้องปู่จา) *ทำนองต่างๆ ของการ ตีก้องปู่จา (ก้องปู่จา)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ม.1	2.เปรียบเทียบเสียงร้องและเสียงของ เครื่องดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมที่ ต่างกัน 9.ใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรีอย่าง ระมัดระวังและรับผิดชอบ	*	*การเปรียบเทียบเสียง ก้องปู่จา (ก้องปู่จา) *การดูแลรักษา ก้องปู่จา (ก้องปู่จา) และอุปกรณ์ ต่างๆ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ม.2	1.เปรียบเทียบการใช้องค์ประกอบ ดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน 6.ประเมินพัฒนาการทักษะทางดนตรี ของตนเองหลักจากการฝึกปฏิบัติ	*	*องค์ประกอบของ ก้องปู่จา (ก้องปู่จา) *การฝึกปฏิบัติ การตี ก้องปู่จา ทำนองต่างๆ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ม.3	5.เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานดนตรีของตนเองและผู้อื่น 7.นำเสนอหรือจัดการแสดงดนตรีที่เหมาะสมโดยบูรณาการกับสาระการเรียนรู้อื่นในกลุ่มศิลปะ	*	*ทักษะการดีที่องปู่จาของตนเองและผู้อื่น *การแสดงการดีที่องปู่จา(ก้องปู่จา) ในโอกาสต่างๆ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ม. 4-6	3.อธิบายเหตุผลที่คนต่างวัฒนธรรมสร้างสรรค์งานดนตรีแตกต่างกัน 8.นำดนตรีไปประยุกต์ใช้ในงานอื่นๆ	*	*เอกลักษณ์ของดนตรีภาคต่างๆ ของไทยและของโลก *การแสดงการดีที่องปู่จา(ก้องปู่จา) ในเทศกาลต่างๆ

แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามผลการเรียนรู้รายวิชา

ระดับประถมศึกษา

ระดับ	ผลการเรียนรู้ที่
ประถมศึกษาปีที่ 4	1-17
ประถมศึกษาปีที่ 5	1-24
ประถมศึกษาปีที่ 6	1-25

ระดับมัธยมศึกษา

ระดับ	ผลการเรียนรู้ที่
มัธยมศึกษาปีที่ 1	1-24
มัธยมศึกษาปีที่ 2	1-25
มัธยมศึกษาปีที่ 3	1-26
มัธยมศึกษาปีที่ 4	1-28
มัธยมศึกษาปีที่ 5	1-34
มัธยมศึกษาปีที่ 6	1-36

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชา การตีทองปู้จา
ภาคเรียนที่ 2

รหัส ศ 30213
จำนวน 20 ชั่วโมง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
1 หน่วยกิต

ศึกษาความเป็นมาของการตี ทองปู้จา พิธีกรรมเกี่ยวกับทองปู้จา บทบาทหน้าที่ของทองปู้จา และ เครื่องประกอบจังหวะตามทำนองเพลง ทองปู้จา โอกาสในการแสดง เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง เทคนิคการตี ทองปู้จา การแต่งกาย การบำรุงรักษาเครื่องดนตรี การซ่อมแซม และการอนุรักษ์ทองปู้จา

ศึกษาและฝึกปฏิบัติการตีทองปู้จา ในรูปแบบของเพลงต่างๆ วิเคราะห์เพลงแต่ละท้องถิ่น สามารถอนุรักษ์และส่งเสริม มีทักษะในการแสดงการตี ทองปู้จา ในงานเทศกาลต่างๆ และนำไปประยุกต์ใช้ กับวิถีชีวิตปัจจุบัน

กำหนดการสอนวิชา การตีฆ้องปี่ ๙ 30213

ระยะเวลา	เนื้อหา	สาระการเรียนรู้	จำนวนคาบ
สัปดาห์ที่ 1-2	ความเป็นมาของการแสดงพื้นบ้านฆ้องปี่	1.ความหมายและประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง (กลอง) ประวัติความเป็นมาของฆ้องปี่ การแต่งกายและโอกาสในการตีฆ้องปี่	2 คาบ
สัปดาห์ที่ 3	โครงสร้างลักษณะอุปกรณ์ของฆ้องปี่	1.หลักการเกิดเสียง วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างฆ้องปี่ 2.การบำรุงรักษา และการซ่อมแซมเครื่องดนตรีในวงฆ้องปี่	1 คาบ
สัปดาห์ที่ 4	พิธีกรรมการไหว้ครู	1.การไหว้ครู 2.การตบมะผาบ	1 คาบ
สัปดาห์ที่ 5-6	ทักษะการตีฆ้องปี่ ระบำ(เพลง)สาวเก็บผัก	1.อ่านโน้ตเพลงฆ้องปี่ ระบำ(เพลง)สาวเก็บผัก 2.การจับไม้ตีกลอง 3.ปฏิบัติการตีฆ้องปี่ตามโน้ต 4.ลีลาท่าทางการตี	2 คาบ
สัปดาห์ที่ 7-8	ทักษะการตีฆ้องปี่ ระบำ(เพลง) ย่าจุ่ม	1.อ่านโน้ตเพลงฆ้องปี่ ระบำ(เพลง)ย่าจุ่ม 2.การจับไม้ตีกลอง 3.ปฏิบัติการตีฆ้องปี่ตามโน้ต 4.ลีลาท่าทางการตี	2 คาบ
สัปดาห์ที่ 9-11	ทักษะการตีฆ้องปี่ ระบำ(เพลง) หลีกเปิด หลีกไก่อ	1.อ่านโน้ตเพลงฆ้องปี่ ระบำ(เพลง) หลีกเปิด หลีกไก่อ 2.การจับไม้ตีกลอง 3.ปฏิบัติการตีฆ้องปี่ตามโน้ต 4.ลีลาท่าทางการตี	3 คาบ
สัปดาห์ที่ 12-14	ทักษะการตีฆ้องปี่ ระบำ(เพลง) ปี่หนานเจ็บเจ็บต้อง	1.อ่านโน้ตเพลงฆ้องปี่ ระบำ(เพลง) ปี่หนานเจ็บเจ็บต้อง 2.การจับไม้ตีกลอง 3.ปฏิบัติการตีฆ้องปี่ตามโน้ต 4.ลีลาท่าทางการตี	3 คาบ

สัปดาห์ที่15-17	ทักษะการตีทองปู่จา ระบำ(เพลง) สูดธรรม	1.อ่านโน้ตเพลงทองปู่จา ระบำ(เพลง) สูดธรรม 2.การจับไม้ตีกลอง 3.ปฏิบัติกรตีทองปู่จาตามโน้ต 4.ลีลาท่าทางการตี	3 คาบ
สัปดาห์ที่18-19	การบูรณาการการแสดง การตีทองปู่จา	1.สร้างสรรค์งานการแสดงการตีทองปู่จา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2.อนุรักษ์และพัฒนาการตีทองปู่จา รูปแบบต่างๆ 3.จัดรูปแบบการแสดงการตีทองปู่จา	1 คาบ
สัปดาห์ที่ 20	การอนุรักษ์คุณค่าของ การตีทองปู่จา	1.หลักวิเคราะห์วิจารณ์ 2.หลักการของแสดงการตีทองปู่จา	1 คาบ
		สอบ	

ลำดับ	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	สาระการเรียนรู้
8	มีทักษะในการตีไม้เส้ให้จังหวะและมีทักษะในการตี ก้องปู้จา ระเบ้า(เพลง) สุคธรรม (สะบัดจัย)	1.ปฏิบัติการตีไม้เส้ให้จังหวะ 2.อ่านโน้ตเพลงก้องปู้จา ระเบ้า(เพลง) สุคธรรม 3.การจับไม้ตีกลอง 4.ปฏิบัติการตีก้องปู้จาตามโน้ต 5.เทคนิค สिलाท่าทางในการตีก้องปู้จา
9	มีทักษะในการบูรณาการงานแสดงการตีก้องปู้จา	9.1สร้างสร้งงานการแสดงการตีก้องปู้จา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 9.2อนุรักษ์และพัฒนาการตี ก้องปู้จา รูปแบบต่างๆ 9.3จัดรูปแบบการแสดงการตีก้องปู้จา
10	การอนุรักษ์และคุณค่าของการแสดงการตีก้องปู้จา	11.1หลักการวิเคราะห์วิจารณ์ 11.2หลักการของการแสดงการตี ก้องปู้จา

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายและประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีประเภทซึงด้้วยหนัง(กลอง)
2. ประวัติความเป็นมาของก้องปู้จา
3. หลักการเกิดเสียง วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างก้องปู้จา
4. การซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องดนตรีในวงก้องปู้จา
5. โอกาสในการตีก้องปู้จา
6. การแต่งกายในการตีก้องปู้จา
7. การไหว้ครู
8. การตีก้องปู้จาในจังหวะเพลงต่างๆ
9. สร้างสร้งงานการแสดงการตี ก้องปู้จา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
10. อนุรักษ์และพัฒนาการตี ก้องปู้จา รูปแบบต่างๆ
11. จัดรูปแบบการแสดงการตีก้องปู้จา
12. หลักการวิเคราะห์วิจารณ์
13. หลักการของการแสดงการตี ก้องปู้จา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	วิชา ก่อรูป	รหัส ศ 30213
เรื่อง ความเป็นมาของการแสดงพื้นบ้านก่อรูป	จำนวน 2 ชั่วโมง	ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2556

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ด้านความรู้

- 1.1 รู้จักและเข้าใจเรื่องการแสดงพื้นบ้านก่อรูป
- 1.2 รู้จักประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีประเภทขลุ่ย(กลอง)

2. ด้านทักษะกระบวนการ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและทำความเข้าใจในเรื่องประวัติความเป็นมาของการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทกลองแต่ละชนิด

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. สาระการเรียนรู้

1. ความเป็นมาของการแสดงพื้นบ้าน
2. ความหมายและประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีประเภทขลุ่ย(กลอง)
3. ประวัติความเป็นมาของ ก่อรูป

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้

- 1.1 กระบวนการกลุ่ม
- 1.2 กระบวนการปฏิบัติ
- 1.3 กระบวนการสร้างค่านิยม

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 2.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม
- 2.2 ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปประจำชาติ

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ 1

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำภาพการแสดงพื้นบ้านประเภทต่างๆ และภาพเครื่องดนตรีประเภทซึงด้วยหนัง(กลอง) ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนาและซักถามเกี่ยวกับภาพประกอบนักเรียนเห็น และเปิดวิดีโอวีดิทัศน์การแสดงพื้นบ้านหลายๆชนิด และการแสดงการตีกลองซึง ให้นักเรียนได้ศึกษาและสนใจที่จะเรียนต่อไป

ขั้นสอน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบว่า เมื่อเรียนจบคาบเรียนนี้แล้ว สามารถให้ความหมายและประวัติความเป็นมาของการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทซึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ) ได้
2. นักเรียนเข้ากลุ่มตามความเหมาะสม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบงาน ใบความรู้เรื่องการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีที่ซึงด้วยหนัง(กลองต่างๆ)
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายในเรื่องประวัติความเป็นมาของกลองชนิดต่างๆ ได้

ขั้นสรุป

ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องการแสดงพื้นบ้าน และประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีประเภทซึงด้วยหนัง(กลองต่างๆ)

นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกผลการอภิปรายที่ได้ให้ครูดู

5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์
  - 1.1 รูปภาพการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทซึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ)
  - 1.2 เครื่องวิดีโอ เครื่องฉาย แถบวิดีโอ
  - 1.3 เครื่องดนตรีจริงบางชนิดเท่าที่มี
2. แหล่งการเรียนรู้
  - 2.1 วัสดุต่างๆ
  - 2.2 อินเทอร์เน็ต
  - 2.3 ห้องสมุด
  - 2.4 บุคลากรที่มีความรู้เรื่องกลองตามหมู่บ้านต่างๆ

6. การวัดผลประเมินผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K ความรู้	A คุณลักษณะที่พึงประสงค์	P กระบวนการ		

บันทึกผลหลังการสอน

ปัญหา/อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

ความเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ความเห็นของหัวหน้าสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

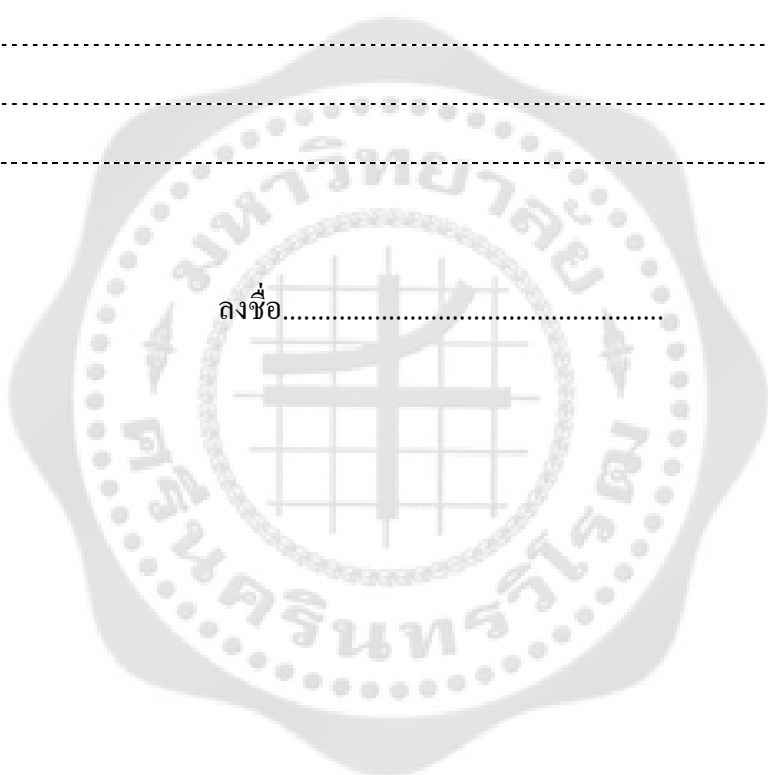
.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	วิชา ก่อรูป	รหัส ศ 30213
เรื่อง โครงสร้างลักษณะอุปกรณ์ของก่อก	จำนวน 1 ชั่วโมง	ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2556

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ด้านความรู้
  - 1.1 รู้จักและเข้าใจโครงสร้างลักษณะอุปกรณ์ของก่อก
  - 1.2 หลักการเกิดเสียง วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างก่อก
2. ด้านทักษะกระบวนการ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและทำความเข้าใจ เกี่ยวกับโครงสร้างของก่อก
3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. สาระการเรียนรู้

1. โครงสร้างลักษณะอุปกรณ์ของก่อก
2. หลักการเกิดเสียง วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างก่อก
3. ประวัติความเป็นมาของ ก่อก

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้
  - 1.1 กระบวนการกลุ่ม
  - 1.2 กระบวนการปฏิบัติ
  - 1.3 กระบวนการสร้างค่านิยม
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม
  - 2.2 ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปะประจำชาติ

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ 1

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำวิดีโอทัศน์การแสดงการตีกิ่งปูกา ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนา และซักถามเกี่ยวกับภาพการแสดงที่นักเรียนเห็น เพื่อกระตุ้นให้นักเรียน ได้ศึกษาและสนใจที่จะเรียนต่อไป

ขั้นสอน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ ว่า เมื่อเรียนจบคาบเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถรู้จักประวัติความเป็นมา โครงสร้าง หลักการเกิดเสียงและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้าง กิ่งปูกา ได้
2. นักเรียนเข้ากลุ่มตามความเหมาะสม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบงาน ใบความรู้เรื่อง โครงสร้าง หลักการเกิดเสียงและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้าง กิ่งปูกา ได้
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายในเรื่อง โครงสร้าง หลักการเกิดเสียงและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้าง กิ่งปูกา ได้

ขั้นสรุป

ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องการแสดงพื้นบ้าน และประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง (กลองต่างๆ)

นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกผลการอภิปรายที่ได้ให้ครูดู

5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์
  - 1.1 รูปภาพการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ)
  - 1.2 เครื่องวิดีโอทัศน์ เครื่องฉาย แถบวิดีโอทัศน์
  - 1.3 เครื่องดนตรีจริงบางชนิดเท่าที่มี
2. แหล่งการเรียนรู้
  - 2.1 วัสดุต่างๆ
  - 2.2 อินเทอร์เน็ต
  - 2.3 ห้องสมุด
  - 2.4 บุคคลากรที่มีความรู้เรื่องกลองตามหมู่บ้านต่างๆ

6. การวัดผลประเมินผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K ความรู้	A คุณลักษณะที่พึงประสงค์	P กระบวนการ		

บันทึกผลหลังการสอน

บันทึกผลหลังการสอน

ปัญหา/อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

ความเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ความเห็นของหัวหน้าสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

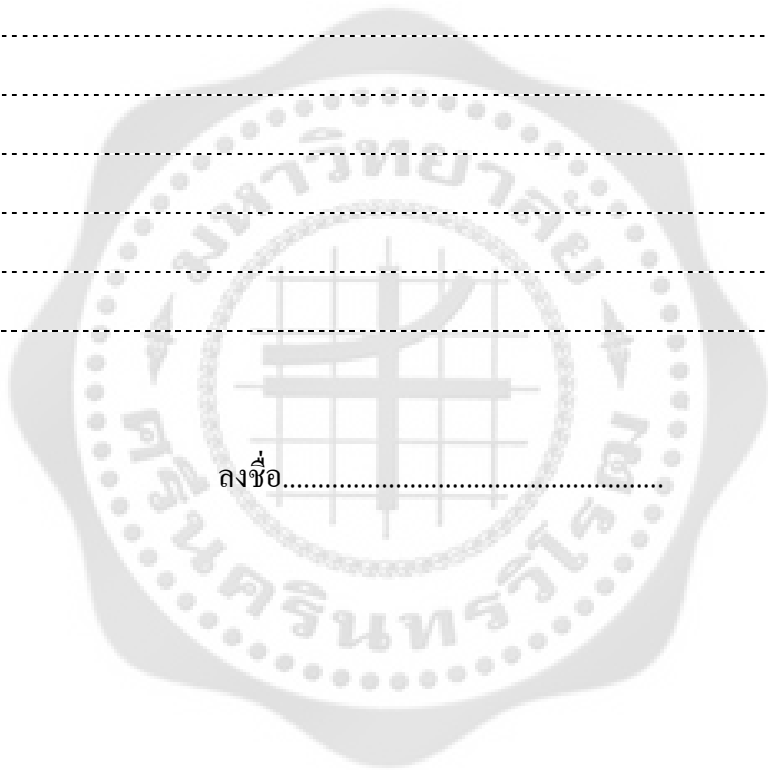
.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	วิชา กึ่งปูจา	รหัส ศ 30213
เรื่อง พิธีกรรมทักษะการไหว้ครู	จำนวน 1 ชั่วโมง	ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2556

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ด้านความรู้
  - พิธีกรรม
  - ทำรำต่างๆ ของการไหว้ครู
2. ด้านทักษะกระบวนการ
  - 2.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การไหว้ครูก่อนการตีก้องปูจา
3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. สาระการเรียนรู้

1. การไหว้ครู
2. การตบมะผาบ

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้
  - 1.1 กระบวนการกลุ่ม
  - 1.2 กระบวนการปฏิบัติ
  - 1.3 กระบวนการสร้างค่านิยม
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม
  - 2.2 ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปประจําชาติ

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำวีดิทัศน์การแสดงการตีทองปู้จา ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนา และซักถามเกี่ยวกับภาพการแสดงที่นักเรียนเห็น

ครูให้หัวข้อด้วยท่าและตบมะผาบท่าต่างๆ ให้นักเรียนดูเพื่อกระตุ้นให้นักเรียน ได้ศึกษาและสนใจที่จะเรียนต่อไป

ขั้นสอน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบว่า เมื่อเรียนจบคาบเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถให้หัวข้อด้วยท่าและการตบมะผาบท่าต่างๆ ก่อนตี ทองปู้จา ได้
2. นักเรียนเข้ากลุ่มตามความเหมาะสม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบงาน ใบความรู้เรื่อง ประกอบกับการดูขั้นตอนการให้หัวข้อและตบมะผาบจากวีดิทัศน์
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายเรื่อง การให้หัวข้อ และตบมะผาบ
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มให้หัวข้อด้วยท่าและการตบมะผาบท่าต่างๆ ตามขั้นตอนจากครู และจากการดูสื่อ วีดิทัศน์ ให้เข้ากับจังหวะเครื่องประกอบจังหวะฆ้องและฉาบ
(การให้หัวข้อมก่อนการตีทองปู้จาใช้ท่าและการให้หัวข้อเหมือนให้หัวข้อมกลางสะบัดชัย)

ขั้นสรุป

ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่อง การให้หัวข้อและการตบมะผาบท่าต่างๆ
นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกผลการอภิปรายที่ได้ให้ครูดู

5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์
  - 1.1 รูปภาพการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทซึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ)
  - 1.2 เครื่องวีดิทัศน์ เครื่องฉาย แถบวีดิทัศน์
  - 1.3 เครื่องดนตรีจริงบางชนิดเท่าที่มี
2. แหล่งการเรียนรู้
  - 2.1 วัสดุต่างๆ
  - 2.2 อินเทอร์เน็ต
  - 2.3 ห้องสมุด
  - 2.4 บุคลากรที่มีความรู้เรื่องกลองตามหมู่บ้านต่างๆ

6. การวัดผลประเมินผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K ความรู้	A คุณลักษณะที่พึงประสงค์	P กระบวนการ		

บันทึกผลหลังการสอน

ปัญหา/อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

ความเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ความเห็นของหัวหน้าสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

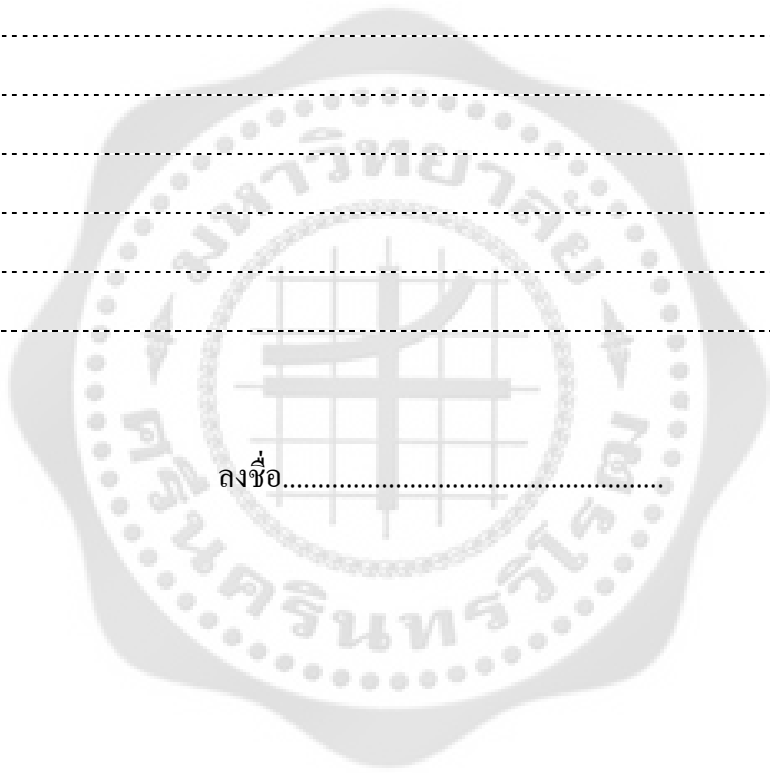
.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	วิชา ก้องปู้จา	รหัส ศ 30213
เรื่อง ทักษะการตีก้องปู้จาระบำสาวเก็บผัก	จำนวน 2 ชั่วโมง	ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2556

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ด้านความรู้

1.1 จังหวะวิธีการตีก้องปู้จา ตามโน้ตเพลงสาวเก็บผัก

2. ด้านทักษะกระบวนการ

2.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ โน้ตเพลงสาวเก็บผัก

2.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การจับไม้ตี

2.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การตีก้องปู้จาตามโน้ตเพลง

2.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ เทคนิคและลีลา ทำทางการตีก้องปู้จาให้สวยงาม

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. สาระการเรียนรู้

1. ปฏิบัติการตีเครื่องประกอบจังหวะ ฉาบ โหม่ง

2. อ่านโน้ตเพลงก้องปู้จา ระบำ(เพลง) สาวเก็บผัก

3. การจับไม้ตีกลอง

4. ปฏิบัติการตีก้องปู้จาตามโน้ต

5. เทคนิค ลีลาทำทางในการตีก้องปู้จา

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้

1.1 กระบวนการกลุ่ม

1.2 กระบวนการปฏิบัติ

1.3 กระบวนการสร้างค่านิยม

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม
  - 2.2 ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปประจําชาติ

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำวีดิทัศน์การแสดงการตีก้องป้จํา ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนา และซักถามเกี่ยวกับภาพการแสดงที่นักเรียนเห็น

ครูตีก้องป้จํา ในเพลงต่างๆ ให้นักเรียนดูเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาและสนใจที่จะเรียนต่อไป

ขั้นสอน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบว่ เมื่อเรียนจบคาบเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถอ่านโน้ตเพลงสาวเก็บฝัก และตีก้องป้จําตามโน้ต ได้
2. นักเรียนเข้ากลุ่มตามความเหมาะสม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบงาน ใบความรู้การอ่านโน้ตเพลงสาวเก็บฝัก และตีก้องป้จําตามโน้ต ได้
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายเรื่อง การไหว้ครู และตบมะผาบ
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกตีก้องป้จําเพลงสาวเก็บฝัก
  - 4.1 ครูสาธิตการตีเครื่องประกอบจังหวะ ช้อง ช้องหุ่ย ฉาบใหญ่ นักเรียนปฏิบัติตาม ครูคอยกำกับจังหวะและแก้ไขข้อบกพร่อง
  - 4.2 นักเรียนศึกษาชื่อที่เรียกกลองแต่ละลูก และการตีก้องป้จํา จังหวะระบำสาวเก็บฝักตามใบงานที่ได้รับ
  - 4.3 นักเรียนปฏิบัติกรฟังทำนองและท่องเนื้อร้องเพลงระบำสาวเก็บฝัก ตามที่ครูสาธิตให้ดู
  - 4.4 ครูสาธิตการตีก้องป้จํา จังหวะระบำสาวเก็บฝัก นักเรียนปฏิบัติตาม ครูคอยกำกับจังหวะและแก้ไขข้อบกพร่อง
  - 4.5 นักเรียนกลุ่มที่ยังไม่ได้ตีเครื่องดนตรี ก้องป้จํา จะตีตามกระดาดที่วาดรูปกลอง ที่วางกับพื้น โดยตีไปพร้อมๆ กับคนที่ตีก้องป้จําจริง ให้เข้ากับจังหวะช้องและฉาบ
  - 4.6 นักเรียนแต่ละกลุ่มสลับกันตีเครื่องประกอบจังหวะ ตีก้องป้จําจังหวะระบำสาวเก็บฝักให้ครบทุกคน

ขั้นสรุป

ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่อง โอกาสแสดง การแต่งกาย การไหว้ครูและตีก้องปู้จา ระบำสาวเก็บผัก

นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกผลการอภิปรายที่ได้ให้ครูดู

5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์

- 1.1 รูปภาพการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ)
- 1.2 เครื่องวีดิทัศน์ เครื่องฉาย แถบวีดิทัศน์
- 1.3 เครื่องดนตรีจริงเท่าที่มี เช่น ก้องปู้จา ฉาบ โหม่ง ไม้ตีกลอง
- 1.4 เครื่องแต่งกาย
- 5.1.5 กระดาษแข็งที่ใช้วาดรูปแทนกลองจริง

2. แหล่งการเรียนรู้

- 2.1 วัสดุต่างๆ
- 2.2 อินเทอร์เน็ต
- 2.3 ห้องสมุด
- 2.4 บุคลากรที่มีความรู้เรื่องกลองตามหมู่บ้านต่างๆ

6. การวัดผลประเมินผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K ความรู้	A คุณลักษณะที่พึงประสงค์	P กระบวนการ		

บันทึกผลหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

ความเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

ความเห็นของหัวหน้าสถานศึกษา

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	วิชา ก้องปู้จา	รหัส ศ 30213
เรื่อง ทักษะการตีก้องปู้จาระบำย่าจุ่ม	จำนวน 3 ชั่วโมง	ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2556

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ด้านความรู้

จังหวัดวิธีการตีก้องปู้จา ตามโน้ตเพลงย่าจุ่ม

2. ด้านทักษะกระบวนการ

2.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ โน้ตเพลงย่าจุ่ม

2.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การจับไม้ตี

2.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การตีก้องปู้จาตามโน้ตเพลง

2.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ เทคนิคและลีลา ท่าทางการตีก้อง

ปู้จาให้สวยงาม

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. สาระการเรียนรู้

1. ปฏิบัติการตีเครื่องประกอบจังหวะ ฉาบ โหม่ง

2. อ่านโน้ตเพลงก้องปู้จา ระบำ(เพลง) ย่าจุ่ม

3. การจับไม้ตีกลอง

4. ปฏิบัติการตีก้องปู้จาตามโน้ต

5. เทคนิค ลีลาท่าทางในการตีก้องปู้จา

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้

1.1 กระบวนการกลุ่ม

1.2 กระบวนการปฏิบัติ

1.3 กระบวนการสร้างค่านิยม

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม
  - 2.2 ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปประจําชาติ

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำวีดิทัศน์การแสดงการตีทองป้ญา ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนา และซักถามเกี่ยวกับภาพการแสดงที่นักเรียนเห็น

ครูตีทองป้ญา ในเพลงต่างๆ ให้นักเรียนดูเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาและสนใจที่จะเรียนต่อไป

ขั้นสอน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ ว่า เมื่อเรียนจบคาบเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถอ่านโน้ตเพลงข่าจุ่ม และตีทองป้ญาตามโน้ต ได้
2. นักเรียนเข้ากลุ่มตามความเหมาะสม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบงาน ใบความรู้การอ่านโน้ตเพลงข่าจุ่ม และตีทองป้ญาตามโน้ต ได้
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายเรื่อง การไหว้ครู และตีทองป้ญา
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกตีทองป้ญาเพลงข่าจุ่ม
  - 4.1 ครูสาธิตการตีเครื่องประกอบจังหวะ ช้อง ช้องหุ่ย ฉาบใหญ่ นักเรียนปฏิบัติตาม ครูคอยกำกับจังหวะและแก้ไขข้อบกพร่อง
  - 4.2 นักเรียนศึกษาชื่อที่เรียกกลองแต่ละลูก และการตีทองป้ญา จังหวะระบำข่าจุ่มตามใบงานที่ได้รับ
  - 4.3 นักเรียนปฏิบัติกรฟังทำนองและท่องเนื้อร้องเพลงระบำข่าจุ่ม ตามที่ครูสาธิตให้ดู
  - 4.4 ครูสาธิตการตีทองป้ญา จังหวะระบำข่าจุ่ม นักเรียนปฏิบัติตาม ครูคอยกำกับจังหวะและแก้ไขข้อบกพร่อง
  - 4.5 นักเรียนกลุ่มที่ยังไม่ได้ตีเครื่องดนตรี ทองป้ญา จะตีตามกระดาดที่วาดรูปกลอง ที่วางกับพื้น โดยตีไปพร้อมๆ กับคนที่ตีทองป้ญาจริง ให้เข้ากับจังหวะช้องและฉาบ
  - 4.6 นักเรียนแต่ละกลุ่มสลับกันตีเครื่องประกอบจังหวะ ตีทองป้ญาจังหวะระบำข่าจุ่มให้ครบทุกคน

ขั้นสรุป

ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่อง โอกาสแสดง การแต่งกาย การไหว้ครูและตีก้องปู้จา ระบำสาวเก็บผัก

นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกผลการอภิปรายที่ได้ให้ครูดู

5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์

- 1.1 รูปภาพการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ)
- 1.2 เครื่องวีดิทัศน์ เครื่องฉาย แถบวีดิทัศน์
- 1.3 เครื่องดนตรีจริงเท่าที่มี เช่น ก้องปู้จา ฉาบ โหม่ง ไม้ตีกลอง
- 1.4 เครื่องแต่งกาย
- 1.5 กระดาษแข็งที่ใช้วาดรูปแทนกลองจริง

2. แหล่งการเรียนรู้

- 2.1 วัสดุต่างๆ
- 2.2 อินเทอร์เน็ต
- 2.3 ห้องสมุด
- 2.4 บุคลากรที่มีความรู้เรื่องกลองตามหมู่บ้านต่างๆ

6. การวัดผลประเมินผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K ความรู้	A คุณลักษณะที่พึงประสงค์	P กระบวนการ		

บันทึกผลหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

ความเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

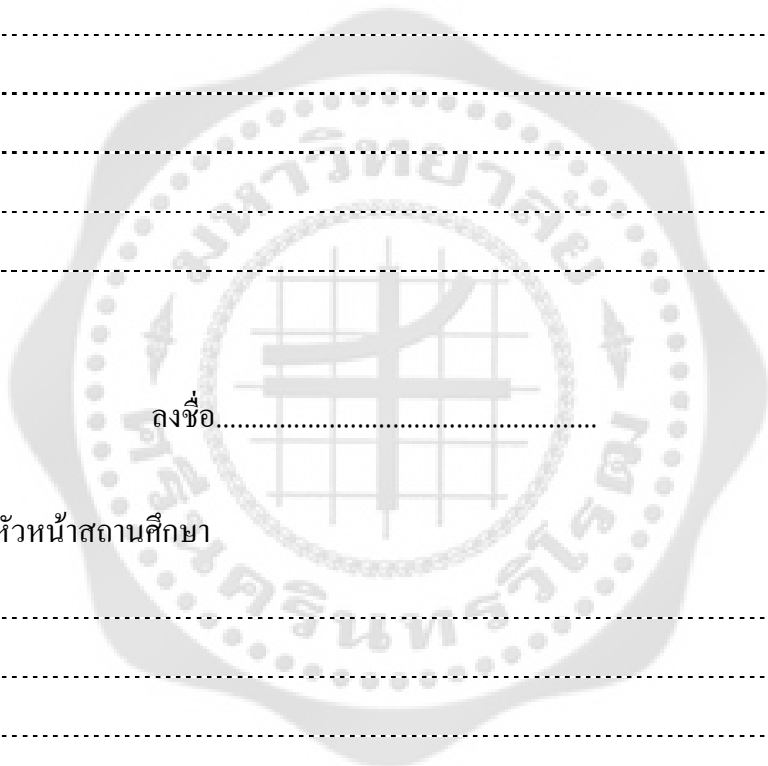
.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ความเห็นของหัวหน้าสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	วิชา ก้องปู้จา	รหัส ศ 30213
เรื่อง ทักษะการตีก้องปู้จาระบำหลักเปิดหลักไก่อ	จำนวน 3 ชั่วโมง	ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2556

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ด้านความรู้

จังหวะวิธีการตีก้องปู้จา ตามโน้ตเพลงหลักเปิดหลักไก่อ

2. ด้านทักษะกระบวนการ

2.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ โน้ตเพลงหลักเปิดหลักไก่อ

2.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การจับไม้ตี

2.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การตีก้องปู้จาตามโน้ตเพลง

2.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ เทคนิคและลีลา ทำทางการตีก้อง

ปู้จาให้สวยงาม

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. สาระการเรียนรู้

1. ปฏิบัติการตีเครื่องประกอบจังหวะ ฉาบ โหม่ง

2. อ่านโน้ตเพลงก้องปู้จา ระบำ(เพลง) หลักเปิดหลักไก่อ

3. การจับไม้ตีกลอง

4. ปฏิบัติการตีก้องปู้จาตามโน้ต

5. เทคนิค ลีลาทำทางในการตีก้องปู้จา

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้

1.1 กระบวนการกลุ่ม

1.2 กระบวนการปฏิบัติ

1.3 กระบวนการสร้างค่านิยม

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม
  - 2.2 ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปประจําชาติ

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำวีดิทัศน์การแสดงการตีกลองปี่จํา ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนา และซักถามเกี่ยวกับภาพการแสดงที่นักเรียนเห็น

ครูตีกลองปี่จํา ในเพลงหลักเปิดหลักไก่ ให้นักเรียนดูเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาและสนใจที่จะเรียนต่อไป

ขั้นสอน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ ว่า เมื่อเรียนจบคาบเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถอ่านโน้ตเพลงหลักเปิดหลักไก่ และตีกลองปี่จําตามโน้ต ได้
2. นักเรียนเข้ากลุ่มตามความเหมาะสม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบงาน ใบความรู้การอ่านโน้ตเพลงหลักเปิดหลักไก่ และตีกลองปี่จําตามโน้ต ได้
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายเรื่อง การไหว้ครู และตีกลองปี่จํา
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกตีกลองปี่จําเพลงหลักเปิดหลักไก่
  - 4.1 ครูสาธิตการตีเครื่องประกอบจังหวะ ช้อง ช้องหุ่ย ฉาบใหญ่ นักเรียนปฏิบัติตาม ครูคอยกำกับจังหวะและแก้ไขข้อบกพร่อง
  - 4.2 นักเรียนศึกษาชื่อที่เรียกกลองแต่ละลูก และการตีกลองปี่จํา จังหวะระบำหลักเปิดหลักไก่ตามใบงานที่ได้รับ
  - 4.3 นักเรียนปฏิบัติกรฟังกําตนเองและท่อนเนื้อร้องเพลงระบำหลักเปิดหลักไก่ตามที่ครูสาธิตให้ดู
  - 4.4 ครูสาธิตการตีกลองปี่จํา จังหวะระบำหลักเปิดหลักไก่ นักเรียนปฏิบัติตาม ครูคอยกำกับจังหวะและแก้ไขข้อบกพร่อง
  - 4.5 นักเรียนกลุ่มที่ยังไม่ได้ตีเครื่องดนตรี กลองปี่จํา จะตีตามกระดากที่วาดรูปกลอง ที่วางกับพื้น โดยตีไปพร้อมๆ กับคนที่ตีกลองปี่จําจริง ให้เข้ากับจังหวะช้องและฉาบ
  - 4.6 นักเรียนแต่ละกลุ่มสลับกันตีเครื่องประกอบจังหวะ ตีกลองปี่จําจังหวะระบำหลักเปิดหลักไก่ให้ครบทุกคน

ขั้นสรุป

ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่อง โอกาสแสดง การแต่งกาย การไหว้ครูและตีก้องปู้จา ระบายหลักเปิดหลักไก่อ

นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกผลการอภิปรายที่ได้ให้ครูดู

5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์

- 1.1 รูปภาพการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ)
- 1.2 เครื่องวีดิทัศน์ เครื่องฉาย แถบวีดิทัศน์
- 1.3 เครื่องดนตรีจริงเท่าที่มี เช่น ก้องปู้จา ฉาบ โหม่ง ไม้ตีกลอง ฯลฯ
- 1.4 เครื่องแต่งกาย
- 1.5 กระดาษแข็งที่ใช้วาดรูปแทนกลองจริง

2. แหล่งการเรียนรู้

- 2.1 วัสดุต่างๆ
- 2.2 อินเทอร์เน็ต
- 2.3 ห้องสมุด
- 2.4 บุคลากรที่มีความรู้เรื่องกลองตามหมู่บ้านต่างๆ

6. การวัดผลประเมินผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K ความรู้	A คุณลักษณะที่พึงประสงค์	P กระบวนการ		

บันทึกผลหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	วิชา ก้องปู้จา	รหัส ศ 30213
เรื่อง ทักษะการตีก้องปู้จาระบำปีหนานเจ็บต้อง	จำนวน 3 ชั่วโมง	ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2556

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ด้านความรู้

จังหวะวิธีการตีก้องปู้จา ตามโน้ตเพลงปีหนานเจ็บต้อง

2. ด้านทักษะกระบวนการ

2.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ โน้ตเพลงปีหนานเจ็บต้อง

2.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การจับไม้ตี

2.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การตีก้องปู้จาตามโน้ตเพลง

2.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ เทคนิคและลีลา ทำทางการตีก้อง

ปู้จาให้สวยงาม

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. สาระการเรียนรู้

1. ปฏิบัติการตีเครื่องประกอบจังหวะ ฉาบ โหม่ง

2. อ่านโน้ตเพลงก้องปู้จา ระบำ(เพลง) ปีหนานเจ็บต้อง

3. การจับไม้ตีกลอง

4. ปฏิบัติการตีก้องปู้จาตามโน้ต

5. เทคนิค ลีลาทำทางในการตีก้องปู้จา

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้

1.1 กระบวนการกลุ่ม

1.2 กระบวนการปฏิบัติ

1.3 กระบวนการสร้างค่านิยม

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม
  - 2.2 ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปะประจำชาติ

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำวีดิทัศน์การแสดงการตีกลองปี่จ่า ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนา และซักถามเกี่ยวกับภาพการแสดงที่นักเรียนเห็น

ครูตีกลองปี่จ่า ในเพลงปี่หนานเจ็บต้อง ให้นักเรียนดูเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาและสนใจที่จะเรียนต่อไป

ขั้นสอน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ ว่า เมื่อเรียนจบคาบเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถอ่านโน้ตเพลงปี่หนานเจ็บต้อง และตีกลองปี่จ่าตามโน้ต ได้
2. นักเรียนเข้ากลุ่มตามความเหมาะสม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบงาน ใบความรู้การอ่านโน้ตเพลงปี่หนานเจ็บต้อง และตีกลองปี่จ่าตามโน้ต ได้
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายเรื่อง การไหว้ครู และตีกลองปี่จ่า
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกตีกลองปี่จ่าเพลงปี่หนานเจ็บต้อง
  - 4.1 ครูสาธิตการตีเครื่องประกอบจังหวะ ช้อง ช้องหุ่ย ฉาบใหญ่ นักเรียนปฏิบัติตาม ครูคอยกำกับจังหวะและแก้ไขข้อบกพร่อง
  - 4.2 นักเรียนศึกษาชื่อที่เรียกกลองแต่ละลูก และการตีกลองปี่จ่า จังหวะระบำปี่หนานเจ็บต้องตามใบงานที่ได้รับ
  - 4.3 นักเรียนปฏิบัติกรฟังกำหนดและท่องเนื้อร้องเพลงระบำปี่หนานเจ็บต้องตามที่ครูสาธิตให้ดู
  - 4.4 ครูสาธิตการตีกลองปี่จ่า จังหวะระบำปี่หนานเจ็บต้อง นักเรียนปฏิบัติตาม ครูคอยกำกับจังหวะและแก้ไขข้อบกพร่อง
  - 4.5 นักเรียนกลุ่มที่ยังไม่ได้ตีเครื่องดนตรี กลองปี่จ่า จะตีตามกระดากที่วาดรูปกลอง ที่วางกับพื้น โดยตีไปพร้อมๆ กับคนที่ตีกลองปี่จ่าจริง ให้เข้ากับจังหวะช้องและฉาบ
  - 4.6 นักเรียนแต่ละกลุ่มสลับกันตีเครื่องประกอบจังหวะ ตีกลองปี่จ่าจังหวะระบำปี่หนานเจ็บต้องให้ครบทุกคน

ขั้นสรุป

ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่อง โอกาสแสดง การแต่งกาย การไหว้ครูและตีก้องปู้จา ระบายปีหนานเจ็บต้อง

นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกผลการอภิปรายที่ได้ให้ครูดู

5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์

- 1.1 รูปภาพการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ)
- 1.2 เครื่องวีดิทัศน์ เครื่องฉาย แถบวีดิทัศน์
- 1.3 เครื่องดนตรีจริงเท่าที่มี เช่น ก้องปู้จา ฉาบ โหม่ง ไม้ตีกลอง ฯลฯ
- 1.4 เครื่องแต่งกาย
- 1.5 กระดาษแข็งที่ใช้วาดรูปแทนกลองจริง

2. แหล่งการเรียนรู้

- 2.1 วัสดุต่างๆ
- 2.2 อินเทอร์เน็ต
- 2.3 ห้องสมุด
- 2.4 บุคลากรที่มีความรู้เรื่องกลองตามหมู่บ้านต่างๆ

6. การวัดผลประเมินผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K ความรู้	A คุณลักษณะที่พึงประสงค์	P กระบวนการ		

บันทึกผลหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8	วิชา ก้องปู่า	รหัส ศ 30213
เรื่อง ทักษะการตีก้องปู่าระบำสุทธธรรม(สะบัดจ้อย) จำนวน 3 ชั่วโมง		ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2556

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ด้านความรู้

จังหวะวิธีการตีก้องปู่า ตามโน้ตเพลงสุทธธรรม(สะบัดจ้อย)

2. ด้านทักษะกระบวนการ

2.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ โน้ตเพลงสุทธธรรม(สะบัดจ้อย)

2.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การจับไม้ตี

2.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ การตีก้องปู่าตามโน้ตเพลง

2.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ เทคนิคและลีลา ท่าทางการตีก้อง

ปู่าให้สวยงาม

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. สาระการเรียนรู้

1. ปฏิบัติการตีเครื่องประกอบจังหวะ ฉาบ โหม่ง

2. อ่านโน้ตเพลงก้องปู่า ระบำ(เพลง) สุทธธรรม(สะบัดจ้อย)

3. การจับไม้ตีกลอง

4. ปฏิบัติการตีก้องปู่าตามโน้ต

5. เทคนิค ลีลาท่าทางในการตีก้องปู่า

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้

1.1 กระบวนการกลุ่ม

1.2 กระบวนการปฏิบัติ

1.3 กระบวนการสร้างค่านิยม

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม
  - 2.2 ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปประจําชาติ

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำวีดิทัศน์การแสดงการตีทองปู้จา ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนา และซักถามเกี่ยวกับภาพการแสดงที่นักเรียนเห็น

ครูตีทองปู้จา ในเพลงสุคตธรรม(สะบัดจัย) ให้นักเรียนดูเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาและสนใจที่จะเรียนต่อไป

ขั้นสอน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ ว่า เมื่อเรียนจบคาบเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถอ่านโน้ตเพลงสุคตธรรม(สะบัดจัย) และตีทองปู้จาตามโน้ต ได้
2. นักเรียนเข้ากลุ่มตามความเหมาะสม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบงาน ใบความรู้การอ่านโน้ตเพลงสุคตธรรม(สะบัดจัย) และตีทองปู้จาตามโน้ต ได้
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายเรื่อง การไหว้ครู และตีทองปู้จา
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกตีทองปู้จาเพลงสุคตธรรม(สะบัดจัย)
  - 4.1 ครูสาธิตการตีเครื่องประกอบจังหวะ ช้อง ช้องหุ่ย ฉาบใหญ่ นักเรียนปฏิบัติตาม ครูคอยกำกับจังหวะและแก้ไขข้อบกพร่อง
  - 4.2 นักเรียนศึกษาชื่อที่เรียกกลองแต่ละลูก และการตีทองปู้จา จังหวะระบำสุคตธรรม(สะบัดจัย) ตามใบงานที่ได้รับ
  - 4.3 นักเรียนปฏิบัติการฟังทำนองและท่องเนื้อร้องเพลงระบำสุคตธรรม(สะบัดจัย) ตามที่ครูสาธิตให้ดู
  - 4.4 ครูสาธิตการตีทองปู้จา จังหวะระบำสุคตธรรม(สะบัดจัย) นักเรียนปฏิบัติตาม ครูคอยกำกับจังหวะและแก้ไขข้อบกพร่อง
  - 4.5 นักเรียนกลุ่มที่ยังไม่ได้ตีเครื่องดนตรี ทองปู้จา จะตีตามกระดากที่วาดรูปกลอง ที่วางกับพื้น โดยตีไปพร้อมๆ กับคนที่ตีทองปู้จาจริง ให้เข้ากับจังหวะช้องและฉาบ
  - 4.6 นักเรียนแต่ละกลุ่มสลับกันตีเครื่องประกอบจังหวะ ตีทองปู้จาจังหวะระบำสุคตธรรม(สะบัดจัย) ให้ครบทุกคน

ขั้นสรุป

ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่อง โอกาสแสดง การแต่งกาย การไหว้ครูและตีก้องปู้จา ระบายสี (สัปดาห์)

นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกผลการอภิปรายที่ได้ให้ครูดู

5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์

- 1.1 รูปภาพการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ)
- 1.2 เครื่องวีดิทัศน์ เครื่องฉาย แถบวีดิทัศน์
- 1.3 เครื่องดนตรีจริงเท่าที่มี เช่น ก้องปู้จา ฉาบ โหม่ง ไม้ตีกลอง ฯลฯ
- 1.4 เครื่องแต่งกาย
- 1.5 กระดาษแข็งที่ใช้วาดรูปแทนกลองจริง

2. แหล่งการเรียนรู้

- 2.1 วัสดุต่างๆ
- 2.2 อินเทอร์เน็ต
- 2.3 ห้องสมุด
- 2.4 บุคลากรที่มีความรู้เรื่องกลองตามหมู่บ้านต่างๆ

6. การวัดผลประเมินผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K ความรู้	A คุณลักษณะที่พึงประสงค์	P กระบวนการ		

บันทึกผลหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9	วิชา ก้องปู้จา	รหัส ศ 30213
เรื่อง การบูรณาการการแสดงตีก้องปู้จา	จำนวน 1 ชั่วโมง	ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2556

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ด้านความรู้

- 1.1 โอกาสในการแสดงการตีก้องปู้จา
- 1.2 สร้างสรรค์งานการแสดงการตีก้องปู้จา
- 1.3 อนุรักษ์และพัฒนาการตีก้องปู้จา รูปแบบต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ในบทเรียนที่ผ่านมา
- 1.4 การจัดรูปแบบการแสดงการตีก้องปู้จาซึ่งเป็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านทักษะกระบวนการ

- 2.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและศึกษาทำความเข้าใจ เกี่ยวกับโอกาสในการแสดง
- 2.2 ตีก้องปู้จา จังหวัดต่างๆที่ได้เรียนรู้ในบทเรียนที่ผ่านมา
- 2.3 พัฒนาการตีก้องปู้จาให้สนุกสนานเร้าใจ

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. สาระการเรียนรู้

1. โอกาสในการตีก้องปู้จา
2. สร้างสรรค์และจัดรูปแบบงานการแสดงการตีก้องปู้จา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. อนุรักษ์และพัฒนาการตีก้องปู้จา รูปแบบต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ในบทเรียนที่ผ่านมา

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้

- 1.1 กระบวนการกลุ่ม
- 1.2 กระบวนการปฏิบัติ
- 1.3 กระบวนการสร้างค่านิยม

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม
  - 2.2 ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปะประจำชาติ

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

คาบที่ 1

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำวีดิทัศน์การแสดงการตีทองปู้จา ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนา และซักถามเกี่ยวกับภาพการแสดงที่นักเรียนเห็น และได้เรียนรู้ในบทเรียนที่ผ่านมา

ครูสอดแทรกจังหวะการตีให้สนุกสนานเข้าใจในการตีทองปู้จา จังหวะต่างๆ ให้นักเรียนดูเพื่อ กระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาและสนใจที่จะเรียนต่อไป

ขั้นสอน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ ว่า เมื่อเรียนจบคาบเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถรู้และเข้าใจในโอกาสแสดงในงานพิธี งานรื่นเริงบันเทิง งานฉลองสมโภชน์ทั้งหน่วยงานของ รัฐและเอกชน ฯลฯ
2. นักเรียนเข้ากลุ่มตามความเหมาะสม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบงาน ใบความรู้เรื่อง โอกาสการแสดง การแต่งกาย สามารถไหว้ครูและตีทองปู้จา จังหวะต่างๆ
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายเรื่อง โอกาสแสดง การจัดรูปแบบการ ตีทองปู้จา
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกและสอดแทรกคติลีลาท่าทางการ ไหว้ครูและตีทองปู้จา จังหวะต่างๆ ให้นักเรียนเข้าใจ ทำให้เป็นศิลปะให้อยู่ในกรอบของศิลปวัฒนธรรมไทย

ขั้นสรุป

ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่อง โอกาสแสดง การสอดแทรกคติลีลาท่าทาง การไหว้ครู และตีทองปู้จา จังหวะต่างๆ ให้นักเรียนเข้าใจ ทำให้เป็นศิลปะให้อยู่ในกรอบของศิลปวัฒนธรรมไทย นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกผลการอภิปรายที่ได้ให้ครูดู

5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์
  - 1.1 รูปภาพการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ)
  - 1.2 เครื่องวีดิทัศน์ เครื่องฉาย แถบวีดิทัศน์

- 1.3 เครื่องดนตรีจริงเท่าที่มี เช่น ก้องปู้จา ฉาบ โหม่ง ไม้ตีกลอง ฯลฯ
- 1.4 เครื่องแต่งกาย
2. แหล่งการเรียนรู้
  - 2.1 วัดต่างๆ
  - 2.2 อินเทอร์เน็ต
  - 2.3 ห้องสมุด
  - 2.4 บุคลากรที่มีความรู้เรื่องกลองตามหมู่บ้านต่างๆ

6. การวัดผลประเมินผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K ความรู้	A คุณลักษณะที่พึงประสงค์	P กระบวนการ		

บันทึกผลหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

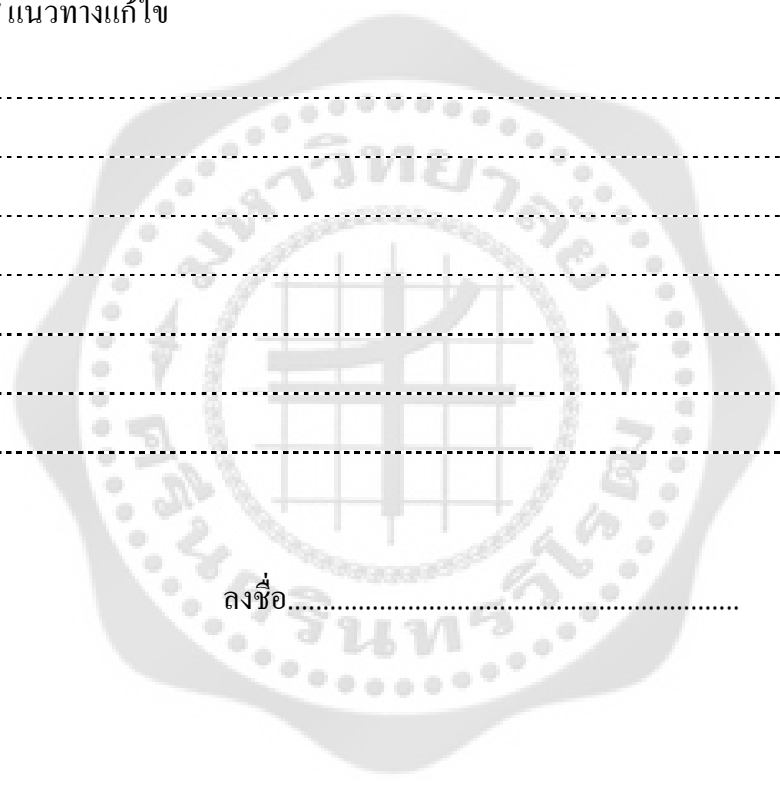
.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

ความเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

.....
.....
.....

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

ความเห็นของหัวหน้าสถานศึกษา

.....
.....
.....

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 10

หน่วยการเรียนรู้ที่ 10	วิชา กोंงปู่จ	รหัส ศ 30213
เรื่อง การอนุรักษ์คุณค่าของการดีก่องปู่จ	จำนวน 1 ชั่วโมง	ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2556

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ด้านความรู้

- 1.1 รู้จักและเข้าใจเรื่องการแสดงพื้นบ้าน
- 1.2 รู้จักประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง(กลอง)
- 1.3 หลักการและโอกาสในการแสดงการดีก่องปู่จ
- 1.4 สร้างสรรค์งานการแสดงการดี ก่องปู่จ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.5 อนุรักษ์และพัฒนาการดี ก่องปู่จ รูปแบบต่างๆ

2. ด้านทักษะกระบวนการ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและทำความเข้าใจในเรื่องประวัติความเป็นมา หลักการและโอกาสของการแสดง การดีก่องปู่จ

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. สาระการเรียนรู้

1. หลักการวิเคราะห์วิจารณ์
2. หลักการของการแสดงการดี ก่องปู่จ

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กระบวนการเรียนรู้
  - 1.1 กระบวนการกลุ่ม
  - 1.2 กระบวนการปฏิบัติ
  - 1.3 กระบวนการวิเคราะห์วิจารณ์
  - 1.4 กระบวนการสร้างค่านิยม

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม
  - 2.2 ผู้เรียนรักและหวงแหนศิลปะประจำชาติ

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

คาบที่ 1

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำวีดิทัศน์การแสดงการตีทองปู้จา ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนา และซักถามเกี่ยวกับภาพการแสดงที่นักเรียนเห็น

ครูสอดแทรกจังหวะการตีให้สนุกสนานเข้าใจในการตีทองปู้จา จังหวะต่างๆ ให้นักเรียนดูเพื่อ กระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาและสนใจที่จะเรียนต่อไป

ขั้นสอน

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบว่า เมื่อเรียนจบคาบเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ รู้และเข้าใจหลักการและโอกาสในการแสดงในงานพิธี งานรื่นเริง บันเทิง งานฉลองสมโภชน์ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ฯลฯ
2. นักเรียนเข้ากลุ่มตามความเหมาะสม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์ หลักการแสดงการตีทองปู้จา จากใบงาน ใบความรู้เรื่องโอกาสแสดง การแต่งกาย สามารถไหว้ครูและตีทองปู้จา จังหวะต่างๆ
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายและวิเคราะห์วิจารณ์ เรื่อง หลักการแสดงการตีทองปู้จา

ขั้นสรุป

ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องการวิเคราะห์วิจารณ์ หลักการแสดงการตี ทองปู้จา นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกผลการอภิปรายที่ได้ให้ครูดู

5. สื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์
  - 1.1 รูปภาพการแสดงพื้นบ้านและเครื่องดนตรีประเภทขึงด้วยหนัง(กลองชนิดต่างๆ)
  - 1.2 เครื่องวีดิทัศน์ เครื่องฉาย แถบวีดิทัศน์
  - 1.3 เครื่องดนตรีจริงเท่าที่มี เช่น ทองปู้จา ฉาบ โหม่ง ไม้ตีกลอง ฯลฯ
  - 1.4 เครื่องแต่งกาย

2. แหล่งการเรียนรู้

2.1 วัดต่างๆ

2.2 อินเทอร์เน็ต

2.3 ห้องสมุด

2.4 บุคลากรที่มีความรู้เรื่องกลองตามหมู่บ้านต่างๆ

6. การวัดผลประเมินผล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	น้ำหนักคะแนน	น้ำหนักคะแนน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K ความรู้	A คุณลักษณะที่พึงประสงค์	P กระบวนการ		

บันทึกผลหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

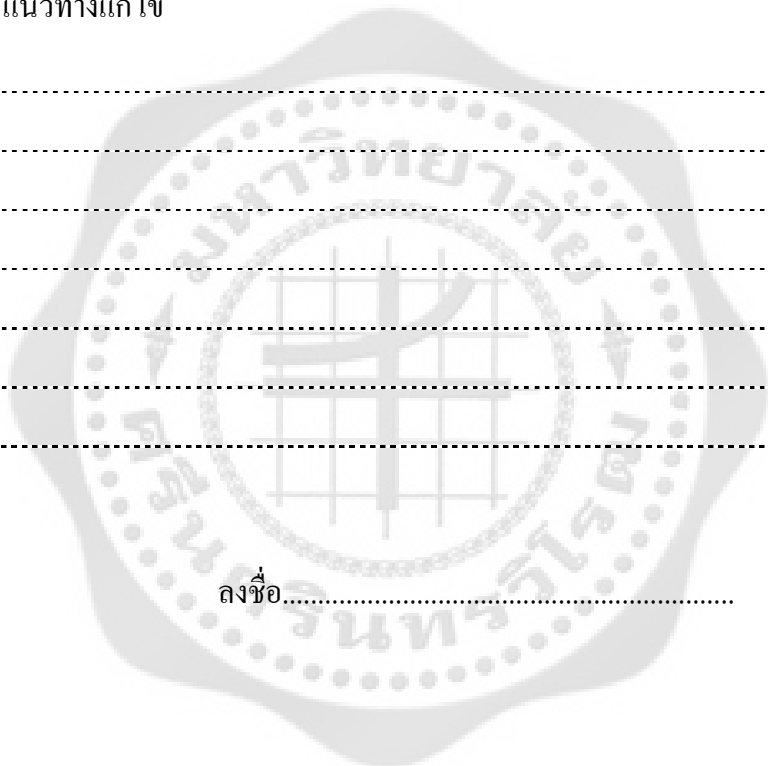
.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

ความเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

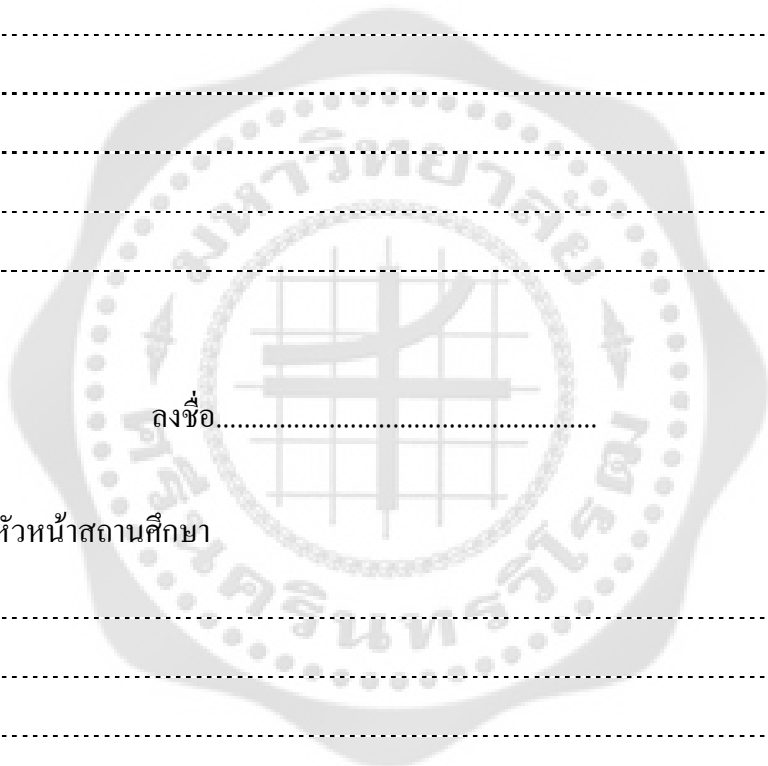
.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ความเห็นของหัวหน้าสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

เอกสารประกอบการเรียน

ระบบเสียงกลองปฐา: กับการแต่งเพลงกลอง

ผศ.ณรงค์ สมทิทธิธรรม

ความนำ

ตลอดระยะเวลา 8 ปีของการฟื้นฟูประเพณีตีกลองปฐา ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ซึ่งบริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) เป็นผู้สนับสนุนการฟื้นฟูครั้งนี้ โดยมีกิจกรรมหลากหลาย อาทิ การแข่งขันตีกลอง ทั้งประเภทเยาวชน และประเภททั่วไปไม่จำกัดอายุ การเข้าค่ายฝึกปฏิบัติตีกลองของเยาวชนใน 13 อำเภอ การสร้างกลองปฐาให้ทุกอำเภอมีกองไว้ สำหรับฝึก อำเภอละ 9 ชุด ฯลฯ เหล่านี้ได้สร้างความตื่นตัวในด้านการตีกลองปฐาแพร่หลายไม่เฉพาะในจังหวัดลำปาง เท่านั้น ยังก่อให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ ส่งเสริมประเพณีตีกลองปฐาขึ้นตามจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือ กระทั่งในกรุงเทพมหานคร ก็ยังได้นำเอากลองปฐาไปนับถือเสียง ในงานมหรหรรรมต่างๆ ตามมติดความเชื่อที่ว่า กลองปฐา คือกลองศักดิ์สิทธิ์ และมีเสียงที่ก่อให้เกิดความเป็นมงคลให้แก่สถานที่และการจัดงานนั้นๆ

แต่โบราณนั้น ระบำ (ทำนอง – melody) กลองปฐามีขนาดสั้น บางเพลง บางท่อนที่ดูเหมือนจะใช้เวลาในการบรรเลงนานคงเป็นเพลงขนาดยาว แต่ในความเป็นจริงนั้น ผู้เล่นได้สั้น (improvise) เพลงออกไปด้วยว่าโครงสร้างของระบำกลอง หรือกระสวนจังหวะนั้นมีช่องว่างที่เปิดโอกาสให้ผู้บรรเลงได้สร้างลีลา ใสลูกเล่นเติมเข้าไป จึงทำให้เพลงหรือระบำมีความยาว และใช้เวลามากขึ้น

ส่วนวิธีการสืบทอดนั้น นอกจากจะเรียนโดยการต่อกับมือ ต่อกับคำว่า (บทคำพูด) แล้วส่วนมากจะใช้การสังเกต จดจำ และการได้มีโอกาสร่วมประสมวงสร้างสมประสบการณ์ ครั้งอดีตนั้น ลูกศิษย์หรือผู้รับการสืบทอดวิชาตีกลองปฐามักได้แก่ สามเณร โขยม หรือเด็กวัด ครูกลองอาจเป็นพระภิกษุ หรือผู้เคยผ่านการบวชเรียนมาแล้ว อันได้แก่ น้อย(อดีตสามเณร) หนาน(อดีตพระภิกษุ) ซึ่งเป็นศรัทธาของวัดในหมู่บ้านมาช่วยวัดบรรเลงฆ้องกลอง

คติความเชื่อในการมาช่วยวัดตีกลองปฐาในคืนก่อนวันพระนั้น ศรัทธาชาวบ้านถือเป็นการประกอบกิจ หรือบำเพ็ญกิจในการคำจูนพระศาสนาอย่างหนึ่ง

จากการประกวดแข่งขันตีกลองปฐาที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในวงการกลองปฐาหลายอย่าง อาทิ วิธีการหุ้มกลอง การเข้าค่ายฝึกซ้อม สิ่งสำคัญในการสร้างความเจริญในวงการดนตรีกลองปฐาที่สำคัญก็คือ ได้มีการแต่งเพลงหรือระบำกลองปฐาเพิ่มขึ้น พร้อมไปกับวิธีการฝึก การสืบทอดแบบใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้มือกลองทั้ง 9 คน ตีกลองทั้ง 9 จุม (จุม-ชุด) ได้อย่างพร้อมเพรียง

ในที่นี่จึงขอยกเอาเรื่องระบบเสียงกลอง ซึ่งมีความสำคัญต่อการแต่งเพลง และการออกแบบมือซ้าย-ขวา อันเป็นปัญหาของนักแต่งเพลงที่พบว่า จะตั้งชื่อเสียงกลองแต่ละใบว่าอย่างไร ใช้

สัญลักษณ์แบบไหนจึงจะทำให้บทเพลง และโน้ตกลอง สามารถสื่อให้ผู้รับการถ่ายทอด อ่านโน้ตแล้วเข้าใจ นำไปฝึกปฏิบัติได้ผลในเวลาอันสั้น และมีความสมเหตุ สมผลในการตั้งชื่อเสียงเหล่านั้น

ระบบ เสียงกลองปฐา

ยุคต้นของการเผยแพร่ อบรมติกกลองปฐาเมื่อหลายปีก่อน ได้มีการใช้ เลข 1,2,3 เขียนไปที่ลูกตุ้มใช้เลข 0(ศูนย์) สำหรับกลองหลวง บางระบบใช้ คำว่า ตู๊บ, ต๊ะ, ทัง ในกลองบริวารทั้งสาม และใช้นั่งแทน เสียงกลองหลวง

ครูกลองบางท่านจะให้เด็กท่องจำทจนขึ้นใจเสียก่อน จากนั้นจึงให้ตีกลองตามบทคำพูด โดยมีเลขกำกับบทแต่ละคำที่โน้ตเพลง(แบบดนตรีไทย)

อย่างไรก็ตาม ครูกลองแต่ละสำนักต่างๆ ก็หาทางออกตามประสบการณ์ และความเข้าใจของตน เพราะมีตัวเลข คำเรียกชื่อเสียงในการปฏิบัติเครื่องหนึ่งให้นำมาประยุกต์ใช้ เช่น โจ๊ะ, จ๊ะ, ติง, ทัม, ทัง, เท่ง, ตู๊บ, ตู๊ต, ติง, ตลิ่ง, ป๊ะ, ณะ, พรึง, เพร็ด, ปัง, โปง, เต่ง, ถิ่ง, ถิ่ง, ถิ่ง ฯลฯ แล้วแต่ชนิดของกลองนั้นๆ

ตามสภาพของกลองปฐานั้น จัดเป็นกลองที่ไม่สามารถจะปรับแต่ง(Tune) ให้ระดับเสียง(Pitch) มีความสูงต่ำได้ เช่น กลองโป่งปอง กลองแขก กลองที่ตึง (ตะโพนมอญของชาวเหนือ) กลองยาว ฯลฯ ทั้งนี้เนื่องจากว่า กลองปฐาใช้สลัก(แซ่-แซ่ว) หรือ หมุด(กลองรุ่นใหม่) เป็นตัวยึดหนังกลองไว้ เมื่อหุ้มหนังแล้วจึงสามารถจะปรับหนังให้ตึง หรือหย่อนได้อีก เหมือนอย่างการตั้งเสียงกลองแบบใช้เชือก, หนังหรือใช้การขันนอตแรง หรือผ่อนความตึงของหนัง นอกจากนี้กลองจะให้เสียงดีหรือไม่ ยังขึ้นอยู่กับคุณภาพ, ความหนา-บางของหนัง(วัว หรือควาย), คุณภาพของการหุ้มหนัง และขนาดของกลอง ซึ่งเป็นไปตามชนิดของเนื้อไม้ และขนาดของต้นไม้ เท่าที่จะหาได้ตามท้องถิ่น

ทั่วไปแล้วเสียงสูงต่ำของกลอง มักเป็นไปตามขนาดกลอง คือกลองใบใหญ่ให้เสียงทุ้ม กลองใบเล็กให้เสียงสูง ส่วนกลองบริวาร หรือลูกตุ้มทั้งสามใบที่พ่วงอยู่ด้านข้างนั้น บางครั้งก็มีเสียงไม่เป็นไปตามขนาด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การขึ้นหนัง กล่าวคือลูกตุ้มใบใหญ่หากขึ้นหนังตึงมาก อาจมีเสียงสูงกว่าลูกตุ้มที่มีขนาดย่อมกว่าซึ่งหุ้มหนังมาหย่อนกว่า และที่พบอยู่เสมอคือ หน้ากลองสองด้านของลูกตุ้ม มักมีเสียงไม่เท่ากัน ดังนั้นเสียงของกลองเล็กทั้งสามใบจึงไม่เป็นไปตามขนาด และตามความประสงค์ของนักตีกลองและผู้แต่งเพลง

แนวคิดเกี่ยวกับระบบเสียงกลองปฐา

แต่โบราณเรียกกลองใบใหญ่สุดว่า กลองหลวง บ้างก็เรียนตามเสียงว่า กลองตั้ง กลองด้าง กลองท่าง โดยเรียกชื่อเสียงของกลางนี้ว่า ตั้ง, ด้าง, ท่าง และ นั้ง (ศักรินทร์ รัตนะชัย, 2549: 14)(ปกรณ์ ผันผาย สัมภาษณ์)

ส่วนกลองบริวาร หรือกลองเล็กทั้งสามใบเรียกเหมือนกันว่า กลองลูกตุ๊บ ทั้งสามใบหลายท้องที่มีแนวคิดในการวางตำแหน่งเสียงเหมือนกันคือ เอกกลองใบเล็กที่มีเสียงแหลมสุดขึ้นไปไว้บนยอด หรือบนลูกตุ๊บทั้งสองที่อยู่ด้านล่าง บางแห่งเรียนกลองใบนี้ว่า ลูกตะ คือมีเสียงดัง ตะ บางแห่งก็เรียกว่า ตุ๊บ (ศักรินทร์ รัตนะชัย, 2549: 14) ส่วนกลองใบเล็กสองใบที่วางอยู่ใต้ลูกตะ เรียนรวมกันว่า ตุ๊บ หรือ ตุ๊บบ บางตำราเรียนเป็น ทั้ง และ ตะ

ซึ่งการเรียกชื่อกลองบริวารในยุคเริ่มแรกของการเผยแพร่วิชาตีกลองปฐา จึงค่อนข้างสับสน ต่อมาได้ใช้วิธีใส่ตัวเลขแทนการเรียกชื่อที่สับสนเหล่านี้ (ปรากฏาใจดี, สัมภาษณ์) โดยให้กลองหลวงเป็นเลข 0 (ศูนย์) ให้กลองใบบนสุดเป็นเลข 3 กลองด้านล่างทางซ้ายคือ 1 กลองด้านล่างทางขวาคือ 2 ใบเอกสารเผยแพร่การตีกลองปฐาของสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ปี 2549 ให้กลองใบบนสุดเป็นเลข 3 กลองด้านล่างทางซ้ายเลข 2 กลองด้านล่างทางขวาเป็นเลข 1 ส่วนกลองหลวงใช้เครื่องหมาย เลข 0 (ศักรินทร์ รัตนะชัย, 2549: 14)

ตามที่เข้าใจกันทั่วไปในวิชากลอง เสียง ตุ๊บเป็นเสียงต่ำ เสียง ตะ เป็นเสียงสูง เปรียบได้ กับเสียง โห้ – ะ ของโทนในวงเครื่องสายไทย หรือเสียง ตุ๊บ – ปะ ของตะโพนไทย ส่วนเสียง ด้าง, ท่าง, ตั้ง และนั้งนั้น เป็นที่เข้าใจทั่วไปแล้วว่ามันคือเสียงต่ำของกลองหลวง

เพื่อมิให้เกิดความสับสนดังกล่าว ในที่นี้จึงขอเสนอการตั้งชื่อของเสียงประจำกลองบริวารและกลองหลวง ทั้งนี้เพื่อเป็นความสะดวกในการสืบทอด, การเขียนโน้ต และการแต่งเพลงกลองปฐา โดยนำเอาการเรียกชื่อเสียงกลองแบบโบราณที่มีอยู่แล้ว มาปรับปรนกับชื่อเสียงกลองตามหลักวิชาดนตรีพื้นบ้านไทย โดยได้เพิ่มเสียง ดิง เข้ามา และเรียกเสียงกลองหลวงเป็น ท่าง

ชื่อของเสียงกลองปฐาจึงเป็น ตุ๊บ-ตะ-ดิง-ท่าง สามารถอธิบายเหตุผลในการเรียกชื่อเสียงกลองปฐา ดังกล่าวได้ดังนี้

- เสียง ตุ๊บ เป็นชื่อเดิมอยู่แล้วของเสียงกลองเล็ก จัดวางอยู่ด้านล่างทางซ้ายมือ
- เสียง ตะ เป็นชื่อเดิมอยู่แล้วของเสียงกลองเล็ก วางอยู่ด้านบนกลางเล็กสองใบ
- เสียง ดิง เป็นชื่อเสียงที่เพิ่มเข้ามา ใช้เรียกกลองเล็กลูกที่มีเสียงสดใส กังวาน เช่นเดียวกับเสียงดิง ในวิชาเครื่องหนัง ตำแหน่งวางอยู่ด้านล่างทาง

ขวามือ(ใกล้กลองหลวง)

- เสียง ท่าง เป็นชื่อเสียงของกลองหลวง การใช้คำว่า ท่าง อธิบายถึงเหตุการณ์การใช้ได้ดังนี้

- เพื่อหลีกเลี่ยงคำไม่สุภาพ เช่น เสียง ตึงท่าง กับ ตึงต้าง นั้น คำหลังอาจร้องเพี้ยนเป็น ตีนตั่ง(ตัง) ซึ่งไม่สมควรใช้กับดนตรีในพิธีกรรม

ศาสนา

- เมื่อนำมาจดบันทึกเป็นโน้ตดนตรีไทย เสียง ท่าง ใช้ตัวย่อคือ ท ทำให้ดูแตกต่างกว่า ต(ต้าง) ซึ่งอาจทำให้ดูสับสนหากใช้ ต ปนกับเสียง ตู้บ-ตีะ-ติง อักษร ท ที่ใช้แทน ท่าง จึงให้ความชัดเจนได้ดีกว่าตามความเป็นจริงนั้น การเรียกชื่อเสียงกลองบริวารทั้งสามใบ คงไม่สามารถจะปรับเสียงได้ถูกต้องตามระดับเสียง(pitch) ได้สมบูรณ์แบบดั่งว่า ดังนั้นการนำชื่อเสียง ตู้บ – ตีะ – ติง มาใช้จึงเป็นการเรียกชื่อเสียงพอให้ได้เสียงใกล้เคียงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การจัดตำแหน่งกลองเล็กทั้งสามใบ ควรจะมีการคัดเลือก เป็นต้นว่า คัดเอาใบที่มีเสียงแหลมกว่าเพื่อน นำมาเป็นกลอง ลูกตีะ อีกสองใบซึ่งมีเสียงต่ำกว่า หากใบไหนดีแล้วได้เสียงกังวาน สดใสดีกว่าก็ให้เป็นกลอง ลูกติง ใบที่เหลือก็กำหนดให้เป็น เสียง ตู้บ หรือกลอง ลูกตู้บ จากนั้นจึงนำกลองทั้งสามใบมาวางให้อยู่ในตำแหน่ง ตามภาพดังนี้

ประโยชน์ของระบบเสียง ตู้บ – ตีะ – ติง –ท่าง

1. ทำให้ง่ายต่อการแต่งเพลง และออกแบบการใช้มือทั้งสองข้าง สะดวกต่อการออกเสียงและท่องจำ ดังตัวอย่างการวางเพลง (cadence) หรือการลงจบในเพลง “ปฐชาแก้วทั้งสาม” ซึ่งได้นำเอาระสวานจังหวะ / -- ตู้บ ตีะ / -ติง – ท / อันเป็นกระสวานยอดนิยมใช้ กันทั่วไปในดนตรีไทย-พื้นบ้าน และดนตรีแถบเอเชีย ดังตัวอย่าง ประโยควางเพลง 1-2-3 ซึ่งมีกระสวานที่เหมือนกันแต่ใช้ลูกนำประโยคต่างกัน

วางเพลง 1.

-- ล ม	- ม - ล	- ล ค ม	- ร - ค
-- เป็นบุญ	- กุ - ศล	- ส่งไปยัง	- กพ-หน้า
-- ดิง ดิง	- ดิง - ท	- ดิง ท ท	- ท - ตลิง
--LR	- L - R	- L R R	- R - ^L R

วางเพลง 2

วางเพลง 3.

-- ค ล	- ล ค ม	- ล ม ล	- ร - ค	-- ช ล	- ม - ร	- ล ม ม	- ร - ค
-- บุญ จุง	- จุง - พา	- คู่สวรรค์	- เมือง-บน	-- จุงเป็น	- มง-กล	- แก่ศรัทธา	- ชาว-บ้าน
-- ต๊ะ ดิง	- ดิง - ท	- ดิง ท ท	- ท - ตลิง	- ตู้บ ต๊ะ	- ดิง - ท	- ดิง ท ท	- ท - ตลิง
-- LR	- L - R	- L R R	- R - ^L R	-- LR	- L - R	- L R R	- R - ^L R

2. ใช้เป็นที่สังเกตในการนับจำนวนประโยคเพลง ดังตัวอย่างที่ การวางเพลง, การเจิง(เกรินนำ) และเนื้อเพลง บุญพระพุทธร,บุญพระธรรม และบุญพระสงฆ์ โดยใช้ลูก ดิง-ต๊ะ-ตู้บ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อเป็นหมุดหมายแสดงลำดับก่อนหลังของทำนองแบบนี้ จะทำให้ผู้ปฏิบัติไม่สับสนหากมีประโยคเพลงที่มีการซ้ำ(Sequence) ในลีลาที่เหมือนกัน หรือคล้ายกัน เป็นอีกวิธีหนึ่งในการช่วยให้งำทำนองและจำมือได้แม่นยำขึ้น

ข้อสังเกตที่น่าสนใจ ทำนองวางเพลง 1,2, และ 3 และ เจิลกลอง หรือ ทำนองที่คล้ายกัน อย่างนี้ในระบำกลองปฐาจากท้องถิ่นอื่น นับเป็นกระสวนจังหวะแบบดั้งเดิม (Original) นเป็นที่คุ้นหูของชาวเหนือในจังหวัดต่างๆ จนถึงชาวสระบุรี ที่มีเชื้อสายเป็นชาวเชียงแสนอพยพ ตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ 1 ในราชวงศ์จักรี (สัมภาษณ์: ดำรง เขียวสมอ, 2552)

3. สะดวกต่อการคิดออกแบบการวางมือซ้าย - ขวา ให้ดำเนินทำนองประสานสัมพันธ์กัน เป็นไปตามลำดับ ขั้นตอน ลื่นไหลไม่สะดุดมือ

4. ประโยชน์ในการแต่งเพลงอีกอย่างคือ การนำเอากลองลูก ดิง ใช้เป็นจุดพักมือ ก่อนที่จะแจกลูกออกทางซ้ายไปยัง เสียงตู้บ, ขึ้นบน ไปยังเสียง ต๊ะ หรือ ออกทางขวา เสียง ท่าง ที่กลองหลวง

ระบบเสียง กับ เทคนิคในการตีกลอง

เสียงกลองจะนำฟังมากน้อยประการใด นอกจากคุณภาพของกลองแล้ว ต้องอาศัยเทคนิควิธีในการตีกลอง ซึ่งสามารถนำมากล่าวโดยสรุปดังนี้

1. ระบบเสียง หากปรับกลองบริวารทั้งสามใบได้เสียงใกล้เคียงกับ ตู้บ-ต๊ะ-ดิง-ท่าง เสียงกลอง คงจะนำฟังมากยิ่งขึ้น

2. **ค้อน หรือไม้กลอง** เพื่อความคล่องแคล่ว ไม่ตีกลองควรมีขนาดเหมาะสมมือไม่หนักจนเกินไป (ประมาณไม่เกิน 200 กรัม หรือใกล้เคียง) ค้อนมือขวาอาจจะหนักกว่ามือซ้าย เล็กน้อย หรือหนักเท่ากัน

3. **การตีประคบบมือ** นอกจากตีแบบธรรมดาทั่วไปแล้ว การสร้างลีลาให้แก่คนตรีกลองปฐา ยังสามารถใช้วิธีการตีให้หลากหลายออกไป เช่น การประคบบมือ คือเมื่อไม้ตีถูกหนังกลองแล้ว จะไม่ให้ไม้ หรือค้อนกระดอนออกมา วิธีนี้จะหยุดความสั่นสะเทือนของหนังกลอง ใช้นี้ได้กับกลองลูกคู่ทุกใบ โดยเฉพาะกับเสียง ต๊ะ และ ตล๊ะ

4. **การตีลูกสะบัด (L'R)** วิธีการคือ มือซ้ายถือค้อนรอกอยู่ให้สูงจากหน้ากลองเล็กน้อย มือขวาถือค้อนสูงกว่ามือซ้าย เมื่อปล่อยมือพร้อมกัน เสียงจากมือซ้ายก็จะดังก่อนมือขวาเป็น ตล๊ับ, ตล๊ะ, ตลิ่ง แล้วแต่จะลงกลองใบไหน ตามหลักวิชาเครื่องหนังเรียกลูกเล่นแบบนี้ว่า แฟรม (Fram) ไม่ทราบชื่อเรียกในวงการดนตรีไทย-พื้นบ้าน แต่เห็นใช้กันทั่วไปในการรำกลองหลวง และกลองทัด คือก่อนรำนั้น จะลงค้อนแบบนี้ก่อน จากนั้นจึงค่อยเร่งจังหวะให้เร็วขึ้น จนกลายเป็นตีกลับมือ รำตามกันไป

5. จากลูกสะบัด ตล๊ะ,ตล๊ับ,ตลิ่ง สามารถพัฒนาต่อไปเป็นลูกพร้อม

6. นอกจากความดั่งที่เร้าใจแล้ว การแสดงออก(Expression) โดยการตี ให้เสียงกลองเป็นไปตามมโนภาพ ตามความคิด ตามความหมายของเพลง โดยใช้เทคนิค การประคบบ, กระทบ, ลงค้อนแรง-เบา ฯลฯ มีการเล่นแบบหนัก เบา ค่อย ดัง อย่างที่เรียกกันว่า ประด้างเสียงกลองให้ไพเราะ หรือเรียกอีกอย่างว่า มีรสมือในการบรรเลงนั่นเอง

ระบำ ปฐาแก้วทั้งสาม

เนื้อร้อง-ทำนอง-ลีลากลอง: ณรงค์ สมิทธิธรรม (ดัดแปลงจาก ระบำ วัดพระแก้วสุชาดาราม)

***เจี๊ยงกลอง 3 จบ

ปฐาพระพุทธรเจ้า	เป็นระบำแบบเบ้า	เพลงกลองปฐา
ขอปฐาพระธัมม์เหนือเกล้า	ที่ล้ำคุณ โลกเฮา	สืบสานกันมา (ล้ำคุณ อ่านว่า - ล้ำคุณ)
ขอปฐาพระสังฆะเจ้า	ที่สั่งสอนหมู่เฮา	เข้าวัดเข้าวา
วัดอารามเป็นที่พึ่งจาวบ้าน	เป็นวิหารธัมมะสงฆ์	องค์เณร (พึ่ง อ่านว่า - เป็ง)
ทำเพลง ภาวนา ปฏิบัติ ปรียัตติ อ่าเฮียน	บำเพ็ญเพียรกันจู้จู้คุณ	(ทำเพลง มาจากคำว่า บำเพ็ญ)
@เป็นบุญกุศล	ส่งไปยังภพหน้า	(เพียร อ่านว่า - เปียร)
@บุญจูงจูงพา	คู่สวรรค์เมืองบน	
@จูงเป็นมงคล	แก่ศรัทธาจาวบ้าน ฯ	(พา อ่านว่า - ปา)*** (ย้อนต้น***เล่นซ้ำ 3 รอบ)

ระบำ ปูชาแก้วทั้งสาม

เนื้อร้อง-ทำนอง-ลีลากรอง: ณรงค์ สมิตธิธรรม (ดัดแปลงจาก ระบำ วัดพระแก้วคอนเ้าสุชาคาราม)

เชิง 1.

----	- ดิง - ท	--- ท	--- ท	--- ดลิ่ง	- ดิง - ท	- ดิง ท ท	- ท - ดลิ่ง
----	- L - R	--- R	--- R	--- ^L R	- L - R	- LRR	- R - ^L R

เชิง 2.

--- ต๊ะ	- ดิง - ท	--- ท	--- ท	--- ดลิ่ง	- ดิง - ท	- ดิง ท ท	- ท - ดลิ่ง
----	- L - R	--- R	--- R	--- ^L R	- L - R	- LRR	- R - ^L R

เชิง 3.

--- ตู๊ป	- ดิง - ท	--- ท	--- ท	--- ดลิ่ง	- ดิง - ท	- ดิง ท ท	- ท - ดลิ่ง
--- L	- L - R	--- R	--- R	--- ^L R	- L - R	- LRR	- R - ^L R

ปูชาพระพุทธร

----	- ม ซ ล	-- ซ ม	-- ด ร	- ล ด ม	- ด - ร	- ซ ม ซ	- ด - ร
----	- ปู่- จา	-- พระพุทธร	-- ธ เจ้า	- เป็นระบำ	- แบบ-เบ้า	- เพลง-กลอง	- ปู่- จา
----	- ตู๊ป-ดลิ่ง	-- ดิง ท	-- ดิง ท	- ดิง ดิง ต๊ะ	- ต๊ะ-ดลิ่ง	- ดิง - ท	- ดิง - ท
----	- L - ^L R	-- LR	-- LR	- LRL	- R - ^L R	- L - R	- L - R

ปูชาพระธรรม

--- ม	- ม ซ ล	-- ซ ม	-- ด ร	- ด ม ม	- ด - ร	- ล - ล	- ล ด ร
--- ขอ	- ปู่- จา	-- พระธรรม	-- เหนือเกล้า	- ที่ คำ คุณ	- โลก- เฮา	- สืบ-สาน	- กั้น-มา
--- ดลิ่ง	- ตู๊ป-ดลิ่ง	-- ดิง ท	-- ดิง ท	- ดิง ดิง ต๊ะ	- ต๊ะ-ดลิ่ง	- ดิง - ท	- ดิง - ท
--- ^L R	- L - ^L R	-- LR	-- LR	- LRL	- R - ^L R	- L - R	- L - R

ปูชาพระสงฆ์

--- ม	- ม ซ ล	-- ซ ม	-- ด ร	- ซ ม ซ	- ด - ร	- ซ ม ซ	- ม - ร
--- ขอ	- ปู่- จา	-- พระสงฆ์	-- ณะ เจ้า	- ที่สั่ง สอน	- หมู- เฮา	- เข้า-วัด	- ฟัง-ธรรม

---ตลื้อบ	-ตื้อบ-ตลิ่ง	--ติ่ง ท	--ติ่ง ท	-ติ่ง ติ่ง ต๊ะ	-ต๊ะ-ตลิ่ง	-ติ่ง - ท	-ติ่ง - ท
--- ^L R	-L - ^L R	--LR	--LR	-LRL	-R - ^L R	-L - R	-L - R

---ซ	-ม-ร	-ลุดล	-ม-ร	---ซ	-ม-ซ	-ซมซ	ลม-ร
--วัดวา	-อา-ราม	-เป็นที่เป็ง	-ชาว-บ้าน	---เป็ง	-วิ-หาร	-ธัม มะสง	ฆะองค์-เณร
--ต๊ะ ตื้อบ	-ต๊ะ-ตื้อบ	-ติ่งติ่งต๊ะ	-ต๊ะ-ตลิ่ง	---ตื้อบ	-ต๊ะ-ตื้อบ	-ติ่งติ่งต๊ะ	ต๊ะติ่ง-ตลิ่ง
--LL	-R - L	-RLR	-L - ^L R	---L	-R - L	-RLR	LR - ^L R

----	-ลุดร	---ม	--คร	---ซ	-ร-ม	-ซรม	-ลุดร
----	-พำ-เพง	--ภา	--วนา	---ปะ	-ฎิ-บัติ	-ปะริยัติ	-อ้ำเสียน
----	-ตื้อบ-ตลิ่ง	---ท	--ติ่ง ท	---ตลิ่ง	-ตื้อบ-ต๊ะ	-ตื้อบต๊ะ ต๊ะ	-ต๊ะ-ตลูป
----	-L - ^L R	---R	--LR	--- ^L R	-L - R	-LRR	-R - ^L R

วางเพลง 1.

---ซ	-ม-ร	-คซล	-ค-ร	--ลุม	-ม-ล	-คซล	-ร-ค
---บ่า	-เพ็ญ-เพียร	-กั้น จู ผู้	-จู-คน	-เป็นบุญ	-กุ-ศล	-ส่ง ไป ยัง	-ภพ-หน้า
--ตลื้อบ	-ตื้อบ-ต๊ะ	-ตื้อบต๊ะ ต๊ะ	-ต๊ะ-ตลิ่ง	--ติ่ง ติ่ง	-ติ่ง - ท	-ติ่ง ท ท	-ท-ตลิ่ง
--- ^L R	-L - R	-LRR	-R - ^L R	--LR	-L - R	-LRR	-R - ^L R

วางเพลง 2.

--ค ล	-ลุดม	-ลุมล	-ร-ค	--ซล	-ม-ร	-ล,,,	-ล-ค
-บุญ จุ่ง	-จุง-พา	-สู่สวรรค์	-เมือง-บน	--จุงเป็น	-มง-คล	-แก่ศรัทธา	-ชาว-บ้าน
--ต๊ะ ติ่ง	-ติ่ง - ท	-ติ่ง ท ท	-ท-ตลิ่ง	--ตื้อบ ต๊ะ	-ติ่ง - ท	-ติ่ง ท ท	-ท-ตลิ่ง
--LR	-L - R	-LRR	-R - ^L R	--LR	-L - R	-LRR	-R - ^L R

หมายเหตุ

1. เนื้อร้อง คำใดที่เขียนตามรูปอักษร ไม่ได้เขียนตามเสียงพูด ควรใช้เสียงอ่านตามแบบเมืองเหนือ เช่น คำคุณ-ก่าคุณ (มีคุณในการช่วยเหลือ)
2. โน้ตทำนอง (melody) วางไว้พอเป็นสังเขป ไม่ได้ลงรายละเอียดในการร้อง การเอื้อนทำนอง
3. ควรมีการร้อง (หมู่) ประกอบการฝึก และการแสดง จะทำให้มือกลองตีได้แม่นยำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง. (2549). **คู่มือท้องถิ่นปูจาสะบัดไชย.**

ลำปาง: สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง.

ณรงค์ สมิตธิธรรม. (2550). บทเพลงกลองปูจา “ระบำวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาคาราม”

ปรากฏ ใจดี. (2549). **กลองปูจาจังหวัดลำปาง.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต

วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ความหมายของก่องปู้จา

ความหมายของก่องปู้จา

“ก่องปู้จา” เป็นคำประสมระหว่างคำไทยแท้ (กลอง) กับคำบาลีสันสกฤต (ปู้จา มีรากศัพท์ จาก ปูชฺ ชาติ ในความหมายว่า บูชา) ภาษาล้านนา เขียนว่า (.....) อ่านออกเสียงว่า ก่องปู้จา หรือ ก่องปู้จา มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ (2539: 17) ให้ความหมาย กลองปู้จา (ก่องปู้จา) ไว้ว่า กลองปู้จา (ก่องปู้จา) น.กลองเพล (ใช้ตีบอกถึงเวลาพระฉันเพล)

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง (ม.ป.ป.: 113) ให้ความหมาย ก่องปู้จา ไว้ว่า ก่องปู้จา เป็นเครื่องดนตรีที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในพิธีการทางศาสนา ของพุทธศาสนาตามความเชื่อของชาวพุทธ โดยเฉพาะการใช้ก่องปู้จาเป็นอาณัติสัญญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญต่างๆ

สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง (2551: 5) ให้ความหมายไว้ว่า คือ กลองหลวงบูชา ในเรือนกลองมีกลองเสียง เรือนน้ำเต้าจาริกยันต์ คาถาอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นคนตรีชนิดเครื่องกระทบประเภทเครื่องหนัง ใช้ตีบรรเลงด้วยท่อนไม้ หรือค้อนไม้ตีกลอง

สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง (2551: 7) ให้ความหมายไว้ว่า คือ กลองหลวงที่ใช้ในฝ่ายศาสนจักร คู่พิธีกรรมของวัด มีลักษณะติดตั้งถาวรอยู่กับที่ บางวัดสร้างหอกกลองหลวง บางวัดก็รวมหอกกลองกับหอคัมภีร์ องค์ประกอบสำคัญของกลองปู้จาดัดเป็นดนตรีประเภทเครื่องกระทบ สร้างเรือนกลองด้วยท่อนไม้ใหญ่เจาะกลวงกลางมีเส้นผ่าศูนย์กลางโตราวหนึ่งหลา ยาวราวหลาครึ่ง หุ้มขึงด้วยหนังสัตว์เป็นเครื่องดนตรีแบบกลองชุด ประกอบด้วย กลองหลวง หรือกลองใหญ่ และกลองบริวารที่เรียกว่า กลองลูกคู่บ สำหรับไล่เสียงได้

ทองทวี ศพิมสาร (2530: 8) ให้ความหมายไว้ว่า กลองที่ดีเนื่องจากวันสำคัญสำหรับชาวพุทธ เพื่อเป็นพุทธบูชา แสดงการบอกกล่าว ป่าวประกาศ สัญญาณให้ทราบว่าเป็นวันสำคัญ เหตุการณ์สำคัญ เป็นสื่อกลางความหมาย

สรุปได้ว่า ก่องปู้จา หมายถึง กลองที่พุทธศาสนิกชนสร้างไว้บนหอกกลองของวัดประจำหมู่บ้าน ใช้ตีเพื่อเป็นพุทธบูชา ให้สัญญาณป่าวประกาศวันสำคัญทางศาสนา หรือเหตุการณ์สำคัญต่างๆ

ประวัติห้องปูจา

สำนวนที่ 1

ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอนันตยศ ได้ถวายการรับเสด็จพระนางจามเทวีสู่นครเขลางค์ สมเด็จพระเจ้าอนันตยศมีพระประสงค์จะใคร่กระทำปัจจุสนองพระคุณพระราชมารดาของพระองค์ จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งให้ช่างกระทำงานต่างๆ แต่ล้วนช่างไม้และช่างวาดเขียนแกะสลักเป็นต้น ให้มาทำปราสาทไม้่อเป็นที่สำหรับโสรจสงกรานมแห่งพระราชมารดาของพระองค์และโปรดให้ชาวเครื่องต้น ตกแต่งเครื่องราชูปกรณ์สำหรับราชาภิเษก แล้วจึงเชิญพระนางเจ้าจามเทวีพระราชมารดาของพระองค์ให้ประทับนั่งเหนือกองแก้ว ให้สงกรานพระเศียรเกล้า ด้วยน้ำอันเจือด้วยน้ำส้มสำหรับชำระมลทิน แล้วจึงให้สงกรานด้วยน้ำหอม ต่อมาภายหลัง ลำดับนั้นจึงให้พราหมณาจารย์ถือ พระสุวรรณภิงคารอันเต็มไปด้วยน้ำเป็นมงคล แล้วหลั่งลงเหนือพระเศียรเกล้าของพระนางเจ้าแล้วถวายพระพร แล้วมอบถวายสิริราชสมบัติของพระองค์กระทำราชเทวีภิเษก ในขณะนั้น จึงให้ เถลิงฉลองด้วยกลองอุ่นเมือง “พิฆาตมหาพิชัยเถรี” บันลือลั่นเอิกเกริกก้องไกลาหล ดุเสียงบันลือลั่นสนั่นก้องกระหึ่มแห่งเมฆในท้องพระมหาสมุทรฉะนั้น

สำนวนที่ 2

ยุคสมัยพระยาภูแสนชั้นราชันดดา ตั้งเมืองเชียงแสนวงศ์เงินยางขึ้นแทนที่พงสาวดารเชียงแสน โยนกนาคพันธุ์เก่า ในสมัยพระองค์ก็ได้พบไม้ขนชูขนาดใหญ่ ไหลตามแม่น้ำของ (โขง) มาติดเกาะดอนแทน ชาวพื้นถิ่นไทย โยนกเชียงแสนถือว่าเป็นนิมิตดีในการก่อกองปูจาประจำเมือง พระยาแสนภู จึงโปรดให้มีการสร้างก่อกองปูจา 3 ใบ เป็นกลองคู่ตำแหน่งเมืองเชียงแสน เชียงราย และเชียงใหม่

สำนวนที่ 3

ยุคหอคำนครลำปางสร้างตำนานวัดศรีล้อมและสร้างเจดีย์วัดป่าตันกุ่มเมือง มีบททำนายอนาคตตำแหน่งวัดสะคือเมืองขยายแผ่ความเจริญรุ่งเรืองของนครหอคำคลุมปริมณฑลเวียงไชย ถึงวัดพระธาตุลำปางหลวง ยุคนี้มีการสร้างก่อกองปูจาตำแหน่งวัดอนาคตตำนานสะคือเมืองที่มีตำนานว่าเป็นกลองที่มียันต์คาถาในลูกน้ำเต้าที่แขวนซ่อนอยู่ในเรือนกลอง เมื่อมีการตีก่อกองปูจาเมื่อใด เสียงกลองจะสาธยายมนต์กังวานไปถึงดอยขุนตาล (ขุนตาน) นับเป็นกลองคู่ตำนานยุคกษัตริย์ประเทศฝ่ายเหนือ

ต้นกำเนิดก่อกองปูจา

ในสมัยก่อนมีกลองชนิดหนึ่งที่ใช้ตีเพื่อการออกศึกเรียกว่า “กลองไชยมงคล” มีลักษณะคล้ายก่อกองปูจา (ก่อกองปูจา) ในปัจจุบันแต่กลองลูกคู่บออยู่ทางขวามือ ใช้ตีในการออกศึกหรือพิธีกรรมที่สำคัญในการ

ออกศึก มีหลายทำนอง เช่น ออกศึก ชนะศึก ฝนแสนห่า สุธรรม ฯลฯ หลังจากที่ฝ่ายการทำศึกแล้วจะไม่ นิยมนำกลองมาไว้ที่บ้าน จะนำไปไว้ที่วัด เพราะผ่านการทำศึกจะมีคราบเลือดและความเชื่อเกี่ยวกับผี ใน คราวต่อมาเมื่อบ้านเมืองผ่านพ้นจากการทำศึก กลองไชยมงคลที่อยู่วัด จึงได้มีการดัดแปลงเพื่อตีบูชาธรรม โดยการย้ายกลองลูกคู่ขึ้นมาไว้ทางซ้ายมือ และใช้ตีประกอบการเทศน์ หรือวันโกน วันพระหรือใช้ตีเพื่อ บอกเหตุการณ์ต่างๆ ในหมู่บ้าน จึงเรียนชื่อว่า “กลองปฐา”

ปัจจุบันก้องปฐาพบมากในเขตเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และที่สุด คือ ลำปาง เพราะว่าลำปางเป็น เมืองหน้าด่านของทางเหนือสมัยก่อน ต้องทำศึกกับข้าศึกศัตรูที่เข้ามารุกราน ทำนองที่นิยมบรรเลงกันมาก คือ สาวหลับเตื่อะ เตื่อขบตุ้ ล่องน่าน สุธรรม ฝนแสนห่า ฯลฯ

อนึ่ง มีบางพื้นที่ได้ดัดแปลงกลองไชยมงคลให้เล็กลงเพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายเป็น “กลอง สะบัดไชยแบบลูกคู่บ” หรือ “กลองสะบัดไชยโบราณ” และมีบางพื้นที่ได้ดัดแปลงไปอีกคือ ตัดกลองลูกคู่ บออก เป็น “กลองสะบัดไชย” ที่พบเห็นมากในปัจจุบันใช้ตีทำนองชนะศึก คือ ทำนองที่เมื่อทำศึกชนะแล้ว ตีกลับเมืองแสดงความฮึกเหิม ส่วนทำนองออกศึกนั้น ตีค่อนข้างเร็ว ใช้สะบัดไชยแบบลูกคู่บ ตีทำให้เกิด ความฮึกเหิมก่อนทำศึก

ตำนานก้องปฐา

นางนงนุช ป้าเจียว (2551: 29) กล่าวถึงตำนานก้องปฐาไว้ดังนี้

ตำนานจังหวัดลำปาง

มียักษ์จะมากินคนทุกๆ 7 วัน พระอินทร์จึงลงมาช่วย โดยสร้างกลองใบหนึ่งขึ้นมา และสลัก คาถาว่า “วะ” เป็นรูปวงกลมไว้ในตัวกลอง คราวที่ผู้หญิงนางหนึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ถูกยักษ์กิน พระอินทร์จึง เอนางไปซ่อนไว้ภายในกลอง คนต่างช่วยกันตีกลอง เสียงของกลองดังกระหึ่มออกมาเป็นคาถา “วะ” มี ลักษณะเป็นคลื่นเสียงกระจายเป็นวงกลมไป ยักษ์ทนฟังไม่ได้จึงหนีไปและไม่มากิน คนอีก

ตำนานพ่อหนานก้องแก้ว

บ้านยางอ้อย อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

มียักษ์จะมากินคนทุกๆ 7 วัน พระอินทร์จึงลงมาช่วย โดยสร้างกลองใบหนึ่งขึ้นมา และสลัก คาถาว่า “วะ” เป็นรูปวงกลมไว้ในตัวกลอง คราวที่ผู้หญิงนางหนึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ถูกยักษ์กิน หญิงนางนั้น หนีเข้าไปซ่อนในกลอง หลังจากกลับไปจากวัดกราบพระ ยักษ์เสาะหาเท่าไรก็หาไม่เจอกลับไปพบตุ๊กตะ ปลุกกล้วยพันหวี ตุ๊กตะจึงแบ่งให้ยักษ์กินจนอิ่มและจากไปโดยไม่กินคน

ตำนานอื่น

ในครั้งอดีตบ้านเมืองมีความสงบสุข ต้องกลีบกลายเป็นเมืองที่มีแต่ความหวาดกลัว เมื่อมียักษ์ตนหนึ่งมาปรากฏตัวยังโลกมนุษย์ เมื่อยักษ์ได้เห็นมนุษย์ก็เลยจับมนุษย์กินสัปดาห์ละ 1 คนหรือสัปดาห์ละ 1 คน โดยยักษ์ตนนี้เป็นยักษ์ดาทัพย์ มนุษย์จะไปซ่อนที่ไหนยักษ์ก็เห็นหมด เมื่อเป็นดังนั้นมนุษย์ก็เลยตีกลองร้องไปว่าไปยังสวรรค์เบื้องบนเพื่อให้พระอินทร์ยรมราชได้ยิน ความรู้ไปถึงหูพระอินทร์ยรมราช ก็เลยใช้ดาทัพย์มองมายังโลกมนุษย์ ก็มาพบยักษ์กำลังกินมนุษย์อยู่พอดี ก็เลยเข้าใจถึงความทุกข์ของมนุษย์ จึงแปลงกายเป็นมนุษย์ธรรมดาลงมาวันสัปดาห์ที่ยักษ์กินมนุษย์เมื่อไปเจอยักษ์กำลังกินมนุษย์แล้ว 1 คน แต่วันนี้ยักษ์จะกินอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้หญิง แต่พระอินทร์ยรมราชในร่างมนุษย์ไม่ยอม จึงเกิดการท้ากันขึ้นมา โดยพระอินทร์ยรมราชได้ท้าว่า ถ้าคราวหน้าถ้าเจ้ามากินผู้หญิงคนนี้ได้อีกข้าจะให้เจ้ากินมนุษย์ทั้งหมดเลย แต่ถ้าเจ้าหานางไม่เจอให้เจ้านั้นกลับไปยังเมืองของท่านซะ เจ้ายักษ์ได้ยินดังนั้นก็รับคำท้าเพราะเจ้ายักษ์รู้ว่าตัวเองว่ามีดาทัพย์เอาซ่อนอย่างไรเจ้าก็หาเจอ ดังนั้นพระอินทร์ก็เลยสร้างคาถาเรียกว่า “วะพันตัว” โดยท่องกำกับไว้ที่ขอบกลองทั้ง 4 ใบ แล้วเอานางนั้นไปซ่อนไว้ใน ตัวกลอง พอวันสัปดาห์ที่ยักษ์จะมากิน พระอินทร์ได้แปลงกายเป็นมนุษย์มาตีกลองเป็นคาถาธรรมว่า “พุทธ โธ กันหะ ธรรม โม กันหะ สังโฆ กันหะ” คาถานี้จะทำให้ยักษ์มองไม่เห็นนางในตัวกลอง ยักษ์มองอย่างไรก็มองไม่เห็นก็เลยแพ้ในครั้ง นี้ ก็กลับไปยังเมืองด้วยความอับอาย เมื่อยักษ์กลับเมืองไปแล้ว พระอินทร์ก็ขึ้นไปยังกลองแล้วบอกให้มนุษย์ว่านี่แหละ “กลองโย” ของพวกเจ้า แล้วก็หายตัวไป

กลองโย สมัยก่อนก็คือ ก่องปู้จา (ก่องปู้ชา) ในสมัยปัจจุบันนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

พิธีกรรมเกี่ยวกับกองปู่จา

พิธีกรรมการสร้างกองปู่จา (กองปู่จา)

นงนุช ป่าเขียว (2551: 30-31) กล่าวไว้ว่า

1. การตัดไม้

สถาปนากองปู่จาจะเลือกเข้าไปตัดไม้กันเฉพาะเดือนคู่ (เดือนยี่-สี่-หก-แปด-สิบ-สอง) วันข้างแรมเท่านั้น โดยจะต้องหาวันที่เหมาะสมตามคติโบราณ ปัจจุบันไม้ที่ใช้ทำลงจะใช้ไม้สักกับไม้ประดู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีไม้อื่นตามที่สลาจะหาได้ด้วย ก่อนจะตัดไม้สลาทั้งหลายต่างทำเอ่ยปากชวน “มอด” ซึ่งเป็นสัตว์กินไม้ให้ช่วย

“มาช่วยกันตัดไม้ มิ่งไม่มาตัดด้วยกัน ไม่ให้มิ่งกิน” เป็นเคล็ดโบราณที่สลาทำกองปู่จายืนยันว่า หากเรียกมอดไม้ไปช่วยด้วยทุกครั้ง ไม้ที่นำมาใช้ทำลงจะไม่ถูกมอดแมงรบกวนภายหลัง

และเมื่อลงมือจะตัดไม้จะต้องนำข้าวตอกดอกไม้จัดทำขึ้นตั้ง ทำพิธีเชิญเทพบุตร เทวดาออกจากต้นไม้ไปก่อนแล้วจึงลงมือตัดได้

2. การจัดทำขึ้นตั้ง

ขึ้นตั้งประกอบด้วย สวดยหรือกรวยดอก 8 สวดย, สวดยพลู 8 สวดย, ข้าวเปลือก 1 ถุง, ข้าวสาร 1 ถ้วย โดยใส่ผ้าขาวผ้าแดงไว้ในถ้วยข้าวสารด้วย, กล้วย 1 เครือ, มะพร้าว, เงินขึ้นตั้ง 32.-บาท บางที่ใช้ 15.-บาท สลิ่ง, เบี้ย หรือเปลือกหอย 32 อัน, หมาก 1 โหม, เหล้าขาว 1 ขวด, ข้าวตอกและน้ำขมิ้นส้มป่อย 1 ขัน

ตามความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันมา ข้าวสารที่นำมาขึ้นตั้ง จะต้องเป็นข้าวที่สีใหม่ ไม่มีผู้หญิงแตะต้อง ส่วนหลักก็จะต้องรินเข้าหาตัว ถือเป็นเคล็ดความเชื่อของสลาทั้งหลายทำตามกันมา

3. การเลือกหนังหุ้มกลอง

หนังที่จะนำมาใช้หุ้มหน้ากลอง คือ หนังวัว หนังควาย โดยการเลือกหนังมาขึ้นกลองนั้น ครูกกลองจะไม่เอา “หนังตาย” คือ หนังของวัวควายที่เป็นโรคตายหรือถูกระชนตายมาใช้ หนังที่ดีต้องเป็น “หนังสด” คือ ฆ่าวัวควายแล้วเอามาทำหนังกลองทันที ผิวหน้าของกลองจะมันสวย วัวควายที่เป็นมะเร็งที่ผิวหนัง หนังจะเป็น “สาร” หรือ “ขึ้นเม็ด” ใช้ได้ไม่นาน

4. การย่ำหนังกลอง

ก่อนที่สลาจะขึ้นหน้ากลองต้อง “ย่ำหนังกลอง” ก่อน โดยมีสูตร คือ ใช้เหล้า (เถื่อน) กับข่าแก่หนึ่งไวนานประมาณ 10-20 ชั่วโมง จากนั้นใช้ก้อนทุบเพื่อให้หนังอ่อนตัว ส่วนการผสมเหล้าเพื่อไม่ให้แมลงมาวางไข่ในหนังโดยเฉพาะแมลงวัน เมื่อหนังแห้งดีแล้ว จะวัดระยะวาง หลัก “แซ่” สลาจะออกแบบ

ใส่แซ่เป็นหมุดตอกลงไป 1 แฉว หรือ 2 แฉวตามความคิดของคนที่เห็นว่าสวยงาม “แซ่” ที่ตอกลงเดียว เรียกว่า “หลักแฉวเดียว” หากตอกลงสองแฉว เรียกว่า “กระทุ้งนอกใน”

5. การขึ้นกลอง

การจะขึ้นกลอง สล่าจะต้องหาวันหรือฤกษ์เพื่อทำการขึ้นกลอง โดยจุดธูป 5 ดอก ขออนุญาต ครู ปักเสา 4 ต้นตอกลงไปในดิน 1 เมตร จึงนั่งหน้ากลองทุกด้านกับหลักไม้ขึ้นด้วยเชือกในตอน โดยใช้ ลิ่มตริงตอกลิ่มวันละชนิดให้หนังตึงขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนหนังตึงได้ที่ จึงตอกหนังเข้ากับกลอง กลองที่ตึงได้ที่ เมื่อตีเสียงจะดังกังวาน วิธีนี้ไม่ทำให้หนังสะดุ้ง หรือหนังหยุคขยายตัวโดยฉับพลัน ถ้าหนังตึงไม่ ถึงที่ เมื่อนำกลองไปใช้สักระยะ หนังที่ขยายตัวไม่ถึงขนาด จะหย่อนตัวลง ทำให้เสียงกลองที่ตีเสียงดังไม่ไพเราะ

6. หัวใจก่องปู้จา

ก่องปู้จา (ก่องปู้จา) เป็นกลองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งระหว่างวัดกับชุมชนในอดีต แม้ปัจจุบันจะลดบทบาทความสำคัญลงไปบ้าง แต่ก่องปู้จาก่อนที่จะหุ้มกลองด้วยหนังที่เตรียมไว้ต้องทำการบรรจุ หัวใจกลองไว้ข้างในตัวกลอง แขนงอยู่ในตัวกลองจุดเดียวกับที่หลักกลางห้อยกลอง

หัวใจกลองทำจาก “น้ำเต้า” หรือ “บ้าน้ำ” ข้างในใส่ของมีค่า พระ แก้ว แหวน เงิน ทอง และใส่ ด้ายและเข็มเพิ่มลงไป ใส่ด้ายเพื่อมัดใจคนที่ได้ยินเสียงกลอง ส่วนเข็ม เพื่อให้คนที่ได้ยินแล้วตั้งใจให้เข้ามาหา ปิดด้วยแผ่นยันต์ (ผ้ายันต์) บนผ้าขาว สมัยก่อนรัดด้วยหวาย ปัจจุบันใช้เชือกหรือลวดตามความ สะดวก และคาถาบรรจุลงในน้ำเต้า คาถาที่นิยมที่สุดคือ

- 6.1 คาถาหัวใจพระเจ้า
- 6.2 คาถามหานิยม
- 6.3 คาถากันขี้ด
- 6.4 คาถาไก่แก้วกู่กลูก
- 6.5 คาถาก้องแสนเสียด

7. โฉลกก่องปู้จา (ก่องปู้จา)

บุคคลใดจะสร้างก่องปู้จา (ก่องปู้จา) ให้ได้ลักษณะที่เป็นมงคล ให้วัดเอาหน้ากลองได้ขนาดเท่าใดแล้ว ให้แบ่งเป็น 8 ส่วน ได้เท่าใดแล้วเอา 3 คู่ แล้วเอา 8 หาร ถ้าได้เศษ ทายได้ดังนี้

เศษ 1 ชื่อว่านันทเกรี ดีเมื่อใด เกิดปีติยินดีแก่ผู้ที่ได้ยินเสียงกลองนั้น

เศษ 2 ชื่อว่าวิโยคเกรี ดีเมื่อใด ผู้ที่ได้นั้นก็ไม่เกิดความปีติยินดี

เศษ 3 ชื่อว่าเดชเกรี ดีเมื่อใด ก็เกิดความชื่นชมยินดี

เศษ 4 ชื่อว่า มรณเกรี ดีเมื่อใด จิตใจไม่ชื่นชมยินดี

เศษ 5 ชื่อว่า ชัยเกรี ดีเมื่อใด ใจกล้า ขอดังหน้าราชการ

เศษ 6 ชื่อว่าอุปวเกรี ดีเมื่อใด ย่อมให้หวาดวิตกกังวล

เศษ 7 ชื่อว่ามงคลเกรี ดีเมื่อใด ย่อมทำให้หายเสียดังทุกข์โทษ เกิดปราโมทย์ยินดี
เศษ 0 ชื่อว่าโกธเกรี ดีเมื่อใด ย่อมให้โทษโทษเกือกัน

8. การถวายก่องปูจา

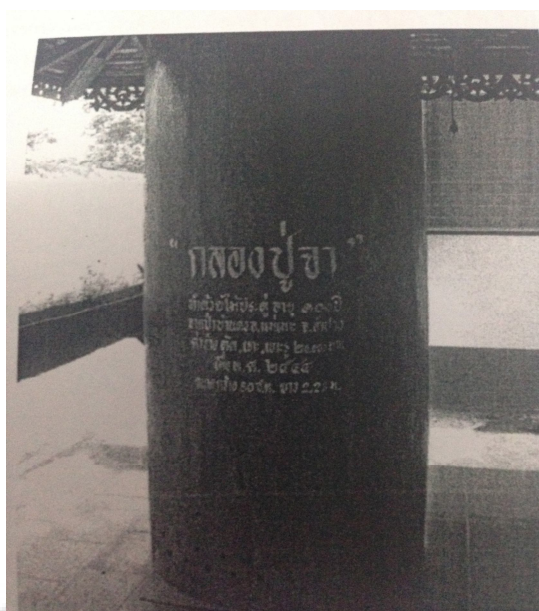
การถวายก่องปูจาแก้วดี จะมีการเชิญผู้มียศศักดิ์มาเป็นประธาน แล้วให้คนถือเครื่องมือเป็นต้นว่า หอก ดาบ มีด ขวาน และคิมปากนกแก้ว ตั้งค่านอยู่ที่ประตูวัด เมื่อกลองมาถึงก็จะมีผู้ถามผู้นำกลองว่า “เมื่อเอากลองมาไว้วัดแล้ว จะมีประโยชน์อันใด” ฝ่ายผู้นำกลองมาจะชี้แจงถึงความสำคัญของกลองนี้ว่า “เป็นกลองศักดิ์สิทธิ์ที่จะนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง และกลองนี้ยังจะช่วยรักษาบ้านเมือง ป้องกันข้าศึกศัตรู ทั้งยังจะช่วยรักษาค้ำชูพระพุทธศาสนามั่นคงอยู่ในบ้านเมืองอีกด้วย”

เมื่อชี้แจงกันเสร็จแล้ว จะมีผู้นำเครื่องบูชาประกอบด้วย ข้าวตอกดอกไม้ ออกไปรับและนำคิมปากนกแก้วคิมก่องปูจาเข้ามาสู่วัด จากนั้นจะมีการนำกลองไปติดตั้งแขวนไว้อยู่ “ก้างก่อง” หรือ ฐานกลอง บนหอกลอง บางวัดรวมหอกลองกับหอคัมภีร์ (ปัจจุบัน อยู่กับ หอระฆังชั้นล่าง) ติดตั้งถาวร ไม่มีการเคลื่อนย้าย และ “หอธรรมถือเป็นเขตพุทธสถานต้องห้ามสำหรับอุบาสิกา หรือสตรีเพศใดๆ ตีกลองบูชา” (ศักดิ์ (ศักดิ์) รัตตชัย, 2551: 7)

9. พิธีบูชาขันครุ

ศักดิ์ (ศักดิ์) รัตตชัย (2551: 6) กล่าวไว้ว่า

“...การขึ้นขันครุก่องปูจายังไม่เคยพบ เว้นแต่ยันต์คาถาเปลือกน้ำเต้าที่แขวนไว้ในเรือนกลอง เป็นพิธีกรรมฝ่ายสงฆ์และส่ากลอง แต่ก็พบผู้สืบทอดการตีก่องปูจาจากครูฆ้องกลองแบบชาวบ้าน อันมีสุราด้วย เครื่องขันครุบางสำนัก เช่น สวดยหมาก 8 สวดย สวดยดอกไม้ธูปเทียน 8 ก้าน หมากพันสาม กล้วยเครือ ข้าวแต่น ข้าวเปลือก บุหรี่ เหล้าขวด เงิน 12.-บาท มรดกสืบทอดขันครุเจิง (เจิง) ศิลปะโบราณเช่นปี่ขันครุ ฝ้ายยันต์ เครื่องราง ฯลฯ

รูปไม้ประคู้ใช้ทำก้องปู่จา (ก้องปู่จา) ที่วัดพระเจ้าทันใจ

ลักษณะและอุปกรณ์ตีก้องปู่จา

ลักษณะของก้องปู่จา

ก้องปู่จาเป็นกลองชุด ชุดหนึ่งประกอบด้วย

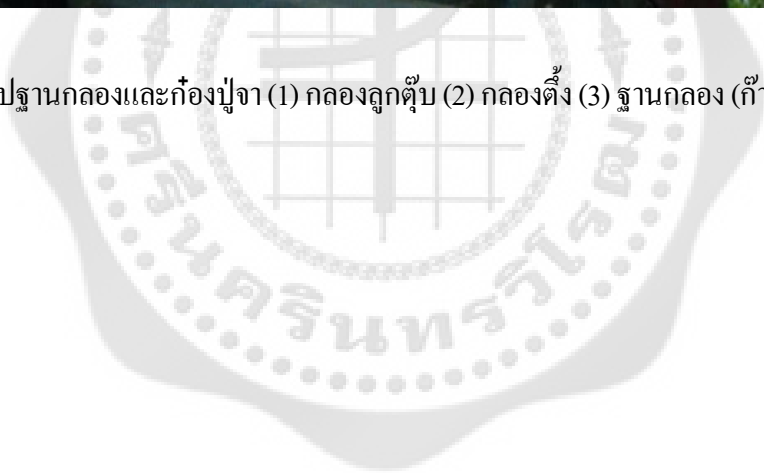
1. กลองโอบใหญ่ 1 โอบ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอย่างต่ำประมาณ 1 เมตร หรือ “เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 24-36 นิ้ว(สุดแต่จะหาได้)” (ทองทวี ยศพมสาร. 2530: 8) สูง ยาวประมาณ 1 เมตร ถึง 2.50 เมตร ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้สัก ไม้ประคู้ ไม้ดอกแก้ว เจาะกลางให้กลวง หุ้มด้วยหนังวัวควาย มีชื่อเรียกว่า “กลองตั้ง” หรือ “กลองตั้ง”

2. กลองลูก 3 โอบ แต่ละโอบเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 25-50 เซนติเมตร ยาวประมาณ 50-60 เซนติเมตร ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้สัก ไม้ประคู้ ไม้ดอกแก้ว เจาะกลางให้กลวง หุ้มด้วยหนังวัวควาย มีชื่อเรียกว่า “กลองต้อบ, กลองต้อบ, หรือ กลองลูกต้อบ” สำหรับตีเพื่อให้เกิดเสียงที่ชัดเจนทำให้เกิดท่วงทำนองที่ไพเราะ

รูปฐานกลองและก้องปูลา (1) กลองลูกตุ้ม (2) กลองตั้ง (3) ฐานกลอง (ก้างก้อง)

อุปกรณ์ในการตีทองปฐา

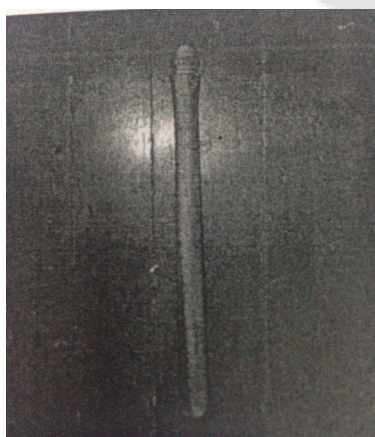
อุปกรณ์ในการตีทองปฐา ประกอบด้วย

1. **ไม้ตีกลองใหญ่** หรือ กลองตั้ง นิยมใช้ไม้ “เก้าตีนตั้ง” เป็นไม้เถามีปุ่ม หรือจะใช้ไม้ไผ่ ไม้มะขาม นำมาเหลาเป็นปุ่มตรงปลาย ยาวขนาด 1 ฟุต หุ้มด้วยผ้า (เหลือง) ทับเป็นชั้นๆ ให้น้ำ ทำให้อยู่ดี ทุ้มกังวาน ส่วนมากใช้ผู้ตี 3 คน ผลัดกันคนละ 1 เที้ยว

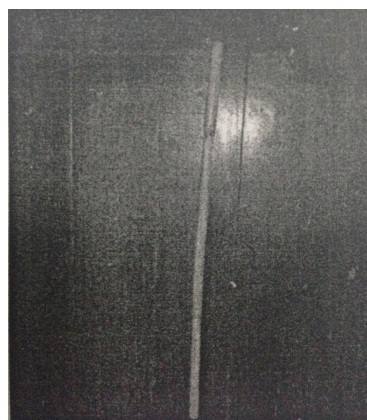

รูปไม้ตีกลองใหญ่

2. **ไม้ตีกลองลูกตุ้ม** เป็นไม้กึ่งนำมาเหลาเป็นปุ่มตรงปลาย ยาวขนาด 1 ฟุต และไม้สะ เตเป็นแบบฟาดเส้ เรียกว่า “ไม้สะเต” หรือ “ไม้เซะ” เป็นไม้ที่ผ่าเป็นเล็ๆ ยาวประมาณ 50 เซนติเมตรขึ้นไป ใช้ตีอีกด้านของกลอง เพื่อบอกจังหวะ การตีสะเต นิยมตีเมื่อมีกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการประกาศให้เทพยดารับรู้ การทำบุญกุศลครั้งนี้ เช่น การสวมยอดเจดีย์ การเบิกเนตรพระ ฯลฯ

รูปไม้ตีกลองลูกตุ้ม

รูปไม้สะเต หรือไม้เซะ

การตีก้องปฐา จะไม่มีการเทียบเสียง แต่จะเป็นการถ่วงหนักกลองหรือตีคี่จ่ากลองให้เสียงกังวานด้วยข้าวเหนียวคกับขี้เถ้า แล้วใช้ตีคหน้ากลองมีลักษณะคล้ายคธาตัว “วะ” ดังนี้

นอกจากนั้นการตีก้องปฐา ยังมีเครื่องตีประกอบอีกคือ

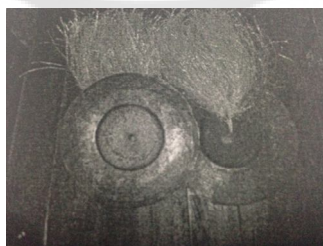
1. **ฆ้อง** ใช้ฆ้องขนาดใหญ่ คือ ฆ้องอ้อย 1 ใบ และฆ้องโหม่ง 1 ใบ หรือ 2 ชุด บางวัดอาจใช้ฆ้องขนาดรองลงมา มีจำนวนถึง 4-9 ใบก็มี ตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น

รูปฆ้อง (1) ฆ้องอ้อย

(2) ฆ้องโหม่ง

3. **ฉาบ (สว่า)** 1 คู่ ใช้ตีประกอบ อาจจะใช้ผู้ตีหลายคนผลัดกันก็ได้

รูปฉาบ หรือ สว่า

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บทบาทหน้าที่ของก่องปู้จา

ก่องปู้จา (ก่องปู้จา) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในพิธีกรรมสำคัญๆ ทางพุทธศาสนา ในอดีตกาลที่การสื่อสารยังไม่ก้าวหน้า ก่องปู้จามีบทบาทหน้าที่สำคัญมากต่อการสื่อสารของวัดและชุมชน คือ ใช้ตีเป็นอาณัติสัญญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญต่างๆ ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านและครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้กล่าวได้ดังนี้

พระราชกฤษฎีกา (2551: 9) ก่องปู้จาหรือกลองหลวง มีประโยชน์ 5 ประการดังนี้

1. **ตีร้องประชุม** หื้อญาติโยมรู้กำหนดหมาย อย่างว่าจักนำเครื่องไทยทานไปถวายร่วมทำบุญงานฉลองวัดอื่น ตีเป็นสัญญาณร้องประชุม วิธีตี คือว่า ตีทุ้มๆ แล้วส่ง ทุ้มๆๆๆ ที่คำใต้(คำไทย)ว่า “รว 3 รา)”
2. **ตียามมีเหตุด่วน เหตุร้อนเกิดขึ้น** อย่างว่าเกิดอัคคีไฟไหม้ เกิดวาทภัย เสนาสนะล้ม โคนเพพัง หรือ พระธรรมรณภาพ ก็หื้อตีนำ 3 ตั้ว มีค่าเสียงตีนำ บ่มีเสียงตีทวย ชะอี่
3. **ตีตอนเวลาตีพระเทศน์จบ** พระพิธีทางศาสนาสิ้นสุดแล้ว อย่างงานทานก้วยสลากจบ หรืองานฉลองเสนาสนะ งานบุญจบแล้ว ก็มีการใช้ตีที่ไม่ตีกลองกับเส้าฟาดกลอง ตีกันสองคน อยู่คนหลายเป็นเสียงอุ่มงัน โมทนาทานหรือที่ร้องกันว่า ตีสะบัดไชย ตอนธรรมเวสสันดรเทศน์จบก็มีแล
4. **ตีบูชาแก้วตั้งสาม หรือบูชาพระรัตนตรัย** มีคนตีฆ้องแถม 2 คน เป็นฆ้องห้า กับ ฆ้องเก้า คน ตีสว่าแถม 1 คน ตีทุกวัน ขึ้นหรือแรม 7 คำ 14 คำ 15 คำ วัน 7 คำ วัน 14 คำ ตีสักสองทุ่มถึงสี่ทุ่ม ได้ยินไปไกล คนโบราณมักว่า เสียงก่องปู้จาแก้วทั้งสาม ตีบูชาบ่หื้อยักษ์มาเกิด ยามใดมีเสียงก่องปู้จา ยักษ์บ่ได้มาเกิดแล

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง (ม.ป.ป.:9) กล่าวไว้ว่า ก่องปู้จาตีเป็นอาณัติสัญญาณสื่อสาร เพื่อบอกเหตุการณ์และงานบุญต่างๆ เช่น

1. วันขึ้น 7 คำ วันขึ้น 14 คำ วันแรม 14 คำ ก็จะมีตีก่องปู้จา ทำนอง เสือขบตี เสือขบจ้าง ส่าวหลับเตื่อะ เพื่อบอกสัญญาณให้ทราบว่าเป็นวันต่อไป (วันขึ้น 8 คำ วันขึ้น 15 คำ วันแรม 8 คำ วันแรม 15 คำ) เป็นวันพระ จะมีการทำบุญทางพุทธศาสนาให้เหล่าชาวพุทธเตรียมตัวมาทำบุญที่วัด
2. ตีเป็นอาณัติสัญญาณการประชุม สัญญาณบอกเหตุการณ์ต่างๆ
3. ตีเพื่อเป็นพุทธบูชา บูชาพระรัตนตรัย และองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
4. ตีในเทศกาลงานบุญ ประเพณีของพุทธศาสนา เช่น งานประเพณีทำบุญสลากกัณฑ์ งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีแห่พระพุทธรูปหิงส์ เป็นต้น

ทองทวี ยศพิมสาร (2530, น.10-11) กล่าวไว้ว่า วันเวลาโอกาสตี “ก่องปู้จา” พระภิกษุสามเณร ชะโยม ศิษย์วัด ตีกลองในโอกาส วัน เวลาสำคัญดังนี้

1. วันแรม ขึ้น 7 ค่ำ 14 ค่ำ เวลาหนึ่งทุ่มหรือสองทุ่ม เป็นการตีบูชาป่าวประกาศให้ พุทธศาสนิกชนทราบว่าวันรุ่งขึ้นอีกวันจะเป็นวันพระ (วันศีล) พุทธศาสนิกชนต้องเตรียมสัมภาระทำบุญ ทำทาน ตลอดจนเตรียมกายเตรียมใจการปฏิบัติธรรม แม้กระทั่งการละเว้นอบายมุขต่างๆ

2. วันแรม ขึ้น 8 ค่ำ 8 ค่ำ เวลาหนึ่งทุ่มหรือสองทุ่ม เป็นการตีเพื่อบูชาพระพุทธรูปเจ้า ตีเพื่อ ประกาศคุณความดี และเป็นการตีแสดงออกว่าวันนี้เราได้ประกอบคุณงามความไว้อีกวันหนึ่ง

3. วันแรม ขึ้น 8 ค่ำ 15 ค่ำ ในฤดูเข้าพรรษาตลอดไตรมาส ตีกลองเมื่อพระภิกษุ สามเณร เทศนาธรรมจบกันครั้งหนึ่งๆ การตีจะตีจังหวะเร็วรัวพร้อมกันครั้งละไม่เกิน 6 นาที การตีชนิดนี้เรียกว่า “ตีตะตึง ย่าง”

4. วันและเวลาเกิดเหตุการณ์ประหลาด เช่น เกิดจันทรุปราคา สุริยุปราคา ชาวเมืองเรียกว่า วันจันตะลาด (จันทรคลาต) วันกบกินเดือน กินต๋าววัน ก็ตีกลองขับไล่ตีได้ทุกจังหวะเพื่อขับไล่กบให้มัน คายเดือนคายตะวัน

5. ตีนัดสัญญาณ การประชุมหรือสัญญาณเตือนภัย หากวัดนั้นเกิดประชุมตอน ไหน เวลาใด ก็ตี เวลานั้น หรือเกิดภัยต่างๆ โจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย แม้กระทั่งวาทภัย ก็ใช้การตีกลองบอกชาวบ้าน โดยจะตี เฉพาะกลองใหญ่เพียงใบเดียว

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (2544: 121) สรุปบทบาทหน้าที่ของก้องปู้จา ในจังหวัดลำปางไว้ดังนี้

1. เป็นสัญญาณบอกวันพระ สมัยก่อนที่ยังไม่มีปฏิทินหรือมีแต่ยังไม่แพร่หลายนั้น วัดต่างๆ จะ ประโคมเพลงกลองในช่วงเวลาประมาณ 2-3 ทุ่มของคืนก่อนวันพระ เพื่อเป็นสัญญาณให้ศรัทธาชาวบ้าน ได้ทราบว่าวันรุ่งขึ้นจะเป็นวันพระ หรือวันศีล เพื่อให้สาธุชนได้เตรียมตัวหรือเตรียมพร้อมในการปฏิบัติ ตบถงดเว้นอบายมุข การเบียดเบียนสัตว์ การใช้แรงงานสัตว์

2. เป็นสัญญาณแสดงถึงกิจกรรมที่กระทำในวันพระ การตีกลองปู้จา (โดยไม่มีฆ้องและสว่า ประสมวง) เป็นระยะๆ นั้น จะแสดงนัยอันเป็นสัญญาณให้ชาวบ้านได้ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินอยู่ใน วัด เช่น ทำให้ทราบว่า การเทศนาธรรมได้จบแล้ว หรือ ได้เวลาทำวัตรเย็น เป็นต้น สาธุชนที่อยู่ทางบ้าน เมื่อได้ยินเสียงกลองปู้จา จะ โมทนาสาธุไปกับนักศีลนักบุญที่ประกอบพิธีกรรมหรือกิจกรรมทางศาสนาใน วัด

3. ใช้เป็นสัญญาณตีบอกเหตุ (ไม่มีฆ้องและสว่าประสมวง) ตีให้มวลชนในหมู่บ้านได้ทราบ เช่น นัดหมายประชุม นัดหมายเข้าขบวนเคลื่อนคร้วทาน แจ่งเหตุร้าย ฯลฯ

4. ใช้ตีเป็นกลองชัย (ไม่มีฆ้องและสว่าประสมวง) เป็นการฉลองชัย ฉลองความสำเร็จ หรือ แสดงความยินดีเมื่อมีอากันตุกะมาเยี่ยม เช่น ขบวนแห่ผ้าป่า ขบวนกลุ่ณ ขบวนคร้วทาน หรือตีแสดงความ ปิติเมื่อพระสงฆ์ได้สวด ได้พระเสร็จแล้ว

ในยุคสังคมโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน ทำให้กลองปฐาได้ลดบทบาทหน้าที่ไปตามยุคสมัย วัดได้นำอุปกรณ์อย่างอื่นเข้ามาทำหน้าที่แทนกลองปฐา เช่น การใช้หอกกระจายเสียงประจำหมู่บ้าน แต่ละบ้านก็มีปฏิทินที่ทันสมัยบอกวันเดือนปี ให้รู้ถึงวันข้างขึ้นข้างแรม วันพระได้ชัดเจน กลองปฐาที่เคยเป็นหอกระฆัง หอแจ้งเหตุการณ์ของชุมชน ก็เหลือเพียงเป็นเครื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และการแสดงประยุกต์ทางศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นเท่านั้น แต่ในวัดตามชนบทบางท้องที่ กลองปฐาก็ยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนาและชุมชนดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

รูปการแข่งขันการตีกลองปฐา (ก้องปฐา) จ.ลำปาง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

ระบำกลอง

ชาวล้านนาเรียกลีลาของจังหวะหรือทำนองในการตีกลองว่า “ระบำกลอง” หรือ “เพลงกลอง” ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันไปทั้งลีลาการตีกลองหลวงและลีลาสอดแทรกการตีกลองลูกคู่บ ส่วนสาว (ฉาบ) และฆ้องจะตีเป็นจังหวะขึ้นพื้นเหมือนกัน เพื่อให้คนตีกลองได้ไล่ลีลาของจังหวะลูกคู่บ เช่น ลำปางจะมีระบำสาวเก็บผัก ระบำปีหนานเจ็บท้อง ระบ้าย่าจุ่ม ระบำหลักเปิดหลักไก่ (ลกเปิดลกไก่) ระบำ ตีนั่ง ระบำเล็กวัดหรือระบำสะบัดชัย ฯลฯ เชียงใหม่จะมีระบำเสื่อขบตุ้ ระบำสาวหลับเตื่อะ ระบ่าล่อง น่าน ระบ่าสุทธธรรม ฯลฯ ลำพูนจะมีระบ่า ตีง่าง เป็นต้น

ศักดิ์ รัตนชัย (2551: 14) ได้เขียนโน้ตกลองประจำสะบัดไชยไว้ดังนี้

1. จังหวะกลองหลวงประเพณีวัดน้ำล้อม และคำบอกเสียง

K	2	3	2	1	0	3	0	X	X	X	K	X
บู้ย//	ต๊ะ	ตุ้บ	ต๊ะ	ทิ่ง	นั่ง	ตุ้บ	บู้ย	แซ่	แซ่	แซ่	บู้ย	แซ่

2. จังหวะกลองสาวเก็บผัก วัดพระเจดีย์ขาวหลัง และคำบอกเสียง

0//	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	0	1
นั่ง//	ทิ่ง	ต๊ะ	ตุ้บ	ทิ่ง	ต๊ะ	ตุ้บ	ทิ่ง	ต๊ะ	ตุ้บ	ทิ่ง	นั่ง	ทิ่ง-
กู่//	สาว	เก็บ	ผัก	สาว	เก็บ	ผัก	สาว	เก็บ	ผัก	แม่	ฮ้าง	เก็บ-
หลุ่น//	เก็บ	ตำม	เก็บ	เก็บ	ตำม	เก็บ	เก็บ	ตำม	เก็บ	ใส่	ซ่า	ตุ้บ

3. จังหวะกลองย่าจุ่ม วัดพระเจดีย์ขาวหลัง และคำบอกเสียง

0// 1 0 1 0 1 0 2 3 1 1 3 1 0 2 3 1 1 3 3

2 1 3 2 0

นั่ง// ทิ่ง นั่ง ทิ่ง นั่ง ทิ่ง นั่ง ต๊ะ ตุ้บ ทิ่ง ทิ่ง ตุ้บ ทิ่ง นั่ง ต๊ะ ตุ้บ ทิ่ง ทิ่ง ตุ้บ ตุ้บ ต๊ะ ทิ่ง

ตุ้บ ต๊ะ นั่ง-

หม้อง// ย่า จุ่ม ย่า จุ่ม ย่า จุ่ม เยี้ยะนา โต้ัง สัน ตก ย่า จุ่ม เยี้ยะนา โต้ัง วัน ตก ตก บ

แล้ว ยัง หั้น สอง-

4. จังหวะกลองเสื่อขบตุ้ ต.วอแก้ว อ.ห้างฉัตร และคำบอกเสียง

0// 2 3 3, 2 3 3, 2 3 3, 1 0 1 0, 2 3 3, 2 3 3,
2 3 3, 1 0 1

นั่ง// ต๊ะ ตุ่ม ตุ่ม, ต๊ะ ต๊ะ ตุ่ม ตุ่ม, ทิ้ง นั่ง ทิ้ง นั่ง, ต๊ะ ตุ่ม ตุ่ม, ต๊ะ ตุ่ม ตุ่ม, ต๊ะ ตุ่ม ตุ่ม,
ทิ้ง นั่ง ทิ้ง-

ป้อม// เสื่อ ขบ ตุ้, เสื่อ ขบ ตุ้, เสื่อ ขบ ตุ้, ที่ เค้า ขาม ขัวะ, ขบ ไป ลัวะ, ขบ ไป ลัวะ, ขบ ไป ลัวะ,
ที่ เค้า ขาม-

ทองทวี ยศพิมสาร (2530 : 8-10) ได้เขียนจังหวะหรือทำนองตีกลองปู้จาไว้ 4 ทำนอง ดังนี้

1. ทำนอง เสื่อขบตุ้
2. ทำนอง สาวหลับเตอะ
3. ทำนอง ล่องน่าน
4. ทำนอง ต๊ะตั่งย่าง หรือตีปู้จา

เพลงตีกลองปู้จา

ขึ้นและลงทำยตีเหมือนกันทุกเพลง

เครื่องหมาย	(0)	กลองปู้จา	(1)	กลองตุ้ม
	(2)	ฆ้องหมู่	(3)	ฆ้องนำ

ทำนองที่ 1 เสื่อขบตุ้

<u>ขั้นต้น</u>	(0)	เว้นจังหวะ	(0) (0)	เว้นจังหวะ	(0) (0)	(2)

1	1	13	0	1	1	13	1	1	13	0	1
เสื่อ	ขบ	ตุ้	ตี	เค้า	บ่า	คะ,	เสื่อ	ขบ	พระ	ตี	เค้า
1	13	1	1	13	0	1	1	13	1	0	13
บ่า	เกลี้ยง	กิน	บ่า	เสียง	ค้ำ	ดุก	กั๊	หนั่ง,	กิน	บ่า	สัง,
1	0	1	2	1	0	1	0	1	0	1	1
กิน	หมด,	กิน	เสียง	กิน	หมด,	กิน	หมด,	กิน	หมด,	กิน	เสียง
<u>ลงท้าย</u>		เว้นจังหวะ			เว้นจังหวะ					3 ครั้ง	

ทำนองที่ 2 สาวลับเตี๊ยะ

ขั้นต้น   0 เว้นจังหวะ   0 0 เว้นจังหวะ   0 0   2 ครั้ง

0   1   13   1   13   0   1   13   1   13   0   1
 สาว   กลับ   เตี๊ยะ,   กลับ   เตี๊ยะ   สาว   กลับ   เตี๊ยะ,   กลับ   เตี๊ยะ   สาว   กลับ
 13   1   13   0   1   13   1   0   1   1   0   0
 เตี๊ยะ,   กลับ   เตี๊ยะ   สาว   กลับ   เตี๊ยะ,   กลับ   ตื่น,   กลับ   แล้ว   ตื่น,   ตื่น
 0   2
 ตื่น,   นอ,

ลงท้าย   0 เว้นจังหวะ   0 0 เว้นจังหวะ   0 0   2 ครั้ง

*****

ทำนองที่ 3 ล่องน่าน

ขั้นต้น   0 เว้นจังหวะ   0 0 เว้นจังหวะ   0 0   2 ครั้ง

1   0   2   1   0   2   1   0   2   1   0   2
 ตะ   ตึง   โมง,   ตะ   ตึง   โมง,   ตะ   ตึง   โมง,   ตะ   ตึง   โมง,
 1   0   2   0   1   2   1   0   2   1   0   1
 ตะ   ตึง   โมง,   ตึง   ตะ   โมง,   ตะ   ตึง   โมง,   ตะ   ตึง   ตะ
 2
 โมง
 0   1   1   2   0   2   0   0   0   2   0   0
 ตึง   ตะ   ตะ   โมง,   ตึง   โมง,   ตึง   ตึง   ตึง   โมง,   ตึง   ตึง
 0   2   0   2
 ตึง   โมง,   ตึง   โมง,

ท่อน 2

ไม้เส้	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
ก้องตั้ง+	---1	-0-1	-3-1	-0-1	-2-1	-0-1	-3-1	-0-1
ลูกคู่บ								

ตีท่อน 2 ซ้ำอีก 1 รอบ

(ตีท่อน 1 และท่อน 2 อีกประมาณ 4 รอบ หรือมากกว่านั้นจึงเร่งจบในท่อนที่ 3)

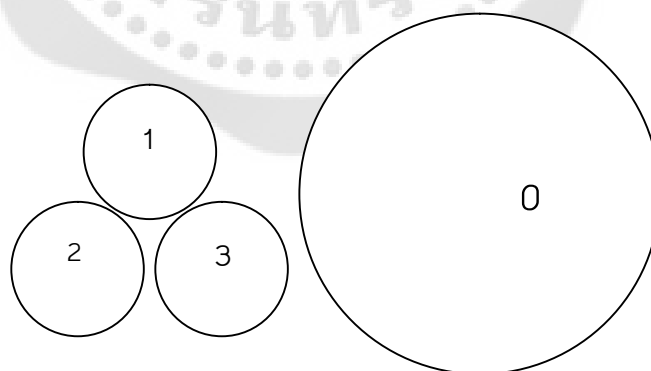
ท่อน 3

ไม้เส้	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
ก้องตั้ง+	---1	-0-1	-3-1	-0-1	-2-1	-0-1	-1-1	--10
ลูกคู่บ								

ไม้เส้	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช
ก้องตั้ง+	0	0	0	0		-0-0	0	0
ลูกคู่บ	1	1	1	1		-1-1	1	1

ศรียรัตน์ คำตาบุตร (ม.ป.ป.: 9-12) ได้รวบรวมจังหวะการตีท่อนปู้จาวไว้ดังนี้

จังหวะการตีท่อนปู้จาว (ท่อนปู้จาว)

หมายเหตุ หมายเลข 1,2,3 คือ กลองลูกคู่บ (ก้องลูกคู่บ)

หมายเลข 0 คือ กลองใบใหญ่ (ก้องหลวง) (ก้องตั้ง) (ก้องตั้ง)

อักษรแทนมือ ซ้าย คือ ช

อักษรแทนมือ ขวา คือ ข

รูปดาว * แทนเสียงอู๋ย (ฆ้องโหม่งใหญ่)

แถวที่ 1 (-2 -1) คือ ตำแหน่งกลอง

แถวที่ 2 (-ซ -บ) คือ ตำแหน่งมือที่จะใช้ตี

แถวที่ 3 คำที่จะใช้ในท่อนจำ

แถวที่ 1							
แถวที่ 2							
แถวที่ 3							

1. ระบำตี่งนึ่ง (พ่อหนานก่องแก้ว ธรรมใจ) บ้านยางอ้อย อ.ห้างฉัตร

--- 1	- 2 - 1	- 1 0 3	- 2 - 1	--- 1	- 2 - 1	- 1 0 3	- 2 - 1
--- บ	- ซ - บ	- ซ บ ซ	- ซ - บ	--- บ	- ซ	- ซ บ ซ	- ซ - บ
--- ตี่ะ	- ตู้บ-ตี่ะ	- อี่ะตี่งนึ่ง	- ตู้บ-ตี่ะ	--- ตี่ะ	- ตู้บ-ตี่ะ	- อี่ะตี่งนึ่ง	- ตู้บ-ตี่ะ

-0-3	-2-1	-1 0 3	-2-1	---1	-0-0	-1 0 0	-0-1
-บ-ซ	-ซ-บ	-ซ บ ซ	-ซ-บ	---ซ	-บ-บ	-ซ บ บ	-ซ-*
-ตี่ง-นึ่ง	-ตู้บ-ตี่ะ	-อี่ะตี่งนึ่ง	-ตู้บ-ตี่ะ	---ตี่ะ	-ตี่ง-ตี่ง	-ตี่ะตี่งตี่ง	-ตี่ง-อู่ย

2. ระบำสาวเก็บผัก อ.แม่ทะ (พ่อแก้ว วิกุลจรรณเดช)

--- 1	- 2 - 3	---1	- 2 - 3	--- 1	- 2 - 3	-- 0 1	- 2 - 3
--- ซ	- ซ - ซ	--- ซ	- ซ - ซ	--- บ	- ซ - ซ	--- ซ	- ซ - ซ
--- สาว	- เก็บ-ผัก	---สาว	- เก็บ-ผัก	--- สาว	- เก็บ-ผัก	--แม่ ฮ้าง	- สื้อน-กึ่ง

--- 1	- 0 - 0	-1 0 0	- 0 - 1	--- 1	- 0 - 0	- 1 0 0	- 0 - 1
--- ซ	- บ - บ	- ซ บ บ	- บ - ซ	--- บ	- บ - บ	- ซ บ บ	- ซ - *
--- สาว	- หัว-อู่ย	- เก็บ บ่าหุ่ง	- บ้าน-ห้าง	--- ตี่ะ	- ตี่ง-ตี่ง	- ตี่ะตี่งตี่ง	- ตี่ง-อู่ย

3. ระบำย่าซุ่ม (ย่าจุ่ม) บ้านป่าหว อ.เมืองปาน (พ่อประเสริฐ สมมุง)

----	-1-0	----	-1-0	----	-1-0	-2-1	-2 1 3
----	-ซ-บ	----	-ซ-บ	----	-ซ-บ	-ซ-บ	-ซ บ บ
----	-ย่า-ซุ่ม	----	-ย่า-ซุ่ม	----	-ย่า-ซุ่ม	-หยะ-นา	-ตี่งวันตัก

----	-1-0	-2-1	-2 1 3	--- 1	--00	-100	-0-1
-----	-ช-ช	-ช-ช	-ช ข ข	--- ช	-- ข ข	-ช ข ข	- ข - *
-----	-ย่า-ชุ่ม	-หยะ-นา	-ตั้งวันตก	---ปัก	--ป่าแล้ว	-ยังตีเห็น	-ตั้ง-อยู่

4. ระบายพื่อหนานเล็กบ้านวังหม้อ อ.เมือง

--- 1	-2-3	--- 1	-2-3	--- 1	-2-3	-3-1	-2-3
--- ข	-ช-ข	--- ข	-ช-ข	--- ข	-ช-ข	-ข-ช	-ช-ข
--- ตูบ	-ตูบ-โต๊ะ	--- ตูบ	-ตูบ-โต๊ะ	--- ตูบ	-ตูบ-โต๊ะ	-โต๊ะ-ตูบ	-ตูบ-โต๊ะ

-3-1	-2-3	-3-1	-1 2 3	--- 3	-1 2 3	-1 2 3	-1 2 3
- ข - ช	- ช - ข	- ข - ช	- ช ข ข	--- ช	- ช ข ข	- ช ข ข	- ช ข ข
-โต๊ะ-ตูบ	-ตูบ-โต๊ะ	-โต๊ะ-ตูบ	-ตูบตุ้มโต๊ะ	--- โต๊ะ	-ตูบตุ้มโต๊ะ	-ตูบตุ้มโต๊ะ	-ตูบตุ้มโต๊ะ

--- 1	-0-0	-100	-0-1	--- 1	-0-0	-100	-0-1
--- ช	- ข - ข	- ช ข ข	- ช - *	--- ช	- ข - ข	- ช ข ข	- ช - *
--- โต๊ะ	-ตั้ง-ตั้ง	-โต๊ะตั้งตั้ง	-ตั้ง-อยู่	--- โต๊ะ	-ตั้ง-ตั้ง	-โต๊ะตั้งตั้ง	-ตั้ง-อยู่

5. ระบายหลักเปิด หลกไก่ อ.วังเหนือ (ครูบุญส่ง สิริฤทธิ์จันทร์)

-1-2	-3-0	-1-2	-3-0	--- 1	--00	-2-0	-3-0
-ช-ช	-ช-ข	-ช-ช	-ช-ข	--- ช	-- ข ข	-ช-ข	-ช-ข
-หลก-เปิด	-หลก-ไก่	-หลก-เปิด	-หลก-ไก่	--- หลก	--ป่าได้	-ก้าบ-ตั้น	-ก้าบ-ตั้น

--- 1	--00	-2-0	-3-0	--- 1	--00	-2-0	-3-0
--- ช	-- ข ข	-ช-ข	-ช-ข	--- ช	-- ข ข	-ช-ข	-ช-ข
--- ฟ้า	--ป่าฮ้อง	-ฝน-ตั้ง	-ป่า-ตก	--- ฟ้า	--ป่าฮ้อง	-ฝน-ตั้ง	-ป่า-ตก

--- 1	-0-0	-202	-0-3	--- 1	--00	-2-0	-3-0
--- ช	- ข - ข	-ช ข ช	-ช-ข	--- ช	-- ข ข	-ช ข ข	-ช-ข
--- ตั้ง	-วัน-ตัก	-ป่าได้ถี่	-ชัก-ม้อง	--- โต๊ะ	-ตั้ง-ตั้ง	-โต๊ะตั้งตั้ง	-ตั้ง-อยู่

6. ระบายสีออกข้าง (เล็ขอปจ้าง) อ.แม่ทะ (พ่อต้น สายคำเครือ)

--- 1	- 2 - 3	- - 3 0	- 1 - 2	--- 1	- 2 - 3	-- 3 0	- 1 - 2
--- ซ	- บ - ซ	-- ซ - บ	- ซ - ซ	--- ซ	- ซ - ซ	-- ซ บ	- ซ - ซ
--- เลื่อ	- ขบ - จ้าง	- ตี้ เก้า	- ผัก-หละ	--- ขบ	- นะ-หงะ	- ตี้ เก้า	- ขาม-ตุ๋ย

--- 1	- 0 - 0	- 1 0 0	- 0 - 1	--- 1	- 0 - 0	- 1 0 0	- 0 - 1
--- ซ	- บ - บ	- ซ บ บ	- ซ - *	--- ซ	- บ - บ	- ซ บ บ	- ซ - *
--- ตี้ะ	- ติ่ง-ติ่ง	- ตี้ะติ่งติ่ง	- ติ่ง-อู่ย	--- ตี้ะ	- ติ่ง - ติ่ง	- ตี้ะติ่งติ่ง	- ติ่ง-อู่ย

7. ระบายลวงพีเจีบห้อง(ตุ้ปีเจีบต้อง) อ. วังเหนือ (ครูบุญส่ง ศิริฤทธิจันทร์)

-- 3 0	-- 3 0	-- 3 2	----	-- 3 0	-- 3 0	-- 3 2	----
-- ซ บ	-- ซ บ	-- ซ ซ	----	-- ซ บ	-- ซ บ	-- ซ ซ	----
-- ตี้ปี	-- ตี้ปี	- เจีบ-ต้อง	----	- ป้อ-ออก	-- ป้อออก	- ขีนเต็ก	----

--- 3	- 0 - 3	- 0 3 0	- 0 - 1	--- 1	- 0 - 0	- 1 0 0	- 0 - 1
--- ซ	- บ - ซ	- บ ซ บ	- ซ - ซ	--- ซ	- บ - บ	- ซ บ บ	- ซ - *
--- เต็ก	- ต้าม-เต็ก	- จันตะก้าม	- แป้ค-มอง	--- ตี้ะ	- ติ่ง - ติ่ง	- ตี้ะติ่งติ่ง	- ติ่ง-อู่ย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

การอนุรักษ์ท้องป่า

ท้องป่า (ท้องป่า) เป็นเครื่องดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่ช้านานได้ทำบทบาทหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างวัดและชุมชนเกี่ยวกับการประชุมนัดหมาย การบอกเหตุร้าย การบอกงานบุญฉลอง การฟังเทศน์ฟังธรรม และการบูชาพระรัตนตรัย แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปมีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยกว่า เสียงท้องป่าจึงค่อยๆ หายไปกับกาลเวลาที่เปลี่ยนไป เมื่อท้องป่า (ท้องป่า) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่ง ชาวล้านนาที่เรียกว่า “คนเมือง” (คนที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม) จึงควรช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาให้อยู่กับท้องถิ่นตลอดไป

การฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีตีท้องป่า ซึ่งนับเป็นประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมของชาวลำปาง วันที่กำลังจะสูญหายไปจากท้องถิ่น ให้กลับฟื้นเป็นประเพณีอันทรงคุณค่าของชาวลำปางอีกครั้งหนึ่ง จึงได้เริ่มขึ้นอีกครั้งนับตั้งแต่ปี 2545 โดยความร่วมมือของหลายภาคส่วนของจังหวัดลำปาง ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภูมิปัญญา / ประชาชนท้องถิ่น นักวิชาการ สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปางและคลังปิโตรเลียมลำปาง บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) ซึ่งร่วมกันขับเคลื่อนดำเนินกิจกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งการจัดประกวด แข่งขันการตีท้องป่า การตระเวนฝึกสอนแก่เยาวชนใน 13 อำเภอ ของจังหวัดลำปาง เพื่อสร้างเยาวชน นักอนุรักษ์รุ่นใหม่ การจัดทำ “โสมท้องป่ากลางคืน” การจัดทำท้องป่าสำหรับฝึกซ้อมโดยพัฒนาจัดทำจากถังน้ำมันเหลือใช้ของ ปตท. สนับสนุนให้กับทุกอำเภอในจังหวัดลำปาง อำเภอละ 9 ชุด รวมจำนวน 117 ชุด เพื่อใช้ในการฝึกซ้อม จนปัจจุบันประเพณีตีท้องป่าได้กลายเป็นงานประเพณีประจำจังหวัดลำปางที่จัดขึ้นทุกปีในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งนับเป็นความภูมิใจร่วมกันของชาวลำปางที่ได้ร่วมกันสืบสานรักษาประเพณีอันทรงคุณค่านี้ให้ยั่งยืนสืบไป

แนวทางการอนุรักษ์

1. สำรวจท้องป่าแล้วจัดทำฐานข้อมูล
2. สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปปะการตีท้องป่า จัดทำฐานข้อมูล
3. จัดสัมมนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปปะการตีกลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมศิลปปะการตีท้องป่า
5. รัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น วัด ชุมชน ประชุมเสวนาจัดทำแนวทางการอนุรักษ์
6. รัฐให้การสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซม จัดทำ ท้องป่าให้มีครบทุกวัด
7. ประสานพระสงฆ์ทุกวัดรื้อฟื้นการตีท้องป่าในวันโกน วันพระ
8. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การตีท้องป่าแก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสกและเยาวชน

9. จัดทำวีดิทัศน์พิธีกรรม การทำก๋อ้งปู่จา พร้อมหนังสือคู่มือ
10. แจกวีดิทัศน์และคู่มือให้วัดและโรงเรียนทุกโรงเรียนได้นำไปศึกษาและปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน โดยเฉพาะโรงเรียนอาจเปิดสอนเป็นวิชาเพิ่มเติม หรือเป็นชุมชน ชมรม ก็ได้
11. คัดเลือกและมอบเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติและแก่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ทีอนุรักษวัฒนธรรมการตีก๋อ้งปู่จาทุกปี
12. จัดการแข่งขันการตีก๋อ้งปู่จาเชิงอนุรักษ์ทุกปี
13. จัดทำเว็บไซต์ก๋อ้งปู่จา และจัดตั้งโรงเรียนอนุรักษ์สืบสานก๋อ้งปู่จา
14. จัดให้หัวก๋อ้งปู่จามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเทศกาลสำคัญๆ ของจังหวัด อำเภอ
15. จัดการแสดงทางวัฒนธรรมทุกวันเสาร์ที่ข่วงนคร หรือที่เหมาะสมอื่นๆ
16. ฟื้นฟูให้แต่ละวัดสร้างหอกลองแทนหอรระฆัง หรือแยกออกจากหอรระฆัง เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ศักดิ์ (ศักดิ์ เสริฐ) รัตนชัย (2551: 18-19) ได้เสนอแนวทางสืบสานวิชาก๋อ้งปู่จาไว้ดังนี้

1. ก๋อ้งปู่จามียันต์น้ำเต้าลายอักขระคาถาบูชาพระรัตนตรัยเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่วัด เป็นของสูงหาควรใช้อย่างระมัดระวังที่ไม่ใช่มือเพื่อกราบไหว้บูชา หรือสตรีเพศไปปฏิบัติกับหน้ากลองอันศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าว
2. ผู้รู้จักยันต์น้ำเต้าที่มีอักขระ จะถือว่าคาถาบูชาในเรือนน้ำเต้าเพื่อบูชาพระรัตนตรัยด้วยคำอันศักดิ์สิทธิ์ ยังไม่เคยมีตัวอย่างอุบาสกวัดใดในภาคเหนือ สวมเสื้อยันต์คาถาอื่นใดไปตีก๋อ้งปู่จา (ผู้ตีกลองควรแต่งกายให้ถูกต้องตามประเพณี เสื้อผ้าไม่มีการสักยันต์ใดๆ)
3. การติดตั้งตำแหน่งก๋อ้งปู่จา จึงควรใช้มาตรฐานเดียวกัน คือ (กลองตั้งอยู่ขวามือ ส่วนลูกตุ้มอยู่ซ้ายมือ) เป็นหน้าที่ครูฝึกเริ่มต้นด้วยมาตรฐานเดียวกัน
4. ก๋อ้งปู่จาในวิถีชาววัด ไม่มีทำฟ่อนรำ กระโดด โลดเต้น แต่งานมหรหรรคมกลองในวิถีการแสดงของชาวบ้าน และสนองแผนพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อนุโลมให้ใช้นาฏลีลาการแสดงที่มีอยู่ในท่าแม่เจิงพื้นเมืองในวิถีการแสดง ทั้งนี้ต้องถือว่าอยู่นอกคลองวัด แต่ควรอยู่ในกรอบเกณฑ์ที่ดีงามทางศิลปวัฒนธรรมของไทยภาคเหนือ
5. คติก๋อ้งปู่จาเป็นสิ่งคู่คตินิยมแบบชาววัด ในพระวินัยบัญญัติถือเป็นปัจจัยนุ่งห่มมีแบบแผนวิธีห่มครองแบบพุทธบริษัท เช่น ลักษณะการครองจีวรของภิกษุสามเณร และ(การแต่งกาย) ของอุบาสก อุบาสิกา

ชุดตีก๋อ้งปู่จាន่าจะแต่งแบบพุทธบริษัทเหมือนในรูปเต็มประวัติศาสตร์ชุดละคอนเข้ามาเมือง รูปขบวน พุทธยาคูรำล่ำค่าที่วัดนาแสง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ที่น่าจะเป็นแบบแต่งกายขบวนตีก๋อ้งปู่จาที่น่าจะคู่มือได้แบบหนึ่ง

6. การจัดขบวนแห่กลองปฐาสะบัดไชย น่าจะนำด้วยขันแก้วทั้งสาม อันแสดงถึงการบูชาพระรัตนตรัย ในขบวนควรประดับธงไชย อันหมายถึงการสะบัดไชยชนะ ควรใช้ธงประเภททิวชะ (ทชะ) เช่น ช่อช้างธงไชย หากควรใช้ธงประเภทปฎักกะ (ธงทำจากผ้า) เช่น ตุ่งที่ใช้ผ้าแถบยาวแขวนแบบต่างๆ ซึ่งมีความหมายคนละอย่าง

บรรณานุกรม

- เขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1 สำนักงาน (ม.ป.ป.). **กรอบหลักสูตรท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551** ลำปาง: (ถ่ายสำเนา) ทงทวิยศพิมพ์. (2530) **อีตคนเมือง**, (พิมพ์ครั้งที่ 5), ลำพูน: (ม.ป.ท.)
- ประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง, สำนักงาน. (ม.ป.ป.) **ลำปางในพงศาวดารไทยถิ่นเหนือ**. ลำปาง: จิตวัฒนาการพิมพ์.
- ปราการ ใจดี. (2548). **ศิลปวัฒนธรรมไทย: ตีทองปู่จา (กลองบูชา) ระเบิดฟ้าผ่า ระเบิดใจ หรือระเบิดไชย**. คนเมืองเหนือ. (14-20 พฤศจิกายน) 11.
- ฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ ธันวาคม 2542, คณะกรรมการ. (2544). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดลำปาง**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ศูนย์ และ ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ศูนย์. (2539). **พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ**. เชียงใหม่: ส. ทรัพย์การพิมพ์.
- วิหคพลัดถิ่น. (2550). **กลองปู่จา, กลองปู่จา, หนึ่งเอกลักษณ์ของล้านนา...มิตรภาพ...ระหว่างเพื่อน**. {ออนไลน์} แหล่งข้อมูล: <http://www.Oknation.net>.
- ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, สำนัก. (2542). (พิมพ์ครั้งที่ 2). **เรือนอนุสารสุนทร หอดนตรีพื้นบ้านล้านนา** เชียงใหม่: ชาราทองการพิมพ์.
- ศรีรัตน์ คำตาบุตร. (ม.ป.) **เอกสารประกอบการสอน กลองบูชา**. ลำปาง: โรงเรียนประชาราชาวิทยา.

ภาคผนวก

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน

เนื่องจากหลักสูตรที่ใช้ในประเทศไทยเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากส่วนกลางและได้ใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนทั่วประเทศมีมาตรฐานทางการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน การพัฒนาหลักสูตรเพื่อใช้กว้างขวางในระดับประเทศเช่นนี้จึงมีเนื้อหาสาระกว้าง ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอยู่มาก กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้โดยการปรับ เพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ในความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

สุนทร สุนันท์ชัย (2518: 5) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า “หมายถึงหลักสูตรที่ท้องถิ่นขยาย ตัด หรือเพื่อเนื้อหากิจกรรมโดยยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นแม่บท และไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่น หรือ ศึกษาหลักสูตรที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้นบางส่วน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น

สุมิตร คุณานุกร (2523: 97) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึงการขยายและปรับปรุงหลักสูตรระดับชาติ คำว่าขยายหมายถึง การนำเอาทั้งจุดมุ่งหมายและเนื้อหาขยายความคือ ขยายเนื้อหาให้เพิ่ม มีรายละเอียดที่ครูจะนำไปสอนได้ ส่วนปรับก็คือ การนำเอาจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชามาปรับให้ในแต่ละเขตการศึกษา

อรสา ปราชญ์นคร (2525: 121) ได้กล่าวว่า “เป็นการนำเอาหลักสูตรระดับชาติมาใช้โดยพิจารณาถึงลักษณะท้องถิ่นเพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อนำให้เหมาะสมกับลักษณะพิเศษของแต่ละท้องถิ่นและลักษณะของผู้เรียนและเป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตจริง”

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527: 18) ได้ให้หัวข้อสรุปเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึงการนำเอาหลักสูตรแม่บท (ระดับชาติ) มาปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่นในระดับ เช่น ภาค จังหวัด อำเภอ และกลุ่มโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน”

กรมวิชาการ (2536: 37) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า “การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นเป็นกระบวนการของการนำหลักสูตรแม่บทไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียนให้ได้ผลยิ่งขึ้น นับตั้งแต่การจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ การปรับใช้รายวิชาจากหลักสูตรแม่บท ตลอดจนการพัฒนา

สื่อการเรียนการสอนและกระบวนการสอน การวัดผลและการประเมินผล เพื่อให้จัดการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอันเป็นแนวนโยบายของชาติ”

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 107) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า “หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ”

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่นักการศึกษาได้ให้ไว้ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง “การนำหลักสูตรแม่บทมาปรับ ขยาย หรือการสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท โดยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ปัญหา และความ ต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนจะได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริง หรือเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน”

1. เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ถึงแม้ว่าจะมีหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทแล้ว แต่ยังคงมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้มีเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้คือ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ 2539: 109-110)

1.1 หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ และกิจกรรมอย่างกว้างๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่เป็นหลักทั่วไปไปไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้ทั้งหมด จึงต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นให้มากที่สุด

1.2 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลกระทบโดยตรงต่อทรงชนและดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท จึงต้องมีหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อปรับสภาพของผู้เรียนให้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ดังกล่าว โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาตน ครอบครัว และท้องถิ่นตลอดจนดำเนินชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตนอย่างมีความสุข

1.3 การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัวเพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นจึงควรมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจสังคมของท้องถิ่นตน แทนที่จะเรียนรู้เรื่องไกลตัว ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้จักชีวิต ไม่เข้าใจและไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเอง นอกจากนี้ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพัน รวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

1.4 ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในชนบทของไทยมีอยู่มากมายและมีค่าบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ แต่หลักสูตรท้องถิ่นสามารถบูรณาการ

เอาทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งหลายมาใช้ในการเรียนการสอนไม่ว่าด้านอาชีพ หัตถกรรม เกษตรกรรม ดนตรี การแสดงวรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตน และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพได้

2. ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2.1 ประเภทของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาโดยพัฒนาเองทั้งหมด แต่ต้องเป็นไปตามนโยบายที่ส่วนกลางได้กำหนดไว้ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐแต่ละรัฐสามารถจัดทำหลักสูตรของตนเองตามความต้องการของรัฐนั้นๆ ได้ แต่ต้องไม่ขัดกับนโยบายของรัฐบาลส่วนกลาง (Federal Government) ที่ได้กำหนดไว้อย่างกว้างๆ

2.1.2 หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นจากหลักสูตรแม่บทที่ส่วนกลางจัดทำ กล่าวคือ ส่วนกลางของรัฐจัดทำหลักสูตรแม่บท และเว้นที่ว่างให้ท้องถิ่นมีเสรีภาพในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น เช่น หลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในประเทศไทย เป็นต้น หลักสูตรท้องถิ่นประเภทนี้จะพัฒนาได้เป็น 2 กรณี คือ

ก. หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาโดยปรับบางส่วนของหลักสูตรแม่บท กล่าวคือ เป็นการปรับองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตรแม่บท เช่น ปรับรายละเอียดของเนื้อหาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

ข. หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นเป็นรายวิชาใหม่ หรือการสร้างหลักสูตรย่อย เพื่อเสริมหลักสูตรแม่บท โดยให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

2.1.3 หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาสำหรับท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นหลักสูตรที่หน่วยงานในท้องถิ่นพัฒนาเป็นหลักสูตรเฉพาะกิจและเป็นหลักสูตรระยะสั้นๆ เพื่อใช้กับชุมชนหรือท้องถิ่นตามความต้องการและสมัครใจของผู้เรียน รวมทั้งความสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น อาทิ หลักสูตรซ่อมมอเตอร์ไซด์ หลักสูตรตัดเย็บเสื้อผ้า ที่จัด โดยกรมศึกษานอก โรงเรียนหรือกรมอาชีวศึกษาในประเทศไทย เป็นต้น

ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของก้องปู่จา

ก้อง มีความหมายเท่ากับ กลอง เนื่องด้วยคำว่า กลอง ภาษาพูดไทยถิ่นเหนือคำเมือง เวลาออกเสียงจะไม่ออกคำควบกล้ำ ส่วนคำว่า ปู่จา เป็นการออกสำเนียงภาษาถิ่นคำเมือง มาจากภาษาเขียนว่า บุษชา หรือ ปูชา อย่างเช่น บุษชาเทียน ออกเสียงเป็น ปู่จาเตียน ปู่จาเตียน ปู่จาเตียน

แต่ในจังหวัดลำปางได้กำหนด ชื่อกลองบุษชา หรือปูชา นั้นเป็น ก้องปู่จา ตามชื่อที่พบเห็นในการประชาสัมพันธ์งานประเพณีของจังหวัดลำปาง ช่วงเดือนเมษายนของทุกปี ว่า งานมหกรรมก้องปู่จา จังหวัดลำปาง

ประวัติความเป็นมาของก้องปู่จานั้น สามารถอธิบายได้เป็น 2 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของก้องปู่จา และพัฒนาการของก้องปู่จา

1. ประวัติเป็นมาความของก้องปู่จา

พระเทพมงคลมุนี ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดลำปาง (อดีตเจ้าคณะจังหวัดลำปาง) ได้กล่าวถึง ก้องปู่จา ในการบันทึกเทปรายการ นับถอยหลัง ของโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2547 ว่า “ก้องปู่จามันเป็นก้องประจำวัด โดยปกติคนโบราณ จะเรียกว่า ก้องหลวง เพราะว่ามันใหญ่ เขาเรียกว่าหลวง ทีนี้ก้องหลวงเป็นตีประจำวัด ตะกอนดนตรี อะหยังต่างๆได้อย่างสมัยใหม่ บ่มี เวลาทีมงานจะฟังเทศน์ ทำบุญอะหยังต่างๆ ในวัด ก็ใช้ก้องนี้เป็นเครื่องดนตรี...”(พระเทพมงคลมุนี)ยุคหอคำนคร

ลำปางสร้างตำนานวัดศรีล้อม และสร้างเจดีย์วัดป่าต้นกุ่มเมือง มีบททำนายนาคค้ำตำแหน่งวัดสะดือเมือง ขยายแผ่ความเจริญรุ่งเรืองของนครห่อคำ กุ่มปริมณฑลเวียงชัยถึงพระธาตุลำปางหลวง ยุคนี้มีการสร้าง กลองบูชา คู่ตำแหน่งวัดอนาคค้ำตำนานสะดือเมือง ที่มีตำนานว่าเป็นกลองที่มียันต์คาถา ในลูกน้ำเต้าที่ แขนงซ่อนอยู่ในเรือนกลอง เมื่อมีการตีกลองบูชาเมื่อไร เสียงกลองจะช่วยสาธยายมนต์ กังวานไปถึง คอยขุนตาล นับเป็นกลองคู่ตำนานยุคกษัตริย์ประเทศราชฝ่ายเหนือ (ศักดิ์ รัตนชัย, 2547:77)

“ก่องปู้จา” เป็นชื่อคำเมืองของคนภาคพื้นลานนาใช้เรียกกลองประเภทหนึ่ง ซึ่งประจำอยู่ใน วัดวาอารามอันเป็นสถาบันศาสนาพุทธ “ก่องปู้จา” ตั้งชื่อตามลักษณะกิจกรรมการตีกลอง คือ ตี เนื่องจากวันสำคัญสำหรับชาวพุทธตี เพื่อเป็นพุทธบูชา แสดงการบอกกล่าว ป่าวประกาศ สัญญาให้ ทราบว่าเป็นวันสำคัญเหตุการณ์สำคัญเป็นสื่อกลางความหมาย เสียงกลองนี้ต้องดังมาจากวัด เสมือน เสียงปลุกให้พุทธศาสนิกชนตื่นเตรียมกาย วาจา ใจ เตรียมความพร้อม เจตนาแน่วแน่ทำบุญปฏิบัติธรรม ณ วัด ทุกคนจะหยุดกระทำบาป เว้นประกอบอาชีพมุ่งสู่วัดเป็นประเพณีอันดีงาม ของชาวลานนาตั้งแต่ อดีต (พระครูประพัฒน์ ปัญญากร, 2547:3)พจนานุกรมล้านนา ฉบับแม่ฟ้าหลวง พ.ศ.2547 ได้ให้ ความหมายของกลองปู้จาไว้ว่า“กลองปู้จา น๑. กลองขนาดใหญ่หน้าตัดประมาณ ๑ เมตร ยาวประมาณ ๒.๕๐ เมตร มีกลองขนาดเล็ก คือ กลองลูกตีอบ อีก ๓ ใบ ประกอบอยู่ด้านข้าง ในการตีทำนองทั่วไป จังหวะช้าและทำนองสลับชัชจะมีฉาบใหญ่และฆ้องโหม่งประกอบ ถ้าตีทำนองล่องน่าน จังหวะเร็ว จะมีฉาบใหญ่และฆ้องชุด กลองนี้จะตีในวัน โคน วันพระ เพื่อพุทธบูชา และเพื่อเตือนชาวบ้านให้สำรวม อยู่ในคลองธรรม น๒.กลองแบบเดียวกับ น๑. แต่ใช้ไม้สะ และ ไม้กีบเป็นเครื่องตีประกอบจังหวะ ร่วมกับไม้กลอง ใช้ตีในงานบุญของวัดเช่นงานบุญสลากภัตต์ เป็นต้น” (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2547: 18) กลอง ปู้จา ในสมัยก่อน เป็นกลองประจำเมือง เนื่องจากกลองชนิดนี้ใช้ตีบอกเหตุ และบอกข่าวต่างๆ จึงทำให้ ชาวบ้านมีความรู้สึกสบายใจ บ้านเมืองสงบสุขบางครั้งจึงเรียกกลองชนิดนี้ว่า“กลองอุ่นเมือง” ซึ่งมีชื่อ เรียกตามลักษณะที่เป็นมงคลได้หลายชื่อ เช่น นัทเทกริ เดชเกริ ชัยยะเกริและมังคละเกริ เป็นต้น (รณชิต แม้นมาลัย, 2536: 54)กลองปู้จาหรือ กลองบูชา เป็นกลองที่สร้างขึ้นสำหรับถวายวัดเพื่อเป็นพุทธบูชา ตามความเชื่อที่ว่าเสียงกลองจะดังไปถึงสวรรค์ชั้นฟ้า เพื่อให้บรรดาเหล่าเทพดาทั้งหลายเป็นสักขี พยานในการทำบุญทุกๆ ครั้ง ดังนั้นกลองปู้จาจึงมีประจำอยู่ในวัดต่างๆ โดยจะมีการติดตั้งไว้ใน หอกลองแทบจะไม่มีการเคลื่อนย้ายใดๆ (วิลักษณ์ ศรีป่าซาง, 2542: 70)

จากการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของก่องปู้จาดังกล่าว สามารถสรุปได้เป็น 2ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่หนึ่ง คำว่า ก่องปู้จา เป็นภาษาพูดไทยถิ่นเหนือคำเมือง ส่วนคำว่า กลองปู้จา หรือกลองบูชา เป็นภาษาเขียน

ประเด็นที่สอง ก่องปู้จา เป็นกลองที่มีบทบาทหน้าที่หนึ่งในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของ วัดในเขตภาคเหนือตอนบน และยังมีบทบาทหน้าที่ ต่างๆ ในชุมชน เช่น ตีเพื่อเป็นอาณัติสัญญาณนัดหมายการประชุม แจ่งเหตุ เป็นต้น

2. พัฒนาการของก๋องปู่จา

พัฒนาการของก๋องปู่จาสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะคือ พัฒนาการในเรื่องการตีพัฒนาการในเรื่องของการผลิต พัฒนาการในเรื่องของบทบาทหน้าที่ มีรายละเอียดของพัฒนาการต่างๆ ดังนี้

2.1 พัฒนาการเกี่ยวกับของลักษณะการตีก๋องปู่จา

ก๋องปู่จาเป็นกลองประจำวัด แทบจะไม่มีเคลื่อนที่ออกจากบริเวณที่ตั้ง ลักษณะการตีในจังหวัดพุทธรักษา(มีฆ้อง มีสว่า ตีประกอบ)จะตีแบบส้ารวมไม่มีลีลา ท่าทาง ส่วนในจังหวัดสะบักไชยหรือ สุพรรณบุรี(มีไม้แฉ่ ตีประกอบ)นั้น มีลีลาท่าทางบ้างแต่ไม่มากนัก

ปัจจุบันลักษณะการตีทั้ง 2 จังหวัดที่กล่าวมา ได้มีการพัฒนา นำลีลาท่าทางของการตบมะผาบ ฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง เข้ามาผสมในการตีก๋องปู่จา ทั้ง จังหวัดพุทธรักษา และจังหวัดสะบักไชย (หรือสุพรรณบุรี หรือลพบุรี) เช่น การตบมะผาบก่อนการตี การใช้ลีลา ท่าทางการฟ้อนเจิงมาผสมการตีสว่า การนำลีลาท่าทางการฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิงมาใส่ทำให้ผู้ตีก๋องปู่จา เป็นต้น

ภาพการนำฟ้อนเจิง ผสมในการตีสว่า

ภาพการนำลีลา ท่าทางการฟ้อนเจิง มาผสมกับการฟาดเส้

2.2 พัฒนาการเกี่ยวกับของการผลิต

แต่ครั้งอดีตการสร้างก่องปู่จามีได้เน้นเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ แต่เป็นการรวมพลังศรัทธาชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อถวายวัด ปัจจุบันมีการพัฒนาจากกลองที่มีขนาดใหญ่ได้ลดสัดส่วนลงเพื่อเป็นของที่ระลึก โดยเริ่มต้นขึ้นเมื่อ ปี 2545 ในงานมหัศจรรย์ก่องปู่จาล้านนาไทย ครั้งที่ 1 ณ สนามกีฬาจังหวัดลำปาง จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในงานก่องปู่จา ต่อๆ มา

ภาพก่องปู่จาลองผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ในงานมหัศจรรย์ก่องปู่จาล้านนาไทย ปี 2545

2.3 พัฒนาการเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

ปัจจุบันก่องปู่จาถูกลดบทบาทลง จากการเคยเป็นกลองส่งสัญญาณต่างๆ โดยมีสิ่งใหม่เข้ามาแทนที่ เช่น หอกระจายข่าว หอระฆัง โทรศัทพ์ โทรทัศน์ วิทยุชุมชน เป็นต้นดังนั้น จึงมีการพยายาม

พัฒนาให้กองปูจามีบทบาทเพิ่มจากที่เป็นอยู่ จากการเคยเป็นกลองที่ตั้งอยู่กับที่ก็ถูกทำให้ เคลื่อนย้าย นำเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อาทิ นำเข้าขบวนแห่ เป็นกลองเพื่อใช้เปิดงาน ใช้เป็นเครื่องประกอบจังหวะ ประสมวงออร์เคสตา ใช้เป็นเครื่องประกอบจังหวะประสมวงดนตรีพื้นเมือง ใช้เป็นเครื่องประกอบจังหวะประสมวงโยธวาทิตหรือแม้แต่การนำกองปูจามาแข่งขัน ทั้งประเภทเดี่ยว(กองปูจา 1 ชุด) และ _____ ประเภททีมปี (กองปูจา10 ชุด) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพกองปูจาเข้าร่วมขบวนแห่

ภาพการแข่งขันตีกองปูจา จำนวน 10 ชุด ในงานมหัศจรรย์กองปูจาล้านนาไทย 2546

ภาพการนำท่วงทำนองผสมในวงออร์เคสตรา

พัฒนาการของท่วงทำนองที่กล่าวมานี้ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ท่วงทำนองเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป มีทั้งการเพิ่มเติม ประยุกต์ ดัดแปลง ลีลาทำทางลักษณะการตี หรือแม้กระทั่งการปรับโครงสร้างท่วงทำนอง กลายเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในงานมหกรรมท่วงทำนองประจำจังหวัดลำปาง__

ศิลปวัฒนธรรมไทย สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หัวใจกลองบูชา (หัวใจก้องปฐจา)

เมื่อฉบับที่ 560 ที่ผ่านมาผู้เขียนได้นำเรื่องภูมิปัญญาการขึ้นหนังกลองบูชา อย่างคร่าวๆ และได้ฮับปากฮับคำกับท่านผู้อ่านว่าจะทยอยเขียนถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลองบูชาวันนี้จึงใคร่ยกนำเรื่องของหัวใจกลองมาฝากท่านผู้อ่านดังนี้ หัวใจกลองบูชา ทำจากผลบ่าน้ำ(น้ำเต้า) โดยมีการลงอักขระคาถาแวด(รอบ) ผลบ่าน้ำ บางแห่งอาจจารลงบนใบลาน หรือแผ่นทองเหลืองบรรจุไว้ข้างใน(ผลบ่าน้ำ) อาจใส่สิ่งของ เช่น แหวน เงิน ทอง พระเครื่อง เป็นต้น บางแห่งมีเพียงแค่ลงยันต์หรือคาถาเท่านั้น บางท้องถิ่นนำผ้าขาวลงยันต์คาถามาห่อผลน้ำเต้าแล้วถักด้วยหวายรอบผลน้ำเต้า แล้วจึงแขวนหัวใจกลองนี้ไว้ที่กลางเรือนกลอง เสร็จแล้วจึงสรงด้วยน้ำขมิ้น ส้มป่อย หัวใจกลองและเรือนกลอง จากนั้นจึงหุ้มหนังกลองเป็นขั้นตอนต่อไป

การลงอักขระคาถาน้ำส่วยใหญ่ที่ผู้เขียนพบมาจะนิมนต์ผู้เจ้ามาทำพิธีลงอักขระให้ (เพื่อความศักดิ์สิทธิ์และความขลัง) แต่บางท้องถิ่นก็ให้พ่อหนาน หรือไม่ก็เป็นสล่าทำกลองเป็นคนลงอักขระคาถาเอง โคนคาถาที่ใส่ลงไปมีทั้ง เมตตามหานิยม คาถากันขีต คาถาหัวใจพระเจ้า ไก่แก้วกู่กุกู ก้าง โขลง ก้อง แสนเสียง นกแขกเต้า ฯลฯ ซึ่งผู้เขียนได้มาจากวัดบ้านนางแล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ทำการคัดลอกจากใบลานที่อยู่ในหัวใจกลองบูชาเดิม โดยพระวิษณุกร ฐานุตตโร (27 ตุลาคม 2545) และได้เอาคาถาเหล่านี้บรรจุกลับลงไปลงในหัวใจกลองบูชา เมื่อครั้งที่วัดนางแลทำการซ่อมแซมกลองในครั้งนั้น

ขอนำตัวอย่างคาถามาเผยแพร่ให้แฟน ๆ คนเมืองเหนือได้พิจารณาศึกษา ดังนี้

1. คาถาหัวใจปีณสีสาย(พิณสีสาย)

หัวใจปีณสีสาย

กะ จา ปา โส สะ วิ จะ ตี

2. คาถาก้องแก้วเสียง(ฆ้องแก้วเสียง)

ก้องแก้วเสียง

เก้ สีสละ วาละจั้ง ยะ เก ละ ฅณญา

3. คาถาก้องแสนเสียง(ฆ้องแสนเสียง)

ก้องแสนเสียง

เก้ สุปั้ง สะสะ จินตั้ง สิงเก้ สัญญา

4. คาถาพระเจ้าใคร่หัว

อะ ขะ ยะ มั้ง ตี

5. คาทานกแขกเต้า

คาทานกแขกเต้า

กะ ตา กะ เล ปี่ หัง สิทธิซิง ปี่ซัง มะเม

ตัวอย่างคาถาที่ใส่ลงไปในตัวใจกลองเหล่านี้ จะเห็นเกี่ยวข้องกับเสียงเป็นส่วนใหญ่ คือ มีทั้งเสียงพิณ(ปี่ณ) เสียงร้องและเสียงนก เป็นไปตามความเชื่อที่ว่า จะทำให้เสียงของกลองไพเราะเหมือนพิณ เหมือนนก และให้ดังก้องกังวานเหมือนระนาดคทาในบท 4 พระเจ้าไคร้หัวนั้น เชื่อกันว่าจะทำให้ศรัทธาชาวบ้านเมื่อได้ยินเสียงกลองจะเกิดความปิติ เบิกบาน ชุ่มเย็นใจว่าอัน...

ยังมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับกลองบูชาอีกมากมาย ควรนำมาเล่าสู่ทำผู้อ่านในโอกาสต่อไป

ปราการ ใจดี

หม่อมกำ “เรื่อง ก้องปู้จาทิพย์ (กลองบูชา) ภาค 2

ปราการ ใจดี

หม่อมกำ (อีกครั้ง) กับเรื่องราวของ ก้องปู้จา หรือ กลองบูชา ในฉบับที่ 5 พ.ศ.46 ผู้เขียนได้เล่าถึงเรื่องของโอกาสการนำไปใช้และลีลาของจังหวะการตี (Melodic Rhythm) วันนี้มีโอกาสดูได้เขียน “หม่อมกำ” จึงขอนำเรื่องราวประวัติความเป็นมาของ กลอง ตำนานกลอง นิทานกลอง มาเล่าสู่กันฟังหม่อมกำแต่ก่อนที่จะเล่าเรื่อง ก้องปู้จา ขออธิบายถึงคำว่า กลองบูชา กลองปู้จา กล้องปู้จา ว่าเป็นมาอย่างไร?

ด้วยความสงสัยจึงได้สอบถามอาจารย์ศักดิ์ รัตนชัย เมื่อครั้งเข้าค่ายเยาวชนก้องปู้จา วันที่ 14 ตุลาคม 2545 ได้ความว่า

“ปู้จา” เป็นภาษาอุ้มอั้งเมือง แต่ถ้าเขียนต้องเขียนเป็น ปูชา หรือ บูชา

ปู = บาลี อักษรธรรม เขียนในรูป บ ใบไม้ ออกเสียงเป็น ป ปลา (เฉพาะคำบาลี)

ช อ่านว่า จ๊ะ

ชา อ่านว่า จา

บูชา หรือ ปูชา อ่านตามสำเนียงถิ่นเหนือ ลำปางว่า ปู้จา (ศักดิ์ รัตนชัย, สัมภาษณ์) ส่วนคำว่า “กลอง” นั้น ภาษาถิ่นเหนือไม่อ่านควบกล้ำ ล จึงอ่านออกเสียงเป็น “ก้อง” ดังนั้นกลองบูชา หรือ กลองปู้จา จึงอ่านออกเสียงเป็นก้องปู้จา ดังที่พบเห็นตามป้ายโฆษณางานของจังหวัดลำปางว่า “มหัศจรรย์ ก้องปู้จา ล้านนาไทย” นั่นแล

ประวัติความเป็นมาของกลอง และกลองบูชา

1. ตำนานกลองทางประวัติศาสตร์โบราณคดี

อาจารย์ศักดิ์ รัตนชัย ซึ่งได้นำเสนอบทความวิชาการ เมื่อ มกราคม 2546 ได้กล่าวถึงตำนานกลองทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ในแง่อารยธรรมลุ่มโขงเจ้าพระยาภาคเหนือตอนบน ซึ่งจะขอยกมากล่าวดังนี้

ในช่วงก่อนประวัติศาสตร์อาณาจักรล้านนาจะกำเนิดขึ้น ณ ลุ่มน้ำปิง ในศตวรรษที่ 19 นั้น ลำปาง พะเยา ต่างก็มีตำนานประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเรื่อง กลองหลวงประจำเมืองที่อ้างอิงความประวัติศาสตร์ได้คือ จากตำนานจามเทวีวงศ์ และตำนานมูลศาสนา มีความเกี่ยวกับการถวายรับเสด็จ

พระนางจามเทวีปางเสด็จสู่นครเขลางค์ มีพิธีเฉลิมฉลองด้วยกลองอุ่นเมือง “พิฆาตมหาพิชัยเกริ” ตามลำดับความสมัษกษัตริย์อนันตยศเขลางค์ถวายเป็นเสด็จพระมารดาว่า

“เบื้องหน้าแต่นั้น สมเด็จพระเจ้านันตยศ มีพระประสงค์จะใคร่กระทำปัจจุการสนอง พระคุณพระราชมารดาของพระองค์จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งให้เรียกช่างกระทำการงานต่างๆ แต่ ล้วนช่างไม้แลช่างวาดเขียนแกะสลักเป็นต้น ให้มากระทำปราสาทไม้่อเป็นที่สำหรับ โสรจสรงาน แห่งพระราชมารดาของพระองค์ และโปรดให้ชาวเครื่องต้น ตกแต่งเครื่องราชูปกรณ์สำหรับราชาภิเษก ครบทุกประการ.....แล้วโปรดเกล้าให้กระทำกองเงิน กองทอง กองเงิน กองรัตนเจ็ดประการ และกอง สรรพเครื่องอุปโภคบริโภคทั้งหลาย มีวัตถุถาวรการารณ์เป็นต้น มีประการต่างๆ เป็นอันมาก.....จึง เจริญพระนางเจ้าจามเทวีพระราชมารดาของพระองค์ให้ประทับนั่งเหนือกองแก้ว ให้สรงานพระเศียร เกล้าด้วยน้ำอันเจือด้วยน้ำส้มสำหรับชำระมลทิน แล้วจึงให้สรงานด้วยน้ำหอม ต่อมาภายหลัง ลำดับ นั้นจึงให้พราหมณาจารย์ถือพระสุวรรณภิงคารอันเต็มไปด้วยน้ำเป็นมงคล แล้วให้หลังลงเหนือพระเศียร เกล้าของพระนางเจ้าแล้วถวายพระพร แล้วมอบถวายศิริราชสมบัติของพระองค์ กระทำราชเทวีภิเษก ในขณะนั้นจึงให้พิฆาตมหาพิชัยเกริบันลือลั่น แล้วให้ประ โคมเบญจางคิกคูริยคนตรีนันเอิกเกริกก้อง โกลาหลดุเสียงบันลือลั่นสนั่นก้องกระหึ่มแห่งเมฆในท้องพระมหาสมุทรฉะนั้น.....พระนครนั้นพระ สุพรหมฤาษีสร้างแล้วในเนินอันข้อมาตามแนวเขลางค์นคร คนทั้งหลายจึงได้เรียกพระนครนั้นว่าอ่าลัม พางคนครดังนี้

.....พระนครเขลางค์กึกก้องด้วยกึกก้องไปด้วยเครื่องประ โคมทั้งหลาย กล่าวคือ เสียงกลอง แลตะโพนแลบันฑาะว์แลสังข์แลกลองยาว มีเสียงอันไพเราะน่าฟังตั้งแต่เช้าจนเวลาเย็น เป็นที่รื่นเริง บันเทิงใจยิ่งนัก

....ลู่ถึง

ยุคสมัยพระยาแสนภูษัณราชันคดา ตั้งเมืองเชียงแสนวงศ์เงินยางขึ้นแทนที่พงสาวดารเชียงแสน โยนกนาคพันธุ์เก่าในรัชสมัยของพระองค์ก็ได้พบไม้ขอนชุงขนาดใหญ่ไหลตามแม่น้ำของมาติดที่เกาะ ดอนแทน ชาวพื้นถิ่นไทยโยนกเชียงแสนถือว่าเป็นนิมิตดีในการสร้างกลองบูชาประจำเมือง พระยาแสน ภู จึงโปรดให้มีการสร้างกลองบูชา 3 ใบ เป็นกลองคู่ตำแหน่งเมืองเชียงแสน เชียงราย และเชียงใหม่ ตำนานกลองประจำเมืองยุคเชียงใหม่ก็สืบทอดจากตำนานกลองกลางน้ำโขงถิ่นพงสาวดารชาววงศาไทย เมืองโยนกเชียงแสนตระกูลเวียงปริกษา

ในสมัยราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน อนุชาผู้ถ้วน 4 พระเจ้าหอคำดวงทิพย์ยุคนครลำปางร่วมสุวรรณบับ บังก์ทางการเสกสมรสกับเจ้าหญิงสุวรรณเกี้ยวคำเชียงตุง เมื่อสิ้นองค์เชษฐากาวิละแล้ว ความจาก “ไทยรบ พม่า” สมเด็จพระมหาราชาราชานุกาภาพ กล่าวถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ช่วงสงครามอังกฤษรบพม่า ปีออก พ.ศ. 2367 “ในครั้งนั้น โปรดให้มัคราสั่งให้พระเจ้านครลำปางดวงทิพ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ในมณฑลพายัพสมัย นั้น ให้คิดอ่านกับเมืองเชียงใหม่ ลำพูน เกณฑ์กองทัพพวกล้านนาไทยยกไปตีเมืองพม่าด้วยอีกทางหนึ่ง”

ยุคหอคำนครลำปางสร้างตำนานวัดศรีล้อมและสร้างเจดีย์วัดป่าต้นกุ่มเมือง มีบทบาทนายอนาคตตำแหน่งวัดสะดือเมือง ขยายแผ่ความเจริญรุ่งเรืองของนครหอคำคลุมปริมณฑลเวียงไชยถึงพระราชคูลำปางหลวง ยุคนี้มีการสร้างกลองบูชาคู่ตำแหน่งวัดอนาคตตำนานสะดือเมืองที่มีตำนานว่าเป็นกลองที่มียันต์คาถาในลูกน้ำเต้าที่แขวนซ่อนอยู่ในเรือนกลอง เมื่อมีการตีกลองบูชาเมื่อไร เสียงกลองจะช่วยสาธยายมนต์กังวาลไปถึงคอบขุนตาล นับเป็นกลองคู่ตำนานยุคกษัตริย์ประเทศราชฝ่ายเหนือ

2. กลองกับนิทานพื้นบ้าน

มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับกลองที่มีขนาดใหญ่ สามารถนำคนเข้าไปอยู่ในกลองได้อยู่หลายเรื่อง ดังจะนำมาเล่าสู่กันฟัง ดังนี้

เรื่องแรก คือ ยักษ์ตาทิพย์กับพระอินทร์

สรุป จากคำบอกเล่าของพ่อครูมานพ ยาระณะ ครูตีกลองไชยมงคลในวิศิษฐ์สอนการตีกลองไชยมงคล พอสรุปได้ว่า “...มียักษ์ตนหนึ่ง จะลงมากินคน คิดไหลลงมากินคน 1 คน เป็นยักษ์ตาทิพย์ อยู่มาวันหนึ่ง พระอินทร์ ซึ่งอยู่สวรรค์ชั้นฟ้า ร้อนรุ่มในใจ ว่า เอ! วันนี้ มนุษย์มีอะหยั่ง (อะไร) เตือดร้อนหน่อ

ตีกลองมาถึงพระอินทร์ พรหม ยมราช จึงสอดส่องลงมา กะหัน (เห็น) ใส่ยักษ์มากินคน คิดละคนๆ พระอินทร์หัน (เห็น) ดังนั้น จึงแปลงกาย (แปลงกาย) เป็นคนธรรมดา ลงมา...ปะ (พบ) กับยักษ์แล้ว กล่าวทำท่ายักษ์ว่า “ถ้าคิดหน้าลงมาแล้ว บ่าปะ (ไม่พบ) นางนี้หนา (ผู้หญิงที่เตรียมจะให้ยักษ์กินในสึดต่อไป) หื้อยั้ง (หยุด) กินคน..” ยักษ์ก็รับคำทำ พระอินทร์ก็สร้างคาถาว่า วะพันตัว เอาใส่ขอบกลองหมดทุกใบ ทั้ง 4 ใบ แล้วเอานางที่จะถูกยักษ์กินเข้าไปซ่อนข้างในกลอง เมื่อถึงเวลานัดหมาย ยักษ์จึงลงมากินนางนั้น พระอินทร์ก็แปลงกายเป็นคนธรรมดาลงมาตีกลอง เป็นคาถาธรรมว่า “พุทโธกันหะ ัมโมกันหะ สังโฆกันหะ” ตีไปๆ ยักษ์ใช้ตาทิพย์เสาะหานางนั้น หาอยู่นาน หาอย่างไรก็ บ่าปะ (ไม่พบ) จึงยอมแพ้ไป พระอินทร์จึงบอกกับยักษ์ตาทิพย์ว่า “กานี้ห้ามลงมากินคนแหมหน่อ” ยักษ์จึงรับปากว่าจะไม่ลงมากินคนอีก หลังจากยักษ์กลับไป พระอินทร์จึงบอกให้พวกมนุษย์ว่า กลองนี้คือ กลองไชยมงคล ของสู่นั่นแล”

เรื่องที่ 2 คือ นางคำก่อง (นางคำกลอง)

เป็นเรื่องเล่าจากครูคำ กาไวย์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ทำงานวิทยาลัยนาฏศิลป์ เชียงใหม่ ได้ใจความสำคัญว่า

“...เจ็ดวันยักษ์จะลงมากินคน พญาเจ้าเมืองหาหื้อ (ให้) กินแน่ เจ็ดวันเมือง ก. เจ็ดวันเมือง ข. มีอยู่วันหนึ่งยักษ์จับใส่ช้อกลอง นางกลองชาวเมืองก็เรียกว่าอีกกลองๆ (อีกก่อง) นางกลองได้ขอเจ้าเมืองว่า ก่อนตายขอกราบพระเหี้ยก่า (เสี้ยก่อน) แล้วค่อยหื้อ (ให้) ยักษ์กิน พอนางเดินทางมากราบพระได้หัน

(เห็น) หน้ากลองนั้นแตก นางจึงเข้าไปหลบอยู่ข้างในกลอง คนเสาะหาตั้งบ้านตั้งเมืองก็บ่าหัน (เห็น) นางท้อง ยักษ์มันก็มีจริยธรรม มันบ่ากินซื้อที่บ่าได้รับอนุญาตมันก็เลยวิ่งเข้าไปในป่า เข้าไปปะ (พบ) ทุกๆตะปลุกกล้วยพันกอ

ยักษ์ไปถึงมันก็แะ มันบ่าได้กินอีท้องที่ซ่อนอยู่ในกลอง (เพราะหาไม่เจอ) ...มันก็เลยแะกินกล้วย..ทุกๆตะปลุกจนตัวสั้น มันว่ามันบ่ากินทุกๆตะหอรอก...เมื่อมันกินกล้วยอิ่ม 7 วันมันก็มากินแฮม (อีก) 7 วันมันก็มากินแฮม มันว่ากินแล้วมีกำลังวังชาติแต่...ดีกว่ากินมนุษย์..ส่วนนางคำกลอง (คำท้อง) นั้นออกมาจากกลอง นางจึงได้ตั้งชื่อกลองนั้นว่า ไชยมงคล..มิโชคมิไชย..”

(คำ กาไว๋, สัมภาษณ์)

เรื่องที่ 3 คือ นิทานเรื่องเสือโคและนางผมหอม

เขียนโดยอาจารย์อานันท์ นาคคง ในหนังสือ..”ยังไม่สิ้นเสียงกลอง” หนังสือที่ระลึกในงานไหว้ครูคุณตรีไทย ประจำปีการศึกษา 2537 ว่า

“มีลูกเสืออยู่ตัวหนึ่ง พลัดหลงกับแม่เสือ เดินมาพบแม่โคกำลังให้นมลูกโคอยู่ ด้วยความหิว ลูกเสือจึงเข้าไปดูคนนมแม่โคร่วมกับลูกโคด้วย เมื่ออ้อมหน้าสำราญก็เดินทางต่อไปจนพบกับแม่เสือ เล่าเรื่องความดีของแม่โคให้ฟังแม่เสือเกิดจิตริษยาจึงลงแม่โคมาฆ่ากินเสีย ลูกเสือลูกโคเมื่อรู้ความจริง จึงแสร้งทำเป็น หิวนม ขอคนนมแม่เสือบ้าง เมื่อได้ที่ก็กัดหัวนมแม่เสือจนตาย ลูกเสือกับลูกโคกำพร้าเดินพนजर้อนเร่ไปจนพบกับพระฤาษี เมื่อพระฤาษีทราบเรื่องความกตัญญูของสัตว์ทั้งสองก็เมตตาชุบชีวิตให้เป็นคนตั้งชื่อลูกเสือว่า หลวิชัย ส่วนลูกโคชื่อ คาวี แล้วพระฤาษีก็ตั้งสอนวิทยาอาวูชให้ จนเติบโตใหญ่ หลวิชัยคาวีก็กราบลาพระฤาษีแยกเดินทางกันไปผจญภัย ก่อนจากกันพระฤาษีได้ทำพิธีถอดดวงใจของทั้งคู่เก็บไว้ในพระขรรค์

คาวีเดินทางมาถึงยังเมืองๆ หนึ่ง มีสภาพเป็นเมืองร้าง ที่กลางเมืองนั้นมีกลองแขวนอยู่ใบหนึ่ง เป็นกลองที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่คาวีเคยพบ จึงลองเคาะหน้ากลองดู ปรากฏว่ามีเสียงผู้หญิงร้องออกมาจากกลองใบนั้น จึงเอาพระขรรค์ผ่าแหวนหน้ากลองออก พบว่ามีสาวสวยผู้หนึ่งอยู่ภายใน มีกลิ่นผมหอมจับใจ สอบถามได้ความว่า ชื่อนางจันทร์สุดา เป็นราชธิดาผู้ครองนครแห่งนี้ ได้มีเหตุร้ายเกิดขึ้น คือ มีนกยักษ์บินมาโฉบชาวเมืองไปจิกกินจนหมด พระราชาบิดาของนางจึงโปรดให้สร้างกลองใหญ่ขึ้นให้นางเข้าไปหลบซ่อน เพื่อป้องกันภัยจากนกยักษ์ คาวีรับอาสาปราบนกยักษ์จนสำเร็จ และได้แต่งงานกับนางจันทร์สุดา....” (อานันท์ นาคคง และคณะ, 2537: 30-31)

จากเรื่องเล่าทั้ง 3 เรื่องที่ยกมา แม้ว่าจะเป็นเพียงนิทาน แต่ประเด็นสำคัญ คือ กลองในเนื้อเรื่องเป็นกลองขนาดใหญ่ (มาก) สามารถนำคนเข้าไปอยู่ข้างในกลองได้และเราก็จงภูมิใจได้ว่า กลองในนิทานมีอยู่จริงในเขตภาคเหนือตอนบน ศรัทธาชาวบ้านสร้างขึ้นถวายวัด ตีเป็นพุทธบูชาในวันศีล วันพระ ถ้าหมู่บ้านไหน มีกลองขนาดใหญ่มากเท่าใด บอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจ พลังความสามัคคี พลังการเมือง

ท้องถิ่นและพลังความสามารถ ของชุมชนนั้นๆ และอีกประการหนึ่งที่น่าสังเกต คือ เรื่องของยักษ์ลงมา กินคน ทำให้เกิดความสงสัยว่า ยักษ์ตามความเชื่อนั้นหมายถึงอะไร? ผู้เขียนจึงได้สอบถามไปยังท่าน ผศ.ณรงค์ สมิตธิธรรม ว่ายักษ์ตามทัศนะของท่านคืออะไร ท่านให้คำตอบว่า “ยักษ์มีความหมาย 2 นัย คือ

นัยที่ 1 คือ ยักษ์ที่มีตัวตนจริงๆ ตามความเชื่อของชาวบ้าน มีรูปร่างสูงใหญ่ กินเนื้อเป็นอาหาร จินตนาการเหมือนดังที่ปรากฏในละครทีวี

นัยที่ 2 คือ สัญลักษณ์แห่งกิเลส ตัณหา ใจเป็นยักษ์เป็นมาร ดังนั้น เสียงของกลองบูชาจึงเป็น สัญลักษณ์ให้ศรัทธาชาวบ้านได้เข้าวัดเพื่อฟังศีล ฟังเทศน์ธรรม จะได้ช่วยขัดเกลาจิตใจ ลดกิเลสตัณหาในตัวของคนได้บ้าง...

(ณรงค์ สมิตธิธรรม, สัมภาษณ์)

เรื่องตำนานนิทานเกี่ยวกับกลองที่ได้นำเสนอในครั้งนี้เป็นบางส่วนจากหลายเรื่อง ท่านผู้อ่านสามารถสืบค้นสอบถามความรู้ต่างๆ ได้จากผู้รู้ในท้องถิ่นของท่าน Memory เก็บไว้ใน Hard disk และนำมาถ่ายทอดให้ลูกหลานได้นับรู้ และร่วมภาคภูมิใจถึงความยิ่งใหญ่ของกลองสืบไป

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความ

ศักดิ์ รัตนชัย, (2546), กลองปฐา – สะบัดไซ ใน ภูมิปัญญาพื้นบ้านสืบสานพัฒนาไทย (หน้า 76-79):

หนังสือที่ระลึกงานส่งเสริม

ศิลปวัฒนธรรม ทบวงมหาวิทยาลัย ครั้งที่ 5.

อานันท์ นาคคง, (2537), เมืองไทย เมืองทอง เมืองไทย เมืองกลอง ใน ยังไม่สิ้นเสียงกลอง (หน้า 6-41):

หนังสือที่ระลึกในงานไหว้ครู

ดนตรีไทย ประจำปีการศึกษา 2537 ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัมภาษณ์บุคคล

คำ กาไวย์, มกราคม 2546, ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน – ช่างฟ้อน) ปี 2535, สัมภาษณ์.

ศักดิ์ รัตนชัย, พฤศจิกายน 2545, บรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ภาคเหนือนิวส์ – ฉบับเสียงโยนก, สัมภาษณ์.

มานพ ธารณะ, ครูสอนกลองสะบัดไซแบบโบราณ, วิชิตี สื่อเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนา, จัดทำ โดย เครือข่ายสืบสานภูมิปัญญาล้านนา.

ณรงค์ สมิทธิธรรม, สิงหาคม 2547, อดีตผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8 นักมานุษยวิทยาการดนตรี คอลัมน์ นิสต์ ศิลปวัฒนธรรมไทยในหนังสือพิมพ์

คนเมืองเหนือ, สัมภาษณ์.

คำเมืองโดย: คุณวิศิษฐ เกตุแก้ว

ที่มา: จุลสารกาสะลองสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีที่ 4 ฉบับที่ 7 มกราคม – มิถุนายน 2547: หน้า 13 – 16

ภาคผนวก ข

แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับข้อสอบ

แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับข้อสอบ

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าข้อสอบต่อไปนี้อยู่สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓

ลงในช่อง + 1, 0, -1 ดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

เนื้อหา	จุดประสงค์	ข้อสอบ	ผลการพิจารณาความสอดคล้อง		
			+ 1	0	-1
ความเป็นมาของ กลองปี่จ่า	อธิบายประวัติความเป็นมา ของกลองปี่จ่าได้	1. กลองปี่จ่า เป็นคำที่ประสมระหว่าง คำ ไทยแท้และคำและภาษาอะไร			
		ก. ภาษาอังกฤษ			
		ข. ภาษาล้านนา			
		ค. ภาษาบาลีสันสกฤต			
		ง. ภาษามอญ			
		2. กลองปี่จ่า หมายถึงอะไร			
		ก. กลองที่ใช้ตีเป็นพุทธบูชา			
		ข. กลองที่ใช้ตีในการแห่ภาค			
		ค. กลองที่ใช้ในงานรื่นเริง			
		ง. กลองที่ใช้เฉพาะในวัด			
		3. ปี่จ่า มีความหมายอย่างไร			
		ก. การร้องขอ			
		ข. การขอขมา			
ค. การให้พร					
ง. การบูชา					
พิธีกรรมเกี่ยวกับ กลองปี่จ่า	บอกพิธีกรรมเกี่ยวกับกลอง ปี่จ่า	4. การเชิญเทพบุตร เทวดา จะทำพิธีนี้ เมื่อใด			
		ก. การตัดไม้มาทำกลอง			
		ข. การจัดทำขันตั้ง			
		ค. การเลือกหนังหุ้มกลอง			
		ง. การย่ำหนังกลอง			

เนื้อหา	จุดประสงค์	ข้อสอบ	ผลการพิจารณา ความสอดคล้อง		
			+ 1	0	-1
		5. การขึ้นกลอง จัดทำขึ้นเพื่ออะไร			
		ก. เพื่อนำกลองขึ้นวาง			
		ข. เพื่อนำกลองตั้งไว้ในวัด			
		ค. เพื่อให้เสียงกลองมีความกังวาน			
		ง. การขึ้นครุของกลอง			
		6. เพราะเหตุใดจึงต้องทำพิธีใส่หัวใจกลอง			
		ก. เพื่อให้คนนิยมชมชอบ			
		ข. เพื่อความขลังของกลอง			
		ค. เพื่อให้ผู้คนเคารพนับถือ			
		ง. เพื่อมีจิตใจคนที่ได้ยิน ทิมแทงหัวใจด้วย เสียงกลอง			
ลักษณะและ อุปกรณ์กลอง ปูจา	อธิบายลักษณะและ อุปกรณ์ กลอง ปูจา	7. กลองปูจา 1 ชุด มีกลองทั้งหมดกี่ใบ			
		ก. 3 ใบ			
		ข. 4 ใบ			
		ค. 5 ใบ			
		ง. 6 ใบ			
		8. หนังที่หุ้มกลอง ทำมาจากหนังอะไร			
		ก. หนังงู			
		ข. หนังวัว หนังควาย			
		ค. หนังแกะ			
		ง. หนังเสือ			
		9. อุปกรณ์ในการตีกลอง มีไม่อยู่ที่ประเภท			
		ก. 2 ประเภท			
		ข. 3 ประเภท			
		ค. 4 ประเภท			
		ง. 5 ประเภท			

เนื้อหา	จุดประสงค์	ข้อสอบ	ผลการพิจารณา ความสอดคล้อง		
			+ 1	0	-1
		10. อุปกรณ์ในการตีกลองปี่จ่าประกอบด้วยอะไรบ้าง			
		ก. ฉิ่ง, โหม่ง			
		ข. โหม่ง, ฉิ่ง			
		ค. ฉิ่ง, ฉาบ			
		ง. ฉาบ, ฉิ่ง			
		11. การตีกลองด้วยเสียงทุ้ม รัว 3 ครั้ง			
		ก. ตีกลองประชุม			
		ข. ตีตอนเวลาพระเทศน์			
		ค. ตีบูชาแก้วทั้งสาม			
		ง. ตีนี้คสัญลักษณ์			
		12. ตกลองปี่จ่าเวลาประมาณ 2 ทุ้มก่อนวันพระ			
		ก. สัญลักษณ์เตือนภัย			
		ข. สัญลักษณ์บอกวันพระ			
		ค. สัญลักษณ์กิจกรรมในวันพระ			
		ง. สัญลักษณ์นัดหมาย			
		13. การตีแบบไม่มีฉิ่งและสว่าปะสมวง			
		ก. ตีนี้คหมาย			
		ข. ตียามมีเหตุด่วน			
		ค. ตีร้องประชุม			
		ง. ตีเป็นกลองชัย			
ระบำกลองปี่จ่า	เข้าใจระบำกลองปี่จ่า	14. ระบำกลอง เพลงใดที่เป็นเพลงฝึกเบื้องต้น			
		ก. ระบำสาวเก็บผัก			
		ข. ระบำย่าขุ่ม			
		ค. ระบำปีหนานเจ็บท้อง			
		ง. ระบำหลักเปิดหลักไก่อ			

เนื้อหา	จุดประสงค์	ข้อสอบ	ผลการพิจารณา ความสอดคล้อง		
			+ 1	0	-1
		15. ระบายกล่องเพลงใดที่เป็นทำนองของ ชาวเชียงใหม่			
		ก. ระบายห้าชুম			
		ข. ระบายสาวเก็บผัก			
		ค. ระบายตั้งย่าง			
		ง. ระบายสาวหลับเตีอะ			
		16. ระบายกล่องเพลงใดที่เป็นทำนองของ ชาวลำพูน			
		ก. ระบายสาวเก็บผัก			
		ข. ระบายห้าชুম			
		ค. ระบายตั้งย่าง			
		ง. ระบายล่องน่าน			
การอนุรักษ์กล่อง ปู่จา	อธิบายการอนุรักษ์กล่องปู่จา	17. เพราะเหตุเราจึงต้องอนุรักษ์ กล่องปู่จา			
		ก. กล่องของวัดที่ควรรักษา			
		ข. เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ของชาวล้านนา			
		ค. สามารถนำกล่องไปแสดงต่าง ประเทศได้			
		ง. กล่องปู่จาทำให้ชาวล้านนามีชื่อเสียง			
		18. ข้อใดไม่ใช่วิธีอนุรักษ์กล่องปู่จาอย่าง แท้จริง			
		ก. สืบค้นกล่องปู่จาแล้วจัดทำข้อมูล พื้นฐาน			
		ข. จัดสัมมนาครูด้านศิลปะการตีกลอง เพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้			
		ค. ท้องถิ่น ชุมชน วัด เสวนาการอนุรักษ์ กล่องปู่จา			
		ง. ช่วยกันสร้างกล่องปู่จาเพื่อจำหน่าย			

เนื้อหา	จุดประสงค์	ข้อสอบ	ผลการพิจารณา ความสอดคล้อง		
			+ 1	0	-1
		19. บุคคลในข้อใดอนุรักษ์กลองปู้จาได้อย่างดีมากที่สุด			
		ก. เอ มักชวนไปคูเพื่อนไปคูชาวบ้านตีกลองปู้จาที่วัด			
		ข. บี ไปตัดไม้เพื่อสร้างกลองปู้จาด้วยตนเอง			
		ค. ซี ชวนพ่อกับแม่ไปดูการแสดง แสงสีเสียง กลองปู้จา			
		ง. ดี ขอแม่ไปเรียนตีกลองปู้จากับภูมิปัญญาท้องถิ่น			
		20. เราควรเก็บรักษากลองปู้จาไว้อย่างไร			
		ก. เก็บไว้ในตู้เก็บของ			
		ข. เก็บไว้ที่กลางแจ้ง			
		ค. เก็บไว้ในกล่องพลาสติก			
		ง. เก็บไว้ในวัด			

**แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน
สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง การติกลงปูจา**

*****

คำชี้แจง จงใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องระดับความพึงพอใจที่นักเรียนได้รับจากจัดการเรียนการสอนใน ตามความเป็นจริง ความพึงพอใจในระดับต่างๆ มีความหมายดังนี้

5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

4 หมายถึง พึงพอใจมาก

3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง

2 หมายถึง พึงพอใจน้อย

1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

ตัวชี้วัดความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
ด้านเนื้อหา					
1. เนื้อหา มีความสอดคล้องกับการเรียนภาคปฏิบัติ					
2. เนื้อหา มีความน่าสนใจ					
3. เนื้อหา มีปริมาณเหมาะสมกับเวลาที่ใช้สอน					
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน					
4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีลำดับเป็นขั้นตอน					
5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเวลา					
6. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน					
9. จัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้ปลอดโปร่ง					
10. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง					

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
 .....

แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม .....

สมาชิกกลุ่ม

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมที่สังเกต	คะแนน		
	3	2	1
1. ให้ความร่วมมือในการทำงาน			
2. แสดงความคิดเห็นในการทำงาน			
3. รับฟังความคิดเห็นส่วนร่วม			
4. ให้ความช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่ม			
5. รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย			
รวม			

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่แสดงสม่ำเสมอ ให้ 3 คะแนน

พฤติกรรมที่แสดงเป็นบางครั้ง ให้ 2 คะแนน

พฤติกรรมที่แสดงน้อยครั้ง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน

ช่วงคะแนน   ระดับคุณภาพ

13-15   ดี

8-12   ปานกลาง

5-7   ปรับปรุง

ภาคผนวก ค

ภาพกิจกรรมกิจกรรม

กิจกรรมการเรียนรู้กลองปี่จ่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวนริศรา ชุ่มตา
วันเดือนปีเกิด	11 กรกฎาคม 2530
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ตำแหน่งหน้าที่ทำงานปัจจุบัน	ครูผู้สอนวิชาดนตรีนาฏศิลป์ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	111 หมู่4 ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2541	ประถมศึกษา จาก โรงเรียนวิชชานารี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
พ.ศ. 2545	มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนเขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
พ.ศ. 2548	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. 2552	ปริญญาตรี ศป.บ. (ศิลปการแสดง-นาฏศิลป์ไทย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2556	ปริญญาโท กศ.ม (ศิลปศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

